

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

O činnosti sv. Cyrila a Metoda na Moravě.

(Dálší část.)

V minulém roč. Apoštolátu pojednávali jsme o kostelní, a hlavně mešní písni; třeba tu několik slov přičiníti o předmětu, jenž s ní souvisí. Jsem to varhany a j. hudební nástroje. Účelem varhan, nejstaršího to církevně-hudebního nástroje jistě jest, říditi zpěv, jej povznášeti a podporovati a udržovati zpěv ve stejné výši, by se nezpívalo ani rychle, ani příliš pomalu, ani příliš vysoko, ani aby se nepadulo hlasem. Hra na varhanách má pobožnost podněcovati a člověka rozjařovati, anebo také smutku a kajcnosti náchylným činíti. I jestli hra na varhanách pro pobožnosti velmi nutná a potřebná, když dobře se koná. Řečeno, že mají varhany napomáhati při zpěvu, bychom na službách Božích zbožné přítomní byli. Když hra na varhany nás odvádí od zpěvu, pak není prospěšná pro služby Boží. Když se stále přehrává — praeluduje — a Bůh ví jaké úryvky ze světských melodí přehrávají, toť zpřímá rušení služeb Božích. Věřící věru nevědí, co mají při takové hře konati, mají-li se modliti, či, až se varhanisk rozpomene, že má hráti píseň, zpívati. Toť opravdu popuzuje ke zlosti. Nadšeně se zpívá, svévolně či zlomyslně nadšeností učiní se konec. Zase se jen přehrává — praeluduje — konají se mezihry, a celý kostel touží, by se dále zpívalo. Toť nelze dosti kárati. To se děje na východě i západě, na jihu i na severu, a kamkoliv přijdete. To by mělo býti odstraněno, neboť činí to velké pohoršení. — Víme, že mnohdy varhaník je nedůtklivý a že hrozí, že přestane hráti. Než třeba vyznati, že raději nic, než takovou hru. Že jsou vzácné výjimky, rádi připouštíme a takovým varhaníkům vděčnými jsme. Začínají

hned při stupňové modlitbě hráti a tak pak možno sloky, určené pro části mše svaté, zpívati. Při pozdvihování naprosto ustanou od hry. Po pozdvihování začnou zase hráti a hru tak upraví, by při „Beránku“ se nezpívalo, neb máme duchovní sv. přijímání vykonávati. Mnohdy zase zavádějí se „sólové zpěvy“. Tě m i r o z r u š u j e se vše v kostele a pobožnost nemálo jimi trpí. Vypadá to jako na divadle. Kromě varhan používá se i jiných hudebních nástrojů. Měly zvyšovati posvátnost služeb Božích. Než i tu hudba taková se namnoze zvrhla. Uvedeno bylo do ní sesvětačení. Skladatelé světáckou hudbu do kostela uváděli. Církev kárala takové počínání a rozkázala odstraňovati takovou hudbu a zaváděti hudbu posvátnou. Tať unáší věřícího člověka a vzbuzuje v něm city ušlechtilé. O hudbě chrámové přikazuje církevní sněm pražský: „Varhany nepřehlušujte hlasu zpívajících a neurážejte mysli nábožné. Hra budiž vážná, prostá, bez wszeliké marnivosti a hledanosti, službám Božím úplně přiměřená. — Ostatních nástrojů hudebních, zvláště na venkově, budiž řídko a mírně užíváno. Kozléhavé nástroje, kteréž hlukem a třepetáním přehlušují zpěv lidský, hudež z chrámu odstraněny. Dopouštějice hudbu instrumentální, chceme nicméně a přísně žádáme, aby nic při ní nebylo, což by lehkovážnost, světskou mysl a vkus divadelní prozrazovalo. Skladby a neobyčejné přechody, kterýmiž se náruživost prudká vyjadřují, ať nemají místa při bohoslužbách. V neděle adventní a postní zakazuje se hudba na nástrojích ve chrámech. — Při mši svaté při pozdvihování i varhany mají umlknouti. Od obvyklé někde intrády budiž ve chrámě upuštěno. — Zpěváci a hudebníci mají své umění ve chrámě provozovati s nábožností a skromností, pamatujice na to, že jsou zaměstnaní při službách Božích.“

Svatí věrovestové naši všeho se ujímali co ku zvelebě služeb Božích sloužilo. Záhy vybírali si mladíky zpěvu schopné a zpěvu milovné, aby ostatním věřícím předzpěvovali. Zajisté, že až do těch dob sahá zavedení předzpěváků-říkačů a starších bratrů v našich kostelích a při procesích poutních. Vše to vyžadovalo mnoho a mnoho námahy. Musíme si odmysliti všechny vymoženosti, které nyní jsou po ruce, jako tisk a různé rozmnožovací nástroje. Svati bratři museli píseň ubásniti a pak opisovati. Na opisování museli si žáky vyučiti. Museli se dáti do spisovatelství, kterému se doma ve vlasti své věnovali. Tak položili základ ku posvátnému básnictví. Radu spisovatelů a básníků co nejdůstojněji zahájili. (Další část.)

Ad. Jašek.

Naše úkoly.

Roste spolek náš Apoštolát počtem i obětavostí členů, ale rostou ještě více jeho úkoly. Doma čeká jej veliká práce na prohloubení a utvrzení sv. víry, s jihu, východu i se severu úpěnlivě prosí nás pobratimi o pomoc. Doléhá na ně poválečná bída a třeba se jim

brániti proti četným nepřátelům sv. víry, kteří v náboženství katolickém vidí největšího protivníka svých podvrtných snah.

Vloni po celé arcidiecési olomucké rozestřel Apoštolát síť duchovní obnovy mládeže, a výsledek byl zdařilý, neboť bylo viděti všude hojnou účast a pozorovati zesílení náboženského ducha, kdož se jich účastnili. Letos připravuje Apoštolát tuto obnovu ještě v hojnějším počtu, účelněji a promyšleněji zařízenou. Mládež naše jest vystavena tolika nebezpečím ztráty etnosti, otřesům víry, zhrubnutí a znetvoření povahy, proto mládeži musí býti věnována zvýšená péče, aby z ní dorůstali praktičtí křesťané a dobří, svědomití občané. K tomu jest vedena a základ položen onou duchovní obnovou.

Před válkou chudíčké horské kostelíčky naše bývaly obdarovávány Apoštolátem, aby si mohly opatřiti, čeho bylo nutno k důstojným službám Božím. Dnes většina, i bohatých kdysi chrámů, jest v téměř ubohém stavu, jako ony chudíčké kostelíčky; o chudobě těchto dnes nedá se ani mluvit. Žije se dosud ze starého: i když prádlo a roucha jsou již obnošena, že jindy se odkládala, anebo posílala do „misijních“ zemí, přece konají službu u oltáře dále a neví se, kdy bude možno opatřiti nová, třeba že stará již vypovídají. Za nynější všeobecné drahoty a o malých příjmech kostelních nemožno doplňovati ubývající krásu našich chrámů; chudnou domy Boží u nás. Apoštolát nestačí pro jiné, důležité výdaje.

Sv. Otec pro Ameriku žádá české kněze, do Rumunska pro české osady bylo by třeba aspoň jednoho, brzy v Bremách pro slovanské vystěhovalce bude rovněž třeba kněze, a doma počíná se jeviti nedostatek duchovenstva. Přece nedopusíme, aby nastaly poměry obdobné, jako u protestantů, u nichž jen v severní Americe chybí pro 40.000 kostelů duchovních, jak bylo zjištěno nedávno na sjezdu křesťanských (protestantských) církví v Bostonu. Katolíci v Americe mají více kněží než kostelů, kdežto u protestantů ze 100 kostelů jest 40 bez duchovních.

Aby úbytek v našich seminářích byl vyvážen, podporuje Apoštolát misijní řády, které mají s dostatek mravných, zbožných hochů, kteří se chtějí věnovati stavu kněžskému, ale nemají prostředků na studia. Proto se zavázal Apoštolát podporovati jejich ústavy peněžně, a to misijní apoštolskou školu sv. Cyrila a Metoda na Velehradě 25.000 Kč ročně, a františkánský juvenát v Uher. Hradišti 15.000 Kč ročně. Zjistěte značné to břemeno pro Apoštolát, ale dobré snahy potřebují všestranné podpory.

Nově utvořené státy nepřejí církvi katolické, jest v nich jako popelka, vlastní silou musí se probíjeti a, před válkou, jsouc odkázána na podporu státní, jest nyní odstrkována, uboze placena. Proto všude bída, nedostatek. Odtud lze si vysvětliti úpěnlivé volání o podpory ze slovanského jihu i severu. Tam na seminář, tu na misie atd.

V Podkarpatské Rusi šíří se úsilí o pravoslaví mezi sjednocenými, proto třeba je tiskem i slovem poučiti, aby věrnými zůstali sjednocení. I to má na mysli Apoštolát a podporuje tamní pracovníky pro sjednocení dle svých sil.

Ale hlavní úkol Apoštolátu připadá nyní přispěti hladovícím bratrům v Rusku. Dostává prosby od ruských vystěhovalců, jsoucích v nouzi a odkázaných na cizí podporu. Apoštolát cítí se povinen přispěti pobratimům, když nejvíce podpory potřebují. I když v tom ohledu vykonal mnoho, přece je to málo vzhledem k tolika milionům hladovícím. Žebra, prosí pro milosrdenství Boží, aby přispěl každý nějakým dárkem ku zmírnění bídy. Je nad pomýšlení veliká. Jedná se o nejvyšší statky tělesné, o sám život. Kdo můžeš, smiluj se, ustrň, přispěj! Měsíčně zasílá Apoštolát almužnu, aby zachoval na životě dobré, bohumilé bratry. V nouzi poznává se přítel, proto dokažme činem, že jsme přáteli křesťanského, strádajícího lidu ruského.

Těmito řádky nastínil jsem jen část činnosti Apoštolátu, nezmíniv se o jeho snahách na poli školském a o potřebě pro křesťanský tisk. Nebude snad horlivého a obětavého katolika, jenž by sám nepřistoupil za člena Apoštolátu a který by nevyzval známé, aby se stali též údy téhož spolku. Zakládající členové platí jednou pro vždy 1000 Kč, řádní členové 6 Kč ročně, přispívající 3 Kč, a dobrodyncové nejméně 1 Kč ročně.

Když se pomodlí za den modlitbičku: Otče náš a Zdravas Maria s přídavkem: Svatá Panno Maria, sv. Cyrile a Metode, orodujte za nás, získává denně neplnomocné odpustky, několikrát do roka, zvláště pak v hodince smrti, odpustky plnomocné, a několikrát do roka slouží se za živé i zemřelé členy Apoštolátu mše sv. na posvátném Velehradě, kromě několika set mši ročně, které na týž účel slouží kněží-členové spolku. Nejsi-li dosud členem tohoto slovanského misijního spolku, přihlas se u svého farního úřadu, kamž splácej i roční příspěvky, nebo u sekretariátu Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda v Olomouci, Wurmova ulice číslo 15.

Ad. Jašek:

Rusové ve vyhnanství.

Bolševismus od prvopočátku za největšího nepřítele svého pokládal pravoslavné duchovenstvo, které bylo odchováno a žilo pro cesaropapismus, majíc cara i za svou nejvyšší hlavu církevní. Pravoslavlí s carismem tak úzce v Rusku bylo spjato, jako snad jen u mohamedánů moc světská zabírá i moc duchovní. Duchovenstvo od bolševictví poměrně těž nejvíce ze všech stavů vytrpělo, jsouc neustále pronásledováno a k smrti odsuzováno. Proto i v první době revoluční duchovenstvo pravoslavné se skrývalo nebo se rozuteklo a hledalo záchranu života ve vyhnanství. Teprve když lid dožadoval se na mnohých místech bohoslužeb a bral v ochranu sám kněze, objevovali si tiito opětně z úkrytů a pod záštitou lidu ujímali se bohoslužby. Kdykoli v krajích vypukaly nepokoje proti bolševikům, buď zjevným nebo tajným podporovatelem jejich bylo duchovenstvo pravoslavné. Když však protibolševická vojska povstalecká ustupovala, opouštělo

i duchovenstvo většinou místa svá, neboť dobře tušilo, že na kom prvním by bolševici se mstili, byli by pravoslavní kněží, již by neušli smrti, kdyby se dostali do jejich rukou. Útěk ten byl opětne cestou křížovou. Vždyť se stěhovali zpravidla s rodinou, do ciziny bez prostředků. Nejvíce jich přibýlo s Wranglovou armádou na Balkán. Bylo to ještě nejpřirozenější útočiště, neboť dostali se takto do pravoslavného, většinou slovanského prostředí, které má mnoho příčin, aby se nyní odvděčilo sesterské církvi v Rusku za její věkovitou vydatnou pomoc.

Řecký patriarcha v Cařihradě i proto, aby je uchránil vlivu latinského katolického západu, všemožně se staral, aby je uchoval na pravoslavné půdě, opatřil jim přístřeší a sehnal jim nějakou pomoc. V tom patriarcha rozvinul tak všestrannou činnost, jaké již snad po staletí nevykonával. Řecké chrámy jsou povoleny slovanské bohoslužbě, řecké kláštery přijímaly nejen ruské mnichy, nýbrž i světské duchovenstvo. Na poloostrově Chalcidice usadilo se mnoho ruských uprchlíků a arcibiskup ruský, kdysi ředitel duchovní akademie, vykonává tu úřad duchovního správce mezi nimi.

Srdečněji a s opravdovou láskou byli přijati ruští uprchlíci od slovanského balkánského obyvatelstva. Brzy tu zdomácněli. Vnesli mezi balkánský pravoslavný lid mnoho hluboké zbožnosti, jaké na Balkáně většinou neznali. Proto domácí pravoslavné duchovenstvo rádo vidí ruské uprchlíky, poněvadž jejich přítomností a příkladem vane osadami nový, svěží náboženský duch.

Tito ruští uprchlíci nepodléhají však duchovní pravomoci místních duchovních a biskupů, nýbrž podařilo se zříditi na Balkáně ruské diecése, které spravují ruští biskupové, podřízeni přímo všeruskému patriarchu Tichonovi v Moskvě. Rusy na řeckém území spravuje arcibiskup ruský Anastasij se sídlem v Cařihradě, na srbském území z Kyjeva uprchlý arcibiskup Antonij, na bulharském území biskup Serafin.

V Cařihradě mívají církevní hodnostářové časté porady nejen o církevních záležitostech, nýbrž rádi by se postarali i o brzký návrat do vlasti, a tam pracovali s novými silami na jejím rozkvětu. Starají se též již nyní o kněžský dorost, poněvadž bude citelný nedostatek pravoslavných ruských duchovních, až na troskách bolševické hrůzovlády zrodí se nový ruský svět. V Cařihradě zřídili si duchovní akademii, kterou navštěvují též četně laikové obého pohlaví. Mnoho vzdělaných laiků touží, aby se stali kněžími.

Než ruští uprchlíci jsou rozptýleni z ohromného prostranství bývalého panství carova po celém světě. Všude je postaráno o jejich duchovní správu. V Estonsku řídí ji arcibiskup Alexander, v Lotyšsku arcibiskup Jan, na Litvě biskup Eleutherij, v Polsku biskup Vladimír z Bielostoku a arcibiskup Eulogij, v Japonsku biskup Sergij, v Číně biskup Inokentij, v severní Americe arcibiskup Alexander, na Aljašce archimandrita Antonij, rovněž i ve Fínsku a v Německu jest zařízena ruská pravoslavná duchovní správa. Všichni jsou podřízeni patriarchu Tichonovi v Moskvě, jenž vykonává nad nimi svou pravo-

moc, která v poslední době nesmírně se povznesla a oživila. Jest nyní opravdu hlavou celé ruské pravoslavné církve, roztroušené po celém světě. Vykonává tutéž pravomoc jako kdysi svatý synod a car, místo něhož nyní svým jménem rozhoduje, ustanovuje a jmenuje. Má styk se všemi duchovními těmito předáky uprchlíků a vykonává nad nimi dozor.

Sevastopolský biskup Benjamin, usedlý v Cařihradě, soudí, že bolševická hrůzovláda jest trest na ruský národ, ona však stupňuje v ruském lidu lásku k vlasti a k pravoslavné církvi. Ukázal též na oživenou křesťanskou lásku, které se dostalo Rusům na Balkáně. I v katolických klášterích je mnoho pravoslavných duchovních ubytováno. Kdyby sám papež byl vyhnán ze svého sídla, my pravoslavní dali bychom papeži vše, co máme, pravil biskup Benjamin. V Cařihradě mluví se též veřejně a otevřeně mnoho o spojení církve východní se západní.

Dr. Frant. Grívec.

Sjednocení.

Bohoslovná i světská věda uznává, že je církevní rozkol velikým neštěstím pro křesťanstvo a vůbec pro lidstvo, velkou škodou pro evropskou kulturu a svornost mezi evropskými národy. Katolíci i pravoslavní jsou přesvědčeni, že rozkol odporuje křesťanské jednotě a lásce, kterou Kristus svým učedníkům zvláště doporučoval. Oboji vědí, že jsou povinni pracovati pro církevní sjednocení. Dělí je rozdílné pojmání církevního rozkolu a sjednocení.

Oni představitelé pravoslavné církve a pravoslavného bohosloví, kteří učí v souhlase se základními zásadami pravoslavné církve, že církev katolická a pravoslavná jsou dvě pravověrné sestry, rádi zdůrazňují potřebu a možnost sjednocení s církví katolickou. — Učenec Světllov píše, že láska křesťanská učí smířlivostí vůči katolíkům, a ne fanatismu; o slavjanofilské protikatolické nenávisti praví, že jest netoliko slabostí, nýbrž zrovna „hřích a zločin proti křesťanské povinnosti (které velí) působiti pro církevní a národní smír“. (Gdě v. cerkov 10; 13). V knize „Christianskoe věroučenie“ (I. 320) volá: „Nevyhnutelně je potřebný nový, osníý církevní sněm! Nevyhnutelně potřebno církevní sjednocení!“ Aleksij Malcev, známý z velehradských sjezdů, ve svých spisech často zdůrazňuje potřebu církevního sjednocení. Na Velehradě (1909) prohlásil, že práce pro církevní sjednocení jest naší nejvznešenější úlohou; sjednoťme se proti modernímu bezvěří, našemu společnému nepříteli (Acta C. II. 19; 135)! Totéž prohlásil (na Velehradě 1911) pravoslavný farář Basilij Goeken (ruský Němec), přítel a vědecký spolupracovník Malcevův. V berlínském denníku „Germania“ uveřejnil Goeken dva články o sjednocení. V prvním dokazuje možnost a důležitost církevního sjednocení. V druhém článku (č. 209) podává zprávu o II. velehrad-

ském sjezdu pro církevní sjednocení a dodává tyto myšlenky: „Tisíceletý církevní rozkol jest v odporu s vůlí našeho Boha a Spasitele, který se krátce před smrtí tak horoucně modlil, aby všichni jedno byli. On, který řekl: „Budiž světlo — a bylo světlo“, může všechno, co chce, provést bez lidské pomoci; přece však si přeje, aby lidé dle svých sil s milostí Boží spolupůsobili; proto jsou všichni věrní křesťané povinni pracovat pro církevní sjednocení. Rozkol překáží šíření království Božího na zemi. — Na velehradském sjezdu byla slavnostní nálada, přiměřená tak velikému a vážnému dílu. Sjezd patří mezi nejslavnější světodějné okamžiky.“ Článek je sepsán dle návodu a za součinnosti Malcevovy. N. Globokovskij, předák současné ruské vědy bohoslovné, tvrdí, že rozkol nastal následkem

Vykopávky na Velehradě.

lidských nedorozumění a že se může dosíci jednoty poctivým lidským přičiněním. (Stranník 1904, I. 199.)

Pravoslavní přátelé církevního sjednocení pojmají je jako bratrskou jednotu ve víře a lásce. O církevně-právní jednotě nemají jasných pojmů. Přece však uznávají, že papežství není nepřeklenutelnou překážkou sjednocení. Jest pochopitelné, že se v té příčině nemohou úplně jasně vysloviti. Kdo tvrdí, že katolická církev je pravověrná a mimo to přiznává ještě prvenství římského papeže, není už členem odtržené pravoslavné církve.

S ruskými přáteli církevního sjednocení mezi bohoslovci souhlasí mnozí znamenití představitelé ruské světské inteligence. Velmi vlivní současní ruští filosofové S. N. Bulgakov a E. Trubeckoj zdůrazňují velikou zásluhu Vl. Solovjeva, že přemohl slavjanofilskou zášť

proti katolickému západu a že dokázal potřebu církevního sjednocení. Učený ruský diplomat Gregorij Trubeckoj (bratr E. Trubeckého) zdůrazňuje důležitost církevního sjednocení. „Rozličnost náboženství“, tak píše, „má podstatný vliv na vzájemný poměr lidí a národů. V dnešních dnech je velehradský sjezd skvělou pobídkou k lásce křesťanské a jednotě, od níž jsme se tak vzdálili.“ (Mosk. Eženedeljnik č. 35.)

Tak přízniví a smířliví jsou však pouze šlechtetnější a samostatnější představitelé východní církve. Většina představitelů pravoslavného bohosloví a skoro všeci úřední představitelé pravoslavné církve byli do posledních let věrnými žáky Fotia a Cerularia a dědici byzantské nedůvěry k Západu.

Na přátelskou výzvu Lva XIII. k církevnímu sjednocení (okružní list „Praeclara gratulationis“ 1894) odpověděl cařihradský patriarcha Antim VII. velmi nepřívětivě (1895). Katolické církvi vyčítal, že odpadla od řecké pravověrnosti. Sjednocení jest možno jenom potom, jestliže se církev katolická zřekne svých „bludů“ a církevního prvenství. Většina představitelů pravoslavné církve a pravoslavného bohosloví mu přizvukovala. Roku 1902 poslal cařihradský patriarcha Joachim III. všem autokefálním pravoslavným církvím okružní list, v němž je vybízí, by projevíly mínění o sjednocení s katolickou církví. Odpověděly církve: ruská, srbská (Bělehrad), řecká (Athény), rumunská a jerusalemská. Odpovědi rovnají se názorům patriarchy Antima VII., a vůbec stanovisku cařihradských patriarchů, počínaje Fotiem a Cerulariem. Ruský úřední list Cerkovnyj Věstnik koncem roku 1911 (č. 50) uveřejnil očividně úředně inspirovaný článek o sjednocení, který opakuje uvedené odpovědi východních církví; v souhlase s těmi odpověďmi a ve shodě s církví cařihradskou prohlašuje, že církev východní stále se modlí za sjednocení, ale musí se provésti na „pravoslavném“ podkladě pod jedním (neviditelným) pastýřem Ježíšem Kristem. Rusové se nikdy nespřáteli s katolickým pojmáním unie, které chce, aby se Východ podrobil Římu. Katolické církvi — tak píše C. V. — slouží idea unie pouze za záminku a prostředek misijní propagandy. Dokud katolická církev neupustí od této propagandy, dotud nemůže býti řečí o sjednocení. (Na začátku roku 1911 psal C. V. mnohem nepřívětivěji.)

Katolická církev neustále se namáhala, aby obnovila církevní jednotu; odloučené bratry vždy znovu vyzývala, ať se vrátí k jednotě. Nejvíce úspěchu se dopracovala mezi Slovany a Rumuny. Pohledně na katolický Východ.

V památném Břestě Litevském byla uzavřena 1596 rusínská unie. Jádrem rusínského sjednocení byli původně Bělorusové; později se těžiště sjednocení posunulo k jihu (mezi Ukrajince). Ve stálých bojích s nesmířlivou oposicí prohloubilo se sjednocení a vniklo dosti hluboko mezi lid, ale v neuspořádané, rozpadající se Polsce nemohlo se všestranně upevniti. Polská vláda skutečně neuznala slíbené rovnoprávnosti katolických Rusínů. Mnozí považovali sjednocení pouze za prostředek latinisace a polonisace. Vyšší vrstvy (šlech-

tici) katolických Rusinů přešly k latinství a k polské národnosti. Tím bylo sjednocení značně oslabeno. Latinisaci mezi lidem podporovala bezděky i ruská vláda, která v 19. století potlačila katolickou hierarchii východního obřadu a dovolovala pouze latinský katolický obřad. Zbytky bývalých unitů přešly roku 1905—6 konečně k latinskému obřadu a přiklonily se k polské národnosti. Rusínská unie uchovala se jenom ještě v Haliči (biskupství Lvov, Přemyšl a Stanislavov, celkem okolo 3½ milionu) a na Podkarpatské Rusi (biskupství Prešov a Munkačevo, přes půl milionu.)

Katoličtí Rusinů mohli by mnoho učiniti pro církevní sjednocení, ale rusínské duchovenstvo má — jak tvrdí Palmieri (*Chiesa russa* 735) — pramálo apoštolského ducha. Světské duchovenstvo je ženato.

Vykopávky na nádvoří velehradském.

Řády (Basiliáni, Studité) jsou poměrně málo rozšířeny. V novější době učinili katoličtí Rusinů veliký pokrok. Nynější Lvovský metropolita Andrej Šeptickij vychovává nový duchovní a řádový dorost pro apoštolské dílo.

V Chorvatsku sjednotilo se v posledních stoletích (od roku 1610 počínaje) několik tisíc Srbů s katolickou církví. Ti jsou zároveň s rusínskými přistěhovalci (v jižních Uhrách a Slavonii) sdružení v Křiževské (Křiževci) řecko-katolickém biskupství, které čítá okolo 40.000 věřících. Mezi nimi úspěšně zkvétá náboženský život.

Bulharské katolické hnutí roku 1860—1 nebylo hluboké. Zbytky sjednocených Bulharů (15.000) jsou organizovány ve třech řecko-katolických diecích (Cařihrad, Odrín-Sofia a Soluň). Balkánská a světová válka těžce je postihla a rozprášila. Bulharští katolíci

latinského obřadu (20.000) jsou potomci bludařských pavlikanů (bogomilů.)

Mezi Řeky je okolo 30.000 katolíků latinského obřadu. Jejich pomocí organisovaly se ke konci 19. století první počátky sjednocené církve řecké. Roku 1911 byla zřízena katolická hierarchie ryzího řeckého obřadu (biskup Isaiáš Papadopoulos). V Itálii je asi 50.000 poitalštěných Řeků a Albánců, kteří přijali katolickou víru, ale zachovali řecký obřad. Jejich duchovním střediskem jest znamenitý klášter Grottaferrata u Říma. V Malé Asii a v Palestině obývá okolo 150.000 arabských katolíků řeckého obřadu (Melchité.)

Uherští Rumuní spojili se koncem 17. století s církví katolickou. Jejich církevní středisko jest Blaž (Alba Julia, Blasendorf, Balasfalva), sídlo arcibiskupství a duchovního semináře. Sjednocených Rumunů jest okolo 1,200.000.

Katolíci řeckého obřadu jsou přirozeným mostem pro církevní sjednocení řecko-slovanského Východu. Latinští katolíci ať podporují řecko-katolické bratry, aby mohli prospívat i a aby mezi nimi zkvétal náboženský život. Úpadek náboženského života na Východě, praktický odpad od Krista jest po mínění Solovjevovu jedna z hlavních příčin rozkolu. Kvetoucí náboženský život na pomězi křesťanského Východu, spojení s Kristem, střediskem a počátkem křesťanské jednoty, praktické uskutečňování křesťanských zásad, jest nejlepším prostředkem pro smír mezi Východem a Západem. Zvláště jest třeba, aby byly oživeny řecko-katolické řády. Jako bylo kdysi mnišstvo pýchou a silou katolické církve na Východě, tak jest na řecko-katolických řádech závislý úspěch církevního sjednocení.

Východní národové jsou nuceni hledat styky s kulturou západní; východní křesťané jsou dědici vysoké starokřesťanské kultury. Východní církev jest spojena s kulturou východních národů. Proto jest rozřešení východní otázky církevní v duchu křesťanské jednoty závislo též na vědě, zvláště vědě bohoslovné. Bohoslovná věda sloužila tedy veliké ideji církevního sjednocení. Veliké ideje přetvořují svět.

Východní národové jsou nuceni hledat styky s kulturou západní; pravoslavná bohoslovná věda zajímá se o bohoslovnou vědu západní. Má snad katolická věda bohoslovná nečinně přihlížeti, jak se pravoslavná věda druží s protestanty, starokatolíky a anglikány*)? Či by se nedalo dosíci, aby pravoslavní bohoslovci nechodili jen na protestantské university, nýbrž také na katolická bohoslovecká učiliště? Toho úmyslu chce dosíci Benedikt XV., který zřídil (1917)

*) Vědecká rozprava o sjednocení starokatolické a pravoslavné církve měla příznivý následek, že byli pravoslavní bohoslovci (Bolotov, Kirěev, Světlav) přinuceni postavit se na stanovisko obecných sněmů církevních a přiznati pravověrnost katolíků. Angličan V. Palmer (1811—1879) vážně pojednával o sjednocení anglikánské a pravoslavné církve. Když viděl, že si ruská a řecká církev odporují v otázkách víry, obrátil se k církvi katolické a s ní se sjednotil (1855). *Échos d' O.* 1914, 76 9.) Novější rozpravy o sjednocení anglikánské a ruské církve (1912) měly povahu více politickou.

ústav pro východní studia v Římě, kde se bude přednášet o katolickém a pravoslavném bohosloví; návštěva bude dovolena i pravoslavným bohoslovcům.

Nynější doba sama nutí ke spojení mezi katolickým a pravoslavným bohoslovím. Pravoslavné bohosloví nutně potřebuje svazku s bohoslovím západním, by mohlo zápasit s moderním bezvěřím, odrážet útoky na víru a církev a zápolit s pokračující světskou vědou a vzdělaností východních národů. Ale novější protestantství a protestantské bohosloví zavrhl křesťanské tradice a zašlo v bezvěrecký racionalismus a agnosticismus; nebojuje tedy proti modernímu bezvěří, nýbrž je podstatně podporuje. Starokatolíci ohablí; vážnější anglikáni kloní se ke katolictví. Proto se může pravoslavy a pravoslavné bohosloví družiti pouze s katolíky. Svazek ten snadno zasáhne též na povšechné kulturní a sociální pole. Katoličtí bohoslovci na pomezích pravoslavného Východu ať podají ruku bohoslovcům pravoslavným!

Bez obzvláštní obtíže snadno dokážeme, že pravoslavy pouze ve svazku s katolíky může úspěšně bojovati proti bezvěří, což zvláště zdůrazňovali Malcev a Solovjev. Spíše nebo později dá se pravoslavné bohosloví přesvědčiti, jak pravdu měl Solovjev, který tvrdil, že si může pravoslavná církev jen ve spojení s církví obecnou dobýt svobody a vážnosti a zbavit se potupné státní poroby. Jen ve spojení s katolickou církví může se obnovit někdejší sláva východní církve.

Katolické bohosloví jde ještě o krok dále a podává ruku oněm východním bohoslovcům (Bolotov, Světlav, Kirčev, Malcev), kteří se stanoviska východních sněmů církevních učí, že církev katolická a pravoslavná jsou dvě pravověrné sestry, jež dělí pouze učení o prvenství římského papeže. Na tom stanovisku stál Solovjev, který měl přesvědčení, že jest členem „pravoslavné východní církve, která mluví skrze veliké otce a církevní učitele“. S toho stanoviska vyzýval Lev XIII. k církevnímu sjednocení. S toho stanoviska volá Benedikt XV. (1. května 1917) východní národy, ať se sjednotí s církví katolickou, by obnovili někdejší slávu východní církve.

V tom duchu ustavila se roku 1912 ruská katolická obec „pravoslavných katolíků“ (v Petrohradě). Ve svém orgánu „Slovo istiny“ (pravdy) prohlásili, že mezi katolickou a pravoslavnou církví není rozdílu co do víry, jelikož jsou pravdy o prvenství papežově, o Neposkvrněném početí a jiné ve shodě s naukou víry na pravoslavném Východě a obsaženy ve východní liturgii i ve spisech východních otců (r. 1913, č. 1. a j.) „Pravoslavní katolíci“ sdružují katolictví a pravoslavy po vzoru Vladimíra Solovjeva, který prohlásil (Sočinenija — Sebrané spisy — IV. 214), že „chce ospravedlnit víru otců a pozdvihnouti ji na stupeň rozumného uvědomění“.

Bohoslovná věda učí nás ceniti východní obřady a východní ráz. Různost obřadů nebrání církevní jednotě, nýbrž ji potvrzuje. Benedikt XV. zakázal přísně (v konstituci „Demandatum“ a „Allatae

sunt") naváděti východní křesťany k latinskému obřadu; zákaz ten obnovil a zosílil Lev XIII. v konstituci „Orientalium dignitas" (1895). Přechod východních křesťanů k latinskému obřadu je na velkou škodu církevnímu sjednocení. V tom souhlasí všichni znatelé ruské unie a jiných sjednocených církví.

Katolická věda bohoslovná bude za součinnosti východních katolíků podporovati a posilovati katolické hnutí mezi pravoslavnými národy a podá ruku všem po pravdě toužícím zástupcům pravoslavné církve a pravoslavného bohosloví.

Solovjev dokazoval, že Rusko, které při vzniku církevního rozkolu nemělo činné účasti, jest nejprve povinno pracovati pro církevní sjednocení (V 19). Tu povinnost uložila „svaté Rusi" Boží Prozřetelnost (V 50-2); od splnění této povinnosti jest odvislá budoucnost Ruska. Podobně smíme tvrditi o katolických Slovanech, kteří zeměpisnou polohou, povahou, rodem i jazykem nejvíce jsou pro ten úkol způsobilí a Prozřetelností povoláni, by tvořili most mezi Východem a Západem a postavili se v čelo velikému dílu pro církevní sjednocení. Východní církev jest většinou slovanská; na Slovanech tedy jest závislo církevní sjednocení.

Katoličtí Slované jsou povoláni, by pokračovali v díle Solovjevově a přenesli jeho myšlenky mezi jižní Slovany. Ať spolupůsobí k tomu, by mohli východní Slované zrevidovati základy své víry a kultury. Důkladná revize východní slovanské kultury a historie dokáže, že Byzantinci porušili křesťanství cizím, nezdravým a nepřirozeným byzantinstvím, nekřesťanskou záští proti Západu, odporující slovanské povaze a slovanskému nábožensko-kulturnímu poslání. Katoličtí Slované ať spolupůsobí, by mohli východní Slované přemáhati tisícileté predsudky; ať jsou prostředníky, aby mohli prvorozenci (bych se tak vyjádřil) církevního sjednocení úplně zdomácněti v katolické církvi a Západ aby se varoval chyb, které by mohly východní národy od nás oddalovati.

Katoličtí Slované byli si začátkem 20. století vědomi svého poslání. Roku 1905 založili mezinárodní bohoslovný časopis: „Slavorum litterae theologicae", aby byl prostředníkem mezi východní a západní bohovědou. Skromný časopis došel velikých úspěchů a sebral mnoho drahocenné látky k poznání řecko-slovanského Východu. „Apoštolát sv. Cyrila a Metoda" zorganizoval tři mezinárodní sjezdy pro církevní sjednocení (na Velehradě 1907, 1909, 1911). Roku 1909 byla zřízena „Velehradská Akademie". Skoro všichni vědečtí pracovníci na tom poli přidružili se k těmto podnikům a skutečně uznali, že katoličtí Slované jsou povoláni k tomu, aby byli prostředníky mezi Východem a Západem, a že jsou nejvíce způsobilí, by vedli dílo pro církevní sjednocení.

Východní Slované pozdravovali se zájmem a radostí tyto podniky. Srbský „Bogoslovski Glasnik" (1905, II. 199-200) psal: „Bůh žehnej dílu tomu!" N. Glubokovskij, předák ruské vědy bohoslovné, doporučoval ten podnik s obzvláštní přízní, ba i osobně intervenoval u ruských vědátců. Cerkovnyj Věstník (1909, č. 28) psal za příležitosti

druhého sjezdu na Velehradě (1909) důrazně, jak jest důležité, aby východní a západní Slované mezi sebou se stýkali na poli bohoslovném i církevním. Tutěž myšlenku opakoval na Velehradě (1909) A. Malcev.

Škoda, že katoličtí Slované mají dosud poměrně málo mužů, kteří by mohli při těch podnicích přiložit ruku k dílu. Jest svrchovaný čas, aby se naše bohoslovná i světská věda orientovala směrem východním. Náš lid musí poznati své východní sousedy. Nebojme se, že práce pro sjednocení nebude mít úspěchu. I v případě nejvíce nepříznivém bude to dílo veliké důležitosti pro pokrok víry a kultury. Západní Slované dobudou si vážnosti u národů kulturních a zajistí si důležité místo v rámci katolické církve. Pěkné pole pro sebeurčení, které by nám rády přiznaly všechny kulturní národy.

Zajímavé je, že nová rozhodnutí (1917) Benedikta XV. o církvi východní (modlitba za sjednocení, zřízení kongregace kardinálů pro církve východní a ústav pro východní studia), úplně souhlasí s usneseními velehradských sjezdů. Souhlas je tak zřejmý, že právem zde vidíme věčnou spojitost; pravdě podobno je, že na těch rozhodnutích měli účast mužové, kteří bývali na sjezdech velehradských, anebo se aspoň seznámili s činností katolických Slovanů pro církevní sjednocení.

Propast mezi Východem a Západem se zmenšuje. Východ se přibližuje a připodobňuje Západu. Svobodomyslní bezvěrci se domnívají, že bezvěří nebo mlhavá moderní bezdogmatická víra jest nejpřiměřenější půdou pro to sblížení a assimilaci. Ale jiní jsou neochvějně přesvědčení, že posílitivní křesťanství ještě i v době moderní zůstalo silou nepřemožitelnou, která hluboko zasahuje v život jednotlivců i národů. Ti jsou přesvědčení, že idea křesťanské lásky a církevního sjednocení jest nejpevnější půdou pro shodu mezi Východem a Západem a základem pro uspořádání poměru mezi východními a západními Slovany. Tak soudí velcí Jihoslované, Jurij Křížanič, Slomšek, Strossmayer, Jeglič, Bauer, Mahnić, Krek*) a j. O tom jsou přesvědčení mnozí velcí zástupcové pravoslavných národů, Solovjev, Trubeckoj, Malcev a j. To přesvědčení jeví se též mezi Srby.

Katoličtí Slované nechtě bohoslovnou i světskou vědou, lidovým vdděláním, obětavostí a modlitbou podporují křesťanskou assimilaci mezi Východem a Západem v duchu křesťanské lásky a jednoty, v duchu míru a shody mezi národy. To jest naše veliké náhoženské a kulturní poslání.

Ruské církevní kruhy po poslední bolševické revoluci mnoho hovoří o sblížení a součinnosti s církví katolickou. Zástupcové srbské církve v soukromých hovorech výslovně žádali, aby se nemluvílo

*) Dr. J. Krek vyzval r. 1909 všechny vzdělávací slovinské spolky, aby uspořádaly přednášky o důležitosti církevní otázky (Slovenec, 6. října 1909). Poslední roky mezi svými stále upozorňoval na důležitost této otázky pro naši budoucnost.

o sjednocení, nýbrž pouze o sblížení; sjednocení totiž ještě není možno, a hovor o sjednocení není oportunní.

Výraz „sblížení“ nezdá se některým dogmaticky zcela přesným. Přece však ho smíme užít. Tím totiž nevyjadřujeme stanoviska dogmatického, nýbrž jen metodu a taktiku. Nepochybně jest sblížení jedinou cestou ku sjednocení. Nejdříve se musíme přiblížiti, sblížit, přátelsky spolu obcovati, odstraniti předsudky, vzájemně se poznávati, potom teprve bude možno sjednocení. Na ten úmysl modlí se katolická i pravoslavná církev ve svých modlitbách. To jest touha Krista Ježíše. Proto budeme i dále mluvit i pracovat pro církevní sjednocení. To jest tradiční terminologie katolické i pravoslavné církve. Té terminologii rozumí věřící lid. Při té práci však budeme postupovati opatrně a metodicky. Budeme hledati styku a sblížení se zástupci pravoslavné církve a vědy. Budeme se vyhýbatí výrazu „sjednocení“, jak dalece ten výraz v konkrétních poměrech nebude úplně přesný a oportunní.

Ve spisech vědeckých i populárních smíme tedy i na dále volně hovořiti o sjednocení, protože je to náš konečný cíl a protože to vyjadřování jest potvrzeno užíváním v západní i východní církvi.“)

Roku 1911 přišla ruská vláda na stopu tajně organisované katolické obce v Moskvě. Ministerstvo vnitra dalo celou záležitost úředně vyšetřiti a přesvědčilo se, že „požívá katolická církev, jako organisovaná náboženská moc s opředělenou (ruský výraz, tolik co přesnou, důkladnou) disciplínou značných sympatií v některých vrstvách moskevského pravoslavného obecnstva.“ (Ukaz 9. dubna.) Z té příčiny uveřejnil Cerkovnyj Věstnik“ (1911, č. 17) významný článek „Západ i Východ“.

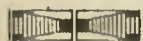
Ruské tradice odporují Římu, tak píše C. V., a katolická církev přece ještě působí i na střizlivé a vážné Rusy. To jistě není jenom bažení po novotách. Vzpomeňme si Solovjeva. Člověka tak neobyčejně šlechtnosti, hlubokého ducha a hluboké víry mohla vésti pouze idea západního křesťanství.“ Proti vnitřní síle katolictví, proti síle katolických ideí nebude moci ruské úřední pravoslaví úspěšně bojovati. Katolictví jest vážnější moc než sektářství; neboť staré, historické vyznání má velkou moc ve svých dějinách a ve svých hlubokých kořenech mezi lidstvem. Jednotná církevní organisace, podivuhodná vnitřní síla, životní moc a nezlomná vytrvalost katolické církve působí kouzelnou mocí na vzdělané Rusy, kteří se ještě zajímají o církevní otázky. Tak C. V. roku 1911.

Za světové války osvědčila se církev katolická jako jediná nadnárodní a nepřemožitelná organisace. Pravoslavné církve se rozpadávají, a katolická církev právě nyní skvěle dokazuje svojí povšechnou jednotu. Nadnárodní a nadpřirozená velmoc katolické

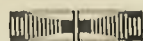
*) Výraz „unie“ má význam dějinný, který je Rusům a Srbům velmi nesympatický. Rádi přiznáváme, že se při tvoření a v dějinách rusínské unie mnoho chybovalo. Proto se vyhýbáme výrazu „unie“ a užíváme slovanského výrazu sjednocení.

církve budi pozornost východních národů a bude ji buditi tím více, čím víc mezi nimi poroste náboženské hnutí, zbuzené nejnovějšími převraty. Vůdči kruhy ruské církve obracejí zraky ke katolickému Západu. Mezi Srby probouzí se zájem o církev katolickou. Podejme jim ruku! Nechť nás plní pravý křesťanský duch této modlitby, doporučené Benediktem XV.

„Ó Bože, který jsi rozličné národy sjednotil v účtě jména svého, prosíme Tě za křesťanské národy východní. Vzpomínajíce významného místa, které měli v Tvé církvi, prosíme Tě, nadehni je touhou, by je zase zaujali: by byli s námi jedno stádece pod vedením jednoho pastýře. Učiň, by se spolu s námi zahloubali v nauky svých svatých učitelů, kteří jsou též naši otcové víry. Chraň nás každé chyby, která by je mohla od nás oddalovati. Duch svornosti a lásky, který jest znakem Tvé přítomnosti mezi věřícími, nechť uspiší den, kdy se sjednotí naše prosby s jejich prosbami, aby všeliký národ a všeliký jazyk slavil Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého.“

ROZMANITOSTI

Poloha Velehradu. Zájem o Velehrad roste. Dosud není však dějinně naprosto spolehlivě rozřešena otázka o jeho poloze. Někteří jej hledali na Děvíně. Mnoho poznámek o tom bylo psáno posledních dobou v novínách. Na Děvíně bylo kopáno, něco i vykopáno, ale otázka Velehradu těmito pracemi nikterak nebyla vyjasněna. Oblákej moravského Velehradu nikterak nejsou offeseni vykopávkami na Děvíně, naopak poznávají, že se jich nemusejí obávat, aby uhájili svého tvrzení o poloze starého Velehradu na Moravě. Prof. dr. Nevěžil, jenž podnikl na velehradském nádvoří část prací vykopacích a odhalil tam staré základy chrámu, upozorňuje, srovnáv vykopávky na Děvíně, že na Velehradě jest dosti látky, aby mohla býti obhlášena jeho poloha na Moravě. Praví: „Ze srovnávacího materiálu lze úplně jistě souditi, že kamenné hroby na Velehradě nalezené pocházejí z první doby křesťanské na Moravě, ne však z doby cisterciácké (XIII. stol.). Významnější výsledků bylo docíleno archeologickým kopáním roku 1909—1910 blízko Velehradu na návrší u Božího Syna u silnice, která tam odbočuje k Modré. Byly tam totiž zjištěny základy malého kostelíka, jež taktéž dlužno zařaditi do nejstarší doby románské anebo do první doby křesťanské na Moravě.“ (Nár. l. čís. 222. roku 1921.) Zemřelý prof. Jos. Jaroš T. J. na Velehradě, jenž otázku tu studoval, napsal: „Otázku polohy děvínské nutno řešiti samostatně, úplně nezávisle na otázce velehradské. Netajíme se obtíží systematického kopání na Velehradě. Jsou a budou neskonale větší než na Děvíně. Ale pravda dějinná na Děvíně i na Velehradě má stejnou cenu a láska k pravdě nás musí vésti k tomu, abychom hleděli pomoci pravdě k vítězství, kdekol ji najdeme.“ (Zprávy velehr. čís. 6.) P. Jaroš byl přesvědčen o poloze Velehradu moravského a sbíral důkazy pro své tvrzení nezvratné. † Dr. Fr. Snopek háje nynějšího Velehradu píše: „Vážím si všelikého vážného badání, ale negativní výsledky Červinkova badání (na Děvíně) nestáčí, aby dogmaticky jistě upřít mohl a směl náš Velehrad velkomoravský...“ „Nálezy archeologické nedají se přece ani přirovnati písemným památkám; tak daleko nedospěje archeologické badání, aby vyvrátilo tvrzení o moravském Velehradě.“ (Hlídka 1920 str. 687.) Ostatně i kdyby dějiny přinesly v té věci sebe větší překvapení, nic nezmění na myšlenkách o celém našem náboženském a osvětovém programu dnešního Velehradu. U nás vítězí duch.

Opat Prokop Šup †. Církevní hodnostář vzácných vlastností ducha a všestranný znatel slovanské otázky, opat P. Šup zemřel 12. prosince 1921. Nar. v Senici 24 srpna 1866, do řádu benediktinského vstoupil roku 1887, vysvěcen na kněze byl roku 1892 a 7. srpna 1912 byl zvolen opatem kláštera v Rajhradě. Patřil mezi první hlavy novodobého, sociálního, politického a kulturního hnutí křesťanského v našem národě. Byl vědecký pracovník a spisovatel hlavně v sociální a národohospodářské otázce slovanské, ale ovládal též i církevní otázky slovanské a úsudky jeho o náboženských pomě-

rech slovanských byly jadrné, duchaplné a prozřivé. O současném stavu těchto otázek měl všestranný přehled, neboť čerpal o nich poznatky z původních pramenů a zaujímal k nim vysoké hledisko katolické a slovanské. V postupu sbližovací práce s Ruskem byl proti místní propagandě, jež konversemi by získávala jednotlivé duše. Správně usuzoval, že takovým postupem by se obě církve nesbližovaly, ale propast by se jen rozšiřovala. Přál si, aby na Rusi rozvinula se osvětová a charitativní činnost a ukázal se náboženský život církve katolické. Zesnulý opat jevil čilý zájem a živou účast o všechny podniky Apoštolátu, jež také uctímně podporoval. Ztrátime v něm mnoho pro naši myšlenku. O. v p. l

Jubiläum slovenského časopisu. Slovenský obrázkový čtrnáctidenník „Posol božsk. Srdca Ježišova“ vycházející v Trnavě, slaví letos 25leté jubileum. Založil jej světský kněz Ad. Melišek, nar. 1854, zemř. 1917, tarář ve V. Levnech r. 1897. Chtl nově založeným časopisem lid slovenský poučovati v rodném jazyku o sv. víře a vésti k účel bož. Srdce Páně. Než redaktor zrakově onemocněl a byl přetížen pracemi v duchovní správě, proto předal časopis Otcům z Tovaryšstva Ježíšova v Trnavě. Redaktory jeho byly jesuité P. Andrej Kubina, Al. Daubner, Pavel Silverster, Vendellu Javorka a nyní Jan Králíček. Časopis měnil se rozsahově i obsahově. Přinášel básničky a náboženské články o bož. Srdci Páně, ale přinejvýšim si též časověji náboženských otázek a podával pěkná lidová ponětí. Je jisto, že nepřítom působit časopis též na národní vědomí slovenské již tím, že budil lásku k slovenské řeči. K jubileu časopisu píše P. Kramar T. J.: „Slováci za maďarstva málo čítali, ano aj sa robilo, aby nečítali, zvlášte v deväťdesiatich rokoch. Pravda keď „Posol“ začal vychádzať a tak čítanie slovenské šírilo, tým, ktorí chceli Slovákov utopit', sa to nešťúbilo a chceli „Posol“ zničiť. Na poslách „Posol“ trhali, odhadzovali, počítali samovol'ne zpať posielali. Ba čo viac aj sama vláda sa do toho zamiešala a pomocou Femky chcela „Posol“ zničiť. Keď bol „Posol“ prešiel do rúk Spoločnosti Ježišovej, naraz sám predseda Femky došiel k predstavenstvu a silou-mocou chcel ho na to mať, aby sa „Posol“ nevzdával, veď že tým sa šíri „panslavizmus“! Vtedyš predstavený, čo i rodom Maďar, odpovedal mu, že „Posol“ sa pre „panslavizmus“ nezačal a ani pre také podozrievanie neprestane. Má však „Posol“ aj teraz svojich nepriateľov. Maďarstvo prenasledovalo ho pre slovenské slovo a terazš nepriateľa jeho prenasledujú ho, že je to katolícke. Trhajú, nedornujú . . . Avšak prestál búrku prvšiu, prenáže aj druhú. Dožil sa Slovenska slovenského — dožije sa i katolíckeho! Toto nech je jeho cesta v nasledujúcich 25 rokoch.“ Přejeme jstu, aby tužba jeho se splnila. A. J.

Čtenářům Apoštolátu.

Vzrostl kruh čtenářstva Apoštolátu posledního roku. Díky všem horlivcům! S pomocí Boží budeme pokračovali k upevnění a rozšíření víry katol. mezi Slovany. Prosimе příznivce, aby nám získali nové odběratele, by myšlenka naše razila si vítěznou cestu i do výšky i do šířky čtenářstva.

Redakce časopisu. Všechny příspěvky literární, knihy a časopisy buďtež zaslány na adresu: Adolf Jšek, katecheta v Kroměříži (Morava).

Administrace a expedice Apoštolátu jest v Olomouci, Wurmova ul. 15. Tam časopis platte, objednávejte a reklamujte!

Cena časopisu jest ročně 12 Kč pro Ameriku půl dolaru. Platte složenkami vloženými do tohoto čísla! Číslo složenky 113.743.

Apoštolát v Olomouci,
sv. Cyrila a Metoda Wurmova ul. č. 15.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

O činnosti sv. Cyrila a Metoda na Moravě.

(Další část.)

Brzy seznali svatí naši věrozvěstové, že sice žeň hojná, dělníků že však málo. Jako za Pánem hrnuli se zástupové, podobně i za našimi apoštoly a k apoštolům hrnuli se zástupové. Pán Ježíš lítost projevil nad zástupem, podobně zželelo se věrozvěstům našim zástupů. A tu jako pozíráví mládenci pamatovali na dorost u pomocníků. Ovšem že si museli sami dorost odchovatí, a to z národa, jež získati chtěli Kristu. Šťastný každý národ, jenž své kněze má. Máť kněz vniknouti do poměrů národa, u něhož působí. Tu třeba, aby znal poměry ty, aby mohl užívatí vhodných a přiměřených prostředkův. Neupíráme, že u každého národa pro povolání své nadšený kněz může blahodárně působiti, když se řídí zásadou sv. Pavla: „Láska Kristova nás nutí“, a když snahou téhož apoštola pohanů: „Učiněn jsem všem vším“. Tak bylo u sv. apoštolů a jejich následovníkův. Než třeba vyznati, že později a nyní snahou je, z domorodců získati vhodné muže za sluhy Páně, hlavně takové, kteří milují rodáky své. Dobře vědí, že u nich pro milého, nehude nic těžkého. Vždyť láska trpělivá nehledá světa, ale vyhledává, co Božího jest a bližnímu ku časnému a věčnému blahu slouží.

A tu mimovolky jsme se ocitli u palčivé toho času otázky kněžské a kněžského dorostu. Kněží nám třeba. Jinak není tu, kdož by kázal, nebo víru ze slyšení vštěpoval. Proto rozkaz Kristův: „Jděte do celého světa a učte všechny národy a učte je zachovávatí, cožkoliv přikázal jsem vám“. Bez kněží nemohou se sv. svátostí udělovati. K tomu chtěl Pán Ježíš, aby věřící od lidí vedení byli ku spáse

věčné a ustanovil k tomu kněze. Aby přesvědčil Pán posluchače své, že Prozřetelnost Boží vládne nad námi, pravil, že ani vlasu nespadne s hlavy naší bez vůle Boží. Když o takovou nepatrnou věc se stará Pán Bůh, neměl by mítí starost o ducha?

Jako že by to maně bylo, kdo se stali kněžími? Vždyť volá „Já jsem vás vyvolil“. Ovšem, že při tom i vůle lidská též činnou býti musí, a že jako člověka stvořil bez jeho vůle, že ho nespasi bez jeho vůle. Musí člověk své učiniti, a Pán Bůh též učiní své, na jeho milosti nebude scházeti.

Je-li důstojnosti kněžské třeba, třeba, aby byla důstojná a dokonalá přípravou na ni. Je-li stav kněžský stavem obětavosti a sebezapírání, třeba záhy v tom se cvičiti. Je-li stav kněžský stavem čistoty, nutno čistotu, a co k ní vede, zachovávat. Vyžaduje-li každý stav povolání, tím více ho třeba při kněžství. Tu nutno náchylnost ku stavu tomu vzbuzovati.

Uvažme, čím kněz býti má. Má býti rozsévatelem semena nejvzácnějšího, slova Božího. Má býti bojovníkem pro čest Boží, umělcem výtvarným, aby obraz Boží ve člověku zdokonaloval. Má býti soudcem mezi Bohem a lidem, lékařem pro duchovní nemoce, zahradníkem ctnosti pěstujícím. Má býti stavitelem chrámu Ducha sv., otcem i matkou lidu věřícího. A což, když se mine s povoláním? Ach, jestiž čmoudelem, místo světla jasně hořícího. — Než zapuďme myšlenku tu. Není-li povolán dle sv. Bernarda: „Čiň a podnikej vše, abys byl povolán od Boha“.

Bývaly doby, kdež každá téměř matka, když syn šel na studia, chtěla z něho mítí panáčka. Přežil, doby ty pominuly. Příčiny toho jsou různé. „Snad nedám syna stavu, jemuž nikdo nemůže ani na jméno přijíti? Druhdy byl to stav zvelebovaný, nyní je to stav opovržený“. Přežil, že tomu tak jest namnoze. Snaha protináboženská hleděla zhanobiti kněze. Předstírala, že se nejedná o osobu, ale o věc. Dobře na to odpověděl kdosi: „Já jídlo rád mám čisté, chci ale také, aby se mně podávalo na čisté míse a v čisté nádobě. Znechutí-li se nádoba, znechutí se i jídlo v ní.“

Jiný otec nebo jiná matka zase dí: „Syn náš a jeho studia nás tolik stála, a nyní ho máme dáti za žebráka? Všechny stavy u porovnání se stavem kněžským skvěle jsou postaveny, kdežto kněží namnoze, vyjímouce některé, se mají zle a žijí v bídě.“

Někde si věřící špatně vykládají částku sv. evangelia, která se čtává o slavnosti Nanebevstoupení Páně. „Na nemocné budou ruce vzkládati, a dobře se mítí budou“. „A dobře se mítí budou“, nevykládají, že nemocnému se uleví a že ozdraví, nýbrž že kněží dobře se mítí budou, že budou v blahobytu žíti.

Snad by se mělo stejnou měrou rozdělití mezi duchovenstvo. Než s tím dělením máme smutné nabyté zkušenosti, aniž se zmiňujeme o tom, že to mnoho otázek právních, týkajících se majetku, jsou na závalu. A věřící samí, kdyby se mělo příkladně něco pole odebrati od jejich farního obročí a dáti sousedovi, proti tomu by byli. Ostatně šroub daňový, neutěšené poměry rolnické a hospodářské,

a nyní hlavně různá a různá vydání, postaráno, aby ti, kteří se mají za bohaté, nezbujněli.

Než všeliké a jiné námitky neodstraší nadšené mladé muže od stavu duchovního. S nadšeností vezmou jho Kristovo na sebe, a ten, jenž dí: „Jho mé lehké a břímě mé sladké“, posilní je. Za zářným příkladem sv. Cyrila a Metoda ujímati se budou časného a věčného blaha svěřenců svých.

(Další část.)

Ad. Jašek:

Snahy a práce papeže Benedikta XV. o sjednocení křesť. církví.

Zemřel veliký papež. Ve veliké době žil, zodpovědný úřad zastával a veliké věci provedl. Celý svět zakolísal za světové války, jedině papežství stálo pevně, nezvíkláno za všeobecného zmatku a světového rozvratu, ba vyvyšovalo se jako světelný maják uprostřed rozbouraného moře a neohroženě hlásalo právo a mravnost proti násilí a nesevědomitosti.

Jiní lidé a jiné knihy spravedlivě ocení velikost zemřelého papeže Benedikta XV. v jeho snahách a pracích o zmírnění válečných běd a o světový trvalý spravedlivý mír mezi národy. Několika slovy zmíníme se o podnicích, které směřovaly ku smíru křesťanských církví.

Benedikt XV. poznal za války největší nepřátelství, která mohla kdy mezi lidstvem vzniknouti. Uložil si za povinnost, aby nepřátelství ta smířil, protivy zmírnil. Odtud tolik pokusů učinil o mír za války, odtud dal si tolik práce, aby ku smířlivosti přivedl válčící národy země. A co zkoušel a podnikal v politickém světě, chtěl zkusiti též na poli církevním; dávné nepřátelství chtěl odstranit, ku smířlivosti nekatolické křesťany přivésti a splniti velekněžskou modlitbu Spasitelovu, „aby všichni jedno byli“ v jednom společném ovčinci s jedním nejvyšším pastýřem.

Doba světové války ovšem tomu nepřála; nebylo klidné myslí k úvahám o tak důležitých věcech, nebylo ani příležitosti, aby se podobné styky navázaly a projednávaly. Ale Benedikt XV. připravoval půdu. Brzy po svém nastolení založil v Římě ústav pro východní církve. Ústav tento jest veliké důležitosti pro budoucí sjednocení církví. Západu i východu bude třeba ještě hodně studovati, aby se poznaly a pak sblížily, bude třeba dokázati, že k jednotě máme blíže, než tušíme a si namlouváme. Bude třeba na obou stranách vedle milosti Boží dobré vůle a i tu nutno připravití, vychovati, vypěstiti. Východní ústav má státi na vědecké výši a lákati k prohloubení vědomostí o křesťanském východu nejen žáky a mistry ze západu, nýbrž i sjednocené a nekatolíky z východu. Ústav ten má pěstiti vědecky dějiny, právo, obřady, celý náboženský a církevní

život východních církví. Vědecké studium nás sblíží k trvalé jednotě církevní. To vědecké studium osamostatnil a povýšil Benedikt XV. Vykonal tím důležitý kus přípravy ku sjednocení církví.

A jako pro vědu založil zvláštní ústav, tak pro praxi zřídil novou kongregaci pro východní církev, která 1. prosincem 1917 vešla v činnost. Východané ať sjednocení nebo nesjednocení těžce nesli, že podléhají s pchany Propagandě. To odčinil Benedikt XV., aby východu ukázal dobrou vůli a důvěru, zvýšil zájem o něj a povznesl jej v očích západu. V čelo oné kongregace sám se postavil, aby ukázal východanům, že jsou stejnoprávní s latiníky. Tím východní církve nesmírně povznesl v očích i východu samého i západu. Papež Benedikt XV. rovnal cesty, konal přípravy k velikému dílu.

Neopomenul příležitosti, aby ukázal svůj zájem, kde se jakkoli jednalo o východní církev a o práce pro ně. V tom směru jest též památný okružník vydaný u příležitosti jubilea a oslav sv. Efréma Syrského. Jako oslavil západu sv. Jeronýma, tak nemenší lásku a úctu ukázal i východu, když slavným okružníkem v celém světě katolickém proslavil velikého učitele a světce církve východní.

Dobrořečil, odporučil a hojnými odpustky obdařil modlitbu v oktavě svátku Stolice sv. Petra až po svátek Obrácení sv. Pavla (od 18. do 25. ledna). Modlitba ta stala se nyní již světovou a koná se nejen v církvi katolické, nýbrž i anglikánské. Prosí se v ní za jednotu roztržených církví a za přičlenění nekřesťanů k církvi katolické. Jaký duch a směr v pracích sjednocovacích zavládl za Benedikta XV., dokazuje nejlépe modlitba tímto papežem doporučená. Zní: „O Bože, který jsi rozličné národy sjednotil v úctě jména svého, prosíme Tě za křesťanské národy východní. Vzpomínajíce významného místa, které měli v Tvé církvi, prosíme Tě, nadchni je touhou, by je zase zaujali: by byli s námi jedno stáde pod vedením jednoho pastýře. Učiň, by se spolu s námi zahlubali v nauky svých svatých učitelů, kteří jsou též naši otcové víry. **Chraň nás každé chyby, která by je mohla od nás oddalovati.** Duch svornosti a lásky, který jest znakem Tvé přítomnosti mezi věřícími, nechť uspíší den, kdy se sjednotí naše prosby s jejich prosbami, aby všeliký národ a všeliký jazyk slavil Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého.“ Modlitba ta jest velmi významná, naznačuje nám program i cestu, kterou se brátí, abychom došli k jednotě. Dlužno přiznat, že v minulosti nebylo vždy nejlépe jednáno, abychom si východ k sobě přivábili nebo sjednocený udrželi. Těchto chyb se máme budoucně vystříhati. Jest nad míru důležité, že takové napomenutí vyšlo od nejvyšší hlavy, samého papeže.

K těmto všeobecným přípravám sjednocovacím dlužno připočísti i zvýšenou péči papežovu o světové misie. Válka tu mnoho porouchala, nesmírné škody způsobila, mnohé dílo misionářské, jež slibovalo trvalé dobro, zvrátila, pilnou práci na vinici Páně přerušila, řiši Kristově mnoho duší vytrvala a velikou bídu na kraje misijní přivedla. Znal dobře tento neutěšený stav katolických misí sv. Otec, proto staral se o ně všemožně. Vydal nadšený okružník (Maximum

† PAPEŽ BENEDIKT XV.

illud), v němž vytýká úkol misii, vlastnosti a povinnosti misionářů, směr jejich práce, ale i všem věřícím ukládá vřele jejich povinnosti k misiím, totiž hlavně modlitbu a almužnu. Tímto okružníkem nastal nový ruch a obětavá práce v jednotlivých zemích pro katolické misie.

Zastal se světových misii při míru versaillském, mluvil o nich několikrát jako hlava církve při různých příležitostech. Tak na př. v tajné konsistoři 16. prosince 1921 pravil: „Druhá příčina, jež starost naši zvysuje, jest, že zahraniční mise jsou ve stavu oplakání hodném. Neboť žádná záležitost nám tolik neleží na srdci, jako ta, jež daleko více než kterákoli jiná zřízení slouží dílu Ježíše Krista, totiž misie. Netoliko náboženství, ale i vzdělanost a lidskost toho žádají, aby se nikde nepřekázelo misiím zahraničním.“

Svou přízeň k misiím ukázal i značným darem pro podporu papežského ústředního semináře v Kandy na Ceylonu pro výchovu domácího kněžstva.

Tutéž blahovůli projevil i nám Slovanům, když povýšil a za svůj přijal Papežský misijní ústav na Velehradě, jenž by Slovanům odchoval nadšené a apoštolské misionáře, věrné a slovanským sjednocovacím snahám zasvěcené pracovníky.

Ze dbal o dobro všech křesťanů, a opravdovou láskou, již jako velekněz všechny v bídě a nouzi trpící stejně objímal a jejich náklonnosti si získával, jest všeobecně známo.

Když v Rusku hrozné pronásledování pravoslavného duchovenstva od bolševiků vypuklo, a z Omsku (7. února 1919) přišla telegrafická prosba k sv. Otci do Říma, podepsaná arcibiskupem Silvestrem z Omska, arcibiskupem Benjaminem ze Sibirsku, knězem Vlad. Sadovským a prof. Pisarevským, ihned papež Benedikt XV. ujistil vřelou účastí podepsané na jejich těžkém postavení a zapřisahal Lenina, aby zakázal pronásledovati příslušníky kteréhokoli vyznání. Čičerinova odpověď čpěla ovšem cynismem a nízkou sprostotou.

Pravoslavné duchovenstvo octlo se ve vyhnanství, zvláště na Balkáně v tísňivé bídě. A papež jako měl otevřenou štědrnou ruku pro každého, rozevřel ji ještě štědřeji tomuto duchovenstvu, aby zmírnil jeho krutý osud.

Bolševismem vysílené, zničené a vyssáté Rusko zmítá se hladu, vymírá. Hrozný hlas prosby letí odtamtud všemi krajemi, nad nimiž se smíloval anděl smrti a prosí o rychlou pomoc. Papež Benedikt XV. jest prvním, jenž přispívá značným darem milionu lir a brzy posílá plných 20 vagonů různých potravin a zboží, aby zachránil ubohé. Vydává tklivé provolání ke křesťanským národům celého světa, v němž pronášá rozhodná a památná slova: „Jsme povinni učiniti ve své chudobě, cokoli jen možno. Žádné úsilí, třeba sebe větší, nebude přílišné vzhledem k ohromnosti neštěstí. Každý člověk toho jména hodný má cítiti povinnost, přispěti ku pomoci tam, kde jiný člověk umírá. Jde o národ, na němž zastkvívá se znamení Kristovo, a který vzdycky úsilovně chtěl náležeti k veliké rodině křesťanské.“

Na výzvu papežovu značně sbíralo a sbírá se darů a potravin

pro hladovící Rusko. Papež tu vydatně prospěl oněm sbírkám a pomohl slovanskému národu v bídě. Zajisté, že význam papežství tímto činem u pravoslavných vynikl, mnoho nesprávných předsudků se odstranilo, a takto se urovnává cesta k vzájemné lásce a sblížení.

Když v Rusku s pádem carismu utrpěla i pravoslavná církev a postupem bolševismu těžké rány na křesťanská vyznání doléhaly, nenechal tam sv. Otec osiřelých katolíků, ať latinského či slovanského obřadu. Zvěděv, že mohylevsko-petrohradský arcibiskup msgr. Ropp jest zajat (stala se mýlka se jménem), ihned rázně zakročil za jeho svobodu, aby stádce věrných nezůstalo bez pastýře. Pro sjednocení potvrdil za exarchu O. Fědorova, aby je spravoval. Metropolitu Šeptického učinil pak vislátorem všech sjednocených se slovanským obřadem.

Pro Slováky a jmenovitě pro nás Čechy bude míti v dějinách pontifikát Benedikta XV. i ten význam, že dovolil rozšíření v užívání lidového jazyka při bohoslužbě, a že dovolil, aby na památných a posvátných nám místech sloužila se mše svatá hlaholská.

Pro náš Apoštolát sv. Cyrila a Metoda vykonal mnoho, jako dosud žádný z předchůdců jeho. Při posledním potvrzení spolku rozšířil spolkovou dobrodiní o nové výsady (svěcení škapulíře).

Zač mu Apoštolát jest povinen největšími díky, jest, že tvůrce a spoluzakladatele Apoštolátu nám povýšil na arcibiskupský stolec sv. Metoděje. Jest to uznání a potvrzení snah Apoštolátu samým papežem.

A že opravdu o Apoštolát náš se papež Benedikt XV. zajímal a jeho snahy a práce sledoval, víme z rozmluvy anglického kardinála Bournea, který Apoštolát v Jugoslávii poznal, papeži vyložil a doporučil, a z rozmluvy našeho ndp. arcibiskupa, který mu podal zvláštní memorandum o Apoštolátě.

Papež Benedikt XV. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda schválil, potvrdil a vřelými slovy doporučil celému episkopátu československému a všem našim katolíkům.

Vzácná a významná tato slova sv. Otce, týkající se spolku našeho, znějí v apoštolském listě, zaslaném biskupům československým ze dne 30. listopadu 1921:

Nyní také kněžstvu národa československého i všech národů slovanských řízením Prozřetelnosti Boží otvírá se jiné a mnohem rozsáhlejší pole, aby na něm s velikým užitkem pracovali a království Ježíše Krista šířili; kterážto práce bude se zajisté tím lépe dařiti, čím důkladnější příprava ji bude předcházeti. Za dnešního běhu událostí totiž svítají červánky naděje, že z východních národů Slované, které někdejší odtržení se od tohoto Apoštolského Stolce uvrhlo do veliké bídy, obnoví s Námi svazek svaté jednoty. Vaším tedy jest úkolem, ctihodní bratři, a vašeho kněžstva, jakožto těm, jímž působením apoštolů

slovanských Cyrila a Metoděje vstípena byla římská víra a s ní zároveň vzdělanost, vykročiti statečně na tuto dráhu, od Boha vám vykázanou. Na podporu velikého tohoto díla založeny jsou již, jak Nám povědomo, jisté duchovní společnosti a ve všech téměř slovanských národech šťastně se šíří. Z nich zvláště s chválou připomínáme tak řečený Apoštolát svatých Cyrila a Metoděje pod ochranou blahoslavené Panny, jenž v Československu, Polsku, Jihoslavii i v Bulharsku s nemalým užítkem se ujímá. Toto sdružení doporučujeme všem biskupům a přejeme si, aby jejich působením se ustavilo v každé farnosti a den ze dne se mezi Slovaný šířilo, aby tak z milosti Boží se přiblížil den, kdy bude jeden ovčinec a jeden pastýř.

Mluví tu papež Benedikt XV. zřejmě a určitě o snahách Apoštolátu, schvaluje a doporučuje je.

Jsou to snahy o sjednocení Slovanů v jedné církvi, a ty tedy Benedikt XV. vzal za své a přeje jim.

Nejvyšší autorita promluvila, na nás jest, abychom to dobro, jež Apoštolát chce vykonati na rozšíření království Božího na zemi, provedli. Kéž skutečně jest zaveden v každé farnosti, a to v počtu hojném. Jest to náš spolek, čistě slovanský a přesně katolický, založený pro větší čest a slávu Boží a spásu příslušníků národů slovanských.

„Milosrdný Bože, připočti a odplat vedle skutků svatého života i tu zásluhu duši Benedikta XV., že povýšil a doporučil spolek Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, jenž pracuje na splnění prosby Syna Tvého Ježíše Krista, aby všichni jedno byli.“

Z náboženského života v Polsku.

Ať oko knězovo spočine na obyvatelstvu měst nebo venkova, všude je patrný úpadek náboženského života. Před válkou i v městech plnily se chrámy, o všedních dnech bývala vždy pěkná návštěva a mohls vkročiti kteroukoli hodinu dne do katolických svatyní krakovských, varšavských, lvovských, vždy jsi tam našel zbožné duše pohřížené do modliteb. Kdykoli se konaly nějaké zvláštní pobožnosti (misie, kostelní slavnosti, příležitostná kázání), zpravidla nestačily polské kostely pro účastníky. Počet denních sv. přijímání, a přijetí sv. svátostí stoupal radostně rok od roku, takže polský národ při každé příležitosti osvědčoval své katolické smýšlení. To mluvím o obyvatelstvu městském, poněvadž u lidu vesnického nebylo o tom pochyby. Na vesnicích přikázání Boží a církevní byla nejvyšším pravidlem života. Nepoznals tu rozporu mezi přímým učením katolickým

a obyčejným životem. Život zdál se tím spokojenější, šťastnější, čím přesněji a opravdověji se v něm uskutečňovalo evangelium Kristovo.

Kněž jako hlasatel a obránce řádu Božského byl všude ctěn, rád viděn a vážen. Vzpomínám na triumfální pochod misionářů r. 1905 a 1906 na polském území v carsví, kdy po carském ukaze o svobodě svědomí odvážili se redemptoristé a františkáni konati sv. misie ve farnostech polských. Ve většině farností je vřtalo banderium dvou- až třistačlenné, nepřehledné řady družiček jako andílci, obyvatelstvo přicházelo z celého okolí až 15 a 20 km, práce v továrnách, na polích a v domácnostech byla po dobu misí zastavena, byly to svátky -- hody duše. Lidé tísnil se v kostelích od 4 hodin ráno až pozdě do noci, zpovědnice bývaly obleženy, kázání bývala za příznivého počasí na hřbitově a na silnicích, poněvadž kostely nestačily. Šlechta, majitelé panství a továrníci nejen že prázdno povolovali dělnému lidu a sami obyčejně se misíí příkladně účastňovali, nýbrž i úřty misionářů dávali oznamovati, že odpouštějí všem jakýkoli pých páchaný na jejich majetku a statku. Četné konverse z pravoslaví na katolicismus zpravidla následovaly; zkrátka lid ucítil milost Boží z blízka, a dal se jí věsti a dobře ji použil.

Ze 114 míst, kde se tam konaly sv. misie, jen jedno uvedu, Chleviska, jak misii popsal účastník františkán O. Czesław Bagdalski: „Vykonavše s velikým úspěchem sv. misie v Nicklanu, jeli jsme přes ohromné lesy, majetek to hraběte Konst. Platera, na novou misijní stanici do Chlevisk. Již na hranici nás zastavili a vítali lesní úředníci a myslivci s lidem, jenž jim v těchto lesích pomáhal. Cestou jsme předbíhali četné jednotlivce i průvody modlící se anebo zpívající sv. písně, ani spěchali na počátek svatých misí. V Aleksandrovice nás zastavili a vítali. Je tu továrna a lid většinou dělnický. V továrně měli dělníci volno, aby se mohli účastnit sv. misí. Dělnictvo nás tu srdečně vítalo. U Chlevisk vyšlo nám vstříc velké banderium, sta družiček a obrovský zástup lidstva místního i z okolí. Okolních nastěhovalo se mnoho po dobu misí do Chlevisk, aby nemusili dlouhé hodiny putovati domů a mohli se účastnit nerušeně a nezemřelě celé sv. misie. Chleviská farnost čítá s 25 dědkami a samotami na 9000 duší. Když jsme přibyli ke kostelu, bylo tam přítomno několik kněží na výpomoc. Byl tam též hrabě Konst. Plater, který nás srdečně a dojemně přivítal.

V Chleviskách byl nával lidu ohromný. Není místní se četně dostavovali, ale přibyli tu i z celého okolí, ano i z daleka, takže některý den bývalo přítomno kázáním mnoho přes dvacet tisíc účastníků. Rozsáhlý hřbitov nemohl všech pojmáti, tisíce se jich ještě tísnily na prostranství u fary, na cestě, na návsi a všechny ty zástupy dychtily slyšeti slovo Boží. Mnoho kněží zpovídalo, a zpovědnice byly od Božského rána po celý den dlouho do noci obléhány, takže byli voláni noví kněží, aby mohli zdolati práci.

Den co den stoupalo nadšení. Lidé přibývalo, milost Boží působila očividně i na zatvrzelá srdce. K očistným vodám zpovědním dostavovali se i ti, kteří už leta nezavádili o kostel. Zbožné a příkladné

vykonali svou věc. Nadešel poslední den sv. misíí. Dělníci na vlastních bedrách nesli kříž. Jejich mozočné, upracované ruce jej držely. Měl jsem poslední promluvu u kříže, posledníkrát požehnal jsem obrovské zástupy, udělil apoštolské požehnání a myslil jsem, že sv. misie jsou s požehnáním Božím skončeny. Tu však byl jsem veden k polnímu oltáři, kde nadšenými slovy nám poděkoval místní kněz, načež ujal se slova hrabě Konst. Plater, a srdečnými a jadrnými slovy loučil se s námi jménem farníků. Pravil asi toto: „Zasludou OO. misíonářů jest, že mi dali příležitost, abych vykonal záslužný skutek a vám, občané, ukázal své smýšlení. Jak již víte, daruji vám všechny pychy a křivdy, jež někteří z vás v mých lesích a na mém panství způsobili, a je toho mnoho, neboť jen v lesích za poslední rok škoda činí na 10.000 rublů. Bůh vám to odpust, já odpouštím všem a zastavuji i soudy, které jsou vedeny proti jednotlivcům. Pamatuje, že dům můj jest otevřen pro každého bídáka a potřebného, ale krádeží pro budoucnost už nestrpím. Chci ve vás viděti a vás považovati za lidi svědomité, čestné, Boha se bojící, chci mítí ve vás bratry a dobré bližní, chci, abyste hmotně i duchovně prospívali, proto podávám vám ruku k té zbožné práci (při tom podal ruku dělníkovi, blízko stojícímu a druhou podal sedlákově a mluvil), jděme společně v tomto životě, milujme se, podporujme se, jak nám káže Pán Bůh... Služme věrně Bohu a pracujme na společném dobru pozemském. Požehnej a popřej nám k tomu dobrotivý Pán Bůh!“ Lid byl tak dojat, že hlasitě plakal. S nesmírným pohnutím žehnali jsme naposledy obrovské zástupy, abychom zase jinde rozsévali semě Boží.“

Obdobné misie vykonali františkáni ve 114 farnostech, do různých bratrstev nábožných vstoupilo 350.301 lidí, přes půl milionu vykonalo sv. zpověď a účastnilo se sv. misíí na půl druhého milionu lidí. Zjistěte svědčí to o zbožném duchu národa polského.

A dnes po válce? Nevěra, pochybovačnost a hrubé nepřátelství k církvi katolické a jejím představitelům naplňuje i vesnice polské, ony vesnice, jichž hlubokou viru a příkladnou zbožnost opěvovali básníci a která po dlouhé věky byla chloubou církve.

Všeobecný úpadek víry má za sebou i ohromující zánik křesťanské mravnosti ve vsi polské: vyděračství, lichva, rozmařilý život, pijanstvo, nevázanost a prostopášnost, to už se nevyskytuje jen výjimečně jako kdysi, nýbrž je to nyní všeobecnou známkou vesnického lidu. Ti, kteří mají větší kousek pole, neskládají naděje do lepší budoucnosti v práci a šetrnosti, nýbrž, kterak by vysoko zpeněžili výrobky své a nahrabali kupy peněz, jež vesničánům zaslepují oči i mozek.

Nechut k práci jest všeobecná, každý očekává lehký, příjemný život a činí si nárok na něj již proto, že jest člověkem, bez zásluhy. Vojáci zanesli do vísek polských nakažlivé nemoci, o nichž dříve nebylo tam ani slyšáno, zvětšil se počet vražd, krádeží, loupeží, a co bylo vždy posvátně hájeno — rodinný krb jest uvolněn namnoze nemravností, nanovoze i rozvody. Několik takových případů jest s to, aby přivedilo lehkomyšlnost a rozháranost do stavu manželského.

Příčin tohoto úpadku jest ovšem mnoho. Vyvolala je válka; jsou většinou mezinárodní. Ale zmiňuji se o některých úkazech, zvláště polských.

Nemalou škodu duševní způsobují v Polsku navracenci z Ameriky. Hmotně Polsce neprospěli, neboť jest jisto, že poměrně značný příliv jejich amerických dolarů znehodnotil marku polskou. Ale nejhorší jest škoda duševní. Nejsou to již oni Poláci, kteří kdysi opouštěli polskou zemi v důvěře v Pána Boha, že jim pomůže a je ochráně v cizině. Zbožnost jejich vyvětrala, místo aby spoléhali na Pána Boha, spoléhají na své dolary, víra jejich jest většinou otřesena, místo o lásce k polské zemi mluví, že tam je vlast, kde je dobře. Neváží si ani mravností, ani čestnosti, ani poctivosti, peníze jsou jim oním zlatým teletem, kolem něhož tančí. Lidu vykládají, že proto je tak bídný a hloupý, že věří kněžím a jejich náboženství. A ubohý lid polský jest tak bezkritický, opravdu nevzdělaný, že jim namnoze věří, jest tak lakotný, že si myslí, že lépe se mu povede, když po jejich způsobu života odkloní se od víry předků svých. Nepřítel seje koukol na dně srdce lidu polského, nakaženého bacilů vojny.

To jest všeobecný stesk a nářek polského kněžstva; poměry vskutku se zhoršily velice. Kněžstvo hledá pomoci, radí se, mají časté konference a odpomáhá zlu, které se tolik rozplemenilo, jak stačí síly jeho. Velice jej tísní ovšem bídné jeho postavení hmotné. Ale polští kněží dali se již v boj proti náboženskému a mravnímu úpadku poválečnému zvýšenou činností na všech polích duchovní správy. Nyní zamýšlejí hromadné misie.

Ad. Jašek.

Katolicismus na Sibiři.

Objevení a získání Sibíře Rusku jest z nejzajímavějších objevů země. Hrstka nezvedených dobrodruhů to učinila. Dva hejtmani kozáčtí, Jermak Timofejev a Ivan Kolco, byli odsouzeni carem k smrti pro loupeživé vpády na ruské území. Aby unikli smrti, r. 1581 se svými 870 soudruhy učinili slib čistoty, obdrželi kněžské požehnání a dali se přes Ural do nynějších krajů Sibíře, kde si podmaňovali vše, kam přišli. Měli již pušky a děla, kdežto domorodci užívali ještě šípů. Když dobyli po řeku Ob území většího, než měl car v Rusku, poslali k němu posly s bohatými dary, aby mu nabídli dobytou zemí a dosáhli prominutí trestu. Všechny zvony na Kremlu se rozezvučely při té zprávě. Jermak v boji s domorodci utonul v řece. Stal se hrdinou, o němž v Rusku a po celé Sibiři mnoho se bájí. R. 1646 kozácký hejtman Chabarov podnikl výpravu, aby dobyl území Amuru. Tak Rusové vnikali na Sibiř a zemí si podmaňovali. Různé podnikavé dobrodruhy vábila tam pověst o zlatonosných řekách a zlatou rudou oplývajících ložiskách, o stepích a lesích plných zvěře se vzácnou kožešinou a živila v nich nadějí na rychlé zbohatnutí. Usazovali se

tam různí uprchlíci a psanci, jimž bezmezný kraje sibiřské skýtaly nadějnou skrýš před pronásledovateli.

Hlavně však zalidňovali Sibiř ve válkách zajatí a z vlasti vypovězení aneb za účastenství na povstáních r. 1863 a 1864 „na katorgu“ do sibiřských dolů odsouzení Poláci, kterým s řídkými výjimkami ani po odpykaném trestu nebylo možno již vrátiti se do rodného kraje. Polský živel byl vesměs katolický. Do Sibíře bývali odsouzeni též četní „úpcrní“ (v letech 1827—1839), t. j. sjednocení z bývalého polského území, kteří přes prosby a hrozby pravoslavných nechtěli přestoupiti na pravoslaví. Pro víru ztratili raději svobodu, jmění, majetek a jako psanci zmírali v nehostinné cizině — na Sibíři.

Později nutil též neobyčejný rozvoj průmyslu západní Evropu k čilejšímu obchodnímu spojení s mnohoslibnou Sibíří a živější styky s ní podněcovaly stále nové výpravy různých odborníků a dělníků hledati prameny odbytu a výživy v této nové, do nedávna málo prozkoumané a přírodním bohatstvím tolik oplývající zaslibené zemi. Když pak v posledních desetiletích před válkou bylo tam vystavěno mnoho závodů a továren a vybudována byla (1891—1903) sibiřská dráha, kde množství polských inženýrů, techniků a jiných pracovníků nalezlo tam trvalé zaměstnání, vzmožil se ovšem i katolický přístěhovalecký proud.

Dbajíce o svůj hmotný blahobyt, nezapomínali katolíci sibiřští ani svých duševních potřeb a přes těžké poměry a časté překážky jali se ve větších střediskách z vlastních prostředků stavěti kostely, kaple nebo aspoň prozatímní soukromé modlitebny. Nemnohým, katolickými metropolitami tam ustanoveným duchovním vypomáhali, pokud mohli a směli, za věrné plnění svých povinností a za lásku k svému národu tam vypovězení biskupové a kněží, kteří i tam horlivě pečovali o duševní blaho věřících, jsouce jim upřímnými pastýři a rádci.

Skoro po celé Sibíři byli roztroušeni katolíci. Nebyli to ovšem domorodci, většinou Poláci, pak Lotyšů, Němci a příslušníci z jiných národů.

Církevně jest Sibiř rozdělena na děkanáty Omsk, Tomsk, Irkutsk a Vladivostok. Počet farností jest 33, kněží 42. Jednotlivé farnosti jsou ovšem ohromných rozsahů. Není zvláštností, že náleží k jedné farnosti větší území než bývalého Rakouska a Německa dohromady. Některému knězi jest při pastoračních objíždkách vykonati cesty až do 2000 km, aby aspoň jednou ročně sloužil v rozptýlených osadách mši sv. a posluhoval sv. svátostmi. Někdy je kněz i osm, ba více měsíců na objíždkách, aby všem mohl posloužiti.

Nejvíce katolických obyvatel měla gubernie tomská, poněvadž tam bylo mnoho Poláků a Lotyšů.

Sibiř náleží pod pravomoc katolického metropolity mobilevsko-kyjevského. První visitace katolického biskupa v Sibíři byla r. 1909. Vykonal ji Jan Cieplak, biskup suffragan z Petrohradu. Objel skoro všechna místa v Sibíři až po Sachalin, kde jsou katolické kostely, vše shlédli, co potřebného, zařídil, biřmoval, kázal, pontifikoval.

Válka a zvláště bolševismus změnil i tvářnost Sibíře. Sv. Stolice nechtěla ani v těchto těžkých dobách opustiti malého věrného stádece, trnouchi v úzkostech za hrůzovlády bolševické. V roce 1918 podalo se polským redemptoristům, že mohli objeti Sibiř a vykonati tam lidové misie. Bylo jich třeba — bylyť to prvé na Sibíři. Domorodý lid katolický i polští vojáci ukázali mnoho dobré vůle a obětavosti. Katolický život všude byl vzpružen a obnoven, lid potěšen a v dobrém posílen. Bohužel, že čeští legionáři neměli smyslu pro náboženské věci a zvláště ne pro katolické pobožnosti. Vedení bylo úplně v rukou náboženství odcizených, ač mnozí práhli po útěše náboženské, a katolické pobožnosti mohly býti jim oasou na tom dlouhém, dalekém putování. Jest litovati, že duševní náboženská stránka legionářů tam vypráhla a otupěla, neúrodná navrátila se do svobodné vlasti.

Sv. Stolice chtěla se pak přesvědčiti o stavu sibiřských katolíků, je potěšiti a posílniti. Z Ruska nebylo tam přístupu. Proto uložila sv. Stolice svému delegátu v Číně msgru de Guébriantovi, aby vykonal apoštolskou visitaci v Sibíři.

V průvodu polského kněze Ostrovského z Charbinu mohl msgr. de Guébriant v roce 1920 navštívit pouze onu část Sibíře, která podléhala politickému vlivu Japonska, a jež tvoří „Sovětskou republiku dálného východu“. Vláda této republiky usilujíc navázati styky se sousedy, nečinila apoštolskému delegátu obtíží ani na cestě, ani v jeho práci. Ba kterýsi sovětský úředník vyzval biskupa, aby pod katolickou vlajkou zorganizoval katolíky k vzájemné podpoře. Pochválil katolíky.

Msgr. de Guébriant navštívil východně od Bajkalského jezera několik katolických farností: ve Vladivostoku, Nikolsku, Usuryjsku, Chabarovsku, Blagověščenku, Čitě a Věrechněudinsku, vesměs to městech ležících na dráze sibiřské za jezerem. Každá z těchto farností má kostel a po jednom knězi. Počet katolíků se tu značně zmenšil odchodem Poláků do nové vlasti po válce. Biskup čítá katolíků v této oblasti Sibíře na 10.000. Duchovní správu vedou vesměs kněží Poláci. K tomuto počtu třeba ještě připočísti farnost charbínskou, ležící na jižní koleji sibiřské dráhy, probíhající Mandžurskem. Farnost jest aspoň třikrát tak rozsáhlá jako Československo, jest kanonicky podřízena metropoli mohylevské, s níž ovšem již leta nemá žádného spojení. Vzdálenost činí na 9000 kilometrů a cesta rychlíkem k biskupovi trvala by nejméně 10 dní. Farnost charbínská čítá asi 5000 katolíků. V Charbině vystavělo ruské ministerstvo financí krásný katolický kostel hlavně pro katolické vojíny.

Do střední a západní Sibíře se msgr. de Guébriant nepustil, poněvadž jsou to jiné republiky a poměry dosud nejsou ustáleny.

Apoštolský visitátor chválí katolické kněze, právě o nich, že ani jediný neopustil za bolševismu stádece svého, kdežto větší část pravoslavných buď utekla ze strachu před bolševiky, nebo dala se sekularisovati (posvětit), aby si zaopatřila nějaké zaměstnání a tím i výživu. V těchto krajích, kde vedle pravoslavných žijí ještě statisíce

pohanů (Číňané, Japonci, Korejci, Tunguzové, Burjáci, Giljaci, Tataři, Jakuti, Ainí a j.), otvírá se katolickým misiím ohromné pole činnosti. Tam bude třeba obrátiti zraky sv. Stolice. Dokud car tam měl vliv, nebylo možno tu zakotviti katolickým misionářům, a ruští pravoslavní nedovedli pracovati houževnatě až k výsledkům.

Není nevhodno dnes vzpomenouti, s jakými potížemi pracovali v amurském a usurském území první misionáři. Byli to kněží z pařížského semináře, kteří tam přišli, dříve než Rusové vyrvali Číňanům Mandžursko. Dne 6. července 1846 opustil P. La Bruière nejzazší misijní stanici a pustil se na pohanský západ k počítí Usuri. Krajina byla divoká, neschůdná, nesnesitelné dotěrné mouchy ve dne v noci trápily nezvyklého cizince, divoká zvěr ohrožovala každý krok. Misionář přece dorazil až k řece Usuri, jež tvořila pak rozhraní mezi Čínou a Ruskem. Na pobřeží této řeky žilo tehdy asi 600 lupičů, kteří náleželi ke kmeni Goldů. Živilí se hlavně loupežemi, že přepadávali pocestné. Misionář přezímoval v jejich táboře. V dubnu s jara vydal se v malinkém člunku po řece Amuru sám dále do vnitra země. Po souši nebylo mu možno cestovati, neboť silnic nebylo, a pak jednotlivec nebyl by se ubránil divokým šelmám rozplemeněným četně v těch krajích. Přibyl až k polodivokému kmeni Giljaků, kteří nosili dlouhé vlasy a živilí se loupežnictvím podobně jako Goldové, s nimiž byli spřízněni. Tito Giljakové misionáře P. La Bruiera usmrtili, aby se zmocnili jeho zavazadel. Když v misijní stanici zvěděli o osudu horlivého misionáře, vydal se P. Vernout r. 1850 do těch končin s menší společností křesťanů. Ve spojení s třemi náčelníky Giljaků přinutili vraha, že vydal zavazadla zavražděného a zaplatil malou pokutu. Tak se dály první pokusy misijní na tomto území mandžurském.

V misiích těchto dosud pracují nejvíce francouzští misionáři. Dílo rozšíření víry věnovalo 50.000 franků na dostavbu pěkné svatyně ve Vladivostoku, která byla ukončena a posvěcena 1. října minulého roku. Nejsvětější Svátost oltářní přenášeli ve slavném průvodu, jehož účastnilo se mnoho tisíc lidstva, i pravoslavných, kteří chovají se velmi sympaticky ke katolíkům. Kázání slavnostní o svěcení konalo se ve třech řečích: ruský, polský a litevský.

Jinou potěšující okolností jest otevření malého semináře ve Vladivostoku na podnět téhož apoštolského visitátora. Má se z něho vychovávat domorodé kněžstvo. Čítá již deset chovanců. Hlásilo se jich více, ale pro nedostatek hmotných prostředků nebylo možno více jich přijati. K tomuto semináři byl dán i dosavadní dřevěný kostelík. Vyučovati se začalo 25. října minulého roku. Představeným jest františkán O. Maurus Kluge, jenž zná polsky a přibyl tam z Číny.

Tak na rozvalinách ohromné říše carské počíná se s misii katolickými na nejdlejší konci — ve Vladivostoku. Základ a východisko tvoří slabé obce katolické, které tam již jsou. Jádrem jich sestává z Poláků, přibudou brzy Němci a Češi. Pole se otevírá — pracovníků málo. Prosme Pána žní, aby poslal robotníky na vinici

svou. Burcujme povolání, sbírejte prostředky a modleme se, aby dílo se zdařilo.

Papež Pius XI.

Máme nového sv. Otce. Radujeme se. Radost naše je velika a upřímná nejen proto, že církev svatá má opět nejvyššího pastýře na prestolu sv. Petra, ale nové oprávněné naděje skládáme do něho zvláště my Slované, že za jeho pontifikátu bude se zdárně pokračovati ve sbližovacích snahách o jednotu církevní mezi východní a západní církví, jak radostně a zdárně se začal za velikého papeže Lva XIII., neupustilo se ve snahách těch za Pia X., a značný kus práce se vykonalo za Benedikta XV.

Myšlenka sjednocení církví dnes vystupuje silně do popředí na západě v kruzích církevních i mimocírkevních a určitě se ozve mocná touha po spojení i na východě, neboť známky sblížení jsou tam patrné. Pontifikát Pia XI. může býti v tom směru šťastný a požehnaný.

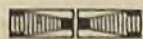
Nový papež se vesměs označuje za muže učeného a rázného, přítele Slovanů a znalce církevní otázky východní. Když tyto vlastnosti spojují se v jedné osobě na nejvyšším prestolu církevním, zajisté chováme oprávněné naděje, že snahy vedené nejvyšší hlavou církevní rozplamení nové nadšence na západě pro práce sbližovací a sjednocovací východní a západní církev. Není pochyby, že vedle dobré vůle najdou se i prostředky, které v pravé lásce křesťanské budou hledati cesty k jednomu ovčinci Kristovu.

Nový papež zajímal se o východní otázku církevní již jako knihovník ambrosiánské knihovny v Miláně, pak jako knihovník vatikánské knihovny v Římě, a prakticky se s ní seznámil na půdě slovanské, v blízkém prostředí pravoslavi jako papežský nuncius polské republiky ve Varšavě. O ruských poměrech byl dobře a podrobně zpraven od mohylevsko-petrohradského arcibiskupa msgra Roppa, jenž má pro sjednocovací práce na Rusi nové plány.

Dnes v Římě pochopili, že nastává doba, aby se spojily dvě veliké sesterské církve východní a západní, které odloučeně, cize, někdy i nepřátelsky šly podle sebe, nesouce národům totéž učení a posvěcující je téměř prostředky. Aby Antikrist nevítězil, jest třeba spojití síly křesťanské k novým vítězstvím pro Krista. Doma nutno zachytiti milieny duší, aby se Kristu neodcizovaly a mimo Evropu čekají ještě ohromné miliony na pozdravné zvěsti evangelia Kristova. Tyto úkoly cítí dobře církve západní i východní, proto se vzdávají a rostou touha po jednotě a společné práci na slibných, ale dosud neobdělávaných lánech misijní činnosti.

Dílo sjednocení nutno napřed připravití. Kus této přípravné práce vykonali poslední tři papežové, ovoce zraje, lány ke žnám se běhají. I na východě pukají ledy, oči věrných se obracejí k vysoko strmící skále Petrově, která odlčila i největším huragánům za světové války, ba

povznesla se a posílila jako nejmohutnější a nejsilnější moc mravní. Oči východu se otvírají, rozum vede k pravdě a milost Boží dokoná dílo jednoty.

ROZMANITOSTI

Polský spolek na podporu víry katolické na východě. Žádný národ procentově nebude mít na ohromném prostranství ruském tolik příslušníků svých jako národ polský. Jsou to ještě většinou zbytky oněch tisíců, kteří byli za krutostí ruských vyvezení z trestu buď dovnitř Ruska nebo na Sibiř, rodiny jejich tam pak zůstaly a sotva se vrátí. Někde tvoří celé vsi, jinde silné kolonie. Sředitiskem jejich jest polský kostel s polským knězem, kterého si sami vydrží. Těžké chvíle dolehly i na ně za bolševictví, až pro víru celkem byli uchráněni, ale nouzi a nedostatkem trpí jako všechno, kam zasáhla moc a ruka bolševická. Nabízí se nyní těmto polským katolickým bohatlům pomoci, kteří za změnu víry vykultaleli by jim zlaté dolary; jsou to různí američtí sektáři, kteří s velkými peněžními prostředky přicházejí do starého světa lovit duši a skupovat pro své sekty. Poláci vidí to nebezpečí doma a chápou, kterak vzrůstá teprve v cizině, v bídě, v opuštěnosti. Ale Poláci cítí se povoláni, aby zasáhli mlsně též na Rusku, až se poměry urovňají, a to jednak z politiky, jednak ze sousedství. Neradi by pole přenechali úplně jiným národům, kteří se tam chytí. Vždyť katolicismus v Rusku bude vždy důležitým činitelem pro Polsko. Poláci jsou přesvědčeni, že jsou povoláni nositeli západní latinské osvěty na slovanský východ. Dokud tato východu neobrodí, zůstane dle jejich mínění vždy zaostalým a v úpadku. Někjaký jiný katolicismus na př. v podobě unie nebo na jiném podkladě východní osvěty jest v očích Poláků něco nesolidního, nekulturního, něco, co jest jen z nouze jako nedokonalost trpěl, ale proti čemuž jest bojovat, aby se to nahradilo polskou (latinskou) kulturou. Poláci mají i na svém území nyní pravoslavné a i na těch chtějí vyzkoušet své mlsné umění a sílu kultury. Proto Poláci chystají se rozběhnouti mezi Rusy, jednak aby vliv polský na ruské zemi usedlý tam podporovali a udržovali, jednak aby si stvořili novou mlsnou zemi. Proto navrhuji, aby bylo založeno v Polsku „Towarzystwo popierania wiary katolickiej na wschodzie“ se sídlem ve Vavřevě. Cílem jeho bylo by sbírat prostředky hmotné i mravní na podporu víry na polském i ruském východě. Spolek působil by takto. Podporoval a budoval by svatyně katolické a opatroval by je vším potřebným. Vydával by knihy a časopisy pro tamější lid. Poskytoval by podpory potřebné pro udržení a rozšíření katol. víry v těch územích. Zakládal a podporoval by ústavy vzdělávací v duchu katolickém. Zaváděl by tam katol. misie. Založil a podporoval by mlsnou semínář v Polsku. Uděloval by podpory osobám pracujícím na rozšíření katol. víry na východě. Poučoval by lid o těchto mlsných přednáškami, tiskem atd. Připravoval by potřebné a schopné lidi k mlsním (kněze, učitele, sluhy kostelní). Podjímal by se počínů a prací, jakých časem bude vyžadovali Towaryšstvo k dosažení cíle. Prostředky peněžní by se scházely z příspěvků členských, darů domácích i zahraničních, ze sbírek a almužen, z fondů a podpor od sv. Stolic, papežů, států a podobných spolků. V čele Towaryšstva stála by hlavní rada skládající se z olského primasa, kardinála a biskupů s řediteli mlsného sekretariátu a různých delegátů a revisní komise jmenovaná episkopátem. V každé diecézi byla by diecézní rada Towaryšstva, v každé farnosti farní rada Towaryšstva. Členové řádní by platili měsíčně 5 polských marek, podporující 25 polských marek na měsíc. Plán jest zajištěn dobrý, až na to, že neoznačuje blíže „mlsnou“ činnost „mlsionářů“. A na té bude záležet zdar a výsledek práce. Miněni o tom v Polsku není jednotné, ač většina jest pro mlsnou práci ve vlastním smyslu slova. Tím by si asi Poláci sympatií Rusů a pravoslavných nezískali.

Redakce časopisu. Všechny příspěvky literární, knihy a časopisy buďtež zaslány na adresu: Adolf Jašek, katecheta v Kroměříži (Morava).

Administrace a expedice Apoštolátu jest v Olomouci, Wurmova ul. 13. Tam časopis platíte, objednávejte a reklamujte!

Cena časopisu jest ročně 12 Kč, pro Ameriku půl dolaru. Platte složenkami! Číslo složenky 113.743.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

O činnosti sv. Cyrila a Metoda na Moravě.

(Další část.)

Byť sebe více námitek bylo proti povolání kněžského a sebe více překážek se nakupilo proti němu, přece nadšení mladíci odhodlají se věnovati se kněžstvu. I tu platí slovo sv. Pavla, že jich nic neodloučí od Pána Ježíše, a slovo sv. evangelia: „A opustivše vše, šli za Pánem Ježíšem.“

Než jedná se o dorost duchovenstva. Vždyť dlouho a dlouho to trvá, než někdo stane se knězem, proto třeba si pospíšiti, by dorostu zde včas bylo. Po přednosti mělo by předsevzetím každého kněze býti, by se postaral o nástupce. Rádi poukazujeme na to, že kde se vykope strom, hned druhý že se tam má zasaditi. A v každém povolání shledáme se se snahou otcovou, by jeden ze synů stal se jeho nástupcem.

Kněz je pro všechny, proto jest to záležitost všech, aby jich bylo. Když někoho chceme pohnouti a navnaditi, by se něčeho hodně ujal, dodáváme: Jedná se o tebe, jedná se o tvou věc. Tu především budeť uprošení rodiče, by, mají-li třeba více synů, věnovali jednoho službě Boží. Ovšem je třeba, aby se varovali všeho nucení. Děti mají povinnost, aby modlili se za rodiče, ale i rodiče mají při všeliké starosti o děti též za ně se modliti. Milosti jest třeba pro stav duchovní, a o ni horoucně prositi musíme. Nespolehejme se jen na přirozené prostředky. Bez nadpřirozené milosti dílo se nezdaří.

Dlužno dbáti rodičům, aby taci studující Bohu milý život vedli. Neb nebudou-li záhy přemáhati vášně a je krotiti, pozdě bycha honiti. — Mladičský strom se snadno ohne, ne však tak už stromek

vyrostlý. A vy všichni, již jste pro čest a chválu Boží nadšeni, jimž blaho církve svatě na srdci leží, povzbuzujte při dané příležitosti studenty, by se věnovali stavu duchovnímu. Což by nám pomohlo veškeré horování pro národ, když by nebylo postaráno o časné i věčné blaho národa. Bez kněží národ nemůže býti. Odkazovati národ na kněze jiných národův, jest náhražka pouhá. Neopovrhujeme nikým, ani duchovními jiných národů, než radujeme se rádi ze svých, a to tím více, když tomu tak býti může.

Svět ubírá se různými směry za různých časův. Nyní převládá sněr hmotářství, pachtění o závod po statcích tohoto světa. Jsme dětmi doby, jak se projevuje, když se přizpůsobujeme době. Toť také jedna z příčin, že se tolik mladíků nevěnuje stavu duchovnímu, a přidejme, tolik děv řeholnímu stavu.

Mnohé řády zřizují s velikými oběťmi a obtížemi juvenáty a ústavy, v nichž si odchovávají svůj dorost, své budoucí duchovní. Mají za to, že takto je uchovají před zkázou tohoto světa, a že budou proniknutí duchem řeholním, jenž jest zárukou pozdější blahodárné činnosti. Podobný juvenát je u otců redemptoristů na Července u Litovle, u otců kapucínů v Olomouci, u otců františkánů v Uherském Hradišti, Mor. Třebové atd.

Sněm tridentský nařizuje, by každý biskup ve svém biskupství měl chlapecký seminář, kdež se odchovávají mají jinoši, kteří mají náklonnost ke stavu duchovnímu.

Přemnozí, jimž Pán Bůh na časných statcích požehnal, platí za chudé studenty v juvenátech aneb v seminářích. Tak jednají hlavně naši obětaví rodáci v Americe, kteří jak v Americe čilý a veliký podíl mají na sbírkách takých v Americe, tak také i zde ve staré vlasti své studenty pro stav duchovní vydržují. Přísluší jim za to nehybnoucí dík a vděčnost. Podobnou chvályhodnou snahu jeví i naši milí sousedé němečtí, aby si zabezpečili své kněze a zdokonalili, co bylo dříve zanedbáno a v čem bylo pochybeno. Jsou kraje v cizině, kde ústavy ani pojmouti nemohou všechny studující, kteří se jim hlásí. Kněze pak přebytné posílají do krajín misionářských. Ohromné pole činnosti rozprostírá se v Americe, ještě větší v Asii, v Australii, Africe a na přečetných převelikých i malých ostrovech v Tichém oceáně a v jiných mořích na severu, jihu, východu a západu. Kdož přehlédne toto pole činnosti. Pán a Spasitel stále volá: „Jděte do celého světa a učte všechny národy, a učte je zachovávat, cožkoliv přikázal jsem vám.“ Z této činnosti není vyjmut ani národ náš. Jemu kyne zase jiná misionářská činnost. Třeba věrozvěstů pro národy slovanské. I máme už mnohoslibný počátek. Je to papežská apoštolská škola na posvátném Velehradě, jejíž chovanci se odchovávají za misionáře pro slovanské národy. Je zde Rusko, jež touží po náboženské obrodě, kamž třeba vysílati kněze. Když protináboženské strany z Ameriky tam směr svých kroků obracejí, jest přece na nás v tom ohledu konati, což láska ku bližnímu velí. Starostlivými o dorost kněžský byli sv. Cyril a Metod. Kéž příklad jejich nás stále k podobnému činu nabádá a povzbuzuje.

(Další část.)

Z bulharského pravoslaví.

Bulharská pravoslavná církev zároveň s bulharskou říší a národem má pohnuté poslední dějiny. Nemohouc přes četné pokusy prosadit u řeckého patriarchátu v Cařihradě svých národních požadavků, osamostatnila se zřízením bulharského exarchátu se sídlem v Cařihradě. Po smrti druhého exarchy Josefa I. roku 1915, zůstává exarchát neobsazen.

Bulhaři více, než jiní národové, cítili následky zkaženého řeckého byzantinství. Řekové stále ohrožovali bulharskou državu, církev i národnost. Řecká církev využívala krutým násilím víry k světským účelům. Proto se u Bulharů hluboce zakořenila zášť proti Řekům. Tato zášť je příčinou, že Bulhaři nejsou takovými odpůrci Říma, jako jiné pravoslavné národy. Přece však nenávisť proti Řekům není dostatečným podkladem pro náklonnost ke katolické církvi. Od 9. století počínaje, jest církevním bulharským ideálem: samostatná bulharská církev, neodvislá od Cařihradu a od Říma.

Neustálé boje s řeckou církví a zhoubné vlivy řeckého byzantství, potlačily mezi Bulhary živější náboženské vědomí a náboženské žití. Náboženská lhostejnost je rozšířena nejen mezi inteligencí, nýbrž také mezi lidem, zvláště mezi severními Bulhary. Leč dobří znatelé bulharského lidu přece tvrdí, že by schopní a zbožní kněží mohli za krátko oživit náboženský život a horlivost. Ve spojitosti s bulharskou náboženskou lhostejností je náboženská snášenlivost, kterou se Bulharsko vyznamenává před jinými pravoslavnými státy.

Náboženská bezstarostnost jeví se na všech polích bulharského veřejného života. Bulharský říšský sněm (sobranie) je velkou většinou ducha protináboženského. Bulharské duchovenstvo nemá pasivního volebního práva. Roku 1909 odstranila vláda náboženské vyučování na středních školách. Jenom v nižších třídách vyučuje se ještě náboženství; učí jemu světští učitelé, kteří jsou většinou bezvěrci a využívají náboženských hodin k šíření bezvěří. Ve školách obecných učí náboženství svěští učitelé. Církevní synoda velmi se namáhá, aby se domohla nějakého vlivu ve školství, ale bez úspěchu.*)

Jako v celé střední Evropě, tak i v Bulharsku nakupilo se za změněných poměrů mnoho církevních otázek, jež třeba řešiti. Bulharsko nabývalo a pozbývalo území, v nichž nebyla pravidelně dosazena hierarchie. Dotýkaly se tu zájmy církve bulharské se zájmy církve srbské, řecké a rumunské. Zavládl zmatek. Ale za nedostatečného dohledu a slabé ruky vůdcovské vplížilo se do bulharské církve též mnoho zlořádů. Lid pozbýval víry a namnoze jevil velikou nespokojenost s kněžstvím. Toto zvedalo se proti biskupům.

Začalo se hlasitě volati po sněmu národní církve bulharské. Dožadovali se ho zvláště nižší duchovní a laici, biskupové, ač oprávněnost a nutnost jeho naznávali, přáli si ho nejméně z obavy, že na

*) Dr. Fr. Grivec, Pravoslaví. Kroměříž 1921, str. 99.

něm vybuchne hněv nižšího duchovenstva a uplatní se jeho přepjaté požadavky a novoty.

Proti vůli biskupů, patrně návodem nižšího duchovenstva, byl koncem roku 1920 předložen národnímu shromáždění v Sofii zákon ku svolání sněmu národní církve bulharské. Návrh byl přijat a zákonem bylo stanoveno, že volby účastníků tohoto sněmu mají se konati 31. ledna 1921 a sněm má býti svolán 6. února téhož roku v Sofii. Svatý synod, jenž jsa přece nejvyšším církevním úřadem, nebyl od vlády v té věci ani dotazován, ani uvědoměn, protestoval proti míchání se vlády do církevních záležitostí, ale vláda si protestu ani nevšimla. Tu vydal sv. synod okružní list, jímž zapovídá kněžím i věřícím účastniti se voleb do zamyšleného církevního sněmu, nebo se ho pak účastniti. Vláda opět pohrozila biskupům tresty, že jsou nepřátelé zákona a že jejich vinou sněm se oddaluje.

Po dlouhém jednání došlo konečně k dohodě mezi vládou a sv. synodem. Učinili si vzájemné ústupky. Sv. synod přidal k vládnímu své svolání k volbám na sněm, vymínil si však protivití se usnesením, jež by perušovala pravoslavnou víru, a chtěl připustiti na sněm jen ony vyslance, kteří by byli zvoleni dle stanov exarchátu, ale tu vláda prosadila své kandidáty.

Sněm byl zahájen slavnými službami Božími a velkým průvodem, jehož se účastnilo 270 otců sněmovních, král, vláda, zástupci cizích států a množství lidu. Zahajovací řeč proslovil jménem sv. synodu nejstarší biskup Kusevič ze St. Zagory. Předsednictví si uchvátil biskup Neofyt z Vidinu.

Po zahájení sněmu měl proslov jménem vlády ministerský předseda Stambulijski, pro jehož zajímavost a lákání k politické straně rolnické uvádíme úryvky: „Zákon, jež o sněmu vláda vydala, byť byl nedokonalý, musí býti zachováván. Jděte s rolníky! Bulharsko jest v těžkém postavení; musíte pomoci, aby se zlepšilo. Bulharsko jako by se dusilo ve tmě a neštěstí, ale uprostřed této tmy září paprsek naděje. Jest to stav rolnický. Dosud se na něj zapomínalo, byl vyssáván, ponižován. Hořejší složky národa musejí býti poníženy a zkyprény dolními složkami — rolníky, kteří jsou dnes držiteli moci. Kněžstvo bylo rovněž neuznáno, dnes teprve vystupuje do popředí. Dvě třídy bojují dnes o nadvládu: tovární dělníci a rolníci. A na štěstí jsou to dva národy slovanské téže krve, které ztělesňují tento zápas: Rusko a Bulharsko. Bolševismus zmizí z Ruska, poněvadž tovární dělníci jsou tam v menšině. Budou musiti ustoupiti rolníkům, spojeným s kněžstvem. V Bulharsku vládnou nyní rolníci. Kde jest vaše místo, vy vybraní otcové sněmovní?

Jděte s rolníky! Musíte začítí s dědinami, abyste se dostali do měst. Tak činil i Kristus, náš Spasitel: začal s rolníky. Nic nepořídíte s kázáním v Sofii. Sofie se podobá Sodomě a Gomoře. Jest tu nevyhasitelné ohniště všech neřestí a mravních nemocí; toto město musilo by zmizeti. Kéž by Sofii stihl osud Sodomy a Gomorhy! Kéž by to místo bylo opětně panenskou půdou, aby sem přišli dívoci národové a ji zalidnili!

Pujdete s naší inteligencí? Její část stojí na pranýři. Naši vzdělanci jsou, jak byli vždy v dějinách: ctižádostiví, úplatní, protizákonní. Může se kněžstvo považovati za člena této, každé užitečné práce neschopné inteligence? Nikoliv! Tento sněm a sjezd rolnické strany, jenž brzy v Sofii bude zasedati, nesmějí státi proti sobě nepřátelsky, musí zmizeti vzájemná nedůvěra.

Ještě včera byl spor s vládou o seminář v Sofii, který vláda zabrala. Ale právě pro toto bahno velkoměsta vláda nedovolí, aby tento výborný duchovní ústav byl ve středu města.

Všechny církevní školy vyženeme z měst. Co se týče duchovního semináře, rozhodli jsme se neodvolatelně, aby byl přeložen do pohoří Rilo k slavnému tamnímu klášteru. I kdyby to miliony stálo, zavedeme tam dráhu, elektriku, vystavíme tam nádherné paláce. Příčiníme se, aby toto památné místo, jakého pro svůj význam není v celé Evropě, stalo se východiskem náboženské osvěty pro Bulharsko.

Snad se to někomu nebude líbiti, ale vláda jest odhodlána zabrat i kláštery. Nelekejte se! Nezničíme jich. Naše vesnice by toho nedovolily. Chceme je zreformovati, obnoviti, upevniiti. Kláštery jsou nepostradatelný bulharskému národu, musejí zůstat, ovšem ne v nynější způsobu. Mají se státi útočištěm lidí, odloučených od světa, mají nuti a šířiti více osvětu a národohospodářství. Otevřeme klášter dělníkům, a vy jim tam budete hlásati náboženství.

Vložíme ruku i na církev, neboť bez ní není možná reforma. Vzdáme se válečné politiky svých předků, chcemeť v míru žíti se sousedy. Sel jsem proto do celé Evropy, na všstívil jsem i papěže. Nikoli, abyste se stali katolickými, ale chtěl jsem tohoto náboženského zástupce získati pro naši mírovou politiku, aby se rozprášila osočování nás.

Shromáždili jste se, abyste opravili církev. Musí se upravit, aby mohla uzdravit náš nemocný lid, ježž musíme k církvi přitáhnouti. Jako malé dítky mocí vedeme do školy, podobně musí se děti i s národem.

Sněm se má raditi o těchto otázkách:

1. Sněm ať nespustí se zřetele našeho národního cíle. Kněžstvo západu jest silné a má vliv na celý život. Podobně ať jest i u nás.

2. Nevím, kdy bude svolán všeobecný (ekumenický) sněm, ale probírejte otázky, které na sněmu budou řešeny.

3. Zavedte do shrnmáždění církevního lidovládu.

4. Rokujte o sociální činnosti kněžstva.

5. Osnujte boj proti dnešní mravní bídě a bolševismu.

6. Pozvedněte patřičně náboženskou výchovu. Neozvete se proti svobodomyšlnostem a politisování našich učitelů? Rokujte o našich kostelích a obřadech. Tyto musejí se státi přístupnými lidu přednáškami, poučením atd.

7. Sněm nesmí pustiti se zřetele ani otázky hmotného postavení kněžstva, ani jeho vzdělání a mravního povznešení.

8. Kněží musejí býti v dědinách průkopníky vzdělanosti; dům kněžův ať jest vzorem čistoty, pořádku a smyslu pro hospodářství.

9. Přemýšlejte, kterak bychom dostali bulharské kněze do styku se západem. Naši kněží musejí býti posíláni na západ. Ať se súčastňují sjezdů mimo Bulharsko, ať tam vidí a poznají své přátele.

10. Musíme zahájit boj proti alkoholismu. Protestanté se této otázky jako svého monopolu zmocnili.

11. Bude třeba se postarat, aby biskupové častěji objížděli své diecése. Stačí, navštíví-li biskup jednu nebo dvě rodiny, jim poradí a pomůže; jeho slova poletí jako rozkaz králův od úst k ústům celou osadou. Proč nejezdí naši biskupové? Scházejí jim prostředky? Postaráme se o ně.

12. Těžkou zůstává otázka sblížení naší církve s jinými církvemi.

13. Nutny jsou častější schůze, přednášky a příručky o náboženském vyučování.

14. Třeba studovati zařízení družstevnictví. Jsou nejlepším prostředkem proti bolševictví.

Ministr Stambulijski končil vřelou výzvou na shromážděné, aby zanechali starého ducha kastovníckého, nestranně pracovali, nedrželi se přezítých obyčejů, ale pracovali pro církev k blahu Bulharska a lidu. —

Sezení nebyla nikterak klidná. Sněm zůstal jednotným pouze v národních otázkách — vlastenectví všude vystupovalo silně — ale v církevních věcech nastal zmatek. Utkávaly se vždy protivy, nejvíce však při projednávání „veta“ biskupů. Jednalo se o tento článek: Rozhodnutí sněmu, která se vztahují na všeobecné články víry a obřady pravoslavné církve, nabývají platnosti tehdy, když do 14 dnů po jejich usnesení neprohlásí jich biskupové za odporující učení a podání církve pravoslavné. Tento článek stál biskupy mnoho práce, slyšeli pro něj mnohé trpké, pravdivé i vylhané slovo, noviny bouřily proti němu, snižující biskupy pouze na sluhý národa, kteří musejí se ve všem podvoliti usnesením sněmu atd.

Boj byl veliký, prudký a houževnatý. Jednalo se o nejdůležitější zásadu. Že tu hodně vystupoval liberalismus, dá se mysliti. Konečně však přece hlavní zásluhou obhajovacích řečí konservativců, z nichž vynikající místo zaujímal arcikněz Cankov, obviněný z náklonnosti ke katolicismu, veto biskupům bylo příznáno. Jest litovati, že sněm nešel do hloubky, aby provedl radikální změny, jichž nutně jest zapotřebi k uzdravení nemocné církve bulharské. Scházejí tam ovšem mužové, kteří by měli širší církevní rozhled, patřičné bohoslovné vzdělání a s dostatek síly, aby celou církev bulharskou upravili tak, že by pozvedla lid mravně, uvědomila nábožensky a stala se mu vůdkyní, hlásajíc věčné pravdy i v blahu jeho časném.

Mich. d'Herbigny.

Mládeži československé.

Doufej!

Mládeži, je tvé pokolení odsouzeno k oběti? Často slyšíte ve svém okolí pronášeti tento názor. Avšak neprávem. Naopak, budoucnost se otvírá před vámi plna velkolepých vyhlídek.

Sarajevský arcibiskup dr. Iv. Šarić birmuje Bosňáky v Sarajevském Polji.

Zajisté jste vyrostli za lomozu převratů. Ještě nyní doléhá na vás život tvrdší a trudnější než kdysi, chcete-li zůstat křesťany a lidmi ušlechtilých snah, má-li duch panovati nad tělem.

Tedy boj, to je pravda! Boj proti mocnostem zla. Avšak v důsledku toho i nutnost, postavit se proti bouračům společnosti houževnatost, která bude a zajišťuje lepší budoucnost.

Doufaj tedy, mládeži! Neboť boj proti vášním a proti chabosti bázlivců vám dovolí napomáhat velkým dílům, jež Prozřetelnost připravuje pro váš zralý věk. Politické soupeřství se zvrhlo v bratrovražedné boje. Politika zbavená zásad křesťanských vede svět k záhubě. Jenom křesťanské zásady přivedou lidstvo k pořádku, míru štěstí.

Jak vznešený úkol, jež vaše pokolení má nejprve pochopit a pak provést. Minulost oddělila vinou politiky od katolické jednoty množství křesťanů, za něž se Kristus neustává modlit k Otci: „Aby všichni jedno byli.“ Budoucnost, jež je vám svěřena, má obnovit tuto jednotu v Kristu.

Před očima mezinárodních bezbožských svazů, které plodí hlad a zášť, rozšiřujte ono velké nadnárodní spojení, které šetří všechny státy a které je převyšuje, aby sjednotilo všechny lidi v lásce k věčnému Otci. Třeba je nejdříve poznati; je to vaše Matka, její jméno je církev katolická. Učte se ji ctít, ji milovat, ji vrátit marnotratné syny, kteří ji opustili.

Nastaly doby, kdy duch znechucený protirozumovým materialismem a těsným pozitivismem, se vrací ke studiu sebe sama a věčného Ducha, který jej stvořil. Nastaly doby, kdy vaše mládí pochopí, že radost a hrdost nad spásou jediné duše může být překonána pouze radostí a hrdostí nad spásou více duší. A je vskutku nesmírně mnoho takových duší, jsou celé národy, jež hynou duševním hladem, hroznějším hladu tělesného.

Miliony pokřtěných hledají cestu, po níž by šli k církvi, své Matce; třeba je vést. Váš příklad, mládeži, vaše modlitba, vaše náboženské vzdělání jim k tomu mohou nemálo dopomoci. Ukažte jim svým životem, co je katolický student. V době vražedných vášní projeďte sílu a čistotu, již váš úzký styk s Ježíšem v eucharistii zachovává vašemu životu; takto se uschopnete i ke křesťanskému manželství a rozmnožíte slávu katolické rodiny, neposkvrněného zdroje národa. Pronikněte také hluboce ve vnitřní život církve a svatých. Napodobujte jejich úsilí po dokonalosti.

Ano, jestliže by mládež studující žila v plném duchu křesťanském, táhla by svým příkladem. Její modlitba by doplnila vnitřní působení Ducha svatého v jiných duších. Rusko, nesmírné Rusko se obrodí k životu vpravdě lidskému, pokud se v něm květ katolicismu bude moci rozvíjet a rozmáhati. Nemařte času dlouhými poradami, nýbrž žijte tak, aby Kristus vámi prosvítal: toto projevení skrytého Spasitele přitáhne k vám, k Němu, k Jeho církvi duše, jež Ho hledaly na bludných cestách.

Kéž si Bůh vyvolá mezi vámi kněží, misionáře Ruska a apoštoly sjednocení podle vzoru svatých Cyrila a Metoděje! Avšak ostatní, ti, kteří zůstanou v různých povoláních světského života, ti ať si uvědomí účinnost svého působení, jakož i svých modliteb. Bude-li

mládež, zvláště katolických zemí slovanských, hodna své víry, zachráněni zabloudilé zástupy.

Nedejte se zastrašiti nikým. Budoucnost náleží Kristu a jeho církvi. Bouře se utiší. Vy jste určeni státi se spolupracovníky Božími. Budete-li pracovati, užíří váš zralý věk velkou žeň, již sklídí sjednocení církve. Pravoslavní, anglikáni a protestanté pocítují stesk po katolické jednotě. Podejte jim ruku k návratu, modlete se, pracujte; žeň je téměř zralá! Mládeži, doufej!

Bulhaři
v národním kroji.

Poznámka: Autor, francouzský unionistický pracovník, známý účastníkům velehradských unionistických sjezdů, zastaviv se na své cestě do Itálie v Innocosti, napsal tyto řádky československé mládeži. Mají z nich vyčísti směrnice své vnitřní práce, zejména apoštolátní cyrilo-metodějské odbory mládeže, jichž úspěšné rozšíření si náš metropolita arcibiskup dr. Stojan ze srdce přeje.

Ferd. K. Nesrovnal T. J.

Štěp. Goldschmidt.

Salesiáni ctih. Dona Jana Boska.

Apoštolské školy pro pozdě povolane.

Ctih. kněz Don Jan Bosko, přítel a apoštol mládeže, největší křesťanský vychovatel a sociální reformátor, jeden z největších evangelisátorů XIX. století, založil kongregaci čili zbožnou společnost salesiánů, aby jeho veliké dílo vedli dále a je šířili po celém světě. Papež Benedikt XV. považoval salesiány za nejčasovější kongregaci a vkládal v ně veliké naděje. Nynější sv. Otec Pius XI. zná dobře dílo Boskovo, pracoval v něm a je přímo pro ně nadšen.

V oratoriích poskytují salesiáni zvláště vrstvám nejvíce ohroženým, mládeži a dělnictvu, nejen návod k životu dle sv. náboženství, nýbrž i nejrozmanitější zábavy a výhody, aby návštěvníky upoutali. Zvláště je to duch mírnosti a laskavosti sv. Františka Saleského, jenž proniká celé působení salesiánů. Mimo jiné ústavy, jako na př. sirotčince, řemeslnické a zemědělské školy, útulky pro učně a pro opuštěné hochy, kde dostává se jim bytu, stravy a křesťanské výchovy, gymnasia s internáty, ústavy pro mladistvé trestance atd., zvláštní zmínky zasluhuji apoštolské školy pro pozdě povolane, t. j. zdravé a nadané jinochy, kteří v pozdějších letech se chtějí stát kněžími. Takový ústav pro československé jinochy je Istituto salesiano, Perosa - Argentina, presso Torino, Italia. Češi mohou též v Polsku studovati, nechť hlásí se v květnu neb v červnu v Zakladu ks. Jana Bosko, Oswiecim, Malopolska. V Italii přijímají se hoši od 12 do 21, v Polsku od 14 do 20 let, starší snad v některém německém ústavě salesiánů (dotazy v Salesianum, Vídeň III., Hagenmüllerg. 43) nebo prostřednictvím mateřince Oratorio S. Francesco Sales, Turin, Via Cottolengo 32 (beze vzdělání snad do 25, se vzděláním do 30 let). Každý chovanec platí jen dle možnosti do výše ročního nákladu, jenž v Italii 6000, v Polsku 2000 Kč obnáší, takže může býti přijat i nemajetný. K žádosti, v níž nechť uvede chovanec, mnoho-li by ročně platil, dlužno přiložiti: 1. křestní list, 2. vysvědčení: a) školní, b) zdravotní (lékařské), c) mravnosti (od faráře neb katechety), 3. dovolení rodičů, 4. krátký popis života. — Asi snad po odbytí 5. tř. apoštolské školy bude možno vstoupiti do salesiánského neb do některého jiného řádu, kde odpadne povinnost platiti.

O působení salesiánů krásný přehled podávají velmi zajímavé „Salesiánské zprávy“. Vycházejí dosud franc., ital., něm., polsky atd., od příštího školního roku 1922-23 nejspíše též slovensky.

Salesiáni měli by velký význam i pro nás, aby široké vrstvy vedly zase ke Kristu a pro spojení nesjednocených Slovanů. Hledají řeholní členy, studující, kněze, bratry-laiky, a sestry pro Boskem založ. ženskou kongregaci Sester Marie, pomocnice křesťanů, jichž generální představená sídlí v Collegio-Convitto Madonna delle Grazie, Nizza Montferrato, Italia.

Z V Ě S T I

Z Bukoviny. Sjednocení a pravoslavní Ukrajinci v Rumunsku. Přídělem Bukoviny k Rumunsku dostalo se též 25.000 sjednocených Ukrajinců Rumunsku. Spravuje jich 15 kněží v duchovní správě a 2 katecheti. Postavení sjednocených jest obtížné. Jako divem, nebyl porouchán ve sjednocených osadách ani jediný chrám, ač vojska tam několikrát přišla a na mnohých místech i bojovala. Jest tam však patrný nedostatek kněží. Sjednocení jsou sice věrní víře své, ale je pro ně mnoho svůdného pro pravoslaví, uprostřed něhož žijí. V některých osadách mají sice chrám nebo kapli, ale bohoslužby bývají tam z nedostatku kněží jen výpomocné. Tak jsou povinni dovážeti si kněze i z daleka k různým úkonům náboženským, jako k zaopatřování nemocných, pohřbům, oddávkám a jiným úkonům. Tím duchovní správa trpí, stává se velmi obtížnou věřícím i kněžím a zavinuje mnoho nepravidelností, což jest vždy na úkor duší a víry sjednocených. Ač jest v Haliči na 2000 kněží sjednocených přece jeví se jich citelný nedostatek. Někdy spravuje jediný kněz i tři rozlehlé farnosti. Není mu možno zastávat vše pořádně v duchovní správě a vyučovati náboženství ve škole. A co nejhoršího, jest, že se neví, kdy, anebo vůbec bude-li lépe. Ani polská, tím méně rumunská vláda přeje živlu ukrajinskému, jehož vlivným obráncem a udržovatelem jest ukrajinský kněz.

Na sjednocené si vláda rumunská tolik netroufá, jako na pravoslavné, kteří podléhají rumunskému arcibiskupu. Pravoslavných Ukrajinců jest tam na 300.000. Časopis „Kamenjary“ v čísle 5. minulého roku přináší zprávu o valné hromadě Tovaryšstva ukrajinských pravoslavných kněží v Bukovině, z níž vyjímáme, pokud nebyla zpráva zabavena. „Po sedmi letech sešlo se opět pravoslavné ukrajinské duchovenstvo na sjezd. Sešlo se za nesmírně těžkých okolností. Jedním rázem pozbyli Ukrajinci práva své mluvy na církevním poli. Roku 1918 byla pravoslavná konsistoř rozdělena na rumunskou a ukrajinskou; v čele této stál archimandrit Taras Timinskij. Tento však jest nyní pensionován; v konsistoři, v semináři a mezi diecésními inspektory není ani jediného kněze ukrajinské národnosti. Ani v jediné cerkvi v Černovicích není už slovanské bohoslužby a neuslyšíš ukrajinského slova. Není lépe tomu ani ve smíšených farnostech, ba ani ne v čistě ukrajinských. Náboženství učí se ukrajinské děti rumunsky. Bohoslovná fakulta proměnila se v čistě rumunskou. Pravoslavné akademii, spolku to ukrajinských bohoslovců, vzali místnosti, a ti to jsou nuceni modliti se rumunsky. Konsistoř určuje jen rumunsky a nařídila všem ukrajinským kněžím, aby úřadovali též pouze rumunsky, ač všichni kněží nejsou ani mocni rumunského jazyka. Ukrajínští kněží jsou nuceni podrobiti se zkouškám rumunsky, byť i se ucházeli o čistě ukrajinskou faru. Shromáždění kněží zaplakali a smutně modlili se, zpívajice žalm „Nad řekami babylonskými...“

Sestavili též požadavky, které předložili konsistoři: 1. Aby vě-

zením potrestaní kněží mohli si trest odpykati v některém klášteře. 2. Aby v Černovicích buď byla odevzdána některá cerkev pro slovanskou bohoslužbu, anebo byl k tomu upraven nějaký dům. 3. Odložiti nařízení rumunského úřadování ve věcech farních, až se kněží dostatečně přiučí rumunštině. 4. Aby se vydávala nařízení církevní též ukrajinsky. 5. V ukrajinských farnostech učiti a zkoušeti děti z náboženství v jejich mateřštině.

Z této zprávy jest patrný smutný stav pravoslavných Ukrajinců v Rumunsku. Asi se neudrží; za takových žalostných poměrů škola i kostel pravoslavný budou pomáhati násilně je porumunštití. Protest pravoslavných kněží je slabý a nic nezmuže. Až vymrou, nebo se přestěhují do Haliče, kam za lepšími poměry skoro všichni touží, budou nahrazeni rumunskými, a osud bohoslužebné mluvy ukrajinské bude zpečetěn.

Pro katolíky latinského obřadu, kteří dosud náleželi arcibiskupství Lvovskému, byl zřízen generální vikariát v Černovicích. V čelo jeho byl postaven prelát msgr Jos. Schmid, rodilý bukovjan. K ruce jest mu konsistoř se sedmi duchovními rádci. Katolíci latinského obřadu jsou většinou Poláci a Němci.

Z Cařihradu. (Prorocství o Cařihradu). „Východní Řím“, nádherný Byzanc, pyšný Cařihrad, sídlo ekumenických patriarchů řeckých, pohádkovitě rozložen nad Mramorovým mořem, byl pokládán svého času za nejkrásnější, nejbohatší a nejživější město světa. Má neobyčejně pestré dějiny, neboť byl klíčem a mostem z Evropy do Asie a naopak. Proto tolik a tak významných bojů bylo o město sváděno. Bylo obléháno třikráte od Řeků, třikráte od římských císařů, dvakráte od byzantských vzbouřenců, dvakráte od byzantských císařů, dvakráte od králů bulharských, jednou od Chosroa, krále perského, jednou od chagana armenského, jednou od náčelníka slovanského, jednou od Rusů, jednou od latinských vojsk, sedmkrát od Arabů, pětkrát od Turků, a při pátém tomto obléhání, když již dříve sedmkrát bylo město dobyté, po osmkrát bylo dobyté od sultána Mohameda II. roku 1453.

Jako větší města vůbec, tak i Cařihrad měl svá prorocství. Lid, zvláště v osudných chvílích, na nich lpěl a dle nich osud svůj i města očekával. Tak když roku 1453 Mohamed II. oblehl město se 160.000 vojiny, kdežto obránce města císař Konstantin XI. Palaeologus měl sotva 7000 většinou zbabělých bojovníků, a v tom nerovném boji císař padl, tu obyvatelé Cařihradu vidouce hrůzu, řítící se nad městem, rozpomínali se na staré prorocství, dle něhož prý Turci v městě proniknou až ke sloupu Konstantinovu, ale pak zázračně že budou andělem s nebe zahrnání z města až za perské hranice. Lid v hrozně této chvíli, kdy odnikud neviděl pomoci a záchrany, věřil v toto prorocství a útekem hrnul se ke chrámu sv. Sofie a hustě jej naplnil.

Mohamed vnikl však až do této svatyně a po mrtvolách lidí na koni pronikal až k oltáři. Jiná pověst praví, že právě v tom okamžiku kněz sloužil u oltáře mši svatou. Když nevěřící blížili se oltáři, uhnul kněz s Nejsvětějším od oltáře a rozevřely se před ním tajemné

dvěře ve stěně, za nimiž kněz zmizel, aby Nejsvětější nebylo zneuctěno od nevěřících. Všichni ve chrámě shromáždění byli jatí, prodáni do otroctví a velechrám byl proměněn v mešitu s půlměsícem nad kopulí. Legenda praví, až Cařihrad bude od Turků osvobozen, stane se opět křesťanským a s kopule sv. Sofie bude sňat potupný půlměsíc a zaleskne se tam opět kříž, tenkrát otevrou se ony tajemné dvěře ve stěně, kněz vyjde a doslouží tehdy započatou mši svatou.

Podobná pověst chová se i o posledním císaři, již zmíněném Konstantinu XI. Prý nepadl v boji s Turky, nýbrž, když kterýsi Turek mu chtěl zasadit smrtelnou ránu, uchopil císaře anděl a snesl jej do tajemné skrýše, kde ve zkamenělém stavu očekává své hodiny, jako v Čechách blaničtí rytíři. Až Cařihrad bude mítí býti osvobozen od Turků, dotkne se císaře anděl, opáše jej mečem a oděním, jež nosil při pádu Cařihradu a pak se svým vojskem vtáhne do „zlaté brány“, odkudž Turka z Cařihradu vyžene a bude jej pronásledovati až k „červené jabloni“ v Malé Asii.

Těto pověsti bylo zvláště v posledních letech vydatně využíváno velmi chytře vzhledem k nynějšímu králi Konstantinovi, jehož jméno má u Řeků šťastný zvuk. Neboť Cařihrad byl založen Konstantinem, Konstantinem ztracen, proto prý musí býti Konstantinem zpět dobyt. Proto též řecký lid při korunovací roku 1913 nazval nynějšího krále Konstantinem XII., aby ukázali, že řada byzantských císařů ještě trvá. Již roku 1916 rozšířila se v Řecku pověst, že Konstantin není nikdo jiný, než onen zkamenělý „mramorový král“, kterého národ od století očekává, aby dobyl opět města a zbudoval velikou říši.

Jiná pověst vztahuje se na prastarý nápis na „zlaté bráně“: „Až plavý král ze západu přijde, pak se sama otevru“. Po prvé se splnila tato slova prý, když Balduin roku 1204 do města vtáhl a za doby turecké očekával se s počátku nějaký francouzský princ, až v 17. století počali Řekové prorocství vztahovati na ruské panovníky z domu Romanova, kteří byli s Řeky téže víry. Odtud pro Rusy i v Řecku bylo tolik zájmu.

Dnes město jest ve velikém úpadku; válka zanechává je v žalostném stavu. Turecké čtvrti byly velmi nečisté, staré, a jak Turci milují, dřevěné, jednopatrové. Časté požáry — za posledních 13 let průměrně ročně vyhořelo na 1500 domů — proměnily veliké plochy města v hromady trosek. Platí u Turků zákon, že žádný dům, jenž shořel nebo se sesul, nesmí býti vybudován, nejsou-li zapraveny všechny dluhy, vězí-li jaké na něm. Poněvadž většina těch domů byla zadlužena, rozloha asi tři čtverečních kilometrů, trosek to zničených domů, nemůže býti znovu zřízena.

ROZMANITOSTI

Dr. Ivan Šarić — vrhbosenským arcibiskupem. R. 1918 zemřel v Sarajevě slechetný, lidumilný a horlivý arcibiskup dr. Jos. Stadler. Uprázdňený stolec byl teprve nyní obsazen drem Iv. Šarićem. Narodil se r. 1871 v Karamfil-Mahali u Trávníku v Bosně z rodičů chudých, ale zbožných. Gymnasium (seminář) i bohosloví studoval v Trávníku, byv r. 1894 vysvěcen na kněze. Působil v Sarajevě, kde v 25. roku věku svého stal se již kanovníkem a zároveň redaktorem „Vrhbosny“, bohoslovného to časopisu. R. 1906 stal se pomocným biskupem Stadlerovým. Arcibiskup dr. Šarić jest spisovatelsky činný a jest rozeným básníkem charvatským, jehož básně se vyznačují lehkostí, zpěvností, něhou a vroucím náboženským duchem, jenž v nich ohněm plá. Dobře je znám i u nás, neboť účastnil se již r. 1913 jubilejních našich slavností velehradských a byl přítomen vloni i na svěcení našeho pana arcibiskupa v Olomouci. Jest mužem širokého rozhledu, pln lásky k národu, bystrým politikem a jemným znalcem bosenských poměrů a zvláště povahy bosenského lidu. Na mnogaja ljeta!

A. J.

Aur. Palmieri. Nejlepší znatel východní církve na západě, proslulý řečník na našich velehradských unionistických sjezdech, veleplodný spisovatel a neúnavný pracovník o sjednocení východní a západní církve Aur. Palmieri byl jmenován po odchodu dra Grivce profesorem východního bohosloví na bohoslovné fakultě v Záhřebě. Narodil se r. 1871 v Savoně v Itálii. Nejen katolický a protestantský západ, nýbrž i pravoslavný východ pokládá Palmieriho za největšího učence přítomné doby o pravoslavné církvi. Jeho díla (jest jich na 200) jsou stěžejní v otázkách východní církve. I pravoslavní sami se na nich vzdělávají. Nejdůležitější spisy jeho jsou „La Chiesa russa“, pojednávající všestranně o nynějším stavu (do r. 1905) církve ruské, dva díly „Dogmatica orthodoxa“, které jest založeno na důkladných studiích o vývoji a rozsahu různosti mezi církví východní a západní, a „Nomenclator literarius theol. orthodox. russicae ac Graecae recentioris“, který vychází nákladem Akademie Velehradské. Tímto dílem chce Palmieri seznámiti západní svět s celou spisovatelskou činností ruské a řecké církve. Kniha tato jest na západě neobyčejně vážena a používána, neboť nejen podrobně vypisuje dotýčenou literaturu, nýbrž i neobyčejným kritickým duchem ji rozlišuje a posuzuje. Palmieri studoval v Rusku a v Polsku náboženské a církevní poměry, o nichž psal. Tam byl též u samých pramenů, z nichž čerpal vědění své. Zná na půldruhé kopy jazyků a dovede psáti asi v desíti řečích. Je mužem obdivuhodných obsáhlých vědomostí a jedním z neplodnějších spisovatelů bohoslovných přítomné doby. Jugoslavie získala jím prvotřídního učence, spisovatele, chloubu a ozdobu katol. bohosl. literatury. Při druhém velehradském sjezdu vyjednával, aby se mohl usaditi na čas v augustiniánském klášteře na Starém Brně. Nedošlo k tomu pro těžkosti ze strany jeho představených v Římě, ač august. klášter starobrněnský vyšel mu velmi vstříc. Pomýšleli jsme jej zavolat i po převratu našem na některý bohoslovecký ústav náš. Nebylo tehdy porozumění. Želíme

sice, že jsme ho nezkusili, ale přejeme ho bratrskému národu charvatskému, aby mu odchoval dobré pracovníky pro sjednocení západní a východní církve. Lublaň má nyní dra Grivce, Záhib Palmieriho — v přítomné době nejlepší znalce východní církve a nejhorlivější propagatory sblížení a sjednocení Slovanstva u víře.

A. J.

Rozhovor o náboženských otázkách v Jugoslavii. Ministr osvěty (vjera) z Jugoslavii pozval zástupce všech vyznání uznanych v SHS, aby se poradili o různých otázkách náboženských, dříve než přijdou před parlament k projednání. Otázka ta jest dosti spletitá, poněvadž se jedná o šest různých vyznání, z nichž tři (katol., pravosl. a moham.) jsou početné v říši zastoupeny. Zákony by pak byly jednotné pro celé království. Z pozvaných každé vyznání si vypracovalo požadavky své církve a ministru předložilo. V čem se všichni shodli, jest, že si přejí církevní autonomii, svobodu vyznání, náboženskou školu a podporu od státu.

A. J.

Učme se obětavosti od jiných! Anglikánský protestantský biskup z jižní Afriky žádal na misijním sjezdě v Londýně, by mu za 3 dny nasbírali na protestantské misie Zulů milion franků. Shromáždění přijali návrh radostně. Clověk by sotva věřil: přítomní vyprázdnili kapsy, nejedni mužové odepali zlaté hodinky a dali je na misijní dar, ženy stahovaly prsteny s prstů a dávaly je, skládaly zlaté náušnice, náramky a řetízky. Za chvíli byly přeplněny dva velké stoly. V druhém shromáždění začali opět a nashromáždili stůl třetí. Dary měly velikou cenu. Sbírali dále a za několik hodin sebrali půl druhého milionu franků. Učme se obětavosti od jiných. Naším spolkem na podporu misí slovanských jest Apoštolát sv. Cyrila a Metoda. Kolik zlata věnoval jsi spolku tomu, abys poděkoval takto Pánu Bohu za přijaté milosti a dobrodiní? Kolik stříbra, šperků dal jsi Apoštolátu, aby za tebe apoštoloval, Pána Boha usmířoval a prosil? Kolik papírových peněz jsi již dal na účely jeho? Jak jsme chudi, málo obětavi pro rozšíření pravdy!

Ustanovení pravoslavného exarchátu v Polsku. Na území dnešní Polky jest šest biskupství pravoslavných. Poláci neradi vidí jejich odvislost od Moskvy, proto s počátku si někteří přáli, aby se stvořil nový patriarchát ukrajinský se sídlem v Kijevě. Chovali naději, že se obnoví jednota s Římem, jak tomu bylo při unii břeštské. Jiní zase z politických příčin nechťli mítí odvislé pravoslavné biskupy v Polsku ani od velkoruské Moskvy ani od ukrajinského Kijeva, bojce se odtamtud silného národního i politického vlivu na Polsku, proto radili, aby Polsko své pravoslavné biskupy uvedlo v přímou odvislost a pravomoc cařihradského patriarchy. Zatím tyto teorie nemohly zdolatí příliš silné skutečnosti a moskevský patriarcha Tichon dojednal s polskou vládou, aby byl zřízen v Polsku pravoslavný exarchát. V říjnu uplynulého roku jmenoval arcibiskupa Georgia, správce varšavské exarchie, pravoslavným exarchou v Polsku. Nový exarcha nazývá se Georgij Jaroševskij, je odchovancem kijevské duchovní akademie, jest doktorem bohosloví, byl rektorem petrohradské duchovní akademie, pak biskupem v Tulu a Poltavě, od roku 1913 v Kaluži a pak v Minsku. Jest znám též jako spisovatel v oboru bohovědném, zvláště na poli církevních dějin, církevního práva i světské literatury.

A. J.

Ukraina a sv. Stolice. Ukraina podobně jako Velkorus prodělala různé stupně válečného štěstí, revoluce a bolševického hospodaření. Když německá a rakouská vojska vítězně valila se ke Kijevu, opouštěli Velkorusové ze strachu před pomstou kraje a prchali k Moskvě. Kněžstvo, jsouc většinou smýšlení velkoruského, utíkalo, zanechávajíc farní osady svému osudu. Lid ukrajinský byl zůstaven většinou bez duchovní útechy. Zabloudil-li v ty kraje až ke Kijevu nějaký sjednocený kněz z Haliče, byl s otevřenou náručí přijímán od pravoslavného lidu, jenž slyše vzpomínati při bohoslužbách jména papežova, rozpomínal se na doby předků svých, kteří s papežem byli spojeni, uznávali jednotu s Římem, násilně od ní byli odtrženi a mnoho pro ni vytrpěli. Celé kraje bez jakéhokoli poučování nebo přemlouvání citily se v jednom svazku s Ukrainci haličskými a jejich prostřednictvím i ve spojení s Římem. Lid také poznával jasné rozdíly mezi duchovní správou pravoslavných ruských duchovních a haličských sjednocených. Oni neznali lidu, jen když od něho žádali nějaké poplatky, kdežto ti hleděli se lidu přiblížiti, jej při bohoslužbě poučiti, slovem Božím posílit, k dobrému povzbudit, čehož u pravoslavných zpravidla nebylo. Kdyby bylo bývalo dosti apoštolsky působících sjednocených kněží, kteří by v oněch krajích mohli zůstat a tam duchovní správy se ujmúti, byly by celé kraje bez jakéhokoli vyjednávání staly se sjednocenými. Lid by rád viděl v náhradu za cara papeže. I za bolševictví byly pro katolicismus příznivější poměry než pro pravoslaví. Bolševici viděli v pravoslavných vždy stoupence ca-

rismu, proto je pronásledovali a nenáviděli, kdežto směr katolický, nemaje zájmu na carismu, byl celkem od bolševiků nevšímán. Za dnešních kolísavých poměrů a neurčitých zpráv z Ukrajiny nelze stanovit, kolik katolického živlu se na Ukrajině udrželo, ale jest jisto, že katolicismus tam získal. Za sblížení se sv. Stolicí usilovně pracuje ukrajinský vyslanec vatikánský profesor Těškevič a metropolita Šeptickýj. Sv. Otec poslal na Ukrajinu jako visitatora O. Genocochija, jenž jest pověřen úkolem, též v hmotné bídě pomáhati, zvláště uprchlíkům. Doufáme, že Ukrajina bez ohledu na politiku, ale toliko v zájmu víry sblíží se s katolicismem. A. J.

Z bolševického Ruska. (Nezdolnost náboženského citu u ruského lidu; potíže bolševiků s bezvěfm.) V různých městech dochází mezi bezboží a křesťanským lidem k hádkám a pŕtkám. Nedávno v Petrohradě zazpívali bolševici internacionálu, když nemohli odolati křesťanskému lidu, ale tento spustil sváté písně a většina byla křesťanského smýšlení, takže přehlušili bezbožné bolševiky. — V Moskvě byl odsouzen archangelský biskup a mnoho kněží, že v Archangelsku založili „Spolek duchovních i světských lidí“, jenž se měl starati o zájmy pravoslavné církve. Biskup a dva kněží byli odsouzeni na smrt, ale cestou milosti byl jim trest snižen na 5 let vězení. Biskup Nikanov byl za to usmrcen, že se stýkal s nepoddajnými kozáky. Novgorodský metropolita Arsen, biskup Alexij a jiní dva duchovní hodnostáři byli odsouzeni na 5 let do žaláře, že „se osmělili posuzovati nařízení o rozluce církve od státu“. Náboženství Rusů židovští bolševici přece nepřekonali. Snažili se utlumiti je v srdci lidu, ale marně; čím větší tlak se strany bolševiků, tím mohutněji uvědomovali si své povinnosti náboženské a nedali se od nich odstrašiti i když s počátku bolševici násilím je hleděli potlačiti. Nedávno v Moskvě měli bolševici vážné porady, na nichž po prvé se přiznali, že by moc jejich mohla býti ořesena. Trockij zřejmě poukázal na patriarchu Tichona jako na pramen, odkudž může vyprýstiti zlo proti bolševikům: „To jest jediný člověk, jehož se musíme obáovati a proti němuž ničeho nezmůžeme. Nyní už jest pozdě starati se o něho. Jestli ho dnes uvězníme, zítra uvězní nás a dilo své pohřbíme“. Patriarcha Tichon sdělil americkému novináři, že ruská církev teprve nyní nabývá duše a ne pouze jmen věrných. Bolševický časopis „Novyj Put“ stěžuje si, jaké těžkosti se stavějí v cestu bezbožectví: „Protináboženské práci jest postupovati za nejvyš nepříznivých podmínek: těžké postavení ekonomické, mistry hlad, neustálé nemoci, zvýšená úmrtnost — vše to, jak se zdá, houževnatě udržuje mystickou náladu a zvyšuje tón náboženských přezítků“. Děti jsou posílány do státních bolševických škol a v nich jsou vyučovány. Nezáleží, zda se učí, čemu se učí a kterak se učí, hlavní věcí školy jest, aby se činil výsměch z Boha a z náboženství vůbec a aby se mluvilo pouze o bolševictví a jiného děti aby ani nepoznaly.

Hlad v Rusku. Dr. Fr. Nansen po návratu z hladového území v Rusku prohlásil: „Vracím se z říše stínů. Když myslím na všechnu bídu, kterou jsem viděl, a na všechno nevypsatelné lidské utrpení, nemohu pochopiti, že došlo až k takovému stavu věcí, když je přece na světě tolik potravin. Všechny vlády a všechny humanní společnosti musí spojití své síly, aby pomohly a aby získaly úvěr, než bude pozdě. Pokud je možno, musíme zasílati stále potraviny. Sta a tisíce lidí umírá denně z hladu. Lidé se choulí ve svých bídných příbytcích bez jídla a bez tepla a umírají na ulicích polovymřelých vesníček. Hlad začíná znovu řádití. Můžeme zachrániti ještě miliony životů, když využijeme každé minuty.“ Jiná zpráva zní: Jest potřiti nejohroženější a nekrutější neštěstí v dějinách lidstva. V hladovém pásmu jsou místa, kde lid je v bídě, která končí šilenstvím, a někteří pojídají lidské mrtvoly. Lidé jsou zabíjeni, aby pak mohli býti snědzeni. — V některých vesnicích kůry stromové jsou oloupány — sloužily za potravu lidem. O každou mrchu je rvačka, mrtvoly z hrobů jsou vykopávány a pojídány. Miliony lidí jsou přesvědčeny, že této zimy nepřečkají, čekají denně na smrt; zdá se jim jediným vysvobozením a ona prodlužuje strašné utrpení. Svět nezažil ještě větší bídý a většího soužení lidstva nad přítomný hlad v Rusku.

Redakce časopisu. Všechny příspěvky literární, knihy a časopisy budtež zasílány na adresu: Adolf Jašek, katecheta v Kroměříži (Morava).

Administrace a expedice Apoštolátu jest v Olomouci, Wurmova ul. 13. Tam časopis platte, objednávejte a reklamujte!

Cena časopisu jest ročně 12 Kč, pro Ameriku půl dolaru. Platte složenkami! Číslo složenky 113.743.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

O činnosti sv. Cyrila a Metoda na Moravě. Starost o dorost.

(Další část)

Před suchými dny čili před kvatembrem věřící bývají upozor-
něni, proč se postiti mají tyto dny. Mají se postiti na poděkování za
přijátá dobrodíní minulého čtvrt roku, na pokání, a pak na vyprošení
hodných sluhů Páně, hodných kněží. I rádi máme této výzvy upo-
slechnouti. Třeba nám hodných sluhů Páně, sluhů dle božského
Srdce Páně, a třeba nám jich hodně. Sami jich hodně mnoho potřebu-
jeme. Mnoho duchovních umírá, místa nová v duchovní správě se
zřizují, školy přibývají, jež přemnoho katechetů vyžadují. A kromě
toho máme i úkol, od Prozřetelnosti Boží vytknutý, i u jiných národů
splnití a vykonatí. Kolik duchovních bylo by třeba pro Rusko, jak
už podotknuto. Do bohosloví olomuckého asi před 45 roky přišel mi-
sionář z Ameriky, získati několik bohoslovců pro Čechy v Americe.
I blahopřáli jsme těm, jenž se rozhodnuli, jeti do Ameriky, starat
se tam o časné a věčné blaho rodákův našich. Radostí usedalo srdce
odcházejících a jen na okamžik zalilo se slzami oko jejich, když jsme
jim zazpívali vzácnou píseň: „Zasvíť mi, ty slunko zlaté, na poslední
z vlastní krok“.

Něčím se nám ale misionář nezavděčil. Připomenul nám, že mo-
hou nastati časy, že z Ameriky budou docházeti kněží sem k nám
do Evropy. To nás zarazilo nesmírně. A hle, leta pomínula, a již již
bezmála bylo by třeba se ohlížeti po kněžích z nového světa. Tam
o dorost se velmi starají, podporují studující, aby se stali kněžími,
takže bývalá nouze pomínula. První jakýsi pokus už byl a dožili jsme
se ho, když po převratu k nám americká mise došla s kněžími. Přežel.
že také sektářští duchovní k nám z Ameriky docházejí.

„Sursum corda!“ Vzhůru srdce! volá kněz každodenně při mši svatě. Ne z oka rmutného naděje kmitne. Každý z nás něco učí a něčím přispěj. Tužbě ušlechtilé dává dojít nebe cíle, a to zajistě tužba ušlechtilá. Dá Pán Bůh, že jako druhdy v Egyptě přišlo sedm let úrodných, po nedostatku dostaví se i u nás zase dostatek duchovstva.

Nejinak tomu u řeholnic čili jeptišek, sestřiček. Na všech stranách se jich nedostává. I tu množí se různé ústavy, tu pro sirotky, tu pro nemocné, tu zase pro školy a různá jiná a jiná povolání. A že záměry ty vyžadují účinné lásky a obětavosti i nemalého sebezáporu, požadují se všude ty, které se z lásky k Pánu Ježíši takému obětavému životu zavázaly, které konati si umínily ctnosti, jež nám v evangeliu zvláště Pán Ježíš přikázal. Vítány a žádány jsou ty, které tři evangelické rady: dobrovolnou chudobu, ustavičnou čistotu a stálou poslušnost přislíbily a je plní. Přicházejí i ti, kteří podobným zařízením církevním valně nepřejí, k přesvědčení, že lásky k chudině a především zahřívající lásky k trpícím, nelze zákonem a paragrafy naříditi a penězi zaplatiti. Jinak působí na chudého podpora, poskytnutá z lásky a pomoc prokázaná nemocnému a chorému se soucitem. Podobných obětavých sestřiček, řekli bychom hrdinek, třeba přemnoho u nás. Celé zástupy našly by pole vděčné činnosti u pobratimů našich, hlavně nyní v Rusku, které krvácí z tolika ran a pomoci se dovolává. Taká obětavost se svými dobrými skutky je nejvzácnější obranou víry naší a nejvhodnějším prostředkem, získati ji příznivcův a zmenšovati počet protivníkův. Tedy i tu žeň hojná, dělnic však málo. Třeba i v tom směru působiti, aby počet jejich se rozmnožil a Pán poslal dělnice na žeň.

Prozíravý duch svatých věrozvěstů seznal potřebu spolupracovníků. Viděli touhu předků našich po víře, viděli hrnouti se zástupy ku světlu víry spásonosné. I bylo jim třeba pomocníků různých. Než, ti museli napřed připraveni býti na úkoly, které se jim svěříti měly. Museli k tomu odchováni a vědomostmi potřebnými opatření býti. I museli se sv. apoštolové naši ujeti vyučování školního. Stáli se takto prvními učiteli našimi.

(Další část.)

Ad. Jašek.

Stojanov.

Dlouholeté usilovné přání nejdsp. metropolitě moravského, dra A. C. Stojana, dochází splnění. Velehrad bude ozdoben velkolepou, účelnou budovou, která ponese jméno původce myšlenky, neunavného jejího šířitele, čínorodého spolutvůrce a hlavního zvelebitelů nynějšího Velehradu — Stojanov. Rozsáhlá budova bývalého panenského pivovaru byla zakoupena cyrilo-metodějským družstvem „Velehrad“, a nyní na jaře započne se s úpravou jeho na Stojanov. Bude to moderní dům pro duchovní cvičení, kde bude pro exercitanty

upraveno pohodlně 180 zvláštních světniček, a spolu bude to poutní dům, jenž bude mít i větší prostorné místnosti ku společným noclehům. Bude tam přednáškový sál (jehož v potřebě bude možno užiti i za kapli), bude tam umístěna i slovanská bohovědná knihovna Akademie Velehradské, dnes tak vzácná, a archivy velehradských spolků. Vedení Stojanova bude svěřeno řádovým sestřičkám.

Mohou-li katolíci v Belgii, Holandsku, Německu a Švýcarsku honositi se podobnými domy, které jsou baštami katolicismu v oněch zemích, nezůstává za nimi ani cyrilo-metodějská Morava, budoucť si svůj Stojanov, aby se jím postavila mezi nejpokročilejší katolické země a v čelo katolických Slovanů. Velehrad zůstane nám ohništěm, z něhož síla náboženského ducha osvěti a prozáří celou naši vlast.

Jestliže dosud byl Velehrad přirozeným místem všech velkolepých nábožensko-osvětových sjezdů našich, zajisté zůstane jím v budoucnosti, neboť nyní bude Velehrad se Stojanovem jako stvořen pro takové schůze, porady, manifestace a slavnosti. Na mysl máme ovšem úkol, pro nějž v první řadě z potřeby jest postaven, aby se tam soustavně a nerušeně mohla konati duchovní obnova a cvičení všech stavů. Pro náboženský význam Velehradu bude Stojanov znamenati kus významné práce kupředu.

Důstojná úprava bude stát i těžká značná peníze. Nejštědřejším mecenášem jest nejdstp. arcibiskup dr. Stojan, jehož poslední dar činí 600.000 Kč. Matice Velehradská přispěla prozatím 44.000 Kč, sbírky činí 88.000 Kč, cyrilo-metodějské družstvo „Velehrad“, jež bude majitelem Stojanova, dá všechny své úspory a zálohy; Apoštolát sv. Cyrila a Metoda dá zařízení, které má na Velehradě v místnostech k potřebě poutníků.

Hlásí se však i dobrodinci, kteří chtějí pomátku po sobě zůstaviti a k vybudování Stojanova přispěti. Tak některé dámy z mariánské družiny v Kroměříži se uvolily, že vypomohou prací při zhotovování potřebného prádla. Zvěčnělý kanovník Fr. Pospíšil odkázal Stojanovu celé zařízení jednoho pokoje, jenž ponese jméno jeho. Rovněž tak učiní kroměřížský kanovník vdp. P. J. Daněk. Některé hospodyně slíbily peří, jiné dodají již hotové podušky a peřiny.

Tak láska pomáhá budovati veliké dílo, jež potomkům bude hlásati obětavost a nadšení naší doby pro náboženský obrod v duchu cyrilo-metodějském. Kdo by chtěl něčím přispěti na vybudování Stojanova, ať se přihlásí buď u nejdstp. arcibiskupa dra Stojana v Olomouci, nebo u pokladníka velehradských spolků P. Baltazara Hřivý, děkana v Napajedlích.

Ad. Jašek.

Pomoc katol. amerických Čechů nám.

„Štasten, kdo má dnes štědrého strýčka v Americe“, stalo se u nás již skoro příslovím. A takového, opravdu štědrého v plné míře strýčka, našly neočekávaně naše podniky a snahy, související s Apo-

štolátem sv. Cyrila a Metoděje, Velehradem a vůbec všim, co zahrnujeme širokým pojmem idey cyrilo-metodějské. Náš strýček — katoličtí Čechové — má srdce opravdu slovanské: soucitné, štědré, dobré a při tom zbožné.

Nemíním se tu rozepisovati o milionových peněžních darech, jež činily sbírky katolických Čechů ve prospěch náš, ať jako sbírka svato-václavská nebo na českou studijní kolej v Římě, nebo dary, jež věnovali presidentovi Masarykovi, různým podnikům a spolkům našim, z nichž snad ani jediný nevyšel s prázdnou, kdo zafukal a prosil o pomoc. Zmiňuji se pouze o pomoci jejich při našich snahách a pracích cyrilo-metodějských.

Amerika měla lví podíl na našem osvobození, ale bohužel, že některé její protestantské podniky, jako Ymka, Ywka, armáda spásy, náboženské společnosti baptistů, adventistů, metodistů rušivě zasahují do našeho katolického života. Katolickou myšlenku, ducha a sílu hleděli nepřátelé hned s počátku v mladé naší republice zastrážiti, ubití a lidu naočkovati jed protikatolický.

Nepřátelé vši mocí a prostředky i nečestnými bojovali urputně proti všemu, co mělo ráz katolický. Byli jsme s počátku sami oním náhlým a úporným výpadem jejich zastrašení a ohlíželi jsme se po pomoci, abychom odrazili smělý a vypočítavý nápor nepřátel. A tu dostavil se nám dobrý pomocník, který z lásky křesťanské a slovanské přišel až z Ameriky, nezištně podal nám ruku k zápasu a pomáhal k vítěznému zachování dědictví cyrilo-metodějského.

Byly to dvě výpravy z Ameriky, jež vyslali naši katoličtí krajané k nám, aby nás posilnili v boji a v nastávajícím zmatku ukázali lidu našemu správnou cestu. Neunavně, jako apoštolé, chodili po osvobozené vlasti naší, vykonali sta a sta přednášek, které vyslechly obrovské tisíce našeho lidu. A každé slovo těchto vzácných řečníků dopadalo jako kámen mocně, vážně, přesvědčivě, klidnilo, nutilo k přemýšlení, vynucovalo úctu k náboženství katolickému, ani vystupovali neohroženě jako jeho zástupci, budilo lásku k pořádku a práci pro vlast, o jejíž zmocnění pokoušely se podvrtné živly.

Nepopíratelně mnoho na utvrzení katolicismu v naší vlasti vykonali ať přímo či nepřímo oni neohrožení, přesvědčiví řečníci. Byla to značná posila a utvrzení katolického vědomí a vydatná pomoc napadené a ohrožené katolické církvi, ať už pomlčím o posile a obrodu občanských ctností, jaké se křísily a vyrůstaly po každé přednášce v srdcích tisíců vděčných posluchačů.

Kde jsou naše katolické spolky, bývaly hojně poděleny nejen důležitými radami a pokyny, nýbrž i hmotnou podporou.

Naši krajané američtí znali již naše snahy a idey cyrilo-metodějské, vždy někteří (redaktor Hynek Dostál, vdpp. O. Zlámal, V. Dostál, In. Kestl, Fr. Boženek) v ovzduší těch snah vyrostli, dojížděli k našim umírněným sjezdům (vdpp. Bobal, Zlámal), a pochopili tyto snahy naše a pracovali pro ně zcela, jako pro nejdůležitější duševní ideu slovanskou i v nové vlasti za mořem. Proto není divu, že zvláštní pozornost věnovali a slibili síly své propůjčiti myšlence

cyrilo-metodějské, která zaujme ve Slovanstvu na duševním jeho obzoru přední místo, až revoluční vlna se uklidní a duha nitru nad ním se vsklení.

Onino předáci českého katolického života a hlavní pracovníci v katolickém hnutí v Americe snahy a práce naše schválili, slíbili přibrati naši nábožensko-slovanskou myšlenku do programu svého, nás v těchto pracích podporovati hmotně i duchovně a šířiti známost o nich na americké půdě, aby se staly světovými.

Sliby jejich nezůstaly při slibech, nýbrž nalezly štědré srdce, výmluvná ústa, šťastné plodné péro, jež pomáhají šířiti známost o naší ideji cyrilo-metodějské a hledí jí zabezpečiti hmotnou podporu.

V tisni byla naše Akademie Velehradská. Redaktor jejího vědeckého časopisu „Acta Academiae Velehradensis“ zdržuje se po celou dobu války v cizině, sebral mnoho literárních příspěvků, uspořádal v knihu a vydal jako desátý, objemný svazek onoho časopisu. Dobří lidé mu zapůjčili zálohu, myslilo se, že naše koruna se brzy vyrovná francouzskému franku, ale zatím frank pořád stojí čtyři až pětkrátě tolik, jako koruna, kdežto my jsme byli nuceni dluh splatiti ve francích, což by bylo dělalo na 70.000 Kč. Akademie neměla, z čeho by platila. Ale vyskytli se dobrodincové. Byl to předně vdp. Oldřich Zlámal, farář v Clevelandě v Americe, jenž obstaral na 650 dolarových intencí, které s dovolením nejst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci, odsloužili naši kněží ve prospěch Akademie Velehradské. Podobně tak učinili Otcové Tovaryšstva Ježíšova v Paříži, jimž jsme též značnou částku dluhovali.

Účastníci dvou misí amerických katolických Čechů do osvobozené vlasti poznali náš Apoštolát sv. Cyrila a Metoda jako misijní spolek zcela katolický a čistě slovanský, proto přenesli lásku k němu i na půdu americkou. Zvláště Hynek Dostál, redaktor katolického listu „Hlas“, jenž vychází v St. Louisu, rodák z Polešovic od Velehradu, neunavně pracuje pro náš Apoštolát sv. Cyrila a Metoda. List jeho má stále otevřeny stránky pro náš spolek, přináší o něm zvěsti, sbírá členy a příspěvky. Apoštolát podporuje Papežský ústav velehradský, proto nezůstali pozadu v té podpoře ani američtí katolíci Čechové. Podporují jej prostřednictvím Apoštolátu a mimo něj.

Apoštolát ujal se posledně nešťastných Rusů, již ať doma nebo v cizině trou bídu. Koná tím veliké dílo milosrdenství. Sebral něco i u nás, ale bohatě na tuto naši povinnost lásky pamatují naši katolíci krajané v Americe. Větší zásilky oznamuje Svaz českých katolíků v Americe, a pan redaktor Hynek Dostál skoro každý měsíc. Dnes si ještě ani neuvědomujeme významu této pomoci našim ruským bratrům, ale bude veliký. Kolik Němci v říši udělují podpor ruské inteligenci, dobře počítajíce, že tento kapitál, jím dnes věnovaný, i s bohatými úroky se jím v budoucnu vrátí, až ti lidé, v cizině dnes podporováni, navrátí se do vlasti své a zaujmou tam ve správě vlasti různá místa! Němci si u nich zajišťují takto budoucí obchod, odchovávají si je svými myšlenkami a názory, z mamony činí si přátele,

s nimiz nyní navázané styky doufají si udržeti i v budoucnu a z nich pro obchod, politiku a kulturu svou mnoho těžiti.

Ale i po stránce náboženské jest zapotřebí, aby ruská inteligence seznámila se u nás s živým katolicismem. Pozná-li jej, není možná, aby si ho nezamilovala a nehleděla uplatniti životodárné zásady jeho i po návratu do vlasti. Bude-li však tato inteligence ruská vychovávána a podporována jediné v prostředí protestantském nebo liberálním, kde na církev katolickou hledí se s pohrdáním a s nízkého stanoviska, v kruzích, kde se posuzuje zcela nespravedlivě a hlásá se její zničení, zda není přirozeno, že z takového prostředí více nezná lásky, více zatvrzelosti k ní než přichylnosti, více neporozumění než pochopení pro ni by si odnášeli?

Proto veliké, dějinné, kulturní a misijní, vskutku apoštolské dílo koná Apoštolát sv. Cyrila a Metoda, podporuje ruské studenty i inteligenci, žijící v katolickém prostředí, aby nás poznali a s námi se seznámili. Přílnou pak k nám Čechům a katolikům. To pochopili katoličtí američtí Čechové, proto podporují tak účinně tyto práce a úkoly Apoštolátu.

Sebrali a zaslali nám pro účely Apoštolátu již přes 250.000 Kč. Vyslovujeme jim upřímně „Pán Bůh zaplať!“ za jejich obětavost, štědrotu a lásku. Zajisté že mají duchovní podíl na všech milostech, jimiž členové a dobrodinci Apoštolátu jsou hojně nadáni od sv. Stolice. Mají podíl na všech členských modlitbách, jež denně tolik desítek tisíců členů koná, na všech mších sv., které slouží členové-kněží spolku každoročně, jakož i na mších sv., jež se slouží na Velehradě o památných dnech několikrát do roka.

Nejdstp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan sloužil za ně slavné služby Boží na Velehradě a ohromné tisíce našeho lidu vysílalo na jeho vyzvání prosby k nebi za vzdálené, a přece srdcem nám tak blízké dobrodince-krajanů za mořem. Osvědčuje se tu, jak sdělil nejdstp. arcibiskup za velikého jásotu lidu, že co láska pojí, ani moře nerozdvojí.

Aby našim krajanům i v nové vlasti bylo poděkováno, rozhodl se Apoštolát sv. Cyrila a Metoda, že vyšle do Ameriky letos po velikonocích dva kněze, kteří by osobně jim poděkovali za jejich oběti a práce pro nás. Hmotné, vzájemné dary jim nemohou přinést, proto jim podají záměnu duchovní tím, že budou jim tam konati sv. misie a přednášky. Seznámí je s našimi poměry, potřebami, radostmi a nadějemi, vyloží jim naši ideu cyrilo-metodějskou, utuží a sblíží naše svazky, abychom se nejen vzájemně milovali, nýbrž v nesnázích a těžkostech se i podporovali.

Krajaní naši z Ameriky přibudou též velmi početně v květnu t. r. k nám, tak že opravdu nastane vzájemné poznání a srdečné sblížení.

Kéž oboji výprava vykoná své poselství šťastně a spokojeně a radostně navrátí se opět do svého domova.

Josef Zorvan Karpáty.

Pomery grécko-katolíckych Rusinov za starodávnej maďarskej doby a teraz v československej republiky.

Keď sa Maďari pristahovali z Ázii do Uherska, tu už po celej zemi prekvitalo kresťanstvo s obradom sv. Cyrilla a Metoda. Celú krajinu obývaly národy slavianske, ktoré mali svoju kultúru. Že Maďari prevzali túto kultúru ba i kresťanstvo so staroslovianskym obradom, to je historický fakt. O tom dnes už žiaden objektívny historik nepochybuje. Všetko to dokazuje tak reč maďarská, jak i cirkevné pamiatky z tej doby.

Až pod panovaním sv. Štefana sa začal i latínsky obrad rozširovať. Tohďajší pápež keď vychvaluje sv. Štefana za jeho horlivosť v rozširovaní kresťanstva, vyčítky mu robí, že latinskému obradu nevenuje toľkú pozornosť jak gréckemu. Teda na žiadosť pápeža a pod vlivom nemeckých pristahovalších sa kňazov a velmožov začal rozširovať latínsky obrad, ale sa staral i o grécky. Dal vytaviť pri Vesprieme kláštor pre slavianske mníšky radu sv. Bazília, kde sa dcéry uherských velmožov vychovávaly.

Andrej I. zaz pri Višegráde založil bohatý kláštor pre bazilitov. Máme historické dokumenta, že uherskí vödcovia a velmoži zakladali podobne grécke kláštory. Sv. Ladislav kráľ, ač práve bol latinského obradu, zato ku sv. prinímaniu pristupoval pod oboma spôsobmi teda dľa gréckeho obradu. V jeho dobe ešte v celej krajine pošíli sa dle gréckej disciplíny. Dokazuje to jedno nariadenie, kde prísno rozkazuje, aby každý zachovával pôsty dľa starodávneho obyčaja, bo ináč bude z krajiny vypúdený. S ním sa to stalo, že keď bojoval proti Kumanom, vyslobodil dcéru veľkovaradínskeho biskupa zo zajatia Kumanov. On zakazuje druhý sňatok kňazov, čo sa len na gréckych kňazov môže vťahovať, bo však celibat v latínskej cirkve už bol zavedený.

Pod jeho synom Kolomanom sa začal rozpor medzi pápežom a Michalom Cerulárom. Pápež, žeby svoju supremáciu zabezpečil, všemožne sa vynasnažuje tak v Uhrách, jak v iných krajinách gréckeho obradu, zaviesť nie len celibat, ale i latínsku liturgiu. Na kolko sa mu to podarilo v Uhrách, vidíme z toho, že krajinský snem r. 1112 prísne rozkazuje, že cirkevným jazykom môže byť jedine latínsky. Nikoho neslobodno vysvätiť bez znalosti tejto reči. Už vysvätení kňazi, abo sa ju naučia, abo budu povzbavení svojich služieb, jak nepôsobi.

Tento zákon zapríčinil veľkú ranu obradu slavianskemu. Nie len mnoho kňazov, ale i mnoho vierníkov prešlo na latínsky obrad. K tomu ešte i nitrianske starodávne slavianske biskupstvo tiež v tomto čase zaniklo.

Koloman kráľ mnoho Rusov osadil v Honte a Báčhodrogskej

župe. Títo ostatní sa voláko až po dnes zachovali pri svojej reči a obrode. O hontianskych ani chyru ani slýchu.

Vliv Rimu a s ním i latinsky obrad na tolko zmohnuť, že staré náboženstvo začalo upadávať. Králi tak mocno boli viazani rímskou nadvládou, že ač práve trpeli, ale nepodporovali stary obrad. Po celej krajine roztratení grécki katolíci nemajú samostatných biskupov. Ich biskupí su podriadení biskupom latínským. Katolíci gréckeho obradu nie svojim, ale latínským biskupom musia platiť dážmu (decimu). Že to nebolo priaznivé pre obrad slaviansky, to dokazovať netreba.

Tieto nezdravé pomery chce napraviť Emerich kráľ, keď žiada od pápeža Inocenca III., žeby ustanovil pre gréko-katolíkov samostatného biskupa, ktorý jedine pápežovi má byť podriadený. Pápež vyplnil žiadosť kráľovu, ale mu na oči vyhadzuje, že sa o latínsku cirkev nie veľmi stará, že vraj „v tvojej krajine nie je len jeden jediný čisto latínsky kláštor gréckych je, ale mnoho. Latínski mnisi musia bývať z gréckymi vjedno“. Z toho vidíme, že v dobe Inocenca III. privrženci slavianskeho obradu boli ešte mnohí, a čo sa tíe knazstva a vzlaštne reholníctva, prevažovali latínských.

Pápeži, ktorí sa báli, že za príkladom carihradskej cirkvy všetke grécko-katolícke národy pojdu do schizmy, bezprestania nahovárali kráľov, žeby všetkých poddaných zlatinizovali. Tak se stalo, že behom času zanikly i grécko-katolícke biskupstvá i kláštory.

Kým teda pod Arpádovcami znali grécki katolíci svoju prevahu udržať, pod kráľmi cudzích dinastií, ktorí upevnenie svojej monarchistickej moci jedine od pápežov očakávali, polozenie gréko-katolíkov stalo sa pomalé neznesiteľným. Len jeden príklad. Ľudvik r. 1366 v Sedmohradsku sa nachodiacich grécko-katolíckych kňazov so ženami a s deťmi dal pochytať, pozavierať, služby povzbaviť a miesto nich poslal latínskych kňazov z Dalmácií. Následkom podobného utlačovania grécko-katolícki Rumúni bydlíaci v župe Marmaruškej sa vystahovali do Moldavy. Takto vyprázdnených asi 300 osád potom Theodor Koriatovič, litvanske knieža, zaplnil 40.000 Rusmi, s ktorými sa osadil z dovolením Ľudvika v Uhrách. Ľudvik spojil Maďarsko s Poľskom a stal sa panovníkom oboch krajín. Takto sa i uhorskí Rusi mohli stykať z haličskými. Ponevác v Haliči ruský národ ešte ukrutnejšie bol prenasledovaný pre svoje náboženstvo od Polakov, žeby svoj slaviansky obrad zachovať mohol, odtrhnul sa od cirkvy katolíckej, a pripojil sa k vychodnej. Tak učinili i uhorskí Rusi i Rumúni.

Ktorí boli roztraseñi po celej krajine a zostali v cirkve katolíckej, úplne sa zlatinizovali.

Spomenuté knieža Koriatovič sa postaral i o náboženské potreby svojho ruského národa. Pri Munkáčove na hore Černek založil kláštor pre bazilitov, ktorého opát bol i biskupom všetkých Rusov a Rumúnov v Uhrách. Však Rumúni tiež v staroslavianskom jazyku odbavovali bohoslužby a len asi pred 50 rokami začali užívať reč rumúnsku, čo Rim ani do dnes nepovolil, iba to trpí.

Prišli spokojnejšie časy. Roku 1648 prijali uhorskí Rusi uniu, na-

Kněží východního obřadu světi pokrmy o velikonočních na Rusi.

vrátili sa do lona cirkvy katolickej, zabezpečiac si svoj slaviansky obrad a všetke starodávne obyčaje.

Prenasledovanie ale neprestalo, choc nebolo také násilné jak predtým. V dobe reformácii velmoži a veľkostatkári velo škodili grécko-katolíckému obradu. Na základe zákona: „Cuius regio, illius et religio“, keď sa zemsky pán stal protestantom, museli ho nasledovať i poddaní. No zneužili to potom i tak, že rímsko-katolícki páni prisilili svojich grécko-katolíckich poddaných na latinsky obrad. Máme velo takých obcí, kde bola dakedy grécko-katolícka fara a dnes je latinská. Ja sám mám jednu filiálku, kde bývali samí grécko-katolíci. No zemsky pán im vystavil faru, dal im latinského kňaza a museli všetci prestúpiť na latinsky obrad. Kto sa protivil, poslali ho za vojaka, kde musel slúžiť 12—18 rokov.

Kde zostala pár grécko-katolíkov medzi latinskými, tam zaz naši latinskí bratia kňazi (čest vynímkám!) velmi radi nám prisvoja našich viernikov. Nahováraju ich, žeby boli latiskými, že im je za ruským kňazom daleko chodiť. Vdačne im pokrstia deti, sobáša, pochovaju, lebo zato dostanú peniaze.

Dľa zákona, keď kňaz pokrsti dieťa iného obradu, matričné dáta má poslať patričnému farárovi. Oni ich jednoducho zapisu do svojej matriky, jak svojich viernikov.

Cirkevné právo predpisuje, že sobášiť, pochovať neslobodno bez dovolenia patričného farára, a veru som mal sám viac prípadov, že mi latinský farár sobášil, pochoval mojich viernikov bez toho, žeby som o tom vôbec bol znal. Robia to jedine preto, žeby mali viac viernikov a viac dôchodku.

Nak Boh chráni, žeby som to všeobecne tvrdil o každom, ale su mnohí, ktorí ač práve su o velo lepšie dotovaní, predsa sa utisnú na ten mizerny halier, toho biedneho grécko-katolíckeho kňaza, ktorý pri svojom malom dôchodku musí i svoje deti vychovávať. Grécko-katolík u nás bol vždy opovrhnutý. Našich veriacich bratia Slováci prezyvaju hlúpyma rusnákmi. Naš intelligent bol vždy odstrkovany, a keď sa chcel dakde uplatniť, musel zatajiť svoju národnosť a svoje náboženstvo. Zato nemame intelligencii. Latinskí kňazi (čest vynímkám!) nie žeby poučili svojich veriacich, že sme jednej viery, ba mnohí sami udržiavaju ich v tom omile, jak by sme my neboli takými katolíkmí, jak oni. Jeden latinsky farár sa ma opýtal, že či vraj i u nás jesto zpoveď. Nuž či je to nie prívelká neznalosť od jedného kňaza?

Moravski bratia kňazi, ktorí medzi sebou nemaju grécko-katolíkov, študuju náš obrad, ba i na theologii sa o ňom učia. Naši latinskí kňazi, ktorí s nami žiju, velmi málo znaju o našom obrade.

Pozrime teraz, čo zostalo z toho obradu po tolkým utlačaní. V Báčbodrogskej župe sa zachovaly 4 farnosti, v bývalom Horvatsku 24. Tie volakedy administroval užhorodsky biskup, ale ponevác to bolo obtížné pre veľkú vzdialenosť, utvorilo sa križevacke biskupstvo s 28 farnosťami.

Munkáčeské biskupstvo sa presídlilo do Užhorodu a pozostá-

valo z 742 farností. No r. 1816 z veľmi rozsiahleho biskupstva sa spravilo prešovské biskupstvo s 194 farnosťami. R. 1821 pre veľkovaradinské rumunske biskupstvo bolo odňaté 72 fár. R. 1851 samošúvárske rumunske biskupstvo obdržalo 94 fary. Konečne pred svetovou válkou utvorili takzvané maďarské biskupstvo so sídlom v Nireďháze, do ktorého pobrali pôvodne maďarské a pomaďarčené fary vyšespomenutých biskupstiev. Rumuni, jak som spomínal, užívajú teraz svoj liturgický jazyk. Majú 3 biskupstvá a arcibiskupstvo. Ostatní su nesjednotení jak i Srbi, ktorí bývajú v bývalom Maďarsku.

Teraz pozrime pomery grécko-katolíckych Rusínov v Československej republike.

V Podkarpatskom Rusku a na Slovensku žije okolo 660.000 Rusínov, z ktorého čísla na Slovensko padne 200.000. Kým ale Maďari z r. 1910 navzdor svojho šovinizmu predsa vykázali na území terajšej našej republiky 446.846 rusínov, dla čsl. statistiky ich je o veľa menej, lebo to násilie a terror, ktorým sa ten popis dvaráz jedno za druhým robil, to bolo hnusné ošklivé. Len pár príkladov:

Popisujúci komisari boli českí, abo západní slovenskí učítelia, ktorí už napredok boli vyučení, žeby čím menej Rusínov popisali. Keď som išol domov z Olomuci z vysviacanky p. arcibiskupa, sám som počul, jak sa tylo učítelia shovárali v Žiline na stanici: „Však my ukážeme, že na Slovensku nielo žiadní Rusíni.“ Chcel som medzi nich sadnúť, ale ma nepustili. Boly celé okresy, kde navzdor protestovaniu národa celé rusinské obyvatelstvo bolo zapisane za Slovákov.

Pri mojom stole od obedu vzial četník jedného čestného prešovského úradníka, lebo povedal ľuďom, žeby sa nedali terrorizovať, ale aby sa smelo priznali za Rusínov.

Jeden komisár to pravil ľuďom, že jesli sa daju zapisal za Slovákov, nebudú muset farárovi nič dať. Keďže sa ale daju zapisal Rusínmi, ešte viac budú platit kňazom, jak predtým.

Inde zaz strašili našich, že keď sa daju za Rusínov zapisal, nedostanú ani múky ani cukru.

Daktory spisovatel sa opytal: Či si ty Maďar či Slovák? Nič zlého netušiaci Rusín, ktory pod slovom Slovák rozumie slaviána, odpovedal, že je nie Maďar a bol zapisany za Slováka.

Druhý sa opyta: Čo ste vy? Rusí. Teda idte k Maďarom.

V obci Šoma spisujúci komisár sa priznal, že také prísne nariadenie dostali, aby čím menej Rusínov popisali.

Kde sa národ nechcel dať terrorizovať, i vtedy si komisár spomohol. Zapisoval tužkou a potom to vytrel a napísal perom, čo chcel.

Nemôžno sa teda diviť, že v Šarišskej župe, kde Maďari r. 1900 načísľili 34.000 Rusínov, teraz naši čsl. paní našli len 9202. Medzilaiborcu v tomto čisto ruskom okrese našli 30 proc. Slovákov.

To je potom spravodlivosť, to je štátny úradný popis? Kto by si to myslel, že sa také dačo môže stať v demokratickom, slobodnom štáte?

A kolko takých pádov môžeme dokázat!

To musíme uznať, že sme veľmi sklamaní.

Že nás Maďari tak nacionálne, jak nábožensky utlačovali, tomu sa nečudujem. Boli to nám nepriateľský národ. Ale že naši bratia Češi a Slováci tak, ba ešte horšie začínajú s nami, to je haňba.

My sme sa s radostou priklúčili k čl. republiky, ufajúc, že v braterskom lone čaká na nás lepšia budúcnosť. Mysleli sme, že sa už aj my budeme môcť v našej reči vzdelávať, naše deti v ruskom jazyku vychovávať, a tu nám ani jednej strednej školy nedopriali na Slovensku, kde žije 200.000 Rusinov, ktorých odtrhli od Podkarpadskej Rusi. Maďari, Nemci majú svoje školy, len nám nedali nič. Jakže mám vychovávať intelligenciu, keď sa naše deti, ani nie slovensky, ale česky musia učiť.

My sme mysleli, že obrad sv. Cyrilla a Metoda, ktorý sme si navzdor tolkeho utlačania predsa zachovali, bude perlou katolicizmu našej republiky, a čoho sme sa dožili? Kde o pravoslávnom hnutí ani chýru nebolo, teraz Dositej, pravoslávny biskup, na vládnom automobile, našou vládou podporovaný, lieta po užhorodskom biskupstve a šarapali šťve náš bohabojný národ na schizmu. Sbuntovaný ľud vyhadzuje svojich katolíckych kňazov, a českí čelníci sa na to prizerajú a smiechy robia. Alebo u nás v Šariši senátor Lažo vykrikuje, že „čo Rus, to pravoslávny“ a nemame pomoci, že by sme sa sprostili takýchto nesvedomitých štváčov.

Alebo či treba väčšej podlosti, čo srobili s nami gr.-katol. farármí naši páni pokrokári? Pred voľbami boli im treba hlasy nášho národa. To znali, že národ nepojde za nimi, lebo ich veľmi chytrý poznal. Nuž, čo srobili? Treba vraj znemožniť vôdcov kňazov, a s hlupým, rusnáckami spravíme, čo chceme. „Spravili jeden agitačný zákon, dľa ktorého sa dôchodky-kňazstva, pozostávajúce so samých naturálií, zrušia, že vraj „za prispění státu“.

Potom to roztrúbili medzi národom, že viac farárom netreba dať nič, lebo že je koblina i rukovina zrušená. Na shromaždení Stodola, kand. agrárnej strany, kňazom nadával do Judášov, do maďarónov, a vyzval národ, žeby im nič nedal. Nato Fábry, bývalý župán: „Nerobte im, nesypťe im!“

Nuž tak zbuntovaný národ na velo miestach už 2—3 roky nedal nič svojmu farárovi. Ten zákon sice hovorí, že kým sa zamenenie nestane, vierníci su povinní v bežnej cene zaplatiť tie naturálie, nuž ale to už nevyhlásili národu.

Dnes, keď ten farár chce prísť ku svojmu krvopotne zasluženému miezernému dôchodku, darmo sa obracia ku sveckým vrchnostiam. Služny, ktorý je na to kompetentný, nechce nič pomôcť.

Pravda, keď treba za deti školné, byt, stravu zaplatiť, nikdo sa neopýta, zkaďe vozme. Keď pride tie ohromné dane platíť, keď nezaplatí za sluhov robotníku poisťovňu židom do pažeráka, vtedy ho doraz ekzekuje, doraz mu chý predať i tú ostatnú kravičku, ktorá ho z jeho dietskami živi. Keď ale treba jeho dôchodek dostať z 2—3 rokov, nato už v rovnoprávnej, slobodnej republiky nieto ekzekútora.

Nakže zamenia tie pre nás i tak hanebné dôchodky, ale nak nám prvej dajú vynahradu, a tak nak zrušia. Nuž prosím Vás, po-

veďte mi, či žijeme volakde v tmavej Afrike, či v slobodnom štáte medzi bratmi v dobe slobody a osvety?

O nás sa nestará ani vláda, ani cirkvi. V Užhorode je sice biskup, muž opravdivého apoštolského ducha, na ktorého ale naši pokrokári, že je maďarskej národnosti, ač práve zná perfektne rusky, vykrikuje, že vraj Maďar, a práve zato nemôže svoju energiu uplatniť. My v Prešove nemame od prevratu biskupa, jak Novák utiekol do Maďarska. Pravda, že potom robia s nami, čo chcú, bo nemame otca, ktorý by nás zastal. Sľubuju nám sice dávno, že dostaneme biskupa, nuž ale sme sa už mohli naučiť, že sa u nás všetko možné slubuje, ale o vyplnení sľubu ani chýru.

Ad. Jašek.

Náboženský stav v Rusku.

Rusko zostáva neustále ťažkou otázkou svetovou. Každý cíti, že nynější stav jeho jest neudržiteľný, musejí se navrátniť spořádanější poměry; ale kdy se vzduje hladina tak vysoko, že smete všechny utlačovatele ruského lidu? Politické a hospodářské poměry jsou dosud ovládány násilím bolševickým, z něhož se vymanila částečně jediné cirkvi. Jdou o tom současné zprávy z různých směrů. Cirkvi jest jediným útočištěm lidí nebolševických a jedinou nadějí, že zachrání a pomůže nejvíce při znovuvzkříšení Ruska. Jedni ji milují, jiní ji nenávidí; jedni v ni doufají, jiní se jí bojí. Zmizeli lhostejní k ní, jichž před válkou byly silné řady.

Uvádím několik úsudků osob dobře zpravených o nynějších poměrech v Rusku, kterých tam nabyly vlastní zkušenosti a viděly na vlastní oči.

Vynikající člen cizího vyslanectví vyslovil se o bolševismu v Rusku, že prodělává již poslední záchvaty svého trvání. Vše se na Rusi vytváří proti bolševikům: strašný hlad, neustále stoupající drahota a všeobecná bída, čouhající odevšad, smetou bolševiky. Hlad může zaplaviti celou říší, ale Ruska nezničí, neboť nový činitel se tu hlásí ke slovu. Je to pravoslavná církev, která zachrání říši i národ a poslouží způsobem, kterak by se Rusko zvetilo. Opravdové náboženské hnutí a zbožnost rostou netušenou měrou a vliv duchovenstva na široké vrstvy je přímo ohromující. Velkolepé náboženské slavnosti letos na Nový rok a Tři krále nejlépe dokazují, kterak mohutně vzrostlo náboženské cítění ruského lidu. Brzký pád bolševismu a osvobození Ruska od komunismu jest nade vše pochybnost jen otázkou nedlouhé doby.

Zajímavě líčí vzrůst, osamostatnění a očistění pobožností a náboženství v Rusku inženýr Ed. Šrom:

Moskva byla vždy pravoslav. Římem. Mimo jiné známky, hlavně velké množství jejích chrámů opravňovala ji, aby se považovala za hlavu ruského pravoslaví a to i v době, kdy carové vládli z Petro-

hradu. Nyní stala se Moskva středem pravoslavi více, než kdykoliv před tím. Souvisí to s celým nynějším životem Ruska, se zásadní přeměnou duše ruského člověka. Přeměna ta nastala tím způsobem, že ruský člověk buď úplně náboženství odvrhl, stejně jako odvrhl carismus, statkáře, šlechtu a průmyslovou i obchodní buržoasii — anebo se k svému pravoslaví ještě více přiklonil, očistil se vnitřně a stal se vskutku ideálním náboženským člověkem. Toto rozhraničení, tento pochod ruského lidu dvěma od sebe jdoucími cestami, je dobře patrný i z příznaků vnějších. Poblíže Kremlu, u Krasnoj Ploščadi, stojí budova bývalé městské Dumy. Nyní je to budova moskevského sovětu. Na postranním křídle jejím čteme ohromný rudý nápis: „Náboženství jest cpium pro lid“. A právě pod tímto nápisem, před monumentálním průjezdem na Krasnoju Ploščad (Rudé náměstí) nalézá se malá kaple Iverské Matky Boží s pověstným zázračným obrazem, po celý den otevřená, stále osvětlená. Není okamžiku, v němž by tato kaple byla úplně prázdná, noví a noví věřící přicházejí poklonit se zázračné ikoně, políbit pozlacené rámy svatých obrazů, obětovat přebytně tisícovky na malinkou voskovici. Protivy to přímo srdcervoucí, vždyť hned vedle, po chodníku, kráčí druhá část ruského lidu, která nejen že zmíněný nápis na domě sovětu vztyčila, ale úplně s ním i souhlasí a pro ty v kapli, kteří na kolenou bijí čelem o chladnou dlažbu, má pouze úsměv tu útrpný, tu ironický, tu shovívavý, tu nenávistný.

Avšak přes to, že těchto vyznavačů protináboženských hesel je mnoho, ba velmi mnoho, přec jen Moskva středem pravoslavi zůstala. Patriarcha Tichon dosud sídlí v jejích zdech, ač Kreml opustil, náboženský život v Moskvě je velmi čilý, návštěva chrámů při sobotních a svátečních službách Božích je velmi značná, zkrátka, ta část věřících, která ve svém nitru potřebuje náboženství jako ryba potřebuje vody, způsobila, že náboženský život v záplavě ateismu i areligionismu stal se čilejším, procitěnějším a rozhodně lepším. Vidí a cítí se to na každém kroku.

I život ruských chrámů za bohoslužby se od doby pádu carismu a nastolení vlády sovětu značně změnil. Velká, neupřímná slova zmizela z oficiálních modliteb, zmizelo také celkem úplně falešné pobožnůstkářství. Nastoupila ryzí, upřímná zbožnost. Nevidíte již okázalé křížování se, farizejské rozhazování rukama, vyzývavé úklony celého těla až čelem k chladné dlažbě chrámové. Obřadové pohyby kněžstva i věřících staly se přirozenějšími, tváře ukazují, že věřící přistupuje k pobožnosti v sebe ponořen, se svatým klidem a čistým zápalem.

Obecnostvo, navštěvující chrámy, je velmi různorodé, procentuálně muži vyrovnají se ženám. Vidíte uniformované úředníky, sem tam i vojenskou pěticipou rudou hvězdu, mnoho mladých dívek, málo dětí, málo starců a stařen. Přicházejí tichými kroky, většinou vytrvávají po celou pobožnost. Táhlé tóny chorálu i zpěv kněze působí na ně uklidňujícím dojmem, odcházejí s tvářemi vážnými, které teprve na ulicích, pod svítilnami, nabývají pozemského lesku. Ano, zbožnost v Rusku jest a to ve velké míře. Ovšem o nějakém přeplnění chrámů

a zoufalé srdečné prosbě milionů lze těžko mluvit. Ovčinec se očistil od plevelu, lidé, jimž náboženství něco znamenalo, přilnuli k němu za těžkých životních podmínek mnohem více, než tomu jindy bylo. Hnutí náboženské obsahově zesílilo, vstoupilo v sebe, odpolitizovalo se.

Účastníci první mise „Národního svazu českých katolíků v Americe“ do naší vlasti v únoru 1919: Zleva: F. G. Hajček, prelátsmgre Em. Bouška z Tábořska, a Rev. Oldřich Zlámal z Clevelandu.

Nejsou zde neznámy též proudy z Vatikánu směřující, které se snaží využití nynější situace Ruska ke sblížení církve katolické s pravoslavnou. Je nutno říci, že okamžik byl by volen vskutku vhodně. Vyšší kruhy duchovenstva ruského i ruské společnosti nestojí již na stanovisku naprosté nesmířitelnosti, sám patriarcha by za určitých

podmínek jistá jednání nezamítal. Pravoslavná inteligence ve značné části by se nestavěla na odpor, občan Gagarin, bývalý kníže, stal se dokonce katolickým knězem, a podle různých zpráv pracuje k vytvoření nového poměru obou církví. A lid? Zdá se, že nikdy by nebyl tak blízko myšlence jednotné církve křesťanské jako právě nyní. Vždyť Maxim Gorkij sám prohlásil pisateli těchto řádků: „Ač nejsem religiósním člověkem, přece jen musím uznati, že jisté sblížení pravoslavné a katolické církve bylo by pro ruský lid dobré. Katolická církev nenese s sebou pouze klerikalismus (?), nýbrž i kulturu, a hlavně výbornou organizační schopnost. Jistá míra sblížení by naučila ruský lid organisovanosti i duchovní disciplíně a nahradila částečně morální ztráty z války a revoluce způsobené.“ — K určitým krokům i výsledkům mohlo by se zde dojíti hlavně také proto, že revoluce zlepšila značně jakost ruského duchovenstva. Živly dobrého bydlá a známí prospěcháři upláchli od svého stáda a ti, co zůstali, jsou lidé vysokých mravních kvalit a obrovské duševní síly. Strádali i strádají, ale u svého stáda chtějí zůstat až do konce. A tento čin, kromě jiných, znamená rovněž ohromné očistění pravoslavi. Je nyní náboženství, které má velmi, velmi blízko ke křesťanství prvních dob.

Moskevské chrámy, ač tisícerych tvarů a tvárností, jsou si přece jen do jisté míry navzájem velmi podobny. Ve všech vane týž duch, ve všech cítíte se osvobození od hluku světa a blíže k abstraktnosti, k nekonečnému, všude zpozorujete jednotný jakýsi rys, základní tón, široce znějící. Ano, ruská povaha je schopna sloužit určité ideí odevzdaně, upřímně a do konce. Slova „náboženství je opiem pro lid“, i polibky chladným ikonám jsou pouze dvě strany téže medaile.

Rodilý Rus z Petrohradu Alexij Petranij, který před krátkou dobou teprve opustil rodné město Petrohrad, vypisuje své dojmy náboženské v Luchar. V. B., březnovém a dubnovém čísle t. r. takto:

V Rusku pokoušejí se nyní temné moci komunismu neustále víc a více zatlačovati Boha ze života veřejného i soukromého. Tyto moci nejen zavraždily množství kněží pravoslavných i katolických a několik biskupů východní církve, svatyně znesvětily, nýbrž vypudily Boha i ze škol, učinivše tyto bezbožeckými a bezmravními ústavami. Bylo zakázáno tisknouti nebo v knihovnách míti knihy náboženského obsahu a na stěnách zavěšovati kříže a obrazy svatých. Pro dospívající mládež byla pořádána divadelní představení, v nichž Ježíš Kristus vystupoval v opilém stavu nebo jako navštěvovatel nemravných míst (šantanu). Kněžím bylo zapovězeno vyučovati katechismu, kázati a zaopatřovati nemocné sv. svátostmi. Vláda bolševická oznámila, že křesťan, jenž zachovává příkázání své víry, nemůže býti věrným dělníkem v bolševické republice. Jest to sice správné, ale takové prohlášení nutilo mnohé, kteří stáli ve službách republiky, že se buď zřekli své víry, nebo ji zapřeli.

Kněžím byla odeprána všeobecná práva občanská, ukládaly se jim daně, které přesahovaly všechny síly jejich majetkové, byli olupováni o poslední groš, nábytek a šatstvo za náhlých nočních prohlídek domovních, jaké v Rusku se prováděly v nejrozsáhlejší míře.

Následkem toho velká část pravoslavného kněžstva opustila svůj úřad při kostelích a v obcích a hledala si výživu při nejnižších tělesných pracích. Nebyla též zřídka zjevem na ulicích měst postava starého, zřejmě nemocného kněze, který v roztrhaném šatě stál a nadstavoval ruce s prosbou o almužnu. Část pravoslavného duchovenstva stala se Jidáši, vstoupila do vládního „výkonného výboru duchovenstva“ a pracuje za dobrou odměnu ve službách proti Bohu. Tento výbor vydává na útraty vlády časopis, v němž se posmích čini z Boha a ze všeho svatého, církev je líčena jako lhářka a jmenována ústavem podvodu; vůbec vše v tom časopise nese se směrem, aby víra v lidu byla zničena. Působnost takových článků na duši lidu bývá zhoubná, neboť pisatelé jich se podpisují veřejně „bývali pravoslavní kněží“.

Než lid nevzdal se své víry. Ovšem v době, kdy vlny převratu nejvýše se vzdouvaly, bylo mnoho kněží povražděno a svatyně nesyňchaným hanebným způsobem znesvěceny. Ale netrvalo to dlouho. Dnes jest již jinak. Mluví-li se veřejně někde o náboženské otázce, bývají schůze přeplněny. Lid počíná se hýbat; cítí, že se mu něco bere, a to něco že jest vlastně nejpodstatnější v jeho životě, bez čehož dále nemůže žít. A tato, tak palčivá životní otázka ruského lidu, nyní často se přetřásá. Stačí sledovati jen oznámení veřejných přednášek, přilepená na ulicích petrohradských: „S Bohem nebo bez Boha?“ „K nohám Spasitelovým.“ „Vstul Kristus zmrtvých?“ „Objeďme se bez církve?“ a j. A široké vrstvy lidu, pokud nepropadly sektářským vlivům, navracejí se k pravoslavné církvi.

Nové náboženské seskupení vzdělaných ruských kruhů v Petrohradě ukazuje se nejlépe v malých spolcích, z nichž nejvýznamnější jsou: „Dům učenců“ a „Dům literatury“. „Dům učenců“ má asi 200 členů. Jsou to profesori vysokých škol a akademici. „Dům literatury“ má na 500 členů, kteří náležejí částečně ke kruhům profesorským a spisovatelským, částečně k lidem se středoškolským vzděláním. Ruští učenci, před válkou zastánci vše rozlučujícího racionalismu, nemohou dnes pomínouti událostí a kladou si otázku: „Kterak dále žít? Co činiti, aby se ruské duši ukázala správná cesta a rozřešení?“ Daleko větší část vzdělaných ruských kruhů žádá úplný návrat k pravoslaví, kdežto jiná část praví, že takové řešení náboženské otázky v Rusku není dnes správné: pádem carismu bylo zbaveno pravoslaví nejmocnější opory; vůbec ztratilo pravoslaví tolik na vnějších a vnitřních silách životních, že s největšími těžkostmi se proplétá v nynější bezbožecké době a uvnitř nemůže zachovati jednoty. Tak zůstává bezmocno vůči odpadu biskupa ufského, který se prohlásil neodvislým od moskevského patriarchy a autokefálním. Kovněž tak nemá síly, aby zdolalo různé snahy odstředovací petrohradských církevních obcí, které se odchylují od jednotného pravoslaví a jichž kněží sami se podezřívají ze sektářství.

A tu se stává něco zvláštního: roste náklonnost k církvi katolické. Učenci, kteří dříve se báli katolicismu nebo jej zavrhovali nedůstojným způsobem, nyní upírají zraky k němu a chválí jej. Tak

na př. konal v roce 1920 ředitel výchovného ústavu, profesor Grews v „Domě literatury“ řadu přednášek o sv. Augustinu, sv. Františku z Assisi, ideálu Danteovu, době velkých papežů. Pamatuji se, jaké hrobové ticho zavládlo v sále, když profesor Grews začal přednášku o sv. Františku z Assisi těmito slovy: „Církev katolická jest nádhernou kyticí živých květín a v této kytici jest překrásně červenou a sladkou, silnou vůni skoro omamující růží — sv. František z Assisi. Sv. František jest krásným jen svou příslušností ke katolicismu; marně by se někdo snažil získati jej pro protestantismus; tamt ne náleží.“ Profesor Grews ukončil svou přednášku slovy: „Zdánlivě není důvodu, abych po přednášce o sv. Augustinu přešel bezprostředně k sv. Františku. Ale ve skutečnosti není tomu tak. Viděli jsme, jak neklidno bylo srdce sv. Augustina, až našlo klidu v pravdě. A jestliže nás naučil sv. Augustin, kterak máme mysliti a věřiti, ukázal nám sv. František, tento nejdokonalejší následník Kristův, kterak máme žiti. Pro nás málo, kteří ještě máme pevné zásady přesvědčení, není dnes výběru: musíme následovati oba velikány, nejpozoruhodnější osobnosti celého lidstva.“ Vloni měl profesor ruské filosofie a přítel Vlad. Solovjeva, Radlov, dvě přednášky o „Vladimíru Solovjevu“ a o „Hagii Sofii v dílech Vlad. Solovjeva“, v nichž rozebral myšlenky tohoto velikého ruského filosofa. Profesor Karsavin vydal svou knihu „Katolicismus“, aby ospravedlnil Solovjeva, při čemž ovšem nevyhnul se některým nesprávnostem a nedokonalostem. V jiné knize, vydané rovněž v Petrohradě, „Epocha středověku“, mluví profesor Karsavin s kromobyčejným nadšením o sv. Františku a o životních silách katolicismu. Při všech svých přednáškách peukazuje profesor Karsavin, zdůrazňuje ovšem svou příslušnost k pravoslaví, kterak by mohl působiti katolicismus obrodně na pravoslaví. Pak následuje řada přednášek o sv. Ignáci z Loyoly a jeho řádu, o sv. Františku Saleském, a pak další tři o sv. Františku z Assisi.

Ke katolicismu přešli literární historik, profesor moskevské university Kusmin-Karavajev a pravoslavný kněz profesor Sergiev Solovjev, vnuk slavného filosofa. V Petrohradě bylo založeno u katolického kostela sv. Anny „Sdružení ruských katolíků“, které vloni v lednu čítalo na 200 členů. Podobné spolky tvoří se i v Moskvě a jiných městech Ruska. To jsou ovšem jen nepatrné a málovýznamné začátky, ale nesmí se zapomínati, že nyní v Petrohradě, nemluvě ani o ostatním Rusku, několik katolických kostelů jest bez kněží; neboť ode čtyř let, kdy bolševická vláda dala zavřiti duchovní semináře a duchovní akademie, nebylo možno dostatí nových kněží.

Biskup katolické církve v Rusku byl ze země vypovězen. Pravoslavné duchovenstvo vůči katolické církvi se rozdělilo. Jen malá část jeví k ní jakousi náklonnost, daleko větší část, jako dříve, chová k ní dosud nesmířitelné nepřátelství. Jinak smýšlí ovšem vzdělané kruhy laické.

Moskevský patriarcha Tichon chová se vůči katolicismu úplně nečinně. Jistému katolickému knězi, jenž ho nedávno navštívil, pra-

vil: „Nepřekvapilo by mne, jestliže by v budoucnu veškerá ruská inteligence chtěla se státi katolickou; s obyčejným lidem však něco takového se nestane; jsem přesvědčen, že lid zůstane věren pravoslavi.“ V roce 1920 byl hostem několik dní u katolického kněze, jenž jest ustanoven při malém kostelíku na obvodě Petrohradu, bývalý profesor pravoslavné akademie, Dimitrij Bělikov, když byl vysvěcen na biskupa omského. Bylo to právě v oktávě svátku Božího těla, a bylo možno konati malý svátostný průvod ve skrytě kolem kostelíku. Tohoto průvodu účastnil se též i nově posvěcený biskup, ne ovšem v ornátě, jen s některými biskupskými odznaky, a šel bezprostředně za baldachýnem; býval též každý den přítomen mši sv. Před svým odjezdem do Omska řekl několika přítomným, že naváže spojení se sv. Stolicí a zasadí se o sjednocení s východním obřadem, jen až nastane klidnější doba.

Stoji též za zmínku, že oni pravoslavní kněží, kteří chovají náklonnost ke katolicismu, zdobí oltáře květin, zavádějí klanění se nejsvětější Svátosti oltářní atd. To vše bylo dříve v pravoslavné církvi neslýcháno.

Co můžeme nyní činiti pro sjednocení církví.

Dr. Boh. Spáčil T. J., prof. Vých. ústavu v Římě.

P. Jugie, profesor na Východním ústavě v Římě, vydal předloni knihu „Modlitba za sjednocení církví.“^{*)}

Sv. Otec zvláštním listem spisovateli projevil uznání a přání, aby kniha a s ní i modlitba za sjednocení církví se co nejvíce rozšířila.

Poněvadž je nyní dosti nesnadno dáti tisknouti knihu většího objemu, shrnujeme v krátké toto pojednání hlavní myšlenky díla.

Kristus Pán založil ku spáse lidí viditelnou náboženskou společnost, církev. Církev jest společnost všem lidem nutná, t. j. dle vůle Kristovy mají všichni lidé do církve vstoupiti, a kdo vědomě a dobrovolně dlí mimo pravou církev a tak zemře, nemůže dojíti věčné spáasy. Jediná pravá církev, církev skutečně všeobecná a apoštolská jest církev, zbudovaná na skále Petrově, církev římsko-katolická. Jakými obavami musí se sevřítí tedy srdce, když vidíme tolik milionů lidí, dlících mimo jedinou pravou církev! Někteří z nich nemají ani tušení o církvi, o Kristu a zjevených jím pravdách, jiní mají z těchto pravd jenom některé zlomky, a jsou konečně jiní, kteří mají sice skoro celé zjevení neporušené a sv. svátosti, ale nejsou sjednoceni s hlavou církve, žijí v rozkolu. A jsou to většinou slovanští národové v Rusku a na Balkáně.

Jistě že srdce každého, kdo miluje církev a miluje slovanské bratry, musí plniti touhu, aby rozkol církví byl odstraněn a církev sjednocena.

^{*)} P. Martin Jugie Aug. Ass, Professeur à l'Institut pontifical Oriental: La prière pour l'unité chrétienne-Paris, Maison de la bonne presse 1920.

Buďtež tu uvedeny nejprve některé důvody, proč se třeba snažiti o odstranění rozkolu a pak hlavní a nejúčinnější prostředek, jímž každý z nás může platně k velikému tomuto dílu přispěti.

I. Důvody, proč třeba usilovati o odstranění rozkolu.

a) Rozkol veliká překážka misijní činnosti církve. Rozkol je pohoršení pro pohany, kteří nemohou pochopiti spory, rozdvoující křesťany mezi sebou. Jaký to na ně činí dojem, když vidí katolíky, Řeky, Jakobity a Nestoriány hašteřiti se o otázkách, týkajících se víry, mravů a obřadů!

Potíráním rozkolu po celá staletí, co trvá, bylo vázáno mnoho síla mnoho peněz bylo vynaloženo. Kdyby se to vše bylo mohlo věnovati na misie mezi pohany, jaké kvetoucí obce křesťanské bychom dnes měli po celém světě.

Kletba rozkolu je, že národové jím od Říma odtržení, jsou odsouzeni téměř k úplné duchovní neplodnosti. Poněvadž rozkolné církve jsou vtělením nacionalismu, nemají v sobě ničeho všeobecného a světového. Chtěly-li by se dále šířiti, množily by jen rozklad a rozdvoujení. Proto tak málo pokroku učinilo pokřesťanění Asie. A dokud Rusko se nestane katolickým, není naděje, že se toto dílo zdaří. Rozkol v něm podfal síly a utlumil veškeru apoštolskou horlivost.

Co zla by bylo odstraněno a jaké dobro by se působilo, kdyby přestal rozkol! Kdo přispěje k jeho odstranění, přispívá zároveň k šíření víry mezi pohany a k přípravě četných povolání k práci misijnářské.

b) Odstranění rozkolu veliká oslava nejsv. Trojice. Cařihradský patriarcha Fotius, zaslepen jsa ctižádostí, aby měl zaminku k odtržení od Říma, začal napadati západní církve pro nauku o vycházení Ducha sv. z Otce i Syna. Ačkoli nauka, že Duch sv. vychází od Otce i Syna zároveň, je obsažena v Písmě sv., ve sv. Otcích a v celé církvi byla hlášána, prohlásil ji Fotius za bludnou a svou nauku, jako by Duch vycházel pouze z Otce, za jediné správnou. Tento blud se stal jedním z hlavních rozdílů mezi církví katolickou a církvemi rozkolnými. Tím způsoben nejenom rozkol v církvi, nýbrž vnáší se takoruka rozkol i v samu nejsv. Trojici, neboť byl tak odtržen Duch sv. od Syna.

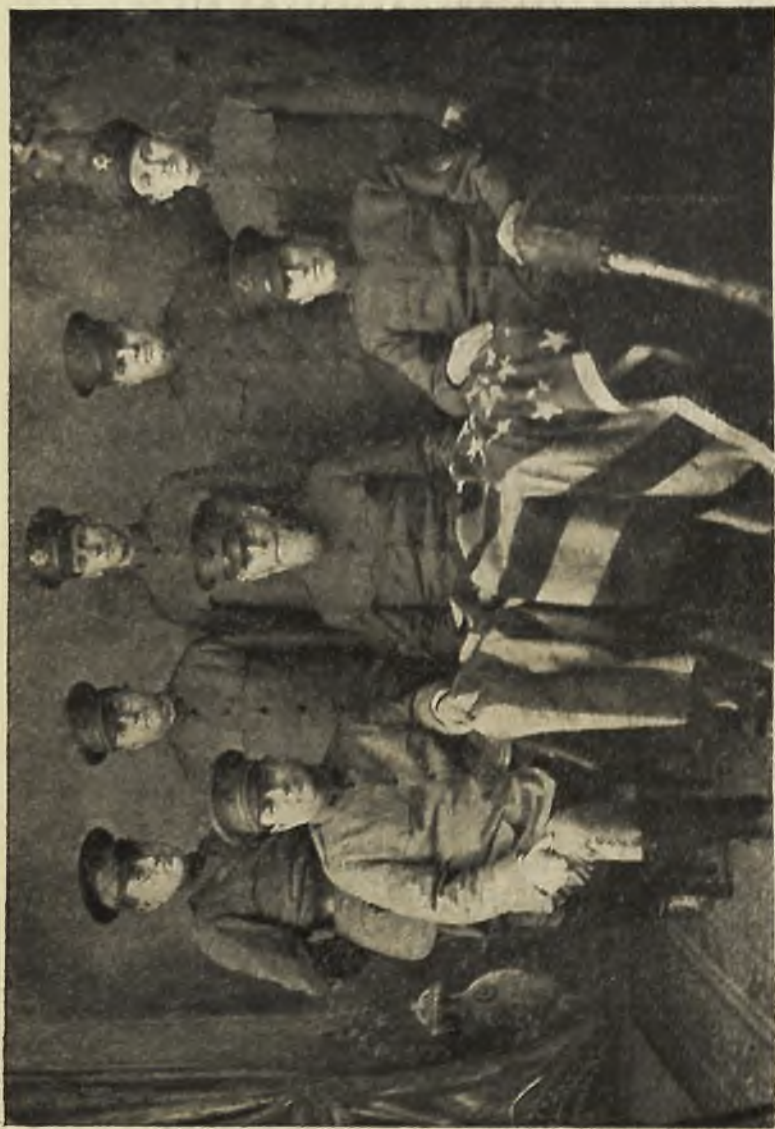
Jest tedy tento blud veliká neucta a urážka tohoto přesvatého tajemství, zakaluje, ano převrací pravé poznání trojjediného Boha; kdyby tudíž rozkol přestal a všickni pravou nauku o vycázení Ducha sv. přijali, byla by to veliká oslava nejsv. Trojice.

c) Odstranění rozkolu povznesením úcty nejsv. Svátosti oltářní.

Jest známo, že rozkolné církve neuctívají svátostného Krista Pána daleko tak, jak činí katolická církev a jak toho Kristus Pán pod způsoby přítomný zasluhuje.

Mše sv. u nich se neslouží každého dne, nýbrž oby-

čejně jen v neděli a o svátcích. V neděli a o svátotech se scházejí ke mši sv., ale více úcty a pozornosti věnují obrazům svatých, než

Účastníci druhé mise „Národ. svazu čes. katol. v Americe“ do naší vlasti v listopadu 1919:
Dole zleva: Red. Hynek Dostál ze St. Louisu, převor Prokop Neužil O. S. B. z Listu, Ill., Rev. Fr. Kolář z Reedsville, Wis. — Nahoře zleva: Rev. Václav Dostál z Jowí, Rev. L. Někula ze St. Louisu, Antonín Václav Tesák z Texasu, Rev. Fr. W. Jedlička z Chicaga a V. F. Jelínek z Omahy, Nebraska.

Tomu, jenž je Králem všech svatých a dlí na oltáři. Kristus Pán se sice přechovává u nich na oltáři, ale způsobem velmi nedůstojným. Způsoby chleba bývají na drobno potlučeny, smí-

seny se sv. Krví a uschovány často i v dřevěné krabici pro nemocné a nebyvají obnovovány po celý rok. (?)

Z hluboké víry a úcty k nejsv. Svátosti vyrostly v katolické církvi nové pobožnosti, eucharistické sjezdy, průvody, svátek Božího těla. V církvích rozkolných žádný nový důkaz úcty a pobožnosti k nejsv. Svátosti se neobjevil, což dokazuje slabou viru ve svátostnou přítomnost Krista Pána. Časté sv. přijímání je neslýchaná věc na východě. Věřící jsou odstrašováni těžkými podmínkami, které se k sv. přijímání vyžadují. Kdyby se rozkolné církve sjednotily s Římem, jistě že by se povznesla úcta nejsvětější Svátosti na východě a že by se eucharistické hnutí, které v posledních letech zavládlo, přeneslo i na východ a pro náboženskou povahu oněch národů nabylo by jistě zvláštní vroucnosti a přineslo nové květy.

d) Odstranění rozkolu bude povznesením stavu kněžského a úcty ke kněžství.

Kněz je pro lid zosobněním víry a váží-li si kněze neb pohrdá-li jím, nezřídka podobně si váží víry neb ji pohrdá. Že to záleží na tom, vede-li kněz bezúhonný nebo pohoršlivý život, netřeba zvláště podotýkati.

Rozkolné kněžstvo upadlo v područí moci světské a stalo se jejím nástrojem. V zotročení kleru pokročeno nejdále v Rusku, zvláště za dob Petra Velikého. Církev ruská ve svém kleru musila snést největší pokoření a urážky až do nynější doby jak od carů, tak od šlechty. Vyšší klerus byl otrocký vůči světské moci, k podřízeným však tvrdý a nemilosrdný. Nižší klerus ve většině případů bez pravého povolání, spoutaný povinnostmi manželskými, nevědomý, neschopný pravé horlivosti, nezřídka oddaný opilství. Podobné zlořády se mohou ovšem vlouditi a vloudily se též do kleru katolického, ale vždy zase přišel reformní proud a vynesl kněžstvo na výši jeho povolání. V církvích rozkolných reforma taková jest téměř nemožná.

Nejsmutnější je, že ze srdcí kněžských v rozkolných církvích mizí víra. V posledních desetiletích studovalo jich mnoho na protestantských fakultách v Německu, kdež vssáli do sebe jed nevěry. Svoji nevěrou se netají ani před svými věřícími. Že to bude mít v zápětí odnáboženštění širokých vrstev lidových, je skoro nepochybné.

Kdyby se však rozkolný klerus připojil ke kmeni, který vštípil Kristus Pán v církví katolické, dostal by z něho oživující sílu a jistě by ve svém středu měl muže vynikající vědou, apoštolskou horlivostí a svatostí, jak to bylo v prvních stoletích před rozkolem.

e) Odstranění rozkolu veliká radost a oslava mystického těla Kristova, to jest církve svaté.

Jásavými slovy upřímné radosti počíná, jak známo, bula Eugenia IV., již se prohlašuje sjednocení církve římsko-katolické s církví východní, které však bohužel dlouho nepotrvalo: „Nechť se zaraduje

nebe i země, neboť padla hradba, která dělila církev východní od západní a zavládl pokoj a svornost."

A vskutku spojení církví rozkolných s církví mateřskou bylo by velikou radostí pro církev a oslavou mystického tohoto těla Kristova: teprve v církvi sjednocené objevila by se její podstata a nadpřirozené, Kristem jí dané vlastnosti v pravém lesku a světle.

Jednota, svatost, všeobecnost a apoštolský původ jsou známky, jimiž se církev Kristova liší od jiných a jako taková poznává. Sjednocením církví zalesknou se tyto známky novým leskem a nového se jim dostane potvrzení.

Rozkol je porušení jednoty. Církev sice nemůže pozbyti své jednoty, ale pro mnohé mimo církev stojící, může býti její poznání pro rozkol zatemněno. Zničením rozkolu jistě by jednota církve byla mohutnější a všem jasnější.

Podobně i svatost církve by mnohem více vynikla. Křesťanský východ před rozkolem zrodil velikou řadu světců a světic.

Ode dne rozkolu zarůstají ony plodné lány bodláčím a dusí každý rozkvět. Kdyby však byla půda tato očištěna a zavedeny tam byly hojné proudy milosti, jak to je v církvi katolické, vypučely by brzy nové květy svatosti.

Církev Kristova je všeobecná, neboť má dle svého poslání obejmouti celý svět a již také nyní je po celém světě rozšířena. Kdyby se však rozšířila na 130 milionů rozkolníků, kteří by se zároveň stali apoštoly mezi pohany, její všeobecnost by tím neobyčejně získala. Apoštolského původu nezbaví církev žádný blud a rozkol, ale sjednocením získala by místa, chrámy, zvyky, jež jsou bližší a podobnější apoštolským dobám. V životě, v obyčejích, liturgiích na východě je zachována vůně starobylosti.

f) Potření rozkolu povznesením křesťanské vědy a křesťanského umění.

Na východě jsou zachovány poklady posvátné vědy v starodávných klášteřích, poklady zbožnosti a umění, dosud neprozkoumané a skoro nedostupné. Sjednocením by se otevřely, a západ a východ by se tak vzájemnou výměnou obohatily.

g) Usilovati o odstranění rozkolu jest příkazáním lásky.

Máme milovati všechny lidi a všem přátí dobré. Láska tato připouští různé stupně dle poměru, v jakém k jednotlivým jsme. Rozkolníci jsou nám, zvláště Slovanům, velmi blízcí, poněvadž téhož křtu a břímčování jsou účastní, jedí s téhož stolu Tělo Krista Pána, jejich kněží jsou platně posvěcení, a velká většina jich náleží k slovanskému kmeni, jehož větví je i náš národ.

K lásce jsme tím více zavázáni, čím větší je nouze, v níž se nalézá náš bližní. Rozkolníci jsou ve velké duchovní nouzi. Mají sice ve své církvi podobné prostředky k spáse jak v církvi katolické, ale poklady ty se jim neposkytují tak hojným způsobem jak katolíkům. Křesťanská nauka se zřídka podává, a proto jejich víra se spíše udržuje ústním podáním v rodinách a

zbožnost, poněvadž nemá dostatečného základu věroučného, je z velké části zevnější.

Zpověď je prostředek, jehož zřídka používají, ba v některých krajínách vešla v zapomenutí. To zavinil zákon Petra Velikého, kterým se nařizuje kněží oznámiti úklady proti státu, panovníku a jeho rodině, o nichž by se dozvěděl ve zpovědi. Jsou případy, že kněží dle tohoto nařízení jednali a tajemství zpovědní prozradili. Což tedy divu, že věřící tohoto prostředku spásy nechťejí používatí.

Rozkolná církev tím, že dovoluje rozvod a uzavření nového sňatku, je ve sporu s evangeliem a uškodila křesťanským mravům. Tak skrovně živená víra a mravnost snadno může býti vyvrácena, zavěje-li do oněch zemí vítr nevěry. O to se starají mnozí apoštolové protestantismu a nevěrecké filosofie, kteří přicházejí ze západu. Že nyní po válce jejich propaganda zesílí, je nepochybné. Jest třeba mnoho práce apoštolské slovem i perem, aby zachráněn byl před nevěrou velký počet duší, které bez vlastní viny se ocitly v nebezpečí ztratiti víru.

h) Vděčnost už nás vybízí usilovati o potření rozkolu.

Na východě je vlast Krista Pána, Panny Marie a apoštolů, odtud nám přišlo světlo spásy. My Slované máme ještě zcela zvláštní důvod k vděčnosti, neboť z Řecka přišli k nám sv. Cyril a Metod, apoštolové slovanští.

Východ byl dlouho baštou pravé víry, o níž se rozbíjely útoky bludařů, a jež zdržovala po několik století záplavu Turků.

Východ je kolébka mnišského života. Sv. Jeronym, sv. Augustin a sv. Benedikt šli jen po stopách sv. Antonína, Pachomie a Basilia, chtějice vésti život dokonalý a učiti tomu druhé.

Východ, jenž v dobách krásnější minulosti měl tolik duchovních pokladů, že mohl hojně rozdávat i druhým, je dnes v úplné chudobě a nedostatku. Příčina toho je, že se odloučil od středu jednoty.

Splaťme tedy svůj dluh tím, že mu dopomůžeme k brzkému návratu.

II. Hlavní a nejúčinnější prostředek k dílu sjednocení církví.

Aby rozkol byl odstraněn a jednoty církve bylo docíleno, jest třeba mnoho práce a mnoho prostředků. Rozkolní bratři musí pravdu a krásu katolické církve poznati, předsudky proti ní odložití, k tomu jest třeba pracovati slovem i písmem, třeba zakládati školy, konati schůze, vydávati knihy, brožurky, časopisy, zvláště třeba též charitativně působiti a ústavy křesťanské lásky: nemocnice, sircťince a podob. zakládati. Ke všemu tomu zase je třeba mnoho apoštolské obětivosti a mnoho hmotných prostředků a tímto způsobem rozkol potíratí nemůže ovšem býti úkolem každého, ano, nelze mnohých z těchto prostředků pro nepříznivé poměry časové ani užití. Jest však jeden prostředek ku sjednocení církví, jehož lze vždy a všude užití, a to jest modlitba za sjednocení církví. Ukažme krátce, proč právě modlitba je hlavní a nejúčinnější prostředek k tomuto dílu, pak kdo se má modlití, a jak, ko-

nečně které modlitby nebo pobožnosti se zvláště doporučuji.

a) Dílo sjednocení je především dílo řádu a přirozeného, závislé tedy od milosti Boží. Bůh může udělit milost bez jakékoli prosby se strany lidí, ale Jeho vůle jest, bychom o milosti prosili. Modlitba je klíč k srdci Božimu, jež jest pramenem všech milostí. Příklad modlitby o milosti pro svoji rodici se církev dal nám Kristus ve své velekněžské modlitbě. Při jiné příležitosti vybízí své učedníky: „Proste Pána žně, aby poslal dělníky na vínici svou.“ Na rty nám vkládá prosby: „Posvět se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“ Tak nás učí modlití se o šíření církve, s níž se šíří poznání jména Božího a Jeho oslava.

Církev pochopila potřebu modlitby, zvláště k dosažení eslu nadpřirozených, která náleží k podstatným jejím úkolům a prostředkům. Z jejího lůna vyšly řády, v nichž se koná mnoho modliteb, ba některé cele modlitbě se věnují. Denně s oltářů vznášejí se k nebi modlitby díky, prosby a chvály. Modlitba vyprošuje požehnání pro apoštolskou práci, která obyčejně má tolik úspěchu, kolik modliteb za ni vykonáno.

A sjednocení církví je právě taková práce apoštolská, k níž pouze práce a přirozené prostředky nestačí. Dějiny to dosvědčují. Papežové a císařové, theologové a politikové, misionáři a vyslanci nadarmo vynakládali svou horlivost, duchaplnost a vědomost. Rozkol zůstal až dosud nerozbořitelnou zdí mezi východem a západem. Až Bůh bude pohnul modlitbami lidí a vyšle hojnější proudy své milosti, pak teprve padnou tyto pevné, staleté zdi, jež dosud každému útoku vzdorovaly. Pracováno bylo mnoho a snad zdánlivé výsledky zklamaly lidi, že příliš spoléhali na diplomatickou zručnost a duchaplné disputace, na časté sjezdy a velkolepé církevní sněmy a zapomínali při tom na modlitbu.

A odstranění rozkolu potřebuje více modliteb, než které koli jiná práce apoštolská, poněvadž jest dílo apoštolské spojené s neobyčejnými obtížemi. Po staletí trávající odcizení, nedostatek lásky, pýcha východních patriarchů a kněžstva, kteří se slunili v lesku císařského trůnu cařihradského, na církev západní pohlíželi jako na nízkou a barbarskou a Cařihrad chtěli učinit středem církve, některé různosti v nauce, obfidech a obyčejích jsou kořeny rozkolu.

Cařihradští císařové podporovali snahy svých patriarchů odtrhnouti se od Říma, slibovali jim nezávislost, které také konečně dosáhli, ale za hroznou cenu. Církev východní upadla v područí státu a stala se jeho poslušnou otrokyní. Nejvyšší moc v církvi strhly na sebe hlavy jednotlivých států. Ti ovšem ve většině případů překáželi všem pokusům sjednocení, aby tak nepřišli o část své moci.

Jiná velká překážka. Rozkolné církve uznávají základní články víry, mají svátosti, krásné obřady, a pro tuto podobnost s církví katolickou je velmi nesnadno je přesvědčiti, že nejsou v pravé církvi Kristově. Je snažší pro pohana poznati, že se nalézá

v bludu, než pro rozkolníka. A když se některý, veden milostí Boží, přece odhodlal stát se katolíkem, byl vyloučen z rodiny, musil opustit vlast a v dřívějších letech hrozilo mu vyhnanství na Sibiř.

Takových obětí pro víru není člověk schopen bez zcela nadobvyklých milostí Božích.

b) A kdo se má modlit, by Bůh takové milosti dal? A jaká má být tato modlitba, by byla co neúčinnější?

Jsou ti jistě předně ti, kteří pracují na východě o odstranění rozkolu a denně na vlastní oči vidí zlo, které jim bylo zavíněno.

Jsou to dále řády a řeholní společnosti, které svůj život zasvětily modlitbě a pokání. Jsou to různá bratrstva a apoštoláty a zvláště Apoštolát sv. Cyrila a Metoda, který si učinil svým úkolem práci pro odstranění rozkolu.

Jsou to konečně všichni věřící církve katolické i církví rozkolných, kteří se mají spojit a jako jedním hlasem prosit Boha o milost sjednocení.

Ano, právě společná modlitba, veřejné pobožnosti církevní ku sjednocení církve nejsnáze povedou, neboť odstranění rozkolu není milost jenom pro jednotlivé, nýbrž je milost pro celou církev.

Chceme-li dosáhnouti od Boha nějaké milosti pro celou nějakou společnost nebo celou církev a celé lidstvo, nestačí, by se jich jen několik modlilo, nýbrž musí se celek spojit v modlitbách. Tím ovšem není řečeno, že by modlitby jednotlivců neměly významu. Naopak, shoda okolností, vytvořená světovou válkou, zvláště pak zhroucení ruského carismu, jenž byl hlavní baštou rozkolu, není bez vztahu k modlitbám, konaným tolika šlechtnými dušemi a spolky za sjednocení.

Jistě tyto modlitby jednotlivců pohnuly Boha, že jednotlivým rozkolníkům dal milost poznati pravou církev a vstoupiti do ní. Úplného výsledku však dosud dosaženo nebylo, poněvadž se ještě všichni nespojili v modlitbách za odstranění rozkolu. Namítne-li někdo, že jest již bez toho mnoho potřeb a snad bližších, než jest odstranění rozkolu, za které třeba se modlit, ukázal by tím úzkoprsost, kdyby těmto velkým úmyslům a všeobecným potřebám církve uzavřel své srdce a nedovedl za ně povzdech k nebi vyslati.

c) Jistě že možno každou modlitbou Pána Boha o sjednocení rozkolníků prositi, ale jsou některé modlitby a pobožnosti, které se k tomu cíli zvláště hodí, buď že mají k odstranění rozkolu zvláštní vztah, anebo že jsou samou sv. církví doporučeny a odpustky obdařeny.

1. K těmto náleží na prvním místě pobožnost k nejsvětější Trojici a k Duchu sv. Vždyť jest, jak svrchu řečeno, odstranění rozkolu nejenom převeliká oslava nejsvětější Trojice, Syna Božího a Ducha sv., poněvadž by tím potřeno bylo právě bludné učení rozkolníků o sv. Trojici, o vycházení Ducha sv., nýbrž vnitřní

jednota a láska, která spojuje tři božské osoby, má být dle slov Krista Pána vzorem jednoty a lásky v církvi. A proto zbožné uvažování tohoto převelikého tajemství a vroucí modlitba k sv. Trojici a k Duchu sv. jsou výbornými prostředky k dosažení této jednoty církve.

2. Úcta k nejsvětější Svátosti oltářní, časté sv. přijímání, přinášení nejsvětější oběti a obočování mši sv., jest jiným takovým prostředkem.

Nejsvětější Svátost oltářní je ustanovena od Krista Pána, aby v nás udržovala nadpřirozený život a teplo lásky. Láska má vládnouti mezi těmi, kteří jedí s téhož stolu. Svátost oltářní je symbolem lásky a jejím pramenem. Sv. přijímáním, obočováním ať sv., návštěvami svatyní, můžeme se snadno spojit s Kristem svátostným a své slabé modlitby spojit s jeho modlitbou všemohoucí. Můžeme ho prositi, aby nekrvavá oběť, která se i v rozkolných církvích přináší, nezůstala bez užitku, a sv. přijímání, jehož i rozkolníci jsou účastní, onu jednotu a lásku, kterou znamená, také způsobilo.

3. Pobožnost k Srdci Páně si razí vítěznou cestu do srdcí lidských a nemůže být proto pominuta horlítelem pro sjednocení církvi. Rodiny, společnosti a celé země se jí zasvěcují. Kde se koná, tam jsou požehnání božského Srdce brzy patrna. Zlořády mizí, náboženský život se povznáší, mnohé duše jsou vedeny k zcela nadobyté dokonalosti, kněžská a řeholní povolání se objevují. V carském Rusku byla tato pobožnost pod těžkými tresty zakázána. Zdaž to není dosti důvodů předkládati úmysl sjednocení církvi božskému Srdci Páně? Ono přece hoří touhou viděti všechny sjednoceny v lásce kolem sebe a čeká jen na sebe menší ochotu se strany lidí, aby mohlo své poklady milosti vylíti. Prosíme tedy nejsvětější Srdce vroucně, aby zavládly na východě příznivé okolnosti a misijnářská práce tam mohla bez překážky začít a božské Srdce, jehož úcta tam bude jistě vnesena, ostatní již vykoná.

4. Útěchou mohou býti naplnění mariánské cítilé, že jsou sjednoceni s rozkolníky v úctě téže Matky. Dojemné hymny, krásné chvalořeči, spisy, obrazy, svatyně a poutní místa na východě jsou důkazy upřímné a hluboké jejich lásky k Panně Marii. Úcta tato odůvodňuje naději, že dojde kdysi k sjednocení církvi. Maria, jež „sama premohla všechny bludy celého světa“, dovede přilisknouti hlavu hada, aby ustal od svého díla, plodícího svár a rozkol. Maria, jež je matka Krista Pána dle jeho těla fysického, jest také matka jeho těla mystického, utvořeného z věřících. Srdce solva může pocítiti překvapující bolest, kterou měla při pohledu na rozdrásané tělo Pána na svém klíně pod křížem. Nemenší bolest je to, když mystické tělo Kristovo je roztrženo a část odtržená již po tolik století odumírá. Zdaž nás nevyslyší, když připojíme své modlitby k úchevatným prosbám rozkolníků, kteří k ní volají tak, jako my: Matko, Panno, Královno naše!

Lev XIII. vybízí katolíky, by modlitbou sv. růžence přispěli k sjednocení církvi a vyslovuje naději, že se brzy ozve ohlas těchto

modliteb v srdcích, odtržených od skály Petrovy a splní se tak touhy římských papežů, viděti všechny v jednom ovčinci.

5. Úcta svatých a vzývání duší spravedlivých jest jinou vhodnou pobožností za jednotu církve.

Velká rodina církve ve své celistvosti není omezena pouze na zemi, nýbrž nachází se v nebi a v očistci. Tyto tři části církve jsou spojeny mezi sebou úzkými a sladkými pouty lásky. Církev na zemi se v liturgii denně dovolává pomoci svatých a svými modlitbami ulevuje duším trpícím. Tyto úvahy samy sebou vnukají myšlenku získati pro dilo sjednocení tyto dvě velké větve církve, totiž svatě v nebi a duše v očistci.

Svatí v nebi zří Boha tváří v tvář, jsou osvíceni světlem Božím, zasvěceni do mnohých plánů Prozřetelnosti a vidí proto lépe, jakým zlem je rozkol. Nebudou jistě váhati připojití své modlitby k modlitbám našim a tak v krásném souladu uprošovati milosrdenství Boží. Ba můžeme říci, že již dávno tak činí a Bůh dosud nevyslyšel jejich modliteb, poněvadž církev zde na zemi se ještě nesjednotila v modlitbách na tento úmysl. O sjednocení církvi se v nebi zvláště zajímají oni, kteří se zrodili, žili a pracovali v zemích, náležejících rozkolu. Je to velká řada světlých postav mučedníků od sv. Štěpána až do sv. Josafata. K nim se řadí církevní spisovatelé a učitelé Efrém, Athanáš, oba Řehořové, Cyrilové, Epifan, Jan Zlatouústý, Sofronij, Jan Damašský. Zástupy mnichů předcházejí Sv. Pavel, Antonín, Pachomij, Hilarion, Euthymij, Simeon, Sáva, Theodor, Studita. Nemenší je řada panen, z nich mnohá jména jsou drahá srdci východana: Tekla, Kristina, Marina, Eufemia, Theodosia, Helena, Nina, Pučheria, Olga. K nim se druží papežové, spisovatelé a misionáři západní, kteří pro východ pracovali, a východané, kteří na západě působili (sv. Cyril a Metod, sv. Nilus). Jsou ještě jiné svaté duše, které sice byly uznány za hodné nebe, ale blaženost jim byla na čas oddálena pro menší poklesky a neodpykané dosud tresty. To jsou duše v očistci. Největší dobrodiní, které jim můžeme prokázati, je ukřácení jejich muk. A poněvadž jsou to duše šlechetné, svaté, jistě nezapomenou na své dobrodince, až jim budou otevřeny brány nebes. Můžeme si tedy snadno získati jejich modlitby pro sjednocení církvi, když pod tou podmínkou jim pomůžeme z očistce. Ze takovým způsobem lze se na duše v očistci obracet, jest zbožné a odůvodněné mínění mnohých bohoslovců. Zvláště jedna část duší zasluhuje zcela zvláštní naší pozornosti. Jsou to duše, které žily v rozkolné církvi, ale nevědouce toho a žijíce bohabojný život, ušly zahubě.

6. Vedle všech těchto zmíněných pobožností jsou ještě některá, zvláště k účelu sjednocení církve zřízená bratrstva, jako na př. bratrstvo, apoštolským mužem mariborským biskupem A. Slomškem zavedené před 60 lety a některé zvláštní modlitby, k tomu

cíli církevní autoritou schválené. Připojujeme na konci pojednání překlad některých takových modliteb.

Papežové nejen doporučovali a schvalovali modlitby za sjednocení církví, nýbrž potvrdili a podporovali bratrstva a spolky, za tím cílem pracující. Takové sdružení bylo založeno v Itálii r. 1862 s názvem „bratrstvo modlitby na oslavu neposkvrněného Početí k návratu východních rozkolníků a zvláště Rusů do církve katolické“. Účelem jeho bylo konati modlitby a obětovati mše sv. za návrat řecké a ruské církve. Toto bratrstvo se velmi málo rozšířilo.

Roku 1873 bylo založeno P. Alzovem, zakladatelem kongregace assumptionistů, jiné sdružení, které Lev XIII. schválil a povýšil na arcibratrstvo prima primaria s titulem: „Arcibratrstvo modlitby a dobrých skutků pro návrat rozkolníků do církve katolické pod ochranou Panny Marie na nebevzaté, zřízené při chrámě Vzkříšení v Cařihradě“.

Členové se modlí denně Otčenáš, Zdrávas a Sláva Bohu za návrat rozkolníků. Každý týden nebo každý měsíc se slouží votivní mše sv. na týž úmysl. Týdně se scházejí členové k zvláštní pobožnosti. Papež Lev XIII. ji obdařil velikými odpustky a sám se stal jejím členem. Do r. 1914 dosáhl počet členů 70 tisíc.

V našich zemích značného rozšíření dosáhl „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje pod ochranou bl. Marie Panny“. Jeho členové se zavazují, že určitou denní modlitbou a malým ročním příspěvkem přispějí k dílu sjednocení.

* * *

Modlitba na apoštolský úmysl takového rozsahu, jako je sjednocení církví, rozšiřuje srdce a uvolňuje tak od sobectví a dodává naší pobožnosti solidnost, zvláště připojíme-li k ní ještě malá sebezapření a pokání. Často v životě se naskytne příležitost snést nějaké pokoření, odepřít si časem bez škody dovolenou zábavu, pohodlí, vykonati nějaký skutek lásky k bližnímu.

Tím se stane naše modlitba Bohu milou a účinnou, a Bůh pohnut touto láskou, uspíší chvíli, kdy bude jeden ovčinec a jeden pastýř.

Modlitby za sjednocení rozkolných církví.

I. K Panně Marii.

Maria, Panno neposkvrněná, my služebníci tvoji a synové svaté římské církve, plní důvěry ve tvoji mocnou ochranu, pokorně prosíme, abys vyžádala od Ducha svatého pro čest a slávu Jeho věčného vycházení od Otce i Syna, bohatství Jeho darů ku prospěchu našich zbloudilých bratří rozkolných, by je osvítíl svou životadárnou milostí, a oni se vrátili do lůna katolické církve pod neomylné vedení nejvyššího Pastýře a Učitele, římského papeže; a tak sjednocení upřímně s námi nerozvážitelnými pouty téže víry a lásky, oslavovali

zbožným životem nejsvětější Trojici a zároveň i tebe, Panno a Matko Boží, milostí plná, nyní a na věky věkův. Amen.

Modlitba tato byla složena po vydání encykliky Pia IX. r. 1848, zvoucí rozkolníky k sjednocení. Známý ruský konvertita P. Suvalov, se ji modlival každodenně. Pius IX. ji dvakrátě schválil a obdařil odpustky 300 dní po každé, a plnomocnými jednou za měsíc za obyčejných podmínek.

II.

Bože, utvoř jednotu duchů v pravdě a jednotu srdcí v lásce.

Pius X. obdařil tuto střelnou modlitbičku odpustky po každé dne 30. května 1908.

III.

U příležitosti 1500letého výročí úmrtí velikého učitele církve východní sv. Jana Zlatoústého, Pius X. obdařil odpustky 300 dní modlitbu k nejsvětější Trojici. Tato se skládá ze tří strof a pochází od Metrofana ze Smyrny, skladatele církevních hymnů z druhé polovice VIII. století.

1. Tebe, Boha, Krále a Stvořitele všehomíra, nejvyšší a věčnou Bylost, Pramen života, plného lásky, dobroty a milosrdenství k lidem, Trojici v jednotě, nyní velebice, prosíme za odpuštění hříchů, za pokoj pro svět a svornost pro církev.

2. Ó, jediná Svrchovanosti a jediné božství ve troji září a trojím paprsku, přijmi laskavě své ctitele, opěvující Tě hymny a zbav je všech chyb, pokušení a všeho zlého. Ve své neskonale dobré uděl brzkého pokoje a jednoty církvím.

3. O. Kriste, můj Spasiteli, jenž jsi obýval panenský život a na světě se objevil, který je Tvým dílem; v Tobě je božství a člověčenství nezměněno a nesmíšeno; Ty jsi slíbil, že se svými služebníky stále budeš dliti, uděl tedy laskavě na prosby Matky své pokoj celému svému stádu.

IV.

Antifona. Aby všichni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli, by svět uvěřil, že jsi ty mě poslal. (Jan 17, 21.)

V. Já pravím tobě: Ty jsi Petr, t. j. skála.

R. A na tě skále vzdělám církev svou.

Modlitba: Pane Ježíši Kriste, jenž jsi pravil apoštolům svým: Pokoj svůj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám; nehleď na hříchy mé, nýbrž na viru své církve a uděl jí dle vůle své pokoje a jednoty. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. Amen.

Benedikt XV. udělil dne 25. února 1916 plnomocné odpustky věřícím, kteří se tuto modlitbu pomodlí každodenně v oktávě od 18.

do 25. ledna mezi svátkem stolice sv. Petra v Římě a obrácením sv. Pavla, za obyčejných podmínek. Mimo to získávají 200 dní odpustků každý den oktávy.

V.

Dne 5. května 1916 schválil Benedikt XV. modlitbu „za sjednocení východních křesťanů s katolickou církví“. Kdo se ji pomodlí, získá 300 dní odpustků po každé a plnomocné odpustky jednou za měsíc.

Bože, jenž jsi sjednotil různé národy v oslavě svého jména, my Tě prosíme za křesťanské národy východu. Připomínajíce si vynikající postavení, jaké měli v tvé církvi, prosíme Tě, abys jim vnukl touhu opět je zaujati a vytvořiti s námi jeden ovčinec s jedním a týmž pastýřem. Dej, ať je pronikne nauka jejich svatých učitelů, jakož i nás, neboť oni jsou též našimi otci ve víře.

Ochraň nás od všech chyb, jež by je mohly od nás oddáliti. Nechť duch svornosti a lásky, který je znakem tvé přítomnosti mezi věřícími, urychlí den, kdy se spojí naše modlitby s jejich modlitbami, aby každý národ a každý jazyk uznával a velebil Pána našeho Ježíše Krista, tvého Syna. Amen.

ROZMANITOSTI

Vzkříšení ve východní církvi. Největší církevní svátek ve východní církvi jsou velikonoce. Po velmi přísném dlouhém postě, v němž jest zapovězeno vše, co pochází od teplokrevných zvířat, jako maso, mléko, máslo, sýr, vejčka, a na jehož počátku známí prosí se za odpuštění křivd a urážek, připravují se věřící k večeři Páně na Zelený čtvrtek. O tom a v následujících dnech konají se ve chrámech velmi dlouhé a dojemné bohoslužby, které vyjadřují hluboký bol nad umučením a smrtí Páně. Hospodyňky plně připravují jídla, aby si je daly posvětit v církvi. Neschází nikde „pascha“ (zvláštní druh koláčů), „kulic“ (připravená to bábovka ze sladkého sýra, mouky a brozinek) a malovaná velikonoční vejčka podobně jako u nás. Po slavné půlnoční liturgii kněz blahoslavi „brašno“ (pokrmy) a rozlícuje věřící od postu. Pokrmy se skladou na dlouhé stoly a kněz modlí se nad nimi a žehná je. Každý pak chvátá s nimi domů, aby byly již na stole, až se ostatní vrátí z půlnočních služeb Božích domů, kde zasedají ke stolu plnému pokrmů. Tato hostina, kdy se sytí posvěcenými pokrmy, byla nejradostnější v celém roce: radost, slavnostní nálada a srdečnost převládaly.

Nejnádhernější divadlo jedině svého druhu na světě skýtal Kreml v Moskvě v noci na velikonoční neděli. Kolem půl noci byly všechny chrámy již přeplněny věřícími. Vše bylo připraveno a oděno co nejslavnostněji. Poněvadž katedrály nemohly už nikoho pojmít, shromáždžovaly se tisíce věřících na velkých prostranstvích kremlovských před katedrálami. Každý držel v ruce svíčku a čekal na půlnoční úder hodin. Zatím ve chrámech konaly se slavnostní služby Boží za nádherných starobylých zpěvů. Krátce před dvanáctou odebral se biskup k ikonostasu, jehož dveře se otevřely, vstoupil dovnitř, odhalil z Božího hrobu roucho, shledal, že tam Krista Pána není, proto ve slavnostním průvodu kráčel s duchovenstvem a věřícími za zpěvu chorálního ven z kostela „hledat Krista podobně, jak činili učedníci, chtějíce pomazati tělo jeho“. Když se vrátil ku dveřím s celým slavnostním průvodem, pozvedl kříž v ruce podobně jako anděl, jenž odvalil hrobový kámen, otvírá dveře a za radostného zpěvu „Christos voskrese“ vcházel do chrámu. Právě bila dvanáctá hodina, což bylo znamením k prvnímu úderu na velký zvon vážící 660 metrických centů na zvonici Ivana Velikého. Jakmile ten zavzněl, rozhlaholilo se najednou radostně několik set zvonů velkoměsta, takže celá Moskva ozývala se slavnostním hlaholem, jenž umělecky v rytmických úderech zazníval neobyčejně velebně a překrásně. Tisíce věřících shromážděných před katedrálami rozzálo si svíce

a s obnaženými hlavami radostně volalo: „Christos voskrese“; těmito slovy známi a přátelé se pozdravují a vítají, načež se odpovídá: „Voskresne“ a políbí se zpravidla číkráte na ústa. U vzdělanějších lidí páni libali paním ruku, načež tyto opělovaly polibek pániům na čelo. Při tom podělovali se malovanými vajíčky, jež jsou symbolem nového, věčného a blaženého života vyvěrajícího z hrobu Spasitelova. V hodinkách i v následující liturgii často se opakuje „Christos voskrese“ a „Aleluja“. Na vesnicích ovšem lidé po službách Božích chodili s harmonikou po ulici a aspoň deset dní slavili svátky hodně prostým způsobem, než se navrátili k práci. A. J.

Další zakládající členové Apoštolátu:

Baťa Tomáš, továrník, Zlín Kč 3000.—, Janeček Josef, farář, Detroit, Amerika Kč 1000.—, Msgr. Dr. Jan Kubiček, kanovník, Olomouc Kč 1000.—, Křesťán Josef, kanovník, Kroměříž Kč 1000.—, Lambert Marek, obchodník, Příbor Kč 1000.—, Popelka J., farář, Jesenec Kč 1000.—, nejmenovaný z Přerova Kč 1000.—, Staropenská Kč 1000.—, manželé Smetanovi, Bohušovice Kč 1000.—, Smutná Marie, Bohušovice Kč 1000.—, Dr. Seifert Cyril, Napajedla Kč 1000.—, Smolková Kateřina, Kylešovice Kč 1000.—, nejmenovaná z Říkovice Kč 1000.—, Valouch, katecheta, Vsetín Kč 1000.—, nejmenovaný manželé, Zlín Kč 2000.—, Vystouplí manželé, Náklo Kč 1000.—, nejmenovaný manželé ze Soběchleb Kč 1000.—, nejmenovaná z Pavlovic z Přerova Kč 1000.—, Moravsko-slovenská banka v Olomouci Kč 1000.—, Karel Richter, ředitel Moravsko-slovenské banky v Olomouci se svojí chotí Kč 1000.—

Přispěvky na Apoštolát sv. Cyrilla a Metoděje od 20. února 1921 do 31. března 1922 v korunách:

Andrýsek, Petřkovice 100, Bernatice 350, Břilavsko 245, Břilovice 355 69, Bohušovice 625, Bouzov 230, Bystrošice 307 18, Bílá 357 65, Vel. Bystřice 1117, Březová 19, Brodek u Nezamyslic 281 40, Bratřejov 42, Bystřice pod Host. 78 70, Břilovice 632 05, Bludov 116, Dol. Bojanovice 60, Bránky 372, Bzenec 340, Bradleny 5, Boršice 1138, Hor. Bečva 25, Bohušov 12, Březová 150, Bochoř 653, Biskupice 60, Buchovice 340 10, Beňov 128 40, Borotín 382 40, Bojkovice 300, Bohušovice u Konice 97, Uh. Brod 357, Břesovice 34, Dol. Bečva 32, Cetechovice 75, Coktylce 200, Čehovice 85, Čebín 30, Čechy na Hané 40, Černošín 200, Domanín 173, Domaželice 100, H. Dostál 500, Drábková, Strážnice 2, Dubová, Plňovice 30, Dužek, Trenč Biskupice 5, Dolanský, Olomouc 100, Dobroměřice 157, Drahaný 120, Dolany 354 60, Drážovice 38 50, Dub 369, Dambovice 116 70, Dalečín 30 26, Doloplazy 151 40, Dolníměčí 25, Derfle 33 44, Dilecký, Trl Revúce 10, Dědice 110, Fryšták 200, Pustá Fedymeš, Slovensko 44, Fryčovice 30, Frenštát p. Radh. 2700, Gazárkova rodina, Strážnice 25, Horv. Groh, Slov. 315, Guga, Bánovce 18, Huštěnovice 200, Horněmčel 125, Hovězí 230, Halenkov 108 51, Hněvošín 214 70, Hlinsko 399, Hrabýň 200, Hradec 350, Hranice 276, Hypíková, Smolenice 2, Hublinský, Smolenice 40, Hruška 117 14, Hradečná 471 30, Hoštice na Hané 166 38, Horvátli, Komjatice 20, Hájek, Hrubý Rohozec 200, Havlík, Bojanovice 10, Hoštýn 78, Holubněček, Petřkovice 350, Hančíkovi manželé, Cernová 5, Hradečný, Hodolany 80, Hradisko 75, Hrabůvka 513 28, Hvozdná 277, Hluk 144, Hluboček 20, Mor. Huzová 528, Hranice 280, Hájek, Hradec Král. 18, Horka 35 78, Halenkovice 149 54, Hradčovice 72 50, Holice 150, Hrabová 115 60, Holešov 667, Hlavice 10, Hukvaldy 622 34, Nová Ulice, nejmenovaný 59.

Objednejte adresou Apoštolát sv. Cyrilla a Metoděje v Kroměříži knihy:

Dr. Frant. Grivec: Pravoslavi. 15 Kč.

Dr. Frant. Grivec: Učení Byzantinců o jednotě a prvenství v církvi (v tisku).

Dr. Frant. Grivec: Pravovědomost sv. Cyrilla a Metoděje (v tisku).

Al. Pozbyl: Naši miláčekové. Životopisy svatých.

Kar. Jindřich: Vlad. Solovjev, jeho život a působení. 20 Kč.

Rud. Stupavský: Cyrilometodějské paprsky. 5 Kč.

Stará či nová víra? Obranný list církve katol. proti českoslov. 10 kusů 5 Kč.

Redakce časopisu. Všechny příspěvky literární, knihy a časopisy buďtež zaslány na adresu: Adolf Jašek, katecheta v Kroměříži (Morava).

Administrace a expedice Apoštolátu jest v Olomouci, Wurmova ul. 13. Tam časopis platíte, objednávejte a reklamujte!

Cena časopisu jest ročně 12 Kč, pro Ameriku půl dolaru. Platíte složenkami! Číslo složenky 113.743.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

Starost sv. Cyrila a Metoda o dorost.

(Další část.)

Sv. Cyril a Metod položili základ k literatuře naší a řadu spisovatelů co nejdůstojněji zahájili. A také řadu učitelů co nejvzácněji zahájili, byliť prvními učiteli národa našeho. Nikdo jim cesty nerazil, nikdo jim metody neukázal, nikdo jim návodu nedal. Vzorem byl jim božský Přítel dítek.

I čteme o Ném: Jednou přinesly nábožné matky k Pánu Ježíši dítky své, aby na ně ruce vzkládal a nad nimi se modlil. Ale že vyučováním unaven byl, přimlouvali jim učedníci, aby neobtěžovaly Pána. Ježíš to nelibě nesl, i řekl učedníkům svým: „Nechtež dítek přijíti ke mně a nebraňte jim; neboť takových jest království nebeské.“ I bral dítky do náručí objímal je a vzkládaje na ně ruce, dával jim požehnání.

I můžeme všim právem tvrditi, že takých výjevů přemnoho bývalo i u sv. věrověstův. Unavení přišli z apoštolských pochůzek, a tu čekaly na ně matky s drobotinou, kterou poučovali, jakož i mládež učení chtivou. Chtěli býti požehnání a poučení.

Zajisté i zde mnozí okřikovali toužící po učení a dorážející na světce, aby poklidu a odpočinku už popřáli sv. Cyrilu a Metodu. Než jako by oživnuli. Zjevem tím rozradostnění s chutí se věnovali učícím. Bylo tomu asi tak, jak malíř znázornil: „Sv. Cyril a Metod uči děti slovanské“. Jak k sobě přivínují děti a s jakou něhou a láskou na ně pohlížejí, do spisů a tabulek jim dávají nahlížeti a jim vše ukazují. Zajisté se malíř s pravdou nemínul. Novota pobízela děti, a láska světců je k sobě vábila a lákala, i pobídka matek i otců odvahy dodávala. Starší a větší a důvtipnější menším, mladším, po-

máhali, je poučovali. S takým způsobem vyučování setkáváme se všude, kdež vyučování z počátku se zavádí. A dosud v ústavách, kde nedostatek učitelů jest, se tak děje, hlavně v zemích misionářských. Dokládá se, že tím způsobem více učící se naučí, když druhé poučovatí musí. Již to, že druhé poučovatí má, jaksi mocnou pobídkou jest, by sám to uměl a dobře se na vše učitele přepstal, aby zahanben nebyl, když by při přezkoušení se ukázalo, že špatně to, nebo ono svému žákovi řekl.

Mnoho bylo už hádek o tom, jakých metod a návodů užívati při vyučování. Nové a nové metody se objevují a vřele doporučují. Než obyčejně po takých učených hádkách pronáší se také: „Ať metoda jakákoliv, jen když vede k cíli, a učitel děti něčemu naučí.“ Tím není míněno, že by se měly metody zavrhovati a jich neužívatí.

Jak už svrchu udáno, pomocníků-nedouků používají misionáři na svých stanicích u různých národův. Málo jich na jednom místě, práce různé přemnoho, a ještě více starostí různých, nedostatek ve všem, prostředků a pomůcek málo, ne-li žádných. Tu pomoc pomocníků i nedouků vítána a přezádoucí. A třeba uznati a vyznati, že i tato metoda, tento způsob vyučování se osvědčuje a krásné výsledky vykazuje. Vyučující pomocníci s dvojí chutí pokračují ve vyučování, a k čemu jiní třeba dva, tři roky potřebují a se vyučují, za rok zmohou a dovedou. Spoří se ve všem, hlavně v čase, neb již již třeba, aby vyučenec nastoupil místo, úřad svůj. Nadšenost pro povolání pobízí ho, by doplnil později, čeho se mu ještě nedostává.

Tak pomáhali sobě i sv. věrozvěstové, ač z vlasti své při své učenosti různé metody zajisté znali, než okolnostmi k tomu donuceni byli. Záhy vybírali si schopnější mladíky za učedníky. Těm věnovali všelikou pílí, aby v brzku byli pomocníky při službách Božích, by tyto slavnostněji konány býti mohly, jakž to v oblibě bylo u našich předků. Bylo třeba, aby byli prodchnuti duchem zbožnosti, ozdobeni ctnostmi, by byli pro jiné vzorem, příkladem a světlem. Než i vědomosti míti museli a v knihách bohoobřadných se vyznati museli. Jasně tanul na mysli sv. věrozvěstům rozkaz Páně, že kdož oltáři přisluhují, službu boží konají, učeností nesmí zanedbávati, a že leda-bylost stihá trest.

Měli před očima přísná napomenutí církevních otců, že vycházející i zapadající slunce má nacházeti služebníky boží v knihách. A že byli u „zpěvného národa“, dbali byli i zpěvu bohoobřadního. Měli starost o ně jako o zřítelnicí oka svého.

(Další část.)

Petr Chomin.

Církevní otázka na Podkarpatské Rusi.

Mluvití o církevních poměrech v Podkarpatské Rusi znamená odkrývati jednu z těch krvavých ran, jakými tak hojně je poseto churavé ústrojí této nešťastné krajiny, uvéstí na denní světlo tu před očima světa skrytou tichou truchlohru, odehrávající se rázem ve všech odvětvích probuzeného národního života. Raněný bratr svrhl

se sebe tisícileté hnětoucí jařmo maďarské, bouřlivá a kypící revoluce přinesla svobodu nejzanedbanější a nejvíce zapomenuté větvi našeho národa. Zdálo se, že národ národnostně probuzený, půjde přirozenou cestou ku svému celkovému národnímu obrození, jež se mu líčilo tak krásným a rychlým. Ale hned za svobodou přišli na Podkarpatskou Rus líp proroci a rozbili, rozdvojili tu jednostejnou řadu probuzeného národa, otevřeli opět krvavé rány, již již se hojící, roznítili velký požár náboženského a národnostního boje, pobouřili bratra proti bratru a místo tiché, blahodárné kulturní práce přinesli mezi nešťastný národ peklo.

Dvěma směry jde rázem boj na Podkarpatské Rusi: jazykový, jehož nejbližším cílem je rozřešení otázky spisovné řeči, boj ač velmi vášnivý, přece nevybočující z mezí plýtkých lživědeckých hádek a časopisných článků, a druhý náboženský, jehož cílem je uvést na celou oblast Podkarpatské Rusi „svaté pravoslavi“. Boj tento, či spíše rozboj (rozvrat), nekulturní, divoký a ukrutný uchýlil se daleko od těch hesel, jež napsal na své prapory. Pravoslavný ruch má spojení v poměrech utvořených revolucí, kterými jméno svoboda je pojímáno příliš jednostranně, stojí za ním skoro veškeré úřednictvo, úsilovně je podporující, ba přímo pravoslavné sdružující. Z těch příčin rozlil se pravoslavný ruch širokou povodní po veškeré Marmaroši, ba jeho vplyv je znatelný již i v jižních župách Podkarpatské Rusi.

I.

Víru Kristovu přijala Podkarpatská Rus o celé století dříve nežli ostatní Ukrajina, neboť stála pod bezprostředním vlivem sv. apoštolů slovanských Cyrila a Metoděje, kteří šířili víru Kristovu v říši Velkomoravské. V jednotu s Římem vrátila se ve století 17. (roku 1649). Sjednání bylo ujednáno na úmluvě, že duchovenstvo sjednocené dostalo tatáž práva jako latinské, volilo si své biskupy a bohoslužbu konalo dle východního obřadu. Maďaři hleděli vždy na církev řecko-katolickou jako na cosi nižšího, chtěli v ní zavést latinské pořádky a hleděli ji na každém kroku oslabovati, aby ji potom tím snáze mohli zničit. Ale na stráž prav řecko-katolické církve a národnosti stálo pevně duchovenstvo a biskupové v Munkači šli v čele obránců víry a národnosti. Maďaři viděli, že v obraně rodné víry a národnosti stáli všichni Rusíni pod vedením své inteligence a tvořili tak pevně semknutou řadu, že jí nebylo možná prolomit. I umínili si pomadžstít v první řadě duchovenstvo a světskou inteligenci, aby národ zůstal sám, bez vůdců, zatemněný, neuvědomělý a přestal býti nebezpečným jednotě maďarského státu. Se zmaďarštěnou inteligencí půjde dílo hladce. A dosáhli svého cíle. Po celé Podkarpatské Rusi zuřil strašný maďarisační běs. Zdálo se, že tato částka veliké ukrajinské rodiny utone na věky v maďarském moři. Na počátku 20. století nebylo již obránce ruské víry a národnosti, inteligence až na velmi řídké případy se pomadžstila a ve vlasteneckých projevech překonávala i rozené maďary.

Na prostý lid patřila shora. Byli to už Maďaři řecko-katolického obřadu. Při ruské víře, zděděném slovanském obřadu, zůstal skutečně jenom mužik, ten zbědovaný, zatemnělý, všemi opovrhovaný, zapáchající Rusín. Mezi zelenými horami, pod chatrnými střechami uchovala se půvabná národní mluva v takové čistotě, že obdivem naplňuje všech, kdož ji naslouchají. Vlny maďarisace narážely již na prostý lid, ale zanechávaly stopy toliko na rovinách, kdežto zelené hory zůstávaly jimi netknuty. A opravdu jenom ty zelené hory, ta neprostupná temnota prostého lidu zachránila tu tajemnou mluvu a rodnou víru, tyto zvláštní národnostní zákmity od zániku.

Duchovenstvo, jež z inteligence bylo nejpočetnější, neučinilo — až na několik jasných jednotlivcův — pro národ nic, ač znalo nejlépe jeho bídu a jeho potřeby. Ba ono se toho prostého lidu vzdalovalo, bálo se s ním blíže stýkatí, neboť on zapáchal. Podle jeho mínění byl lid jenom na to, aby odváděl desátky, platil za své požadavky, ale jemu nebylo třeba nic dáti. Bylo jenom třeba vykonati bohoslužby. Bylo odnárodněno. Zakládati jakási sdružení, třebas náboženská, zřizovati jakási bratrstva, spolky, bylo duchovenstvu neznámo. Duchovní byli páni, aristokrati, hrdí na svůj vznešený stav, na své příslušenství k velikému maďarskému národu. Takové bylo všechno duchovenstvo. Byly opravdu výjimky, a to velm světlé, byli to za daných poměrů opravdoví heroové, ale bylo jich pořádku, hlavně mezi starším duchovenstvem, mezi mladšími byly to výjimky co ráz řidšími. Zduchovního semináře vycházeli duchovní, neznající dobře mateřské řeči a kdyby ne toho, že většina lidu maďarsky nerozuměla, byli by kázali maďarsky, ba v mnohých farnostech již tak činili.

Na takové půdě, na troskách národního života, v temnotě, kterou se potácel národ, odsouzený k národnostní smrti, opuštěný i od těch, kteří žili k němu nejbliže, rodí se pravoslaví. Rodí se a roste cizí pomocí, jako vyslovený odpor proti hospodářským a národnostním poměrům, jaké vytvořila maďarská vláda, za kterou stála skoro všechna inteligence a ruské duchovenstvo. Svým protinárodním vystupováním dospělo duchovenstvo k tomu, že lid pozbyl k němu důvěry a lásky, a ač původně neobyčejně zbožný a přichýlný ku zděděné víře, vrhá si při prvé příležitosti do náručí všelijakých lžiproroků, hlásajících veliká, demokratická hesla, užívajících lži a svodu, aby lid, v jehož srdci nahromadilo se tolik bolu, kterému maďarská knuta zasadila tolik ran, dovedli ku přetrhání všech svazků s minulostí.

Z nevelikých počátků vyrůstá pravoslaví. Řecko-katolický kněz v Ize Rakovskij je původcem tohoto hnutí (v počátcích 96. let minulého století). Obyvatelé ihned přidali se k němu a od roku 1902 vystupuje pravoslaví již zjevně. Skoro v téže době vznikají první počátky pravoslaví ve Velkých Lúčkách, jichž otcem je tamější osadník, navrátilví se z Ruska. Byly to jenom počátky a mohly býti snadno zastaveny. Bylo ovšem třeba, aby se duchovenstvo vrátilo k národu, z něhož vyšlo, aby bylo národním a postavilo se v čelo

do boje proti nákaze. Ale duchovenstvo, snad vědomo si toho, že nemá na lid nejmenšího vlivu, po nepatrných pokusech vyhnulo se tomuto boji a přenechalo starost o něj maďarskému četnictvu. Začalo ukrutné pronásledování přívrženců pravoslaví, mučení, souzení. To ovšem jenom utvrzovalo vyznavače nové víry a počet jejich přes všecko pronásledování rostl.

Ale Maďaři nevěděli si rady, nemohli udusiti toho hnutí, utajiti ho, a tak svět dovídá se o něm roku 1914 na soudě v Marmarošské Síhoti. —

Na soudě kromě toho jasně se ukázalo, kdo stojí za tím hnutím a kdo je podporuje penězi. Příjezd hraběte Bobřínského k výsledku jenom utvrdil a posílil pravoslavné, neboť viděli, že za nimi stojí Rus.

Nedlouho po ukončení soudu vypukla světová válka. Maďaři mnoho Rusínův uvěznil, mezi nimi i původce pravoslaví, a hnutí utichlo. Ale jenom na venek, uvnitř oheň kypěl, vřel, doutnal. Nešťastné desátky a ročníny přilévaly oleje do doutnajícího ohně, jenž konečně vyšlehl plamenem. Vybuchl hlasitým plamenem odporu proti násilnému zavedení gregoriánského kalendáře roku 1916. Ruské svátky byly odstraněny a místo nich nařízeno bylo slaviti zároveň s latinskými svátky římsko-katolické. Slaviti svátky ruské bylo zakázáno. To vyvolalo veliké pobouření u obyvatelstva, jež se tomu rozhodně opřelo. Maďarští četníci honili lidi na největší svátky na robotu a sami řecko-katoličtí duchovní dávali četníkům návod. Zavedení gregoriánského kalendáře bylo největším neštěstím pro řecko-katolickou církev, ono povznadlo pravoslaví v očích obyvatelstva a upevnilo značně jeho řady.

Avšak tenkrát panoval válečný řád, následkem čehož nespokojenost obyvatelstva nemohla se projevit způsobem, odpovídajícím jeho síle. Mnoho lidí vyznávalo pravoslaví tajně. Jenom v Ize a Velkých Lúčkách nebálo se pravoslaví denního světla, ale i tam jenom několik rodin přiznávalo se k nové víře. Kněze neměli, žili po leta nekřtěni, neoddaní, umírali bez kněze a i jinak byli vytrvalí. Ostatní obyvatelstvo, ač vidělo vytrvalost a rekovství pravoslavných, neopouštělo své zděděné víry, nehodilo blátem na své dosavadní svátosti, neboť pravoslaví bylo slabé, neschopné činnosti. Následkem toho bylo duchovenstvo řecko-katolické spokojené se svými věřícími, neboť řecko-katolické náboženství bylo chráněno zákony.

S výbuchem revoluce v listopadu roku 1918 vzplanulo pravoslaví mohutným plamenem. Šlo jako nákaza od vsi ke vsi, šlo nesjednoceno, neuspořádaně, nahodile. V prvních počátcích revoluce bylo ono spíše hnutím národnostním a ne náboženským, zatím bez rusofilské příkrasy, se silnou náklonností ku siednocení s mateřským kmenem — Ukrajinou. Příčiny toho ruchu byly plynulé a bylo možno velmi snadno omeziti požár, jenž tolik zla způsobil a způsobí podkarpatskému národu. Nejobyčejnější, příznačnou příčinou přestoupení bylo, že lid byl nespokojen se svým farářem (pro národnost) a žádal od biskupa jiného.

Psali v té záležitosti žádost na biskupa, posílali telegramy, jezdili

deputace do Užhorodu, hrozili, že přestoupí na pravoslaví, jestli nebude vyhověno jejich žádosti. Užhorod ale zůstal tomuto vymáhání hluchým, nebo odpovídal, že duchovní, jehož si obec žádala, je příliš mladý pro tu faru a jí si ještě nezasloužil atd. Samo sebou se rozumí, že obec nemá práva za pravidelných poměrů předpisovati biskupovi, kterého kněze má jí dáti, ale byla palčivá doba, byla revoluce bouřlivější a hroznější, než v Haliči, šířila se nákaza pravoslaví pod svůdnými a lichotivými hesly. Proto bylo tehdy, když prostým lidem, svedeným revolučními hesly, dáno bylo na výběr: buď jiný kněz, nebo přestoupení na pravoslaví, třeba postaviti se na stranu prvního požadavku obyvatelstva. Ale Užhorod podceňoval obyčejně takový požadavek, podceňoval pravoslavné hnutí, pokládaje je za chvilkové poblouzení, vyvolané kypícími vlnami revoluce, které po čase opět pomine. Ale hnutí neustávalo, nýbrž více a více se vzdělávalo, zabíraje širší a širší kruhy. Čím déle trvali revoluční poměry, tím více šířilo se pravoslaví. To přivedlo i řecko-katolické duchovenstvo dívající se na hnutí to očima postranního pozorovatele ku vědomí. Pozorovalo, že pravoslaví řítí se hroznou lavinou na jejich farnosti hrožíc zničením jejich postavení, a to je přinutilo, aby se dalo do boje s touto nákazou. A boj nebyl tehdy ještě tak těžkým. Řecko-katolická církev byla ještě dosti silná, počet jejich věřících ku počtu vyznavačů pravoslaví byl jako 20 : 1, pravoslaví bylo ještě vnitřně slabé, bez nejmenšího uspořádání, s třemi duchovními (Kabaljuk, Kemeň, Vakarov). Ale řecko-katolické duchovenstvo neumělo se postaviti do toho boje v jednotné řadě; ono nikdy pro nic nebojovalo, kde mu bylo tedy nabrati zápalu a síly k tomu boji. Proto se duchovenstvo nepostavilo v semknuté řadě do boje, v němž zápasily dva náboženské světy, v němž utkala se pravá víra s náboženskou demagogií a fanatickou agitací s teroristickým nástupem nejnižších prvků neznámého původu s celou smečkou placených agentů, kteří se v všech stran sletěli se na Podkarpatskou Rus.

V té době přestupují ku pravoslaví lidé věčně nespokojení, lidé, práce se štíící, vesničtí rozumáři a přívrženci bolševických myšlenek v jejich nejnižším smyslu. Čestný pořádný člověk, zkrátka takový, jenž měl co ztratiti, držel se pevně zděděné víry. Proto není divu, že proti té anarchii a té zmatě, proti té široké svobodě, dovolující všechno beztretně konati, duchovenstvo bylo bázlživé, přestrasené, nejisté svého postavení, takže na uspořádání soustavného boje nebylo ani pomyslení.

V době té učiněn první počátek uspořádání pravoslavné církve. Veliká část pravoslavných obcí byla již ustavena. Střediskem jejich byla Iza v hustském okrese, kde sídlili tři shora jmenovaní batuškové, (Dva prvnější přišli sem zároveň s výbuchem revoluce, třetí později.) k níž přidružili se okolní obce: Košeljovo, Naukovo, Nižší Seliště, Hořinčovo, Manastirec, Nižnja Bystrá a jiné. Bylo jenom rozšířeno v Marmarošsku, a to hlavně v hustském okrese, a jenom nesměle počalo se šířiti po okrese tačivském a terešivském. Mimo Marmaroš jenom částka Velikých Lúček v župě berežské přešla na pravoslaví.

Ludvík Grygera.

Bulhaři a Řekové.

Jednání Bulharů s Řeky o samostatnost církevní neb aspoň o obstojné s nimi narovnání stále se rozbíjelo o neústupnost a zlobu Řeků a také o nerozhodnou a pletichářskou politiku turecké vlády (viz o tom v ročníku 1920). Sledovati toto jednání, jež se táhlo celá leta až do omrzení, je úkolem velmi málo vděčným, ba nechutným. Stěžuje si na to i Rus J. Golunbinskij, jenž o těch věcech psal již v letech sedmdesátých. Nicméně však zůstává tato nudná historie přec jen poučnou, a to aspoň po té stránce, že podává výmluvné svědectví o nenávistné zaujatosti Řeků proti všemu slovanskému a dokazuje, že Řekové byli horšími nepřáteli Slovanů, než sami Turci, což ostatně platí až do dneška.

Piaristický kostel v Trenčíně.

Pokračujme aspoň v krátkém, pokud možno, vypsání události od r. 1861, od té doby, kdy bulharští národní biskupové byli posláni do vyhnanství a lid, zbavený svých vůdců, zůstal na bojišti proti Řekům i proti vládě sám.

Smrt bratří Miladinovů.

Za stálých tuhých pŕetek s Bulhary popouštěli Řekové starému národnímu záští proti nim uzdu, kde jen mohli, a fanariotská mstivost, která se nikdy nehrozila žádné podlosti, proslavila se v ten čas zvláště jedním ošklivým činem. Padli jí za oběť nešťastní bratři Miladinovi, horliví buditelé bulharské národnosti v Macedonii. Pocházel ze Strugy na Ochridském jezeře; starší Dimitr vystudoval

v Athénách, stal se učitelem v Prilepu a r. 1858 v Kukuši nad Soluní, mladší Konstantín dokončil studia r. 1860 na universitě v Moskvě. Oba ve volných chvílích procházeli Macedonií a sbírali národní písně, studovali nářečí, zvyky, kroje. Ďakovský biskup, slavný Strossmayer, byl jejich příznivcem a podporovatelem. V Kukuši podařilo se úsilovné snaze ohnivého Dimitra zavést ve chrámě k velké radosti lidu slovanskou liturgii a ničemný fanariota Meletij, biskup poljanský (dojranský), našel v něm tak rázného odpůrce, že ho patriarcha musel z diecése odstranit. Za nedlouho však Meletij byl ustanoven metropolitou zrovna ve vedlejší diecési ochridské a kul pomstu. Když pak Dimitr v létě r. 1861 dlel u své rodiny v rodišti Struze, jež náležela k diecési ochridské, pošval na něho Meletij turecké úřady, že prý je to buřič a velezrádce, a Dimitr byl znenadání zatčen, v okovech odvezen do Cařihradu a tam vsazen do strašného vězení Tersanského. Bratr Konstantín právě tehdy tiskl za podpory Strossmayerovy v Záhřebě sbírku macedonských písní, jež oběma bratřím zjedнала velké pochvaly, a když zvěděl, co se stalo, spěchal do Cařihradu, aby Dimitra vysvobodil. Varovali ho, aby k bratrovi do vězení nechodil, ale on neposlechl, šel — a také již z vězení nevyšel. Strossmayer se namáhal a žádal rakouského vyslance, aby u Porty vymohl propuštění obou nešťastníků, též Bulhaři se o to přičiňovali skrze vyslance ruského. Porta konečně vydala rozkaz k propuštění. Ale fanarioté ji předešli; podplatili správce vězení a oba bratry otrávil. Zpráva o hnusném tom činu způsobila tehdy velké pohnutí nejen mezi Bulhary, ale po celém světě slovanském.

Pokusy o smír za patriarchy Joachyma II.

Bulhaři po všech krajích sahalí vůči církvi řecké k rázné své pomoci a s patriarchou přerušovali všechny styky. Zatím pak mezi Řeky samými vypukly opět vážné neshody. Jak se dalo očekávat hned od počátku, nový patriarcha měl odpůrce mezi zastánci nových řádů a ti jen čekali vhodné příležitosti proti němu. K nim se však brzy přidali i sami biskupové, kteří ho zvolili, a to proto, že jim jednal příliš samostatně, neohlížeje se pranic na jejich přání neb rady. Vytýkali mu též nespravedlivé zadržování cizích peněz. A tak nevládl ještě ani plný rok a již se jednalo o jeho svržení. Obojí strana podala proti němu stížnost k Portě, ta nařídila vyšetřování a patriarcha unikl nečestnému svržení jen tím, že počátkem ledna 1862 svolal „národní shromáždění“ a před ním se zavázal, že bude vládnouti spravedlivě a podle nových řádů. Zachránil se tím však jenom na čas.

Jak již dříve pověděno, dlelo toho času v Cařihradě 30 zástupců lidu, vyslaných ze všech bulharských krajů, vyjednávat o církevní samostatnost. Poněvadž však vláda pořád otálela a nebylo známo, kdy něco začne, zástupcové rozmrzeni jeden po druhém se rozjížděli domů. Nechtěli čekat se založenými rukama a bratři plat od lidu, který je vyslal, zadarmo. Tak se stalo, že v Cařihradě nakonec zů-

stali jenom tři čtyři. Ale mezi těmi byl dr. Stojan Čomakov, jenž byl vyslán za dvě velké diecése, plovdivskou a sofijskou, a ten byl pracovníkem velmi čilým a nedal věci usnouti. Jemu věrně po boku stáli Bulhaři cařihradští, kteří takto zase sami po nějaký čas zastupovali věc celého národa. Když se začátkem roku 1862 stal velkým vezírem Fuad paša, jenž přišel ze Syrie, podali mu znovu žádost a Ali paša, jenž byl opět ministrem zahraničí, nařídil Řekům i Bulhářům, aby si zvolili po pěti členech do komise, která bude jejich rozepři urovnávat. Bulhaři poslechli hned a zvolili si poljanského biskupa Partenije, jenž právě dlel v Cařihradě, jsa pronásledován od soluňského řeckého metropolity, pak Gavрила Krsteviče (pozdějšího to východo-rumelského guvernéra), dra Čomakova, kupce Tapčilešтова a novináře Burmova. To se stalo v únoru 1862. Řekové se s volbou pozdrželi déle, neboť vznikly mezi nimi hádky, které osoby a jak by měly býti zvoleny. Konečně zvolen metropolita artský a larisský, pak známý Štěpán Karateodori, jenž byl dvorním lékařem, Pavlákí Musurus, sekretář ze zahraničního ministerstva, a Kostaki Adosidi, úředník z Porty. Když vláda obojí volbu potvrdila, nastal spor o to, kde by se měla sezení konati. Až konečně vláda nařídila, že v úředních místnostech Porty v zahraničním ministerstvu.

Dne 18. června 1862 bylo první sezení. Za základ jednání vzato 8 známých požadavků bulharských; ale hned první narazil na prudký odpor Řeků. Bulhaři totiž žádali, aby měli na volbu patriarchy vliv podle počtu svého národa. Toho se Řekové ovšem zděsili neboť tak by se potom mohlo nejednou státi, že by cařihradským patriarchou byl zvolen i nějaký Bulhar. A té potupy by oni nesnesli! Bulhaři tedy vidouce, že tento požadavek je Řekům příliš proti mysli, ustoupili od něho a očekávali, že Řekové za to budou ústupnější při jejich požadavcích ostatních. Ale také hned druhý narazil na stejný odpor. Podle něho měl se patriarchátní synod (konsistoř) skládati z polovice z biskupů řeckých a polovice bulharských. Tu Řekové popuzení licoměrně namítali, že by se tím z církve učinilo zřízení národnostní, že by pak v ní měly právo jediné dvě národnosti, Řekové a Bulhaři, kdežto církev prý má býti pro všechny, a jsou v ní přec také pravoslavní Syrové i Arabové a ještě jiní. A kdyby se na př. nějaký Žid dal pokřtiti a stal se náhodou i biskupem, nesměl by prý se dostat do synodu jen proto, že není ani Bulharem ani Řekem. Nepřiznali však, lišáci, že jsou to od nich jen plané řeči na oklamání veřejnosti; neboť která národnost si toho na nich krvavě nevydobyła, jako na př. Bulhaři, z té jistě nikoho v celém patriarchátě biskupem neudělali, všude byl biskupem samý Řek, anebo nanejvýš nějaký odrodilec, který jim věrně sloužil! Bulhaři však se proti tomu cítili v plném právu, neboť si byli dobře vědomi, že jich samých je v patriarchátě víc, než všech Řeků i ostatních národností dohromady. Bylo patrné, že z Řeků mluví jenom strach a nevraživost. Konečně však chtěli Řekové připustiti aspoň tolik, že by se patriarchát rozdělil na 6 částí a z každé by v jistém pořádku po sobě vždy dva metropolité zasedali v synodu. Ale to Bulhaři nechtěli přijati, poněvadž by tím byli

očividně zkrácení. Podle navrhovaného rozdělení totiž by na území bulharské připadli jen 3—4 metropolitové, a to proto, že národnost řecká žila v Turecku roztroušena po velikém sice prostranství a měla mnoho biskupů, ale věřících v jednotlivých diecésích bylo málo, kdežto Bulhaři na svém území biskupů měli málo, ale každá diecése měla mnoho věřících, některá až 200.000. Na to tedy Bulhaři poukazyvali a stáli pevně na svém, aby byli zastoupeni v synodu dle počtu věřících. — Žádná strana nechtěla uhnouti, na nějakou dohodu nebylo naděje, za to tím více bylo hněvu a šarvátek v novinách. A tak, ač komise dlouho zasedala, zbytečně jen mařila čas a nespravila na konec nic. V jedné věci, a to co do volby biskupů, došlo sice k dohodě, ale což to bylo platno, když hlavní sporné věci zůstávaly nerozhodnuty! Sám ministr Ali paša se do toho vkládal, sám byl dvakrát přítomen sezení (5. února a 2. června 1863) a navrhl, aby metropolitové byli do synodu povolávání podle počtu svých věřících, t. j. někteří častěji než jiní, což by bylo ovšem ve prospěch Bulharů; ale zároveň prohlásil, že obě strany, jak vidí, nikdy se spolu po dobrém neshodnou a že spor bude muset rozhodnouti vláda sama.

(Pokračování.)

Laza K. Lazarevič.

Náš pop.

Ze života srbského. Ze srbstiny přeložil Ad. Jašek.

I.

Naše vesnice měla kostel a kostel měl popa. *) Pop zase měl kostel, vesnici a popadiji. To znamená: pop sloužil kostelu, řídil vesnici a žil s popadijí.

Pop byl všem vším. Měli jsme i školu, ale byla jen vedlejšího významu, jako písař u soudu. Sloužila kostelu a vesnici, tedy popu. — Později více vám o ní povím.

Celá vesnice byla popovým pašalíkem. Poroučel starostovi a tento zase vesnici. Nebylo sluhy, ba nedalo se ani pomyslit, že by někdo neposlouchal popa, a jemu opět ani ve snu nenapadlo, že by jeho slovo bylo bez účinku, anebo že si osvojil moc, která mu nepřísluší.

Štěpánu, jenž si sebevědomě vykračoval, přezrávalo žito, a neměl se ještě ku žni.

— Proč, Štěpáne, nežneš?

— Jak mohu, otče?

— Srpem.

— Víím, otče; ale jak jsem mohl dříve, vždyť víš, že jsem sám.

— A dělníci?

— Pro ty třeba zabítí ovce a připravití soudek rakije (kořalky), a víš, jak strádám.

*) Ponechávám srbský název pro světského kněze. Na celém slovanském jihu i u katol. Chorvatů nazývají světského kněze popem, třeba že se nežení. Žena popova zove se popadije.

— Vezmi si nějaký kousek dobytka z kostelního, a snad i rakiie něco bude, pak zítra pozvi dělníky.

Pozejtří do večera vše bylo sežato, svázáno do snopů a složeno do mandelů.

— Pop zval vše, co bylo jeho, „kostelním“ a „národním“, a vše, co náleželo vesničanům, „naším“. Mohl jíti do kterého chtěl stavení v celé vesnici a vzít si, co chtěl — nikdo mu neřekl ani slova. A on to i dělal. Popustila mu obruč na kole, hned si zavolal na Petra kováře, jenž seděl před krčmou:

— Ve všední den sedíš před hospodou?

— Požehnej, otče! — praví kovář a jde mu políbit ruku — co mám dělati, když nemám práce?

— A viděl-li jsi kostelní vůz a obruč na jeho kole?

— Neviděl jsem, otče!

— Neviděl, kujóne, poněvadž nemáš kdy od hospody. Zdá se mi, že je třeba, abych se staral i o tvou starost!

Pop jde dále, a kovář jako opařený běží k popovu domu a spravuje obruč. V městě koupil zelené barvy, pak natřel celý vůz a pod sedlisko nastrčil dvě staré koňské podkovy, aby se vůz málo otrásal a pop si hověl jako „na kočáře“.

Kdysi večer zahlédl nového polního hlídače Luku; dopadl čísi svině, pak je zaháněl do ohrady.

— Kam s nimi chceš, Luko?

— Požehnej, otče, do ohrady.

— A čí jsou?

— Naprosto nevím.

— Je to svině nebo kaneček?

— Svině.

— Je poznačena na uchu?

— Na pravém.

— Aj, to jsou kostelní svině! Zažeh je do ohrady a nasypej jim kukuřice. Pozdrav starostu, aby nařídil dědině, by dávala pozor na ty svině; neboť jak ještě jednou uslyším, že zalezly na cizí pozemek, ihned je prodám, i když bych ani sto grošů nedostal! Nebude to moje škoda.

Nikdo neví, ani on sám, kdy se narodil. V době, o níž vám vykládám, počítali jsme mu, i on sám tak myslel, kolem padesátky.

Popadije byla možná o rok mladší, možná že ne. Ale oba dva byli lidé rozšafní. Děti neměli, proto počítali děti vesnické za děti své. Kdo neměl obuví, potřeboval ien jíti v neděli před domek popův, již neodešel bos domů. Pozemky, jež měli, nepočítali za své. nýbrž za národní. Národ jim je zaséval, kosil, svážel, mlátil, věl, pole obdělával. Kostelník Michal nosil zboží na trh a pop schovával peníze. — A nač je jim dvěma majetek? Dokud jsou živí, mají dostatek, a pak — národní to je i bylo.

Již dávno pop nemůže pracovati ani kosou, ani motykou ale je neustále při práci. Stará se o celou vesnici. Na chvíli je na tom,

na chvíli na onom poli, ve škole, v kostele. Měl všude práci, všude ji zastal, a všude bylo třeba jeho paměti.

Ať na soudě byl sebe těžší případ, ihned běželi pro popa, a on již ode dávna rozsuzoval po právu k spokojenosti všech.

Domá žil skromně a po staru. Popadje mu políbila ruku, kdykoliv šel na vesnici a kdykoliv se vrátil. Ve všem jím posluhoval kostelník Michal, jenž se též počítal za něco, co připadá kostelu a dědině, tedy popu.

Pop velmi často v kostele kázal. Slova jeho byla svatá, poučná, plná pravdy Boží, takže mnohdy posluchače mráz obcházel. Lidé přicházeli do kostela každodenně, v neděli bylo vždy nabito. Dříve, již je tomu dávno, i když byl nějaký sváteček, pak i v pátek, nahrnulo se vždy plno žen do kostela, ale pop kdysi v pátek po službě Boží vystoupil před oltář a mluvil k shromážděným, že Bůh ustanovil neděle a svátky pro kostel; v ostatní dny člověk má se prací k Bohu modlit; on že se modlí za všechny, když oni pracují; není tedy bohumilo v pátek nepracovati, neboť to jest turec. svátek, proto každého vyskrtne z křestní matriky, kdo by od té doby v pátek nepracoval.

A věřte, v naší vesnici není nikoho, jako v jiných, kdo by světil pátek.

V neděli je kostel plný, plničký, ba i půl hřbitova vůkol je natísněno národem. A pop, když chce něco vážného kázat, poručí starostovi, aby sczval ještě lidi, kterých kázání se nejvíce týče. Když někdo učiní něco zlého, pokárá jej v kostele veřejně před celým národem a uloží mu pokání. Nikdy se nestalo, že by neposlechli jeho kázání. Kdysi popadla lid jakási zlost, aby rozbíjeli ploty u cizích zahrad a vpouštěli tam svůj dobytek. Stéble plotové jen fištěly, hlavy byly oteklé jako dýně. Každý den bylo hůře, starosta již kázal udělati zámek na vězení, jímž každému pachateli hrozil. Tu vystoupil před oltářem v neděli pop a kázal. Pěkně hovořil, že by člověk zaplakal. „Jste ještě, bratří, křesťany? Větší zlo se rozšířilo, než u Turků. Včera večer mne volali, abych se modlil za Arnautoviče, jemuž Srninič oštěpem zlomil žebro pro jakousi dýchavičnou kcbylu. Jednáte-li tak, co chcete ještě v tomto kostele? Čím jsem zhřešil proti Pánu Bohu, že mi nedopřáváte na staré dny pokojného života? Jak se mohu odebrati do nebe, kam mne zítra nebo pozejtří Nejvyšší zavolá, jak budu moci objeviti se před tváří jeho, abych složil účet z jednání stáda mi svěřeného? Či chcete, abych zavřel tento posvátný chrám, abyste ho neposkvřňovali svýma hříšnýma nohama. Naposled vás vyzývám, abyste zanechali ohavnosti a nešťastného počínání. Slyšíš to, ty Rajkoviči, ty Ivankoviči, ty Jene Bojičiči, a ty Anastaze Andriči? Či snad myslíte, že nevidím, že i vaše čtveřice je v tomto domě Božím? Vyženu vás odsud, když mi takovou děláte na mou starost, a postavím u vchodu do chrámu kostelníka Michala s holí, aby každému z vás zlámal stehna, kdo by se z vás odvážil ještě vstoupiti nohou na toto posvátné místo. Prokleju vás i všechny, kdož se hašteří a úkladně vraždí, oním kalichem tamo, a pak se živte, jak můžete. Poslechněte mne, káží vám na-

posled; vaše čtveřice svádí veškero zlo. Buď se smíříte, anebo budete ode dneška bojovati s Bohem!"

Třásli jsme se jako osyky — nebyl to žert ono slovo Boží, mrazilo nás až v zádech. Národ v kostele se ohlíží a hledá očima onu čtveřici, oni pak věsí hlavu a zírají jen zpod obočí, srdce jejich počíná měknouti a vytryskuje v něm přání, aby se před národem smířili a se milovali. Po službách Božích: bác! Pozdravují se oni, kteří dříve nechťeli na sebe ani pohlédnouti, a starosta odstavuje kůl, který podpíral vrata vězení. Národ hovoří o popovu kázání, každý má ho plné srdce a každému je lehké, jako by se okoupal.

Tak působil. Nikdy nepřestal, nikdy se nezmořil. K Pánu Bohu se modlil: „Bože, zbav mne hříchů a uděluj zdraví, dokud života mi popráváš!" A Pán Bůh zároveň s popadijí obdaroval ho zdravím. Než když popadije po našem úsudku čítala padesát pět let, počne ji něco škoditi, každého rána vrhne, a po několika měsících počínají nohy jí otékat. Nemůže již ani chleba zamísiti. „Duše chce mi z těla vyskočiti," pravila. Obtížná jest jí každá práce i vše kolem ní, i když leží. Nestěžuje si nikomu, je pravda, ale popu spadla nějaká tíže na srdce. a černé myšlenky mu prolétají hlavou, že ztratil družku života svého. Starosti mu nedaly ani spáti, takže v noci často vstával. Sám chodil po dvoře a poslouchával pod okapem. Ale popadiji každý týden se přituzovalo. Pravda, bolest někdy i popustila, ale nohy zatékaly vždy silněji, jindy bolest svírala tělo, a často upadala do bezvědomí. Bolest sužovala všechny údy, a kdysi v noci velmi přituzilo: v zádech nesmírně bolelo, takže se svíjela do klubka. Pop sedí na kraji lůžka, aniž se vzdaluje. Šeptá pouze modlitby, a popadije se poněkud i rozbírá. Vzlyká jen a prosí Pána Boha, aby je vyslyšel.

Co činiti?

Popadije se najednou chytí za pás, pak vzkřikne a celá zčervená. Pop jako by zkameněl.

— Pošli rychle — praví ona — pro bábu Ikoniji Markovu.

Pop vzbudí Michala, jenž skokem byl u báby Ikonije a vrátil se opět sám k popadiji.

Bolest se vzmáhá každým okamžikem, ale když se zmírní, přichází nemocná k sobě. Stydlivě se dívá na popa, a na tváři spočívá jakýsi úzkostný klid. Bolesti pak na novo svíraly. Zatím došla Ikonije, a popadije prosí popa, aby se vzdálil, že sama zůstane s Ikonijí. Na obloze počíná vzházeti zora svátku sv. Ducha. Sedl si na lavičku na dvoře, prošeďivělou hlavu sklonil do rukou a ani se nehnu. Najednou se mu rozjasnilo v hlavě. Skočí s lavice a jako by se pousmál, zaslechne pláč malého děcka ze světnice. Klekne na trávu a modlí se k Bohu.

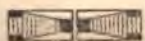
Ještě se ani úplně nerozvedlo, a již celá vesnice ví, že u popa se narodilo děvčátko. Rozradostnění mužové i ženy oblekli se a přišli do kostela. Líbají ruku popovi a blahopřejí mu. A on skoro omlácí. Všem žehná po řadě a Michalovi přikázal, aby všechny kostelní punčochy, pentle a prádlo vynesl do brány a rozdal chudému

narodu. Služby Boží byly slavné toho dne, pop překrásně zpíval, a po kostele radovánky byly na všech stranách.

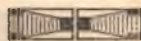
I krčma byla plná, všichni pili na zdraví popovi a jeho domu. Neschází ani žertovný šelma, který připíjí „kostelní popadiji“, ale Krsta Zamlata srazil ho pohlavkem k zemi, a uražený národ vzkřikl: „Udeř, posvítíme ti!“ Všem se daří dobře, a v dobro všichni doufají. Popadije se zotavila, již třetího dne vstala z postele a srkala mléko z nádoby. Pop chodí jako dříve dědinou, ale je roztržit a jen s námalicu zakrývá radost. Když však je sám, často se mu rozezvučí ústa, hledí v onu stranu, kde myslí, že je žena i dítě, a znova a znova opakuje: „Sláva tobě, Hospodine!“

A kteréhosi večera, když se vrátil z dědiny, zastal popadiji v bezvědomí a Ikonija celá se zapotila, sbíravši hadrami krev zpod postele. Popu se chvěly nohy. Popadne štolu, hodí si ji na krk a počne říkat „modlitbu od krvotoku“... Nadarmo však. Ona již jen jednou otevřela oči. Zsinalou rukou ukázala na dítě podle sebe, vzala ruku popovu a políbila ji; pak pošeptala: „Požehnej mne... a odpusť!“ Pak, snad od bolesti, odvrhla dítě, šklubla sebou, a jako by se usmála, otevřela poněkud ruku, když ji Ikonija podávala do ní bromničku.

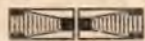
(Pokračování.)

ZVĚSTI

Zpráva Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda v Lublani za XII. správní rok (od 28. května 1920 do 24. června 1921). Výbor jest takto sestaven: Předsedou jest dr. Fr. P e r n ě, gymnasijsní profesor v Lublani, jednatelem a pokladníkem jest universitní profesor dr. Andr. S n o j, členové výboru: universitní profesor dr. František G r i v e c, gymnasijsní profesor dr. Alf. L e v i č n í k, a gymnasijsní profesor dr. Al. M r h a č, všichni v Lublani. Schůze měl odbor lublaňské diecése tři. Členů má tam Apoštolát 20.000. Příjmů měl 43.711.81 korun jugoslavských, vydání 70.319.96 korun jugoslavských. Pokud vydání přesahovala příjmy, vzalo se z přebytku minulého roku, jenž činil 52.596.57 korun. Na konci XII. správního roku zbývá 25.988.42 korun jugoslavských. Z vydání činila největší položka 1000 lir, jež byly věnovány „Papežskému východnímu ústavu“ v Římě, a 960 korun Slovanské bohoslovecké knihovně v Lublani. Dr. Andr. S n o j, jednatel a pokladník.

ROZMANITOSTI

Velehrad. Duchovní cvičení, slavnosti a sjezdy budou se letos v letním období konati tímto pořadem: 29. května—2. června duch. cvičení pro ženy; 29. června Krájský sjezd Mariánských družin; 4—5. července poutní slavnost cyrilometodějská za účasti hostů z Ameriky; 10—14. července exercicie pro kněze (I.); 17.—21. července exercicie pro kněze (II.); 24.—28. července exercicie pro středoškolské studenty; 31. července až 4. srpna exercicie pro akademičky a studentky; 5.—6. srpna schůze Apoštolátu; 6. srpna sjezd unionistů; 9.—10. srpna sjezd bohoslovců; 15. srpna Patrocinium velehradské; 21.—25. srpna exercicie pro akademiky a inteligenty; 28. srpna až 1. září exercicie pro kněze (III.). — Exercicie zepočínají vždy v pondělí v 6 hodin

večer a končí v pátek ráno. Důst. pánové se uctivě žádají, aby na exercicie a slavnosti laskavě upozornili. Příhlášky budtež adresovány na rektorát pap. koleje T. J. na Velehradě.

Hlad v Rusku kosi. Hladovějící obyčejně leží na lavicích nebo za pecí, jsou přikryti hadrami a čekají na smrt. Mají jen tolik síly, aby se pokřizovali, když někdo vstupuje do světnice. Jsou pokorní jako jehněta. V některých světnicích jsou pouze děti, rodiče již dotrpěli, hladem zemřeli. Tyto děti vypadají jako kostry a čekají na smrt. Na nádraží v Rostovu jest hrůzostrašná podívaná. Přijíždějí tam desítky vlaků chrlících tisíce hladových z hladového území. Rostovské nádraží vypadá jako pohlcující bahno. V čekárně je pochmurno a úzko. Tísni se tam mnoho žebráků, škemralů a otrhanců hladových, chvějících se zimou a ztrativších naděje, že vybědnou z této hloubky. Mnoho jich tam žije s celými rodinami na podlaze chladné jako led a špinavé jako země. Je hrozno přiblížit se k těm polonahým a položivým lidem, je úzko člověku, jde-li jen mimo. Nejsou to lidé, nýbrž hnijíci mrtvolý, vydechující puch a rákazu. Oči těchto umírajících uprchlíků vás již nebudají, nemají k tomu síl, nemají vůle, podívati se na vás s výčitkou. Myslíte si, že je to mrtvola. Přiblížíte se a vidíte — že se hýbe. Obličej mrtvolový, voskový a zašpičatělý. Místo hlasu pouze sotva blekotání. U nádražních vrat stojí v řadách. Jejich steny nejsou prosbou, je to sten umírajícího. Někteří obražejí se k vám s prosbou. „Soudruhu, dej mně tisícovku.“ Dáš mu, ale černý chleba stojí takových třicet pět tisícovek. Lidé umírají slabotou jako mouchy před zimou na ulicích, za plotem a v nádražních místnostech.

Apoštolát sv. Cyrila a Metodě a Poláci. P. J. Urban T. J, redaktor Przeglądu Powszechnego, ze všech Poláků, zajímajících se o církevní sjednocení Slovanů a o slovanskou otázku vůbec, nejvíce chápe snahy Slovanů západních a jižních a přibližuje se často západnímu nazírání na ty otázky. Poznal směr snah našich na velehradských unionistických sjezdech, jichž činně se účastnil přes různé překážky, seznámil se tu i s organizací našeho Apoštolátu sv. C. a M, jež chtěl zavést i v Polsku. V minulém ročníku Apoštolátu přinesli jsme hlavní myšlenky jeho nazírání na obrod křesťanství v Rusku, a jako pomocníka účinného chtěl mít dobře organizovaný Apoštolát. Než episkopát polský v čele s kardinálem Dalborem postavil se proti. Důvody jejich jsou opravdu polské — nicotné. Obávali se při misijním spolku — zápletek politických. Což nejme ve vlastních slovanských státech? Zažehnány jsou bohdá navždy doby, kdy s takovými strašáky se chodilo z Berlína a Vídně. Může býti Praha, Varšava, Bělehrad proti spolku slovanskému? Než katoličtí Poláci povinnují ještě veliký dluh splatiti sv. našim věrověstím, Cyrilu a Metodě. Byl to bohužel Polák dr. Brückner, který je veřejně s náterem učenosti před celým světem pohaněl, snížil, jim ublížil. Dosud ani polský episkopát ani polští katolíci nic proti tomu neučinili, oné urážky Polákem jim projevené neodčinili, ač povinnosti jejich to bylo. Kdyby byl nyní episkopát přistoupil na zavedení Apoštolátu v Polsku, byl by aspoň částečně splatil povinný dluh vůči sv. Cyrilu a Metodě, neboť takto byla by prava známost a úcta o nich vnikla do všech krajů Polsky. Ale i jinak pozorujeme málo smyslu pro společnou slovanskou práci v Polsku, byť to byla i otázka církevního sjednocení. Poláci neznají obětí pro ostatní Slovanstvo, mají své polské stanovisko odlišné od ostatního Slovanstva, své cesty, kterými svéhlavě třeba osamocení kráčeji. Litujeme nesmírně, že po tolika pokusech nepodařilo se zavést Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje do Polska. Chtějí se patrně Poláci vymknouti též z kontroly katolické práce na Rusi, až se pole uvolní. Jsou odávné obavy, aby tam více nepokazili než prospěli. Toho nás chraň Pán Bůh! A. J.

Příspěvky na Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje od 20. února 1921 do 31. března 1922 v korunách:

Chorýň 125, Cholína 110, Chvalkovice u Olomouce 75, Chvalnov 43, Charváty 74, Čambičov 25, Jakubovice 41.42, Jaktář 250, Nový Jičín 230, Jankovice 502.44, Jezernice 220, Ivanovice 120.50, Jesenec 25, Jarmarová, Hněvkov 3, Jalubí 244, Jindřichov 63.96, Starý Jičín 646.31, Jevíčko 101.28, Jasená 124, Jedlí 100, Jiřická, Holešov 8, Ježov 605, Jarměřice u Jevíčka 31, Jivová 12, Kokory 200, Kobliha, Olomouc 112, Křelov 784, Kroměříž (u P. Marie) 563.24, Kroměříž (u sv. Mořice) 1374, Kojetín 1522.05, Kneždub 219.96, Val. Klobouky 745, Kyjov 121.31, Klenovice 118.48, Kylešovice 722, Kalnoky, Vlasatice 200, Kuželov 213, Kunická rodina, Strážnice 14, Kachník, Olomouc 100, Kalužik, Hrušky 5, Kyselovice 270, Kozlovice 460, Křetin 45.18, Klady 124.57, Klobouky u Brna 75, Krásensko 21.80, Vel. Karlovice 87.74, Křenovice 248.90, Koryčany 998.41, Kostelany 150, Kobčice 15, Kurovice 116.34, Konice 422, Kvapil, Po-

níkev 50, Sv. Kopeček 304-52, Krčová, Bzenec 6, Klášterec 38, Krumsin 80, Kostelec u Holešova 395-50, Kostelec u Kyjova 1300, Kralice 169-40, Kateřinky 650, Litultovice 124, Hrozn. Lhota 482-20, Lišná 45, Laga Fr., Popovice 7, Lešná 50, Lazany, Slovensko 19-34, Loučka 132, Lipník 163, Lúky, Slovensko 136, Ostrož. Lhota 163, Loštice 125-76, Vel. Lhota 83-58, Lichnov 136, Libhošť 100, Lubojaty 507-30, Lipov 550, Liďečko 344-24, Letonice 15, Mokré Lazce 613, Hor. Lhota 120, Lobodice 81, Laškov 113-31, Ludanice 20, Liptál 20, Loukov 57-60, Hor. Moštěnice 375, Myslivice 486, Maršálková, Strážnice 3, Mířková, Strážnice 2, Minář, Vítkovice 120, Mertlík, Úpice 8, sl. M. Mořická ze Vsetína 200, Mrázek, Král. Pole 10, Macháč, Hošťálková 5, Molenburk 44, Metylovice 167, Měrovce 910, Milotice 120, Mistřín 208-10, Morkovice 910, Majetín 129, Moravice 15, Malinaj, Slovensko 20, Měrotín 28-50, Mohelnice 30, Mysločovice 460-50, Val. Meziříčí 840, Mistek 1250, Mar. družstvo paní a dívek, Olomouc 55, Mrštík, Nová Ves n. P. 200, Napajedla 861, Nová, Praha 300, Nováček, Praha 6, Nezamyslice 123-60, Nečesálek, Bur. Sv. Mikuláš 50, Nadaš, Slovensko 50, Němčice 63, Nezdeje 360, Náklo 258, Olomouc (u sv. Michala) 50, Otrokovice 344, Olomouc (III. řád sv. Dominika) 622-75, Vel. Ořechov 147, Ohrozm 54-28, Osek n. B. 484-46, Mor. Ostrava 300, Otice 11, Olomouc (u sv. Mořice) 278-50, Kl. Hradisko 105-10, Ořechov u Brna 40, Obyčtov 20, Uh. Ostroh 164-18, Ort, Bílá Hůrka 10, Nová Ulice 65, Osvětimany 400, Bohoslovci, Olomouc 12-58, Stud. Odbor. Cyrilomet., Olomouc 10-40, Pá-ník Josef, kaplan z Uh. Brodu 500, Paršovice 753-30, Písek 630, Přerov 2365-75, Pohofelice 173-26, Předmostí 300, Partutovice 54, Penčice 955-62, Pitín 51, Poruba 578-80, Pačlavice 173-24, Pustějov 245, Píňovice 150, Pružina, Slovensko 50, Pikálek, Franc. Lhota 41, Prosecký, Brno 8, Předhořice, Čechy 40, Pavlovice u Přerova 1800, Přemyslovice 100-70, Pobedim, Slovensko 385, Paskov 601, Mor. Prusy 175, Pozdchov 112-96, Petřvald 129, Přivoz 301-25, Polehradice 67, Polešovice 1100-52, Ptení 280, Pouchlá, Přerov 100, Pavlovice u Kojetína 26-43, Příbor 1120, Prusinovice 266, Pobuž 42, Procházková, Bílovice 3, Petrášová, Mysločovice 26, Pulec, Zahájí 8, Pržno 40-84, Vel. Polom 210, Postřel-mov 558-55, Provodov 58, Počenice 286-40, Polanka, Slézsko 1250, Polanka u Vsetína 86, Pustá Polom 453, Radějov 60, Rataje u Kroměříže 1410, Rohle 155-10, Raková, Slovensko 50, Dr. Russňák, Přesov 8, Radošovice, Slovensko 30, Rozstání 80, Kolej redemptoristů, Bilsko 100, Rychaltice 456-60, Raduň 14, St. Rousínov 100, Rudice 35-80, Rychtářov 303-26, Roštín 23-80, Račice 40, Rudslavice 30, Rénoty 470, Jednota Orla, Ruda 208, Rohatec 147, Rybáková, Mor. Ostrava 38, Rožnov 456, Raškov 105, Říko-vice 207, Slatina 50, Syrovín 130, Smržice 86-27, Staříč 50, Studnice 74-40, Stankovany, Slovensko 40, Soběchleby 1803, Sedláčková, Novosady 6, Soják, Smolenice 4, Sukdol 323, Stříbrnice 160-50, Študénka 214, Spálov 95, Spisar, Frýdlant 103, Střebě-tice 26, Střebovice 176-50, Sloup 40, Svěbohov 225-66, Slušovice 116, Střítež 43, Stí-nava 26, Sláma, Námestov, Slovensko 600, Sedlák, Přesov 8, S. C. O. Hradec Králové 108-70, Slavík, Slatina 10, Střílky 172-78, Slatčnice 62-20, Stupava 50, Dol. Studýnky 60, Švábenice 115, Štítná 500, Šumvald 46, Šubířov 103-70, Špičky 549, Šebesta, Mí-levsko 6, Dol. Štěpánov 285, Šternov 211, Štípa 30, Šumice 110, Schmied, Brno 12, Šubrtová, Olomouc 5, Trnava 25, Třeština 33-20, Tlumačov 100, Vel. Týnec 1007, Mor. Třebová 16, Terchová, Slovensko 37-50, Trnava, Slovensko 70, Trnávka 75, Tištin 903-50, Dr. Tauber, Uh. Hradiště 500, Tomčíková, Pavlovice 20, Tovačov 110, Topolany 58-40, Těšetice 357, Tršice 27, Těžkovice 180, Újezd u Vizovic 269-80, Vel. Újezd 195-3, Dol. Újezd 56-42, Újezd u Černé Hory 30-20, Hor. Újezd 295, Určice 271, Újezd u Luhačovic 42, Úsov 22, Vizovice 100, Velehrad 342-89, Vlachovice 216, Stará Ves 46, Vlková, Olomouc 10, Vitonice 26, Vlkov 520, Vyhne, Slovensko 100, Výlet, Paršovice 100, Valeš, Kouřim 8, Vlkov u Přerova 362-10, Vičovice 201-86, Nová Ves 186-88, St. Ves u Jistebníka 144, Všemina 100 a 80, Vejšovice 30, Větrkovice 168, Všechnovice 422-92, Visky 60, Vranovice 27, Viceník, Klášterec 20, Vítkovice 21, Veselí n. M. 100, Vracov 208, Veřovice 35-90, Vilimov 60, Větkovice 350, Vyšehor 30, Vrahovice 200, Vyškov 150, Zábřeh 300, Zdounky 67, Zlín 30, Zorvan, Klembark 4, Zorvanová, Kolpachy 4, Zbejšov 109-30, Zdechov 90-65, Znorovy 82, Zborovice 100, Zubří 352, Zlobice 600, Žašová 154, Zábřeh n. O. 375, Žeranovice 100, Žeravice 100, Želč 215, Žálkovice 199-70, Žčov 168, Žiak, Černová, Slovensko 3, Želechovice 952-88, Žarošice 90, Želetice 50, Žváček, Golagorica, Italia 6, Životice u Opavy 82, Životice u Nov. Jičína 79.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

Snaha a modlitba o dorost sv. Cyrila a Metoda.

(Dálší část)

Snad někoho už omrzí stále napomínání, bychom měli starost o dorost duchovenstva a o dorost stavu řeholního. Nesmí nás to omrzeti. Vizme, jakou pili bez únavy přemnozí věnují agitaci pro zlé záměry, a tu už jistě rozohníme se pro agitaci i dobrých záměrův. Ostatně bez agitace ani zlé ani dobré se neprovede. A musíme si výčitky činiti, že málo agitace prováděno u nás. Nemysleme tu nějakou divokou, nezřízenou agitaci, nýbrž to, čemu říkáme, zastáváme se dobrého, upozorňovati na ten neb onen záměr a podnik a zájem o něm aspoň buditi. Tak to činili, jak to činili první křesťané. Tu byl každý apoštolem, každý apoštoloval, čemu my nyní rádi cizím slovem říkáme agitoval. Apoštoloval každý svým životem na pravdách křesťanských založeným. Lidé vůkol něho patřili na život taký, byl jim vzorem a příkladem. Mluvil k nim tajemnou a přece zřejmou řečí. Ve vhodné chvíli promluveno i povzbuzující slovo: Apoštolovala služebná, neb vychovávala děti, a tu byla příležitost do srdce útlého vštípit slovo uslechtilé. Srdce dětské je jako vosk. Co do něho vtiskneme, to tam zůstane. Dojmy první jsou nejmocnější. My všichni, již se plahočíme světem, dáme tomu za pravdu, že slovo matčino neb otcovo do srdce našeho útlého vložené, nám v pokušení více síly a zmužilosti dodalo, než všeliký filosofický systém. Zachránilo nás. A tak i to slovo křesťanské mocné působilo. Apoštoloval i otrok, neb i jemu svěřeny děti. I on odchovával děti, jakž to bylo zvykem při tehdejších poměrech rodinných. I on přemnohé získal pravdě. Apoštoloval i voják. Seznal postavení své ve vojské a používal vhodné chvíle na vhodném místě, seznamovati soudruhy své s pravdami věč-

nými. Byl také dobrým soudruhem-vojínem spoluvojínům svým. Apoštoloval i kupec a prospíval svými obchodními cestami. Všude ve známost uváděl cestu, pravdu a život, hlásaný od Ježíše Krista. A projdeme všechny stavy a povolání a od všech se apoštolovalo. Stejně smýšlející se slučovali, neb ve sloučení poznávali sílu a moc. Poznávali, že několik dobře sloučených porazí tisíce nesloučených a nesjednocených.

Taký i náš zájem musí být, taká i naše agitace čili apoštolování. Nesmí potuchnouti. Ne, „oheň přinesl jsem s nebe a což jiného chci, než aby hořel“.

Nato Pán vyvolil ještě jiných dvaasedmdesát a poslal je po dvou před sebou do každého města i místa, kam hodlal sám přijíti. I pravil k nim: „Žeň sice mnohá jest, ale dělníkův málo. Proste tedy Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou.“ (Luk. 10, 1—3.) Když nás tedy vybízí Pán Ježíš, abychom prosili Pána, by poslal dělníky na žeň, je tím dokázáno, že sám nechce dílo posvěcení duší prováděti, že chce k tomu spoludělníkůu používatí a to lidských spoludělníkůu. Jako v boží přírodě tak i při milosti lidských stvořených sil jak prostředníkůu používá. A o ty starati se máme dle sil svých, péči a starost mítí máme o dorost duchovenstva, prostředníků to mezi Bohem a lidem a prositi máme, aby Pán poslal dělníky na žeň svou. Práhlo srdce sv. Cyrila a Metoda po spáse předků našich. Viděli jich na tisíce, ne-li více. Srdce jejich toužilo je uvéstí všechny k Pánu. Ký div, že měli takovou starost o dorost, že přikročili ku školám, v nichž by si odchováli pomocníky. I při veškeré nadšenosti žactva byl to úkol svízelný. Vždyť měli nahraditi vše to, co nyní bohoslovné studium vyžaduje, jakož i jeho přípravu. Měli nahraditi národní i gymnasijsní i bohoslovné studium, vždyť chtěli mítí, jak uvedeno, pomocníky, kteří by byli světlem rodákům a „solí země“. Museli se starati o proníknutí věrou dorostu čili o jejich ascetickou výchovu, vždyť nikdo nedá, co sám nemá. Jednalo se o uschopnění pro duchovní správu čili o pastýřské duchovní umění a vedení a při tom, jakž už zmíněno, o všeobecné umění. Pracovali sv. Cyril a Metod neúnavně, než vzrůst od Pána očekávali. Plnili i oni rozkaz Pánův: „Proste Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou.“ (Luk. 10, 2.)

(Další část.)

Provolání ku šlechetným duším:

Účastněte se křížové výpravy modliteb k Božskému Srdci Páně za spásu 400 milionů pohanů v Číně!

Bůh stvořil lidi k věčné blaženosti, Jeho dobrota chce všechny lidi spasiti, nevyjímaje ani jednoho. Ježíš Kristus rovněž vykřvácel na kříži za všechny lidi a každému může říci s kříže: Já jsem zemřel, abys ty žil! Církev rovněž byla založena ku hlásání radostné zvěsti evangelia všem národům, by byl přístup do nebe umožněn všem: Mimo církev není spásy! Jelikož Bůh chce spásu všech lidí,

proč Čína, která obsahuje čtvrtou část světa, není dosud v církvi Kristově? Uplynulo již 19 století od doby, kdy Božský Spasitel přišel na svět vykoupit lidstvo — a dnes dosud jest 400 milionů pohanů v Číně, kteří jsou mimo cestu spásy.

Zajisté jest v tom tajemství nevyzpytatelné Moudrosti Boží, o němž my nevíme.

Mnoho překážek hlásání evangelia v Číně dlužno přičísti zlé vůli lidské; svoboda dlouho nebyla s to přelámati pouta, která ji svírala: nenávisť vůči cizincům, ztrnulost a nedostatek vývoje během 30—40 století, nadutý skepticism literátů, vše to přispívalo k tomu, že tvář tohoto největšího národa Východu jest skloněna k zemi, a že oči jeho nepostřehují záře sv. evangelia.

Snad mnohý, kterého Bůh volal za apoštola sem, k hojně žní duší, zůstal — připoután k břehům a hranicím domoviny — — —

Než — přiznejme se — mnoho křesťanů nevyplnilo toho, čeho Bůh žádal od nich. Mnoho z nás mohlo urychlití den Páně, a ne- učinili toho. Dávno již by pramen vody milosti zavlážoval vypráhlou půdu Číny, kdyby každý z nás byl použil moci, kterou nám Bůh udělil.

Která to moc? Moc a síla modlitby!

Kolik z těch 260 milionů katolíků celého světa pozdvihlo oči svých k Otci nebeskému, kolik z nich křičelo: Milosti Děkyl pro těch 400 milionů pohanů, po jejichž spásu Božské Srdce tolik touží? Říkáme a opakujeme: Přejď království Tvé — než rty pouze nech z hlubin duše?

Neoddávejme se plané lítosti, budoucnost patří Bohu a nám rovněž: Obrácení Číny jest v našich rukou! Jest to naše dílo, neboť Bůh chce spasit lidi skrze lidi. Bůh stanovil, by se člověk zajímal a hleděl spásy svého bližního. (Sir. XVII., 12.)

Budeme-li se modlití za Čínu, uspišíme vstup mnoho pohanů do církve svaté a vyplníme výslovné přání Božského Spasitele. Dnes má Božský Spasitel zvláštní úmysly svého milosrdenství nad pohany. Zdalíž nežádal r. 1898 zasvěcení lidského pokolení svému Božskému Srdci, „by děti dosud nenarozené, ale určené za dítky církve, t. j. pohané, obdržely rychleji Milost“. (Dopis sestry Marie z B. S. P. Lvu XIII.)

Mimo apoštolát slova, který zaujímá vždy první místo, jest apoštolát modlitby. Neboť modlitbami, vroucími, každodenními k Božskému Srdci skrze Marii Neposkvrněnou lze uspišili chvíli, kdy Čína se poddá Bohu.

I kdyby vše ostatní zůstalo bez výsledků, modlitba obdrží vše!

Vzpomeňme slov Páně: Opět pravím vám: Jestli dva z vás na zemi sjednotí se spolu o kterékoli věci, za kterou by prosili, stane se jim od Otce mého, jenž jest v nebesích. (Mat. XVIII., 19.) A jestliže jest nějaká prosba, která zaslouží býti vyslyšena, pak jest to ona za rozšíření království Božího na zemi.

Sv. Pavel pravil rovněž: Napomínám tedy předem, aby se ko-naly pcesby, modlitby, přímluvy za všechny lidi — neboť to jest dobré

a příjemné před Bohem, Spasitelem našim, jenž chce, aby všickni lidé byli spasení a přišli ku poznání pravdy. (I. Tim. II., 1—4.)

Později Božský Spasitel pravil sv. Margaritě Marii: Modli se, jeden spravedlivý může dosáhnouti odpuštění pro tisíc hříšníků.

Papež Benedikt XV. ve své encyklice, týkající se misii, žádal pro ně modlitby, muže elitní a peněžitou podporu. Než na prvním místě Jeho Svatost žádá modlitby!

Kterí jsou ti katolíci, jichž rty jsou němé a jejichž srdce jsou uzavřena! Dluh apoštolátu nerozumí, o spásu lidí neprosí. V Číně je do dnes ze 200 obyvatel jen jeden křesťan; než když by byla všude, zde, v Evropě neb v Americe jedna duše modlící se, jeden apoštol modlitby, který by prosil za spásu těch nesčetných pohanů, Čína by se brzy obrátila, což by bylo nejkrásnější vítězství od založení církve: Tvář země by byla změněna.

Čas již přišel: třeba, aby i tento temný kout světa byl osvětlen paprsky Božského Srdce Páně, třeba, by Čína dosud pohanská byla ozářena a oteplena tím božským zárem, třeba, by Ježíš Kristus zde kraloval, přispějme Mu!

Jak pomůžeme Božskému Spasiteli k založení Jeho království v Číně? Účasti na křížové výpravě. Nejedná se o osvobození Hrobu Kristova, nýbrž o osvobození Číny, která dosud úpí pod jhem ďáblůvým, učínáme přítrž této nespravedlnosti! Kristus jest králem světa a zde se Jeho království neuznává. Co jest nám činiti?

Budme křížáky modlitby, křížáky Číny, křížáky Božského Srdce! Kdysi se konaly křížové výpravy proti nevěřícím, dnes jest třeba konati křížáckou výpravu pro nevěřící, pro nevěřící Číny.

Božský Mistr vás všechny volá pod svůj prapor a každému z vás praví, ukazuje znovu své Božské Srdce: Viz to Srdce, které lidi tolik milovalo! — všechny lidi — i Čiňany! Lítost mám nad zástupem (Mar. VIII., 2) — chtěl bych nasytiti ty 400 milionů lidí pravdou, spravedlností a především láskou. Chceš-li mi pomoci v tomto velkém díle? Či jsi snad sobcem, nemyslíš než na sebe?

Co Mu odpovíte? Zajisté zvoláte: Tu jsem, Pane, mohl bych odmítnouti ten obol modlitby, který po mě žádáš?!

A vskutku, kdo by mohl odepřítí tuto nepatrnou službičku pod záminkou stáří, slavu neb nemoci? Muži, ženy, děti, všichni mohou se účastniti tohoto tažení v armádě Ježíše Krista, Jehož praporem jest Božské Srdce, jehož heslem: Příjď království Tvé, zbrání jest modlitba; ne pouze modlitba rtu, nýbrž křik duše, která posvěcuje a obětuje apoštolátu své nejjednodušší úkony. Nuže, obětujte Božskému Srdci zásluhy jednoho dne, měsíce neb celého roku a toužíte-li po oběti a po spásě čínských pohanů, obětujte za ně dobré skutky celého vašeho života.

Kdo z vás by odepřel přispění ku spásu tolika duším, aniž by opustil vlast, rodiče, přátele? Kdo by odmítnul čest býti misionářem v Číně, míti tytéž zásluhy, pomáhati dle své síly, času a stavu?

Spoléhajíce na zaslíbení Božského Srdce, pod ochranou Neposkrvněné Panny Marie vydáváme se na tuto mírumilovnou výpravu.

Důvěru — Bůh to chce — urychleme dobu milosti — vzhůru srdce — dejme Činu Božskému Srdci — prosíme Božské Srdce za Čínu!

Podmínky: Modliti se denně třikrát: Nejsvětější Srdce Ježíšovo, přijď království Tvé do Číny!

Dle libosti možno se modliti rovněž mimo trojnásobné vzývání Božského Srdce následující modlitbičku: Božské Srdce Ježíšovo, Tebe prosíme, rač bez meškání vyhnati ďábla a jeho sluhy ze země čínské, slituj se nad zástupy pohanů a učňů, by brzy vstoupili do Tvé svaté cirkve.

Alfons Gasperment, T. J.

N. B.: Zasilaje toto provolání — překlad francouzského — do drahé vlasti, doufám pevně, že se najde byt' jen hrstka těch „šlechterných duší“, které se budou modliti k Božskému Srdci Páně za obrácení ohromné, pohanské Číny. Buďte milosrdní, abyste milosrdenství došli! Přihlášky račte zasílati — pokud možno hromadně — do Ustředí Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje v Olomouci.

Josef Z e m a n, Lazarista, misionář v Jižní Číně.

Ze zápisků podleského misionáře!

Po 25 let ubírali se skoro každého roku kněží tovaryšstva Ježíšova v Haliči na Podlesí, aby přinášeli duchovní útěchu bývalým unitům zbaveným ruskou vládou svých kostelů a kněží. Do počtu těch misionářů náležel i J. Urban, T. J. v Krakově. Pracoval na Podlesí v letech 1902 a 1903. Zápisky z těchto misí uveřejňuje P. Urban v časopise „Misie katolické“, odkud je podáváme svým čtenářům.

18. července 1902 byl dnem mého výjezdu na Podlesí jako misionáře ku sjednoceným katolíkům východního obřadu na Rusi. Za druha na cestu a pomocníka v misích byl mi přidán bratr Marián III. ř. sv. Františka, rodilý podlesák, horlivý misionář svých krajanů.

Svlekle řádový oblek a oblekle šaty světské: já oděv námořnický jako agent obchodní firmy, br. Marián obyčejné šaty a vysoké boty jako dělník hledající práci s plnovousem změnili jsme se oba k nepoznání. Kromě toho nechavše výhodnějšího spojení na Ščakovou a Granici, abychom nepadli ihned do rukou četníků, konajících dosti správně svou povinnost, volili jsme delší, ale bezpečnější cestu koňmi na Michalovice do Měchova, stanice to dráhy dombrovické.

Prohlédnuv se ještě jednou v zrcadle, abych nabyl jistoty o zahlazení všech památek připomínajících kněze, poručil jsem se do ochrany Prozřetelnosti, usedl jsem do krytého vozíku a jelí jsme z Krakova k Michalovicím. Byla 7. hodina z rána, když jsme spatřili před sebou pohraniční sloupy a trojbarevné prapory vlající s celnice michalovské.

Po kůži jako by mi mravenci přeběhli při myšlence, že vjíždíme do kraje uhněteného násilím, že v boji s tímto násilím mám i já se účastniti, že mám i já tomuto násilí postavití se svým působením na odpor a že za chvíli mám stanouti před prvními představiteli ruské

moci v osobě úředníků celnice. „Neboj se, mělš na to dosti kdy v Haliči," pravil jsem si, nyní na to není kdy; ostatně pas v kapse, vzorky semen a ceníky firmy hrab. Lubieňského a především ochrana nebeská poskytují ti dostatečného bezpečí.

Na celníci ztratili jsme přes hodinu času, ne tak k vůli úřednímu jednání, jež se odbylo dosti rychle, ale poněvadž nebylo koní na poště, což donutilo bratra Mariána zajít do blízké dědiny pro selský vůz. Úředník celnice prohlédl v mém kufříku prádlo i semena, aby se přesvědčil, že nic neskrývám, z čeho by se mělo platit clo. Do kabelky, kterou jsem měl na sobě a v níž jsem měl kromě jiných drobotin též nádobky se sv. oleji, nenahlédl; také já jsem mu těch věcí nenabízel ku prohlídce. Vypraviv si své věci na úřadě, procházel jsem se před celnicí, abych nabyl cviku a jistoty chůze v nezvyklém obleku. Stále se mi zdálo, že mi něco chybí, že všichni si mě prohlížeji, že jsem nezvykle a nepřiměřeně oblečený.

Přijel vozík, usedli jsme a ujížděli po rovné silnici. Cestou jsme posnídali sýra a vína, k čemuž jsme pozvali i našeho vozku. Dejat naší laskavostí, popoháněl ustavičně koníky, abychom brzy dojeli do města. Nemohouce se dát s ním do řeči o účelu naší cesty, pozorovali jsme hromady kamení a stromy při silnici, při čemž jsem měl příležitost ukázat své vědomosti z přírodopisu, botaniky, praktického lesnictví a sadařství.

Tak jsme dojeli do Méchova. Nádraží nachází se na míli vzdáleno od města. Náš vozka měl chuť zastavit se ve městě na sklenici piva, ale já jsem se chtěl vyhnouti všelikému vyslýchání strážníků a četníků, jež potkati můžeš před každou krčmou. Znaje dobře odjinud tyto lidi, snažil jsem se co nejvíce vyhýbat se všemu setkání s nimi. Proto jsme jeli dále. Před našimi zraky mihl se první schismatický kostel s kosými kříži a za ním hlavní sklad státní kořalky, konečně byli jsme za městem a za necelou hodinu na nádraží.

Bohužel, vlak na Kielce právě odejel. Bylo nám čekati 6 hodin na vlak příští. Příjemností tohoto čekání na úplně osamělé stanici a k tomu postního dne netřeba vypisovati. Teprve k večeru uháněli jsme drahou do Kielců. Ve vagoně nenašli jsme příliš vybrané společnosti, ale veselé; jakýs tovární dělník chlubil se tím, co viděl a čeho neviděl za své vojenské služby. V Kielcích zastavili jsme se v polském hotelu známém dobrými a lacinými obědy. Bylo nám tu ztrávit jeden den, abychom si dali prohlédnouti na policii průvodní listy a opatřili se věcmi, kterých nebylo vhodné kupovati v Haliči. Koupili jsme mešního vína, čepice dle místního kroje; já jsem si objednal u kněžského krejčího dlouhý letní kabát, jenž by mě na cestě chránil před prachem a při misijní práci zastupoval kleriku. Tohoto šatu je na Podlesi důstojnosti kněžské k vůli prostotě lidu nezbytně třeba, neboť lid vidí v dlouhém šatě o jeden důvod pravdivosti kněze více.

Doufal jsem, že zastanu v Kielcích kněze R., seminárního druha svého, a vezmu si od něho hostie, ale krejčí mi pravil, že kněz R. odešel na jinou faru. Kněze, kterého jsem potkal v katedře a semi-

nárním kosteliku, nepodařilo se mi přesvědčiti, proto jsem s nimi neuzavíral žádné známosti a bez hostíi jsem se ubíral dále. Jakmile krejčí dohotovil kabát, odejeli jsme s bratrem Marianem drahou na Lvangorod do Lublina. Noc tu pokládám za nejtrapnější. Počínajíce od Radomi vagony tak se plnily, že velmi mnoho cestujících musilo státi. Jiní bili se o místa. V temnotě za křiku, láni vzájemného, smíchu těch, jimž se podařilo místo uloviti, dojeli jsme konečně do Lvangorodu a tam jsme přestoupili do jiného vlaku a již pohodlněji dostali jsme se do Lublina.

Bylo to v neděli ráno. Z Lublina měli jsme jeti lukovskou drahou na místo práce, ale do odjezdu vlaku zbývaly nám ještě tři hodiny. Proto, ač nevyspaní a nemytí, odebrali jsme se do města, abychom šli k sv. přijímání a na každý způsob dobyli hostíi. Aby se nám úmysl náš snáze vyplnil, rozdělili jsme se: bratra Mariana jsem poslal do kostela dominikánského, kde je rektorem zbožný a horlivý kněz Kłopotovský, sám jsem šel do semináře. Našel jsem kostel ještě zančený, proto jsem zazvonil u brány a ptal se po P. regentovi. Vrátný pokládáje mě za aspiranta duchovního stavu, podrobil mě výslechu, ale mnoho se ode mně nedověděl a já také jenom tolik jsem se dověděl, že s knězem regensem se nespátím leda až po mši svatě, která bude o 8. hod. Právě otevírali kostel. Vykonal jsem tam své rozjímání a čekal na mši P. regensa. Regensem semináře byl tenkrát kanovník Nojszewski. Při mši sv. přistoupil jsem k sv. přijímání a po ukončení ubíral jsem se za celebrantem do sakristie, prose ho o chvíli času ku soukromé rozmluvě ve velmi důležité záležitosti. Rozmrzelý tím, že mu nechci ihned povědět, o co se jedná, rozhořčeně, ale slušně mi odpovídá, že si té chvíle nepřeje zvědětí mého tajemství, ostatně pak že se má záležitost týká spíše farního úřadu a toho že při tom kostele není. Na mé naléhání, že jako cestující nemám mnoho času na utrácení a záležitost vyříditi musím, zavedl mě do kapličky za sakristií, kde jsem mu mezi čtyřma očima vyjevil, kdo jsem a co chci. Ihned pomínulo nucení a nedorozumění; poručil sakristiánovi, aby toho pána zavedl do jeho bytu na čaj. Dvěma profesorům přítomným byl jsem představen jako dobrý známý pana kanovníka. Po snídani odešli jsme do jiného pokojíka na krátkou rozmluvu. Stařeček těšil se z mého příchodu, povzbuzoval ku práci, udělil mnohou cennou radu a ubezpečoval, že i na Podlesí najdu v případě potřeby pomoc a příspění. Sluha přinesl v té době balíček hostíi. Zásobiv se jimi a provázen požehnáním pana kanovníka, opustil jsem seminář. Na nádraží již mě očekával bratr Marian. Obdržel též balíček hostíi a pěknou komži. Kněz Kłopotovský byl ochoten poskytnouti vše potřebné, leč nám nebylo více třeba. Litoval, že jsem sám k němu nepřišel, kdež bych klidně mohl sloužiti mši sv. Dal nám několik svých nábožných knížek na rozdání mezi lid.

Vraceje se ze semináře na nádraží, dohonil jsem též na nádraží jedoucího mladého popa schismatického, který si mě na nádraží za půlhodinného očekávání důkladně prohlížel a já též nemaje jiného

na práci, pozoroval jsem nedosti asketické způsoby jeho a jedné sestry křížové.

Okolo 10. hod. byli jsme opět na cestě. Tentokráte bylo ve vagonech dosti volno, mohli jsme si vybrati koutek, kde nás nikdo neviděl. A bylo nám to velmi vhod, neboť jsme tak mohli uschovati své klobouky, vyměnití kravatky za šátky a uspořádati a uschovati drobnůstky nakoupené v Lublině. Dráha lukovská náleží k těm ruským drahám, jež zbudovány jsou k válečným účelům a nedbají mnoho potřeb soukromých cestujících. Vlaky jedou jedenkrát za den, vlekou se nemilosrdně zdlouhavě, ale za to možno jimi jezdit směle i bez lístků za malý úplatek konduktéra. Tento projevuje zřejmě svou nespokojenost oněm cestujícím, kteří mají lístky a vytyká jim nerozum a marnotratnost. K těm nerozumným náležel jsem i já s bratrem Marianem.

Na stanici Parčev měli jsme vystoupiti z vlaku. Jak se potom dostatí do vsi mezi sjednocené, jsme nevěděli. Předchozí dorozumění se s lidem v tom ohledu je naprosto nemožno. Vystoupivše z vagonu, vlekli jsme se každý jinou židovskou bryčkou pískem ku městečku. Můj zidek chtěl odloučiti svému konkurentovi cestujícího a vzíti nás oba do svého vozu, ale já nechtěje ukázati, že bratra Mariana znám, bránil jsem se přijati ho k sobě, dokazuje, že si mohu sám bryčku zaplatiti. Jeda do města, zpozoroval jsem opět téhož popa jedoucího jako já do městečka. Začal se mi nelíbiti.

Když jsme vjížděli do města, bylo právě poledne. Poněvadž jak v katolickém, tak ve schismatickém kostele byla hrubá, byly hostince a zájezdy zavřené. Můj fiakr, nechtěje dlouho koně unavovati, složil mě hned na kraji města u první krčmy palčící, jak se později ukázalo, pravoslavnému. Dveře v průčelí byly zamčené, proto jsem vnesl zadním vchodem svůj kufrík do kuchyně a odevzdal ho do ochrany stařenky a sám jsem se šel poohlédnout po městě. Bratr Marian měl zatím vyhledat ve městě nějakého známého člověka, jenž by nás vzal s sebou do vsi.

Neznaje města, dal jsem se směrem ku vyčnívající věžce s křížem, domnívaje se, že je to kostel katolický. Přiblíživ se, poznal jsem svůj omyl. Byl to kostel odštěpenců, kdysi katolický. Zazvonili dle ruského obyčeje na zakončení pobožnosti a veden zvědavostí, kolik je pobožných vyznavačů pravoslavi, zastavil jsem se poblíže kostela. Vyšlo několik strážníků, několik po městsku oblečených a asi 20 vesnických lidí. Toť celá pravoslavná farnost. A přece ta farnost za časů unie měla několik tisíc věřících. Potěšený tou ubohostí pravoslavi, ptám se jednoho muže, co vyšel z cerkve, kde je kostel polský, a ten ochotně nabízí se mi za průvodce. Do kostela od cerkve bylo dosti daleko. V blízkosti kostela, ač byla obyčejná neděle, veliké zástupy lidí zatarasují cestu. Nejméně 500 vozů obkličuje kostel. Hřbitov kostel obkličující je naplněn lidem, v úzkém dřevěném kostelíku tlačence, takže se dostatí do něho není nikterak možno. Stanul jsem s pobožným lidem před dveřmi kostela zatím než služby Boží se ukončí. Lid v kostele i na hřbitově tvoří jednotitou masu počtem asi

10.000 hlav, a všichni rázem zpívají: „Svatý Bože, svatý, silný.... smiluj se nad námi!“ Dvě třetiny těch lidí jsou sjednocení Rusni, kteří opustili odňatou jim cerkev a zde v polském kostele vyprošují si požehnání Božího. Usilovali vstoupiti jim pravoslavi, domlouvali jim, aby zachránili svou národnost před záplavou latiny a polštiny, ale oni raději zřekli se svého bohoslužebného jazyka, aby zachránili katolictví... „A je u vás vždycky tolik lidí v kostele?“ ptal jsem se jednoho vesničana. Ó, někdy ho bývá ještě více, odpovídá. Vždyť sem patří lidé z okolí na kolik mil, neboť kostely jsou zamčené, a tento musí stačiti pro všechny.

Po ukončené bohoslužbě počali se lidé rozházeti, aby si obstarali ve městě své záležitosti; já jsem zašel do čajovny, zřízené státem nikoliv ku umravňení, nýbrž k obalamucení a poruščení lidu. Poněvadž již bylo po bohoslužbách v obou kostelích, čekal jsem, že zastanu v čajovně více milovníků čínského nápoje, podívám se a poslechnu, co si vykládají při čaji a státních novinách, ale byl jsem překvapen, vešed dovnitř. Nenašel jsem nikoho, zrovna nikoho. Zasedl jsem sám ke stolu, vypil jsem sklenici čaje, naslouchaje jednotvárné hádce mezi ruskou hospodyní a služebnou, jak se zdálo polskou, a pročítaje moudré výroky o opilství a střízlivosti, o sporivosti a státních sporitelnách, rozvřené po stěnách v ruském jazyku a podepsané pravoslavnou konsistoří.

Dojat takovou starostlivostí státu i církve o lid a zároveň udiven zatvrdelým odporem lidu ku všem státním nařízením, opustil jsem pusté místnosti útulku střídmosti, a odebral jsem se pro zmiňnu do blízké pivnice, ve které jsem nechal kuřítk. Tam již bylo veseleji. Všecky stoly byly obsazeny, hosté pili pivo, kouřili cigarety a zajíždali klobásou. Ten i onen vydává z kapsy láhev monopolůvky, koupené ve státní nálevně a častuje jí souseda. Opilství není viděti. Po vyprázdnění dvou sklenic piva nebo skleničky monopolové opouští každý hostinec a spěchá domů. Poznal jsem, že starostlivost státní je zbytečnou o lidi, jež proniká bázeň Boží. Ze všech hostů, jež jsem zastal v pivnici, zdržel jsem se tam já nejdéle, čekaje, až někdo vyhledaný bratrem Marianem poplá se po mé osobě. Nechtěje při tom nečinností obracet na sebe pozornost lidí a zvláště strážníků, kteří čas od času tam nahlíželi, dal jsem si nalít piva a s papírosou v ústech pozoroval jsem hosti stále se jako v kaleidoskopě měnící. Pojednou vešli do pivnice tři hosté odvážné i veselé nálady. Spatřivše mě, usmáli se a potom jakoby úmyslně zasednuvše u sousedního stolu, poručili si piva. Snad přišli títo mladíci pro mě a jenom pro přítomnost jiných lidí nevědí, jak mě uvědomiti. Ale ukázalo se, že nemají nic společného s mou misí. Smáli se jenom mým licousům. Když odešli, děkoval jsem svému strážnému andělovi, že nedopustil, abych s nimi zapředl rozhovor, k čemuž jsem již měl chuť.

Tak uplynulo několik hodin a zatím podařilo se bratru Marianovi naléztí známého vesničana. Byl to velmi čestný, ale i chytrý Čarňák z Kostrů. Přijel před hostinec a odvolává se na bratra Mariana, naložil mě i mé věci na svůj vozík a tak za bílého dne a středem tisíci-

hlavého množství vyjel jsem na svou první misijní stanici. Bratr Marian jel s někým jiným. Prodirajice se zástupy na ulici, potkali jsme několik policajtů. Když jsme je minuli, ptá se mě Čarňák potichu: „Neviděl jste, důstojný pane, jak jeden strážník odplivl, když jsme jeli mimo ně?“ Snad vás zná, tázal jsem se. — Zdá se, že nikoliv. Ostatně nám i jeho plití v tomto případě nic neuškodí. Před cerkví v ulici, kterou jedeme, stojí pop v bílé sutaně, jakoby dominikán. Poznal jsem v něm svého známého od Lublina. Tu na Čarňáka přišla řada odplivnutí před popem. Možná, že se bude z toho později zpovídat, ale nechce přece ztratiti příležitosti projevit svůj odpor ku služebníku ruské víry. Taková jest již nenávisť úporných unitů. Dověděl jsem se od Čarňáka, že pop ten není tamějším farářem, i domýšleli jsme se, že v prázdné chvíli vyjel si z Lublina k příteli na pijatiku.

Petr Chomín.

Církevní otázka na Podkarpatské Rusi.

(Pokračování.)

II.

Příchod Čechů uvítalo všechno ruské obyvatelstvo Podkarpatské Rusi ne tak s nadšením, jako spíše s pocitem hlubokého uspokojení. Jenom inteligence jak světská, tak duchovní — s výjimkou čtyř národovců Ukrajínofilů — zachovala se k novým pánům zdrželivě vyčkávavě. Čekala, jaký politický kurs zavedou noví páni. Duchovenstvo, především bylo zvědavé, jak se zachová česká vláda k církvi všeobecně a ku řecko-katolické a k pravoslavnému ruchu zvlášť. Od prvního vystoupení české vlády záviselo, postaví-li se jim inteligence v bok, či odvrátí se od nich a bude na ně hleděti jako na uchvatitele. K tomu cíli bylo třeba vládním kruhům zařídití politiku tak, aby sympatie u obecného lidu upevnila a u inteligence získala. Ale Češi neuměli se zorientovati ve svém postavení a nevykořistili ho pro sebe. Ve chvíli obsazení větší části Podkarpatské Rusi měli vládní veslo ve svých rukou staří rusofilé Kramář, Klofáč, Švehla a jiní. Na Podkarpatskou Rus vyslali guvernéra rusofila Brejchu, který rázem svým nerozumným vystupováním vykopal hrob, v němž pochována byla všechna sympatie Podkarpatské Rusi k Čechům. Zahrnuv otcovskou péčí haličské rusofily s pravoslavným Gagatkou v čele, poskytoval ochrany všelijakým rusofilským agitátorům a dobrodruhům, kteří pro svou halamutici a ničivou činnost nemohli v uvědomělé Haliči najíti místa a hejnem sletěli se na Podkarpatskou Rus. Zde dali se do své zločinné práce mezi zatemnělým lidem, zvedli strašnou agitaci rusofilskou a pravoslavnou a hned za tím neslýchaný nátlak na vyznavače řecko-katolické víry. Oni skutečně dávali směr tehdejší politice na Podkarpatské Rusi a vši silou snažili se učiniti z ní odbočku Moskvy. Vláda viděla jejich činnost národním ucítěním podkarpatských Rusinů nepřátelskou, ale nejen že jim nezabraňovala, nýbrž ještě je podporovala. Řecko-katolické duchovenstvo vidouc, že vláda

podporuje pravoslavný nátlak, počalo hlasitě projevovati svou nespokojenost.

Politika Breichova musila skončiti upadkem, a po dlouhém vyjednávání přišel na guvernérské křeslo dr. Gr. Žatkovič, první guvernér Rusín s velmi omezenou mocí a velmi nejasným směrem politiky ve svém úřadě. Ale kraj byl již — hlavně od té doby, kdy české úřady obsadily ostatní část Podkarpatské Rusi, kterou dosud drželi Rumuni, to jest od června 1920 — v ohni. Rusofilství a pravoslavi bylo již usazeno a rozvíjelo nemalou činnost, v lidu zuřil již krvavý náboženský boj, ruská inteligence skoro všecka postavila se po bok nespokojenců s novými pány, postavení stávalo se čím dál tím těžším, takže i Žatkovič nemohl při své omezené moci a neurčitosti své politiky nicheho svěsti. Ale přece vláda vidouc, že pravoslavný teror zavinuje bezvládu a vnáší ještě větší zmatek v neustáléné dosud poměry, postavila se úředně proti teroru pravoslavných a byla by se ráda opřela o řecko-katolíky, ale ti, hlavně totiž duchovenstvo, byli „daleko již od ní“. Nechtěli uznati nové vlády, vzpírali se, přitahem celých měsíců neskládali slibu věrnosti (někteří dosud ho nesložili), následkem čehož v některých školách ještě po celý školní rok 1920-21 nevyučovány byly řecko-katolického obřadu náboženství. Mezi českými úřady a řecko-katolickou církví tvořila se poněkud čím dále tím větší propast vzájemné nedůvěry a obviňování. Byl to počátek chronické krise české politiky na Podkarpatské Rusi a zároveň zároveň tiché truchlohry řecko-katolické církve. A škoda pro obě strany veliká! Neboť kdyby na jedné i na druhé straně bylo se našlo třeba jenom trochu dobré vůle, bylo by bývalo možno vyvésti záležitost na dobrou cestu k velikému užítku obou stran. Vláda byla by se opřela o většinu obyvatelstva, o prvky spokojené, čestné, státo-tvorné. Místo nynějšího rozdrobení na různé strany a stranečky bylo by nastoupilo velké seskupení národních sil, velké upevnění politických směrů a co pak se náboženství týká, církev řecko-katolická byla by za sebou cítila mravní, ba i často hmotnou sílu, která by ji byla dovolila sebrati a utvrditi své síly k boji s rostoucím pravoslavím a nebyla by tak vystavena nezákonným a krvavým výpadům pravoslavných. Shoda mezi oběma stranami byla by bývala prvním krokem na dráhu ku ukončení pravoslavného zmatku.

Ale k dohodě nedošlo, a pravoslavní agitátoři uměli toho výborně použiti ku svým cílům. S velikou chamtivostí domáhali se předání kostelů a církevních majetků ve své držení, třebaž jich byla v osadě malá menšina, pravili, ty kostely byly všecky pravoslavné, ale maďarská vláda je pobrala a přinutila je přijati unii (sjednocení), u které stojí na stráží maďarské duchovenstvo. Vůbec maďarstvím řecko-katolického duchovenstva bojují pravoslavní od začátku a časté ne bez příčiny.

Bojujíc takovou zbraní jako maďaronství řecko-katolického duchovenstva, pravoslavi beztréstně si chodilo, se rozšířovalo a prohlubovalo. Šířilo se především v Marmaroši a to hlavně tehdy, když Češi obsadili i tu část její, kterou odsud drželi Rumuni, t. j. od června

1920. Do té doby zahnízďovalo se pravoslavi hlavně v hustském okrese a nyní překrádá se na ostatní obce tohoto okresu a pak nt fačivský, teresivský a dolžanský okres. V hustském okrese vyskytuje se kromě Izy, Košeljova, Nankova, Seliště, Florinčova, Manastýrca a Nižní Bystře — v Husté (malá částka), Berezovu (část), Kopášňovu (větší část), Sokirnici (část), Saldoboši (větší část), Krajnikovu (malá část), Šandrovu (větší část), Danilovu (část), Zalatarjovu (malá část), Veljatině (malá část). Nepatrný počet pravoslavných je v Boroňavě a Krívii, po několika rodinách, a jenom Dragovo a Viškovo brání se pravoslavně záplavě. V okrese Dolgu vyskytuje se v Lipše (část), Zadné a Kušnici (částka), která ale znova vrátila se ku katolické církvi. V okrese Volově je skoro celý Vučkov a několik rodin ve Volovu. S větším rozmachem šíří se v okrese fačivském a teresivském, kde je v Buštině, Comalevu, Uglje, Ujbardonu, Kolodnu, Tereblje, Kričevu, Dulovu, Urmezjoru, Malém, v okrese fačevském pak v Bavelje (malá část), Vilchivci (většina), Neresnici (většina), Novosělici (malá část), Širokém Lugu (malá část), Pidpleše (většina), Ganiči, Kaliné (malá část), Dubové (většina), Ternovu (menšina), Velikém Krívém (malá část), v Teresvě (malá část) v okrese Teresva. V herežské župě jsou to Veliké Lúčky, Goronda, Bilky (část), v ugočanské župě také není velikého ruchu a vyskytuje se pravoslavi v Gorbkách (malá část) a v Egreši z okresu Veliký Sevljuš (malá část). Menší přístup má pravoslavi do vesnic položených v horách, tam není výhodno jezdit agitátorům a v okrese rachivském mezi více národnostně uvědomělými Huculy agitátoři nemají vůbec co hledati.

Přestup děl se obyčejně velmi bouřlivě a to proto, že skoro nikdy nepřestoupila celá ves, nýbrž obyčejně jenom malá část, někde jenom nepatrná hrstka, a ta hrstka násilím drala se do kostela a v kostelní majetek, chtějíc jím vládnouti. V obraně kostela a církevního majetku bylo řecko-katolíci věrní a skoro vždy došlo k bitkám. Řecko-katolíci odvážně stavěli se na odpor, odráželi útok a zůstávali v držení kostela. Byla-li ale pravoslavných většina, tam surově vyhodili duchovního ze vsi, jeho nábytek a movitý majetek odvezli obyčejně na nejbližší železniční stanici, stavení rozbořili, aby ho nelákalo zpět.

Tak učinili ve Velikých Lúčkách, Buštině, Neresnici, kde došlo ke krvavé srážce s četníky, a v mnohých jiných vesnicích. Kde nemohli duchovního vyhnati, tam ho veřejně tupili na ulici, házeli kamením do oken, stříleli v noci do stavení, řecko-katolickým věřícím tropili různé mrzutosti a škody, nevylučujíc ani zakládání ohně. Kde se vypořádali s duchovním, tam ihned vysvětili kostel jako v Buštině, Urmezjovu, Kričevu, Kopašňovu, kde řecko-katolický farář ještě byl, neboť byla tu ještě většina věřících a v mnohých jiných vesnicích. V mnohých vsích docházelo ku strašným bitkám a skoro v každé vsi, kde se pravoslavní zahníždili, povstaly dva tábory, které se navzájem nenávidí, nevylučujíc ani členů rodiny.

Vůči takové nespravedlnosti dopouštěla a dopouští se vláda té

chyby, že nevystupuje rozhodně proti takovému trestuhodnému jednání. Neporuší své nestrannosti, kterou chce zachovati ku všem vyznáním, neboť nemusí vystupovati proti pravoslavní jako náboženství, nýbrž jako anarchii, násili a jako původci nezdravých a pro mladou republiku nebezpečných poměrů. Zatím bojují jenom pravoslavní; jestli řecko-katolíci, jichž je většina, nastoupí v jejích šlépěje, pak bude na vesnicích pravé peklo.

III.

První dva roky po revoluci šířilo se pravoslaví chaoticky ne-soustavně, bez zachovávání potřebných zákonných předpisů. Ten zmatek a nesjednocenost nutkala původce, aby se ohlédl po způsobu, jak urovnati ten zmatek v jednotnou formu, uvést ho na jakousi zákonitou cestu, a aby se ohlédl po někom, kdo by se postavil na čelo celého hnutí. Rusko, k němuž původcové obraceli svůj zrak, bylo daleko a samo slabo, proto zadávali se do Srbska, kolebky slepého rusofilství. Odebrala se deputace k archierejskému soboru v Bělehradě s prosbou o pomoc ku organizaci pravoslavné církve na Podkarpatské Rusi. Sobor rozhodl v prosinci 1920 poslati na Podkarpatskou Rus biskupa Dositeje. Po dlouhém očekávání (pravoslavný ruch zatím úplně utichl, neboť lid byl již syt stálého teroru a násilí, proto původcové netrpělivě očekávali příchodu, který měl rozněchatí uhasínající oheň) přišel Dositej počátkem srpna 1921. Jezdíl autem, jenž mu zapůjčil beregsasský župan Licht. Navštívil všechny vesnice úplně nebo z části pravoslavné, v důležitějších střediscích jako Vel. Lúčkách, Hustě a lze měl slavné bohoslužby a na Proměnění Páně konalo se pod jeho předsednictvím první pravoslavné schůzování, na které přišli představení všech pravoslavných obcí (z 60 obcí). Byl to ústavodárný sněm pravoslavné církve, na němž byla přijata její ústava, projednán její cíl a její úkol, její právní a sociální postavení, její poměr k ostatním samosprávným církvím pravoslavným vůbec a k církvi srbské zvláště. „Karpatsko-ruská východní pravoslavná církev“ — takový je její úřední název — má býti dle přijaté ústavy samostatnou jednotkou (!). Správa má býti v rukou biskupa a jím ustanovených duchovních. Základní správní jednotku tvoří obec s duchovním v čele. Několik obcí tvoří protojerejstvo (blahočíníe) s blahočinným duchovním v čele, několik blahočin tvoří eparchií. Správními orgány v pravoslavné církvi jsou: 1. ve farností farní sbor a farní rada, 2. v biskupství: eparchiální (biskupský) sbor a konsistoř. Potom byla zvolena zakási konsistoř, tak zvaný: „ústřední pravoslavný výbor“, skládající se ze 7 členů duchovních a světských a 5 náhradníků.

V čele pravoslavné církve stojí zatím biskup Dositej. K ruce má asi 12 duchovních (počet ten může každé chvíle vzrůst): 1. známý dr. Kasián Bogatíreč, původce ústavy, „spiritus movens“ celé organizace; 2. Michailo Meigeš, bývalý řecko-katolický kněz v Užhorodu, přestoupil k rozkolu za pobytu biskupa Dositeje v Lúčkách,

nyní učitel na měšťanské škole v Užhorodu; 3. Aleksij Kabaljuk z Jasína, známý z procesu v Marmar-Sihoti, byl na Athosu a nyní jmenován představeným kláštera v Ize (kde se učí vesnické děti sv. Písmu, církevnímu zpěvu a obradům), obsluhuje Hust a okolní vesnice; 4. Jurij Plisko z Izy, vyučil se v semináři v Žitoměři r. 1919, přišel sem a je farářem v Horinčově, okresu hustského; 5. mnich Vasil Popovič z Krečunova u Sihota, pobyl v klášteře v Dubné nebo Lucku a nyní je farářem v Buštyně, tačivského okresu; 6. mnich Matěj Vakarov z Izy, byl též v kterémisi klášteře na Ukrajině a nyní z Izy obsluhuje okolní vesnice; 7. Ivan Ilečko, známý z Haliče, přišel sem v březnu 1921 a je farářem ve Velikých Lúčkách; 8. Luka Olchovyj; 9. Ilia Baran, bývalý rakouský strážmistr, vysvěcený v Americe, sídlí nyní v Neresnici, kde způsobil krvavé výtržnosti; 10. mnich Vasil Kemeň z Izy, byl snad s Kabaljukem na Athosu, přišel do Izy hned po vypuknutí revoluce z vojska, nyní v Ize; 11. Alexander Harpaš, neukončil učitelského semináře, vysvěcený v Americe, přišel sem před několika měsíci a sídlí nyní v Saldoboši, v hustském okresu; 12. mnich Bogolib Cerkunik z Šandrova, upadl do ruského zajetí, tam byl jaksi vysvěcen a nyní je v Šandrově v hustském okresu; 13. Rasin ve Vilchiveach v teresinském okrese.

Počet ten stále roste, neboť příjíždějí noví z Ameriky; několik jáhnů vysvěcených Dositejem v klášteře v Ize čeká na skládání rukou (vysvěcení na kněžství).

Pravoslavné duchovenstvo, vyjímaje dra Bogatirca a odpadlíka Michajla Meigeša, nemá potřebných studií bohosloveckých, ani jakých jiných studií. Jsou to prostí laici, před několika roky ještě obyčejní dělníci, nádeníci nebo služi, pobývše několik let na Rusi nebo Ukrajině, naučili se tam trochu z Pisma obradům a prvaoslavné liturgii a vrátili se na Podkarpatskou Rus již jako duchovní, nechali si růsti dlouhé brady a vlasy, hodili na sebe černou řasu a byli hotovými „batušky“. Nadýchali se slepé vážnosti ku všemu, co jest ruské, a hluboké nenávisti ku všemu, co jest ukrajinské a katolické. Kam sahá jejich rusofilství, postačí uvést příklad, že igumen Kabaljuk činí při bohoslužbě vzpomínku Ruska a vláda toho nedbá, neboť „oni jsou jediný spolehlivý prvek“. Duchovní přicházející z Ameriky, jsou osvětenější a vzdělanější, brad nenosí, takže jich lid nechtěl uznati, právě, že jsou unělé.

Nezištných je mezi pravoslavnými velmi málo. Někteří jenom po tom touží, aby se trochu obohatili a pak odejeti mohli do Ameriky, a proto berou za obradv více než duchovní řecko-katoličtí. Jiní opět drží se svého místa proto, že by jinak musili svléci řasu a chopiti se zase těžké nádenické práce na poli nebo v lesích, kdežto v pravoslavi očekávají je kromě výhodného živobytí ještě ctí, důstojnosti a zlaté kříže. Nezištností bys mezi nimi marně hledal. Kněžský dorost vychovává se v klášteře v Ize, kde pod dozorem igumena Kabaljuka, Vakorova a Kemeňa vychovávají se ledva čisti a psátí umějící venkované.

ROZMANITOSTI

Z jižní Rusi. (Výňatek z dopisu.) Sedím v čs. míst v *, kde mi dána možnost podrobně napsati Vám o všem, co znepokojuje nás i Vás. První a hlavní je moje přání přichnouti z toho pekla, protože nechci zemřít hladu. — Nedovedete si představit, jaké je zde mučení (tortura), horší jistě než ve středověku i káží zdíraji. — Těžko všechno vypsat a objasnit. Jediným slovem lze vše vyjádřit: hrůza! hrůza! hrůza! — Ruskem prohání se dravec a člověk před ním přebíhá v zbytečný úkryt, toť slova Někrasova, bohužel pravdivá! V Rusku žijí dobře p. uze kom-saři, kteří jsou buď katoržníci (vrazi, lupiči, kteří za carského režimu trest svůj odpykávali v Sibiři v trestan. koloniích), nebo židi, nebo ti, kteří za star. režimu na „katorhu“ ještě se nedostali (ač byli pro ni zraťi). Temné síly vzrůstají se nad Rusi. V čem je naše spása a odkud přijde, nevíme, avšak celý národ s netrpělivostí očekává něčeho, nebo kohosi, kdo dá chleba a vysvobodí Rusko od sovětských tyranů. — Čím se žije ruský člověk? Mletým bodláčím, plevelem, kukuř. stvolý, pokrutinou, ovšem nejhoršího druhu. Případy otravy stravy bývají velmi časté. Rusko proměnilo se ve stát žebračků, bohužel není, kdo by dával. Učitelé, profesoři, dužev, pracovníci vůbec chodí po žebroťi! Není oděvu, není petrajin. Rusko lyne neodvratně. Přímě hrůza žijí člověka nad tím, co se v Rusku děje. Povolí podobá se velkému hřbitovu, lidé jedí mrtvolý. O kočkách, psích a polkanech se ani nezmiňuji, protože už jsou dávno sněženy. Vím na všem má pouze a jedině vláda se svojí politikou a heslem: „Krád nakradeně!“ Vše se zhroutilo, co budovali. Bolševici obviňují buržoazii a kapitalisty celého světa, leč vnu mají jedněm oni sami. — Krádeže a vraždy dnem i nocí, při každém kroku. Předatav si, nejobohatší a nejúrodnější kraj Ruska je pokryt mrtvolami obětí hladu, které leží po steplu a jsou potravou vranám. Strašné scény. — Cena mouky za jeden pud (16 kg) 2,400,000 rublů. Funt chleba (400 g) 150,000 rublů. Sádlo (1 funt) 100,000 rublů. Maso je poněkud lacinější, ježto není čím krmit dobytek. O oděvu ani nemluvíme, ježto hlavním je žaludek. Kůň stojí 2,000,000 R. Ceny zvyšují se denně. Můj plat měsíční činí asi 1,000,000 R., kup si za to, co chceš. Rudí vojáci žebrají, jsou otráveni a hladu, jsou to už pouze stíny a kosti. Jízda se má trochu lépe (ježto zajíždí na lup do okolí). V 7. hod. večer neuvidíš na ulici živé duše. Jsouť a nás lidé, kteří si dělají lasa z koňských žil, skrývají se za ploty, nebo v stromech a hází je mimojdoucím na krk, a úškrtně obírají. Všechnu vinu sovětské vlády nelze stručně vyložit a objasnit, protože by bylo třeba mnoho času k tomu a papíru.

Z Ruska. Přišerné výjevy. Podálo se dostati zprávy z Tambova, území to postiženého hladem. Když vznikli bolševici, chvěli se zámožnější strachem o život; utéci nebylo možno, poněvadž krajem potulovaly se bandy lupičské, které působily hrůzu, kudy prošly. Braly, co chtěly, a kdo se jim postavil na odpor, kostly smrti, nejednou napřed zmučivše oběť. V čele těchto band stála obavná žena Sašenka (Aleksandra) Čirikovna, která odhodlaností a krutostí vynikla nad kozáky. Strach a hrůza šly krajem, jakmile zvěděli obyvatelé, že blíží se Sašenka. Byla to krvelačná mužatka, její gardisté kráčeli s ní s tasenými okřavělými šavlemi, noži a sekerami. Běda, kdo nepohodlný jim přišel v cestu. V dědině porazili kus dobytka, všechnu přípravu a chleba jim musili nasnáseti, u kupců vydrancovali krámký, kde čili peníze, došli si pro ně a táhli dále, přibravše s sebou bolševické živly, takže zástup jejich rostl. Sašenka měla dar vyřečnosti, ohnivě oči, postavu štíhlou, tvář hrubou, ale výraznou. Tvrdilo se o ní, že je spojena s ďáblem, odtud si vysvětlovali její odvalu a kouzelnou moc, již působila na svou gardu. Báli se jí. Někajých úřadů v obcích neustanovovala. Když kus kraje vydrancovala, zmizela. Jedni tvrdili, že přehla směrem k Sibiři, jiní, že si ji ďábel odnesl. Gardisté její osvědčili se o tomti tvořili základ bolševických úřadů v jednotlivých vesnicích.

V Nikolskoju (gub. Nižněnovgor.) kázal o nedělních bohoslužbách pop — ač dříve kázání nemíval — o lásce k Bohu a lásce k bližnímu, která nám velí pokládati všechny za bratry a zapovídati někoho týrat, ranit, zabít, někoho okrádati a mu jakkoli ubližovati. Bolševici dověděli se o tomto kázání a vztahovali je na sebe. Druhé noci dům popův byl obklopen bolševiky, pop vyveden na zahradu, donucen, aby si vyopal hrob, zastřelen, v zahradě zasypan, žena a děti jeho svázány na rukou i na nohou, připoutány ke stolu a dřevěná chaloupka popova byla zapálena, takže spáleniště stalo se zároveň pohřebištem ubohých nevinných obětí. — Hladem zmučené postavy táhnou se

jako stíny. Smrt zdá se tisícům jedlým vysvobozením. Kořinky travu na podzim byly vyškubány, nyní oloupávají kůru se stromů a tu požívají. Hlad nepopsatelný. Západoevropské poselství žádalo děti, aby je zachránilo před smrtí. Bolševici je sbírali. Na cestě do Moskvy vysílání a zimou jich onemocnělo na 200. Netrozpakovali se bolševici, co s nimi. Položili polonahé nemocné na snůh a kulkou ukončili jejich krátký bídný život.

Katolický chrám sv. Cyrila a Metoda v Bělehradě. Před válkou tisíci se katolíci bělehradští v malé cízi katol. kapličky. Poměry se značně změnily, když Bělehrad stal se hlavním městem sjednocené Jugoslavie. Katolíků značně přibýlo, a jest jich velmi nedůstojno, že nemají dosud svého chrámu. Proto vytvořil se výbor, jenž pečlivě se stará, aby byl co nejdříve postaven v Bělehradě pěkný katol. chrám, jenž má být zasvěcen prvním slovanským, sv. Cyrilu a Metodu. Jest již složen sice značná suma peněz, ale při nynější drahotě nestačí, aby byl vybudován chrám. Král Alexander poskytl větší dar na stavbu a přeje podniku. Nyní působí v Bělehradě jako katol. farář msgr Vjekoslav Wagner. Hlavně přístěhovatectvím počet katolíků v Bělehradě neustále se vzrůstá.

Obětavost katolíků pro misie. Čím dále na západ, tím větší obětavost se projevuje u křesťanů pro misie. Katolické misie jsou neúrodnější z Evropy podporovány v Belgii a Francii, ale nejdřívejší jsou poměrně v Americe. Protestantské misie bohatě obdarovávají Angličané a zlatem zasypávají Američané. Katol. misijní Dilo rozšířeno v r. 1920 sebralo 19 milionů franků; misijní spolek Dětsví Ježíšova 8 milionů franků; svaz katol. žen a dívek v Německu 5 a půl milionu něm. marek; Družina Petra Klavera pro africké misie 3 miliony marek německých. Jsou to zajištěné sumy peněz, které svědčí o obětavosti katolíků, ale přece jak málo jest to pro světové misie tak rozsáhlé a chudícké! Vzpomeňme si, že jediná kancelář presidenta našeho malého státu stojí u nás na 12 milionů Kč; jak se musejí uskrovnovat milióny, když z oněch peněz se vydrží nebo podporují statisíce lidí jsoucích ve službách misí, katolické chrámy a školy se vším příslušenstvím. Ani hálet obětovaný na katol. misie není znamen nebo vydán nepotřebně nebo přepychově. Pořizuje se jen nejnutnější pro zabezpečení misí a uchování života. Jak málo jest ještě porozumění pro náš Apoštolát sv. Cyrila a Metoda, aby se mohl přiblížit aspoň k nejmenšímu z oněch spolků! Tam ročně nashbírají tři miliony — my sotva čtyřicet tisíc! Nedejte životní dluh našeho sv. apoštolů a prvních, upozorňujte na ně, podporujte je svorně a úsilovně. Mohou-li jiní národové sebrati miliony, proč by i u nás nebylo možno to ho dosáhnouti při dobré vůli? Hlavní úloha připadá tu ovšem na kněžstvo, aby lid poučilo a vybídlo k obětavosti pro Apoštolát. Nikde nezůstalo srdce kamenné, kde uši slyšely o úkolech Apoštolátu. Apoštolát pracuje pro nás a pro naše bratry. Rozumějme sami sobě a potřebám přítomnosti a zanechme i pro dějiny důkaz, že jsme pochopili dobu! V čele myšlenky stojí náš arcipastýř, jenž život jí zasvětil. Vůdce totiž osvědčeného máme. Zve všechny k práci, k pomoci. I sv. Otec z Říma nám Apoštolát vše doporučuje. Divali-li se dosud mnozí na podporu a rozšíření Apoštolátu hostejně, ať si nyní vezmou za úkol a splní jej každý dle síly!

Sv. Gabriel Possenti, od bolestné Matky Boží klerik z řádu pastoračního Aloisius naší doby (1838—1892) byl bohatě nadán přirozenými dary a užíval jich plnou měrou; v patnáctém roce však uposlechl hlasu milosti a vstoupil do řádu pastoračního, kde záhy dosáhl vysoké svatosti, již osvědčoval a osvědčuje stále též závažnou pomocí, již prokazuje všem, kdo se k němu v duchovních i časných záležitostech utíkají. Životopis ten je bohatým zdrojem poučení i povzbuzení pro všechny, kdož při svých obyčejných povinnostech se snaží dosáhnouti dokonalosti. Vydaly jej a objednávky ochotně vyřídí Školské sestry O. S. F. — Král. Vinohrady, Korunní 4. — Cena 10 Kč.

V tomto čísle není obrázků, jelikož nebylo pro ně místa. V příštím čísle to vynahradíme.

Apoštolat sv. Cyrilla a Methoda

pod ochranou bl. Panny Marie.

Zakladatelé a pořadatelé:

J. M. ndp. arcibiskup dr. Ant. Cyr. Stojan,
Ad. Jašek, katecheta v Kroměříži,
dr. Fr. Hrachovský, sekretář v Olomouci.

Zahrádka cyrilometodějská.

(Podává dr. Ant. Cyr. Stojan, předseda ústřed. výboru „Apoštolátu sv. C. a M. pod ochranou bl. Panny Marie“.)

Snaha sv. Cyrila a Metoda o dorost duchovní.

(Další část)

Dle zásady, že i při nejlepším a nejkrásnějším je přestati, jest nám už ustatí při snaze o duchovní dorost. Na zakončení toliko něco ještě.

Pán Ježíš přednesl posluchačům svým tato podobenství:

Podobno jest království nebeské zrnů-hořčičnému, které vzav člověk jeden, zasel na poli svém; ono jest sice nejmenší mezi všemi semeny, ale když vzroste, větší jest nežli (všecky) byliny a stává se stromem, takže ptáci nebesí přilétají a hýdlí na ratolestech jeho. Jiné podobenství pověděl jim: Podobno jest království nebeské kvasu, který vzavši žena jedna, zadělala do tří měřic mouky, až zkynulo všecko.

Podobenstvím o zrně předpovídá Pán Ježíš vnější rozvoj církve, kterak totiž z malého počátku rozšíří se daleko široko a údově ze všech národů do ní vstoupí.

Podobenstvím o kvase předpovídá Pán Ježíš vnitřní rozvoj církve či spíše onen mocný vliv a blahodátnou působnost, kterou církev Kristova učením jeho a jinými prostředky od Krista ji svěřenými bude jeviti na smýšlení a život jak jednotlivců, tak celých národů.

I možno těchto podobenství používatí při každém záměru a podniku, neb z nepatrných počátků veliké věci povstávají. Možná uvedených podobenství přitočili i ku snaze o duchovní dorost kněžstva — o volbě stavů duchovního. Používatí budeme i tu v každé volbě stavu pravidel všeobecných. A pravidla ta jsou: „Zřetel na spásu věčnou, na poslední cíl člověka; na povinnosti, obtíže a nebezpečnosti stavu, na schopnost pro ten či onen stav a poslze na náklonnost ku stavu.“ Seznáme-li poněkud náklonnost ku stavu duchovnímu, tu jiskru třeba

rozdmychovati, oživovati. Tu žádoucná výmluvnost sv. Bernarda, před nímž rodiče slyšíce, že má přijíti, děti schovávali, aby jich do duchovního stavu nevlákal, aneb do kláštera některého nezískal. Líčil úchvatně předností stavu duchovního, přesvědčoval o dobrém, které možno vykonávati v stavu duchovním, o štěstí a blaženosti, kterou možno zjednatí a připravovati spolubližním, o radostech, které člověk pocítuje, když jiným radost činiti může přes všeliké příkoří, protivensství. Vímeť, že růže bez trní nebývá, něco vzácného bez přívěsku protivného, radost bez kapky pelyňku. Ostatně také pravdou: „Kdyby bylo méně žalostí, bylo by i méně radostí.“ Vše to ale vyžaduje, bychom sami přesvědčení byli o vznešenosti a důstojnosti stavu duchovního a tím důrazněji mohli nabádati ty, o nichž za to máme, že by mohli církvi prospěti, když zvolí stav duchovní.

Sv. Cyril a Metod nadšení byli mírou vrchovatou pro stav duchovní, srdce jejich šlechetně uschopněno proň, vždyť bylo svatyní ctností různých oheň sálající a zahřívající. Byli převýbornými nástroji ku získání mladíků i odrostlých pro stav duchovní.

Při památné pouti Slovanů-katolíků v Římě r. 1881 na poděkování za okružní list „Grande munus“ (Vznešený úkol) byl na rozkaz sv. Otce blahé paměti Lva XIII. ozdoben různými nápisy kostel sv. Klementa, kdež hlavní slavnosti pouti se vykonávaly. Jeden z nich byl: „Dvě světla stvořil Pán Bůh, aby osvěcovala den a noc.“ Vpravdě i oni osvěcovali den a noc, rozptylovali chmury a pochybnosti a byli světlem jasným všem i těm, jež duchovnímu stavu chtěli získati. Ozřejmili všem pochybujícím veškeré záhady a zaplašili pochybnosti. Hlavně poukazovali na nevinný, čistý život jakožto nutnou přípravu pro duchovní stav.

Povzbuzujme i my za příkladem sv. otců našich, ku povzbuzování přidejme i modlitbu vroucí a neutuchající a též neopomeňmež poukázati na převzácné vzory těch, již se připravovali na duchovní stav.

(Další část.)

Dr. Josef Vašica:

• Unionistický sjezd na Velehradě od 6. do 9. srpna 1922.

Velehrad se svou nádhernou svatyní a malebným okolím má neodolatelné kouzlo pro všechny Slovaný, zvláště ty, kteří uctívají sv. apoštoly Cyrila a Metoděje. A byl-li střediskem unionistických snah, jež jsou odkazem velkých Soluňanů, již od jubilejních slavností v roce 1863 a 1885, stal se jím měrou ještě větší od té doby, co v čelo moravské metropole byl postaven dr. Ant. Stojan, jehož všecek život jest úzce spjat s minulostí velehradskou za posledních padesát let. Jeho hlas, zvoucí na Velehrad ke kongresu, je slyšán všude s radostí, a je dojmavo čistí, jak ti, kdož nemohou jeho pozvání vyhověti, se s litostí omlouvají. Ač přísné povinnosti, doléhající tížejí pro rozhárané

poměry domácí, zabíraly cele jeho čas a stravovaly jeho síly, přece se nevzdal myšlenky, aby se i letos u hrobu sv. Metoděje sešli unionističtí pracovníci z nejrůznějších národů. Jen ti, kdo jsou zasvěceni do jeho soukromí, vědí, kolik tu bylo třeba dopisování, předběžných porad, kolik modliteb a ovšem i kolik peněžních obětí, aby se sjezd stal skutkem.

Sjezd unionistický na Velehradě 1922.

Nelze posavad říci, že by tradice předválečných prvních tří kongresů, které svou vědeckou výší si zjednaly úctu v nejširších kruzích odborných, byla již obnovena. Ale proti loňským poradám, kde běželo jen o informace o stavu církve mezi jednotlivými větvemi slovanskými a o obnovení styků po sedm let přerušených, jest letošní srpnový kongres z části návratem k metodám dřívějším. Jeho ráz nebyl

sice tak odborně theoretický jako u prvních tří sjezdů, ani se nepracovalo v sekcích, jelikož k tomu nebylo dosti vudčích hlav, ale vykazuje přece řadu přednášek, které svou hodnotou a časovostí jsou trvalé ceny. Šedá theorie pojila se tu se žhavými potřebami praktickými v jeden ústrojný celek, takže se některým líbil víc tento způsob, jaký se spontánně vyvinul z povahy účastníků letos.

Není potřeby dokazovati, že jen upřímný zápal pro svatou věc, jakou jest jednota církve, a bezelstná, shovívavá láska k bloudícím vodí nás všechny na Velehrad. Nikdo nemůže vyčítati stranickost v jednání, třebaš je přána volnost projevu, nebo snad nějaký zálud politický. Proto jest litovati, že na př. Poláci se na kongresu neúčastnili, že nepřišel ani krakovský univ. profesor dr. Urban T. J., z nejhorlivějších průkopníků unionismu v Polsce, na jehož účast jsme již přivykli na Velehradě, omlouvaje se dispozicemi svých představených. Rovněž Slováci se nedostavili, mimo dra Ed. Nécseye, prof. dra J. Mattochy z Nitry a dra P. Hodonského z Ružomberka.

Zato velmi početně byli zastoupeni podkarpatsí i haličtí Rusíni. Z Užhorodu tu byli: prelát a kanovník dr. Jurij Šuba, prof. theol. dr. Jul. Hadžega, spirituál Vasil Takač, prof. učitelského ústavu Viktor Selyka, bohoslovci Ivan. Hromyak, M. Krvonyak, St. Loja; kromě toho Dom. Met. Trčka, redemptorista řec. kat. ze Stropkova, igumen Josif Jeronym Malýckij Č. V. V. z Mukačeva. Prešovská řecko-katolická diecése vyslala rektora semináře Jos. Gyulaje, spirituála Em. Szedláka, assessora a faráře Jos. Zorvana z Klembarku. Z Lvovské diecése byli profesor theol. dr. Josif Slipyj a igumen Platonides Filas Č. V. V. ze Zovkvy.

I Rusové se dostavili; z pravoslavných spisovatel a redaktor N. K. Klimenko-Vitovtov ze Splitu, nyní v Zagrebu, studentí K. Vakitlenko, F. Piščatovskij, G. Auerbach, M. Voronenskij, A. Jegorov; z katolíků O. Trofim Siemiackij z Petrohradu, nyní působící v diecési vilenské, Bělorus student Jan Stankěvič z Vilemova a Ukrajinec z Kyjeva Tomáš Jakynčuk.

Z ostatních cizích hostů, kromě episkopátu, jenž je uveden v předsednictvu, budtež jmenováni: Rev. msgr Francis Bobal (Chicago), Rev. Martin Bogar (Prague, Nebraska), msgr Sigbert Geržabek, titulární opat a prof. v gorické diecési, P. Hilarion Gil T. J., redaktor z Madridu, msgr Ferdinand Hrdý, apoštolský administrátor z Niše v Srbsku, Rev. Josef Janeček, Detroit, Mich., zástupce svazu českých katolíků v Americe, dr. Juraj Magjerec, prof. nábož. v Bělehradě, dr. Walter Vinnenberg, theolog z Münsteru ve Vestfálsku, dr. And. Živkovič, biskupský kancléř a profesor filosofie v Džakově v Chorvatsku, ing. C. Lojze Majče z Lublaně, Josip Val. Majče, předseda jugoslov. spolku „Krek“ v Praze.

Poměrně malá účast byla, přirovnáme-li ji k minulým sjezdům, z našich domácích kruhů kněžských, ač jednotliví nadšenci, kteří zpravidla zavítávají na Velehrad, nechyběli ani letos. Na mnohé však působila neblaze blízkost orelského sletu. Kdo přišel, nelitoval. Z Prahy přispěchali převor P. Arnošt Vykoukal O. S. B. a P. Augustín

Galen, oba z Emaus, prof. dr. Cyr. Jež T. J., prof. Frant. Pěchuška, P. Ant. Striž, P. Ant. Čulík, katecheta; z naší diecése byli tu prelát a kanovník Ledóchowski, prof. dr. Rich. Špaček, kanovník Jan Daněk, prof. Ad. Špaldák, prof. Vincenc Horák a řada jiných, jež tu nelze všechny zejména vypočítávati. Bylo tu i několik našich akademiků (PhC. Jos. Malý z Dubčan, PhC. Jos. Sova z Litovle, MUC. Karel Uhl z Rajhradu). Všech přítomných bylo zjištěno 114.

Sjezd byl zahájen v neděli 6. srpna obvyklým průvodem do zářící světlem basiliky, odkud po vzývání Ducha sv. a požehnání, jež udělil nejd. pan arcibiskup Stojan, šlo se do slovanského sálu. Několika pročitěnými slovy, v nichž též nastínil význam i účel unionistických porad, přivítal pan arcibiskup latinsky všechny přítomné, načež zvoleno předsednictvo: předsedou arcibiskup dr. Stojan, místopředsedy: dr. Aug. Fischer-Colbrie, biskup košický, dr. Dion. Njaradi, řec.-kat. biskup křiževacký z Chorvatska, nyní apošt. administrátor v Prešově, a dr. Josef Bocian, řec.-katol. biskup lucký v Podhorci v Haliči; jednatelem: prof. dr. Jos. Vašica z Olomouce a P. Jos. Lepka T. J. z Prahy; tlumočnickem prof. dr. Boh. Spáčil z Orientálního institutu v Římě.

Potom dr. Vašica podal zprávu v latině, která byla vůbec jediná řeč sjezdovou, o loňských poradách unionistických a o výsledcích jejich, což se vidělo potřebno zvláště pro cizí hosty. Při večerí, společné všem, v prostranném klášterním refektáři, rozpředla se družná a přátelská zábava, jež po celé trvání sjezdové tvořila při stole z tak dalekých a různokrajných příseleců jednu duchovní rodinu.

I.

Od nejčasnějších hodin ranních sloužily se ve chrámě mše sv. O 6. hodině byla po všechny tři dny, co se konal sjezd, závazná meditace, v níž prof. Spáčil výmluvnou latinou stavěl sv. Pavla za vzor pravé apoštolské horlivosti.

O 8. hod. počalo se zasedání. Pan arcibiskup dr. Stojan přečetl pozdravné telegramy a omluvné dopisy, které zaslali biskup dr. Georg. Ropp z Varšavy, biskup dr. Jeglič z Lublaně, který s jinými biskupy jugoslavskými byl povolán do Bělehradu k vůli konkordátu, katecheta P. Al. Jašek z Ameriky, biskup Klein z Brna, kapit. vikář dr. Rusnak z Prešova, kardinál Dubois z Paříže, Aurelius Palmieri z Říma, prof. dr. Urban T. J. z Krakova, princ dr. Maximilian Saský z Frýburku ve Švýcarských a j.

Poté ujímá se první slova profesor papežského ústavu východního v Římě

dr. Boh. Spáčil T. J.,

aby přednesl svůj referát o *prvenství a neomylnosti římského papeže*, jež pokládají orthodoxní theologové za hlavní překážku sjednocení. Nechce se obíratí takovými námitkami, které se zakládají na neznalosti katolické nauky aneb na nedorozumění, jako že u katolíků hlavní moc se nepřičítá víře, nýbrž poslušnosti k papeži;

že primát překáží spojení věřících s Kristem; že ruší moc biskupů, jež poklesá na pouhé zástupnictví; že církev se stává společností ryze občanskou a světskou; že papež je všemohoucím, jakýmsi bohem, zotročujícím svědomí a vládoucím nad životem a smrtí věřících. To vše nejsou, než předsudky, ničím neoprávněné; žel jen, že se vyskytují i ve spisech, které chtějí býti vědeckými! Nehledíme-li k těmto předsudkům, jež bylo by zbytečno vyvracet, dají se shrnouti důvody východních rozkolníků proti prvenství a neomylnosti stručně do dvou bodů: 1. Církev jest mystické tělo Kristovo. Tohoto těla Kristova hlavou může býti jen Kristus, takže papež nemůže býti hlavou církve. Nedá se připustiti, aby tělo Boha-člověka mělo hlavu lidskou, tělo svaté hlavu poskvrněnou, nebo aby po smrti papežově církev nějaký čas byla bez hlavy. 2. Všecky ostatní námitky, kromě právě zmíněné, jsou povahy pozitivní, dějinné: všeobecná a nejvyšší právomoc papežova a jeho neomylnost nedají prý se dokázati kladnými a dějinnými svědectvími, jež mluví spíše proti nim.

Tyto dva hlavní důkazy bývají uváděny proti nauce katolické, jež zase dá se nejkratěji vysloviti takto: Církev jest vskutku pravá, viditelná, iuridická a hierarchická společnost, ale jest spolu též společností nadpřirozenou. Ač všechny prvky, z nichž se církev skládá, tudíž i prvky vnější a viditelné, povznášejí se do řádu nadpřirozeného, ve vlastnějším slova smyslu zovou se nadpřirozeným prvkem v církvi milosti a dary nitrné, které samy sebou a svou povahou již jsou nadpřirozené. Tato církev tedy, zároveň vnější i nadpřirozená, může býti dvojím způsobem (sub duplicí formalitate) chápána tak, že někdy se přihlíží víc k její stránce vnější a viditelné, jindy zase ke stránce vnitřní a ve vlastním smyslu nadpřirozené. Jestliže tedy se díváme na církev tímto druhým způsobem, nazýváme ji, podle výroku Pisma a sv. Otců, mystickým tělem Kristovým a její hlavou Krista, rozumějice tím slovem „hlava“ pramen veškerého nadpřirozeného života v církvi. Pakliže církev především chápeme jako vnější, viditelnou společnost, tu nazveme hlavou onu autoritativní moc, která jest v ní nejvyšší. Jak katolíci věří a jak dokazuje Písmo i tradice, přísluší tato nejvyšší moc (auctoritas) římskému papeži, a proto nazývají papeže hlavou církve, pokud církví se rozumí společnost vnější. Užívá se tudíž o papeži slova „hlava“ ve smyslu pouze přeneseném a nemyslí se tím nic jiného, než jeho nejvyšší moc, jako v těle hlava má nejvyšší místo.

I katolíci tudíž učí, že církev je mystickým tělem Kristovým a že Kristus jest tohoto těla hlavou, vlévaje do církve všecek nadpřirozený život, při tom však tvrdí, že se tím nevylučuje, aby v církvi, pokud jest viditelnou vnější společností, nebyla nějaká viditelná nejvyšší moc (auctoritas), jež se také nazývá hlavou. A právě touto hlavou, touto nejvyšší autoritou jest římský papež, jak potvrzují kladná svědectví. Po těchto úvodních poznámkách, v nichž objasnil nejdůležitější pojmy, přikročil dr. Spáčil k řešení vlastní otázky, zda jest opravdu katolická nauka o primátu a neomylnosti překážkou unie?

První námitka, že papež nemůže býti hlavou církve, která jest mystickým tělem Kristovým, řeší se snadno, přihlédneme-li k vlastní nauce katolické. Z toho, že církev jest mystickým tělem Kristovým, neplyne, že jest společností pouze niternou, v níž věřící jsou sjednoceni toliko vnitřními svazky víry a lásky Kristovy. Takové bludné nauky o církvi neviditelné, vylučující vnější ústrojnost, zastával se Jan Hus (v traktátě o „Církvi“) a učí se jí mezi protestanty, z nichž však mnozí dnes připouštějí, že tato nauka vede dále k pojmu neviditelného náboženství, a tím vůbec ku popření veškerého náboženství, k náboženskému nihilismu.

Pravoslavní theologové však, jak řečti tak ruští, všichni, až na malé výjimky, k nimž náleží na př. ruský spisovatel Chomjakov, klonící se k protestantskému učení, hájí viditelnosti církve, její vnější organisace a jejího hierarchického zřízení; i ti theologové, kteří, jako Troickij, Myščin, jinak příliš zmenšují pojem a skutečnou sílu církevní pravomoci. Má tedy církev, třebaž jest mystickým tělem Kristovým, skutečnou vnější moc, a tudíž i nějakou nejvyšší autoritu, kterou můžeme přeneseně nazvat „hlavou“. Tato nejvyšší moc mohla by se představovati v církvi buď jednou osobou nebo nějakým sborem, mluvíme-li theoreticky; pozitivní prameny svědčí zřejmě, jakou formu vlády chtěl Kristus ve své církvi mít, zda monarchickou či oligarchickou.

Co se týče druhé námitky, opírající se o pozitivní a dějinná data, tu dlužno předeslati několik poznámek. Především je nesporno, že jednota v kterékoli společnosti snáze se uchová, má-li nejvyšší moc v rukou jedna schopná osoba, a i republiky v čas velkého nebezpečí volí si diktátora. — V církvi katolické skutečně jednota udržela se celistvá a větší než v kterékoli jiné společnosti náboženské, to uznávají i její nepřátelé, vytýkající jí, arciž neprávem, přílišnou uniformitu a tyranii. — I mezi samými pravoslavnými theology jsou hlasy stále četnější, že východní církve nemají nejvyšší autority, potřebné k jednotě. Obyčejně se připisuje tato nejvyšší moc všeobecným sněmům církevním; avšak i když nehledíme k tomu, že sami theologové orthodoxní se prou o způsobu svolávání těchto sněmů, o jejich řízení, členech, počtu, ano že někteří Rusové vůbec pokládají svolání oekumenického sněmu za nemožné pro neúčast církve katolické, stačí poukázati na tu dějinnou skutečnost, že za rozkolu od IX. století se ve východní církvi nekonal ani jeden všeobecný sněm. Jest tudíž východní schismatická církev bez orgánu, jímž by se nejvyšší moc v církvi vykonávala. Marň se tu utíkají k výmluvě, že posud trvá tato nejvyšší autorita morálně v ustanoveních posledního všeobecného sněmu! Tyto mrtvé a různě vykládané dekrety nemohou nahraditi živoucí autority. — Nezbývá tudíž než připisovati tuto nejvyšší moc sboru všech biskupů. Otázka nesnadná však je, jak a pokud tito různí biskupové tvoří jednotu mezi sebou, aby představovali jednu nejvyšší moc církevní. Z šesti teorií, které se druhy u rozkolníků naskýtalý o zřízení církve, téměř všechny již zastaraly, až na tak zvanou teorii o „autokefalismu“; podle ní jednotlivá území neb

jednotliví národové jsou spravováni svými pastýři, patriarchy, exarchy atd., na sobě vespolek iuridicky nezávislými, avšak jsou při tom spojení touž vírou a láskou, řídíce takto církev. Než kterak tu může bytí zachována jednota v celé církvi, když jednotliví hierarchové jsou na sobě nezávislí? Také v mezích autokefálních těchto církví stěží je možná pravá jednota, poněvadž tento systém nutně vede k porobení církve pod moc státní. — Neschopnost těchto teorií je dosvědčena i tím, že východní církev nemá neomylného učitelského úřadu, který by hodnověrně rozhodoval ve věcech víry. Od posledního sněmu v VIII. století nebyla ve východní církvi žádná pravda definována žádný blud zavržen, ano stalo se, že mezi jednotlivými církvemi vyskytly se i v otázkách zásadních dogmatické rozdíly. — Je myslitelné, aby Kristus, zakládaje svatou církev byl jí nedal té formy vládní, která jediná může postačiti k zachování jednoty?

V dalším prof. dr. Spáčil jen všeobecně nastínil, kterak nesprávně vyvozují východní bohoslovci z pozitivních svědectví, jako by církvi bylo dáno zřízení oligarchické se sborem biskupů v čele. Nezakládát se nauka katolická o primátu a infallibilitě na jednom důkaze, nýbrž na celé řadě výroků jak Písem sv., tak sv. Otců a církevních sněmů. Ano i samy východní liturgie, dávající římskému papeži tituly jakožto představiteli nejvyšší moci v církvi, mluví ve smyslu katolického učení. Vykládáme-li tyto výroky prostě, v jejich doslovném smyslu bez kroucení, nutí nás uznati prvenství a neomylnost, a rozkolníkům, aby se vyhli jejich naléhavé důkaznosti, ježto jich nemohou úplně popřítí, nezbývá než bráti je ve smyslu obrazném, omlouvatí, že jsou přehnány a p.

Ať nikdo se nepozastavuje nad tím, že přes tolikerá svědectví přece tato pravda může bytí některými protidůvody potírána. Tak se uvádí proti primátu a neomylnosti papežově, že se v prvních stoletích křesťanských větší důraz klade na autoritu biskupského sboru a všeobecných sněmů, jako by se nedbalo moci papežovy; že i někteří z dobrých se protivi moci papežské; že se najdou texty Otců a spisovatelů církevních, jež se zdají víc nakloněny systému kolegiálnímu, jako některá místa u sv. Cypriána. Leč tu sluší uvážiti, že proti každé, i nejzákladnější pravdě křesťanské lze najíti námitku a nesnáz, kterou nezbývá než řešiti.

Prof. Spáčil tudíž myslí, že nesjednocení naší bratří, zhodnotí-li všechny důvody, jež svědčí pro primát a neomylnost, aspoň musí zapochybovati, zda jest správně o tom učení jejích církve, a poněvadž běží o věc nesmírného dosahu, jsou také ve svědomí povinni zkoumati ji, aby došli pravdy. Nebrání jim v tom ani přímý zákaz vlastní církve, která nikdy neodsoudila výslovně a závazně katolické nauky o papežově prvenství a infallibilitě.

Ke konci poukazuje prof. Spáčil na neocenitelné výhody pro rozkvět a zdar misii, pro oslavení Kristovo, pro spásu duší, kdyby největší pohoršení, jakým jest schisma všem nevěřícím, bylo zažehnáno, a doporučí přítomným jmenovitě vřelou modlitbu k sv. Cyrilu a Metoději a k Marii Panně, společné matce všech, uctívané i od odštěpe-

ných bratří, pokorné heresi a schismat, která podle slov Šuvalova stane se kdysi páskou, spojující východní církev s Matkou církví.

Po skončené přednášce prof. dr. Spáčil, která se jasně a přehledně dotkla nejdůležitější stránky unionistických studií, byl čten referát, který zaslal profesor lublaňské university

dr. Fr. Grivec,

o primátě a neomylnosti papežově podle nauky byzantských a pravoslavných theologů. Poněvadž o témž předmětu jednal obsírněji ve svém spise: Byzantské pojmání prvenství a jednoty, vyšlém letos v Akademii velehradské (sv. X, v Kroměříži 1922), podám jen hlavní jeho myšlenky.

Napřed načrtl dějinný obraz toho, kterak se vyvíjela nepozorovaně odchýlná nauka o primátě až do rozkolu Fotiova ve východních oblastech církve. Tam, ve čtyřech patriarchátech Orientu, prvenství římského papeže se méně uplatňovalo, než v patriarchátu římském, neboť ony se těšily značné samosprávě. Řím byl pouze nejvyšším apelačním tribunálem. Po V. století vyjádřila tato autonomie i theologicky zvláštní teorii pentarchiální, podle níž církevní jednotu se chápala jako smlouva pěti patriarchů. Církev tedy se pokládala podle toho za jakousi federativní monarchii. Východní formule primátu a jednoty jest: římský biskup jest hlavou všech církví, kdežto západní formule zní: římský papež jest hlavou všech církví. Theorie o pentarchii, jakožto představitele církevní jednoty, zprvu, mírně jsouc vykládána, nebyla na úkor primátu, ale později zahrotila se proti Římu, ponechávajíc římskému biskupu jen primát direktivy a cti. Kromě toho východňané sami sebou víc se klonili k mystickému chápání církevní podstaty, a ježto tu moc hierarchie nebyla tak patrna jako na západě, zalemňovala se správná představa o primátu až tak, že se vylučovala takměř jedna nejvyšší viditelná hlava. K tomu se přidružila rivalita cařihradských biskupů, kteří, sídlíce v „novém Římě“, domáhali se týchž práv přednostních, jaká měl papež na západě. Tyto nové, nebezpečné názory šířily se s počátku na východě vedle nauk správných, které se zejména v kruzích mníšských uchovaly živý až do X. stol. Také sv. Cyril a Metoděj, odehováni těmito kláštery, byli stoupenci primátu a ukázali to patrně svým poměrem k římskému papeži. Ještě v IX. století neodvážil se Fotios přímo útočiti na primát; učinil tak jen anonymně ve spise „Proti těm, kdož tvrdí, že Řím je první Stolicí“, ospravedlňuje svůj neblahý krok rozdíly věroučnými. Podobně i Michal Kerularios v XI. století. Teprve hodně později stal se primát hlavní příčinou rozkolu.

V dalším prof. dr. Grivec obírá se názory moderních pravoslavných theologů, zvláště ruských (Lebedeva, Bolotova a j.), kteří připouštějí jen primát čestný, dějinný, zamítají však primát jurisdikce z ustanovení Božího. Podobně také podává různé theorie ruských bohoslovců o neomylnosti, z nichž vysvítá, že vlastně neuznávají v církvi pravého autentického magisteria, nýbrž uchovávání pravdy přípi-

suji celé církvi, tedy také laikům. Všichni napadají neomylnost papeže, protože prý nelze u něho rozlišovati mezi osobou veřejnou a soukromou.

Ze svého přehledu východních nauk o primátu a neomylnosti profesor dr. Grivec zavírá, že nelze této nauky s výsledkem hájiti, budeme-li jen vyvracetí jednotlivé námitky. Poněvadž námitky ty úzce souvisí s mentalitou východanů, s jejich celou bohovědnou soustavou, lze zjednatí nápravu jen tak, že kladným a irenickým výkladem veškeré katolické nauky o církvi, ano katolické dogmatiky vůbec, opravíme jejich předsudky. Fotios kdysi napadal primát papežův jen nepřímou. Dnes východní theologové pokládají právě nauku o římském primátu za největší heresi (neb blud) katolíků, jež prostupuje a kazí všechnu ostatní jejich nauku o církvi. Chceme-li tudíž něco u nich poriditi, ježto se primát nedá dělití od těchto pravd, týkajících se církve, dlužno jím jej předkládati ve spojení s nimi, jinými slovy: všechnu nauku o církvi a ty části věrouky, které s naukou o církvi souvisí (bud samy sebou nebo pro námitky rozkolníků). Nauku o církvi jest probrati nejen apologeticky, nýbrž také dogmaticky; nejen vnější zřízení a organisaci církve, ale i její vnitřní život, církev jakožto mystické tělo Kristovo. Traktát o primátu budiž tak vsunut mezi ostatní traktáty o církvi, aby téměř byl skryt; nepraví tím Grivec, že se má odbyti zkrátka, kdyžtž je nutno obšírně o něm pojednatí, ale má býti uveden ve spojení s ostatními otázkami o církvi a jimi jakoby přistřen.

Podobně také citáty z Pisma a ze sv. Otců na potvrzení primátu uváděné buďtež vyloženy v celé souvislosti, a svědectví sv. Otců a jiných dřevních spisovatelů křesťanských i v své souvislosti dějinně; tak na př. postupuje M. d'Herbigny ve svém díle *Theologica de Ecclesia* (I. a II. díl 1921). Církevní praxe, církevní dějiny víc dokazují než výroky Otců. Nejpůsobivějším důkazem prvenství papežova jsou všeobecné sněmy, listy římských papežů a orientálních biskupů při té příležitosti posílané, a všechny děje se sněmy těmi spojené. Doklady z tradice jest čerpati i ze století VIII. a IX. Zvláště významná jsou tu svědectví sv. Theodora Studitského a sv. Cyrila a Metoděje, a též i Fotia.

Na to jest klásti důraz, že tradice, hájící primátu, byla ještě v IX. století tak mocna, že ji ani Fotios nesměl nedbatí; že primát římský se skvěle potvrzuje orientálním podáním; že papežové od prvních století až do století IX. na východě své svrchované moci juridikční opravdu užívali, a že si ji tedy neosobili teprve v stol. IX. Pravoslavné Slované zvlášt mohou pohnouti svědectví sv. Cyrila a Metoděje.

Podobně jest probíratí též otázku o neomylnosti.

Při takovém systematickém postupu jest přihlížeti též k námitkám, jaké se nacházejí proti primátu a neomylnosti římského papeže u východních theologů. Tehdy se objeví, že se primátem Kristus níktek nevyhání z církve, nýbrž že právě jím se učení Kristovo a náboženský život nejučinněji brání. Že bez primátu nelze uchovati jednoty církevní ani učitelského úřadu bez ochromení, patrno sdostatek

z dějin východní církve před rozkolem kladně, po rozkolu pak záporně.

I sami východané se nejednou podivují kázni a sjednocenosti katolické církve, a dnešní bědné postavení jejich církve jim k tomu dává nový důvod. Tu jest ukázati, kterak tato ukázněnost a jednota není toliko vnější, mechanická a vynucená, nýbrž z ní že vyvěrá život a nesčetná dobra duchovní (skutky charitativní, humanita, sociální prospěch).

Přihlížeje tedy k mentalitě orthodoxních křesťanů, dokazujeme primát víc nepřímou než přímo, víc fakty než teoriemi. Příklady lásky a svatosti zvláště je dojmou a přesvědčí. Jdeme za vzorem a výzvou Benedikta XV. a Pia XI., pomáhajíce východním křesťanům (Rusům) s velkomyslnou láskou a prakticky jim dokazující, že katolická církev i po rozkolu přináší ovoce lásky a svatosti.

Každá z obou přednášek, týkajících se téhož předmětu, osvětlila jej s jiné stránky. Spáčil klade největší důraz na jasný výklad katolické nauky, jímž se nejlépe rozptýlí všechny pochybnosti a předsudky; Grivec zahlubává se více do rasové psychologie, jež od nejstarších dob Řeky plnila nedůvěrou a odporem proti západu, zprva neuvědomělým a skrytým, později dozrálým v schismatu, a doporučuje předkládati nauku o primátu a neomylnosti vždy ve spojení s celou naukou o církvi, doufaje, že se tím pravoslavní snáze dají pro pravdu získati. O metodě, jak postupovati ve sporných otázkách, psal naposled v AAV. (X, 480) Aug. Bruson, vraceje se tu k staršímu způsobu (proti Jugie), aby totiž, kde běží o theology, všechny otázky sporné byly podrobně projednány. O metodě se také rozhovořil v debatě převor P. Vykoukal, souhlase se Spáčilem, aby se katolická pravda jasně a soustavně podávala methodou historicko-dogmatickou. Igumen Malycijí vhodně poznamenává, že třeba vždy předem uvážiti, s kým je nám řeč, není-li to člověk nevědomý, jenž poléhuje poučení s láskou, a většina námitek vzniká z nevědomosti, či někdo zlé vůle. Na věčné obtíže, jež tkví v látce samé, poukázali svými obješkami jesuité P. Lepka a P. Sakač (z Chorvatska), a bylo jim odpověděno (prof. Spáčil a prof. Slipyj), že jen tehdy lze se dopracovati nezvratného přesvědčení o primátu, přihlížíme-li nejen k svědectvím Písma, nýbrž i k tradici, k spontánním projevům celé církve za všech staletí. Cizí, nezasvěcené účastníky upozornil dr. Cínek, spířtuál z Olomouce, jak českoslovenští sektáři, z nichž sotva koho lze nazvat theologem, zcela podle protestantů zamítají skripturální i tradiční důkazy primátu, buď je popírajíce neb vykládajíce interpolacemi, porušením textu, smyslem obrazným. U Rusů zdá se, jak upozorňuje P. J. Lepka, po pádu carství vhodnější doba k tomu, aby uvažovali klidně o primátu jakožto nezbytné podmínce církevní jednoty, ale apokalyptická příšera hladu, v jejímž smrtivém objetí hynou miliony, dusí všecek zájem o duchovnější otázky, a pro nás je nejbližším úkolem, daným okolnostmi, spěchatí na pomoc tam, odkud se ozývá děsný křik šilících a mroucích hladem. Papežská mise na pomoc hladovějícím, která již v Rusi působí, musí býti námi všemi podporována.

Styky nás katolíků s naší ruskou emigrací nejsou tak srdečné, jako na př. ve Francii a neposlední příčina jest v tom, že naše vlastní církev je znehodnocována v jejich očích hnutím odpadlickým.

Ke konci pan biskup Fischer-Colbrie, jenž po celé jednání s diplomatickou pohotovostí zasahoval do debat, aby je sjednotil a vylovil z nich příslušnou resoluci, svým krásným doslovem, proneseným plynou latinou, strhl všechny v nadšení a souhlas. Děkuje za poučení. Prý myslil, že za našich dnů třeba především hájiti náboženství proti atheismu, vidí však, že otázka církve, primátu, neomylnosti je neméně aktuální a naléhavá. Jest třeba, aby pravdy ty byly v teorii filosoficky objasněny, abychom je dovedli i apologeticky uhájiti a konečně abychom charitativními skutky připoutali k sobě bloudící páskou lásky.

Předsedající pan arcibiskup Stojan předčítá ještě telegram sv. Otcí, jemuž přítomní provolávají třikráte hřímavé „Sláva“. Tím dopoledne skončeno.

Odpoledne o 3. hod. se pokračovalo v sjezdové práci. Napřed pan arcibiskup dr. Stojan přečetl pozdravné připsy, které zaslali arcibiskup dr. Fr. Kordač z Prahy, litoměřický biskup dr. Gros, kardinál Burne z Londýna, varšavský kardinál Dalborg, světicí biskup Chaptal, ředitel misijního semináře Guébriant z Paříže, M. Jugie z Cařihradu a M. d'Herbigny z Holandska. Poté přednášel

prof. dr. Jul. Hadžega

z Užhorodu o primátu římského papeže podle spisů církevního historika ruského Bolotova (*Expositio doctrinae historici ecclesiastici Bolotov de primatu Romani Pontificis*). Napřed obšírně probral jeho nauku, potom ji podrobil kritice a ke konci ukázal, jak by se daly odstraniti obtíže vzhledem k uznání primátu od pravoslav. theologů, totiž revisi nauky o církvi. Svě themata si zvolil pro stěžejní důležitost primátu. V. V. Bolotov (1854—1900), patřící mezi nejvážnější spisovatele pravoslavné, pojednal o prvenství papežovu zejména v svých historických přednáškách o dřevní církvi, jež vyšly tiskem v orgánu petrohradské duchovní akademie, v *Christijanskoe Čtenie* r. 1910 (říjen) až 1913 (únor).

Bolotov líčí tu napřed zřízení církve za prvních tří století, ukazuje, kterak již od konce II. století zřetelně lze postřehnouti princip monarchistický a vyvinutou moc ústřední na obranu víry proti heresim. Přecházejí k poměru mezi církvi a státem za doby Konstantinovy, hájí tohoto císaře proti výtkám cesaropapismu. Tehdy již se projevoval rozdíl v povaze Řeků a Latinů. Řekové, vynikající svou vyspělou kulturou, svým spekulativním rozumováním, nemálo přispěli k výkladu dogmatických pravd a obhajobě jich proti kacířům. Latini měli zato probudilejší smysl pro praktický život. Odtud si Bolotov vysvětluje i jejich různé názory o poměru státu a církve: Řekové klonili se k ústupkům vůči nárokům světské moci, pokud se nedotýkala otázek dogmatických, a přespříliš jí důvěřovali. Za Konstantina a ještě víc za jeho nástupců stát vměšuje se do záležitostí církve,

k veliké její škodě, nejen negativně tím, že vzdaluje a odstraňuje, co by jí mohlo škoditi, nýbrž i pozitivně svoláváním synod proti kacířům. Po sněmu v Nikaji příkládá si Konstantin Veliký jméno biskupa vnějších záležitostí, což jej opravňovalo vsahovati do věci církevních. Toho všeho zůstala církev západní uchráněna, bránila se této císařské kuratele. Papežové nejednou v tomto období upozorňovali císaře na nebezpečí tohoto postupu pro církev i stát, vyslovující nauku o dvou mečích. Většina však biskupů východních se podřídila dvorským ukazům.

Zprva provincie církevní byly totožny s provinciemi státu, a v čele každé z nich byl biskup, nazývaný od I. sněmu nikajského metropolitou. Bolotov myslí, že tu „nerozhodoval apoštolský původ biskupství, neboť by nebyl měl význam, kdyby byl nespadal v jedno s předností politického postavení v říši. Řím byl jediným hlavním městem *urbs orbis terrarum*, a odtud římský biskup byl prvním mezi křesťanskými biskupy" (Christ. Čten. 1912, červenec a srpen, str. 211). Když se stal hlavním střediskem říše Cařihrad, nabyl výsad těchž jako Řím: na I. všeobecném sněmu v Cařihradě (381, kánon 3) staví se na roveň Římu, nikoli bez protestů ostatních metropolit. Vývoj se dovršuje na sněmu chalcedonském (451), kde v 28. kánonu se vykládá nejasný 3. kánon I. sněmu Cařihradského autentiicky tak, že Římu příslušela přednostní práva jen pro jeho tehdejší postavení ve státě jakožto města stoličného. Řím a Alexandrie sice protestovaly proti tomu, ale cařihradští patriarchové, usjednotivše se s císaři, odolali těmto projevům.

Pokud římsští papežové svou moc provozovali jen na západě, byli v právu, uči dále Bolotov, majíce pro to důvody historicko-kánonické, ale svými „pretensemi" na východě přestupují meze a vpadají na pole dogmatické a tím zaviňují boje. Sluší podotknouti, že první římsí biskupové byli rodili Řeci. Bolotov uvádí některé příklady, tak Klimenta Římského, zasahujícího do záležitostí církve korintské, jež byla nadto apoštolská, a jest nucen přiznati (l. c. 1912, p. 251), že „již v prvních dobách křesťanských shledáváme do jisté míry postavení římské církve auteritativním". Na západě, kde Řím byl jedinou církví apoštolského původu, a pro ostatní církvi mateřskou, je to pochopitelné, ale moc římského papeže vztahuje se i na východ, i na církve apoštolské. Nemálo k tomu přispěla ta okolnost, že sv. Petr a Pavel byli v Římě umučeni.

Známe místo ze sv. Ireneae (*adv. haeres.* III, 3, 2.), napadané protestanty a jejich nohsledy mezi pravoslavnými, kde se římské církvi připisuje „*maior principalitas*", větší přednost závazná pro všechny věřící odevšad, Bolotov hledí oslabiti tak, že prý věřícími, kteří jsou strážci tradice, se tu míní křesťané, „scházející se do Říma" jakožto hlavního města, z celého světa, a že prý ovšem této hromadné autoritě se musí všichni podříditi. Řím stal se podle Bolotova jakýmsi „chronometrem" uníversální víry, kdežto ostatní jednotlivé církve obražejí víru partikulární.

Papež byl patriarchou západu. Patriarchální práva Alexandrie,

Antiochie a Říma stanoví se v 6. kánonu I. všeobecného sněmu v Nikaji; privilegia jejich mají býti bez újmy zachována. Bolotov vytýká římské církvi, že neprávem tvrdila, jako by v tom kánoně byl zahrnut i primát, čehož prý v řeckém textu není. Ani se tu nestanoví pořad těchto tří patriarchů. Nikdo prý neupírá římskému papeži práv patriarchálních v mezích jeho západní oblasti, ale papežové chtěli svou pravomoc uplatnit až v samé blízkosti Cařihradu, a sluší poznamenat, že jejich pravomoc zapustila kořeny napřed v církvích vzdálených od Říma; tak na př. byla Soluň střediskem římského vlivu.

Když se stal Cařihrad sídelním městem říše, potuchl prý lesk stolice římské, a proto se ohlížela po nové výsadě. A tak od IV. století pocínají se papežové chlubití, že jsou nástupci sv. Petra apoštola, a že jím tudíž patří zvláštní moc před ostatními biskupy. Patristický výklad textu sv. Matouše, XVI., 18 násl., prý nesouhlasí s výkladem katolickým. Podle sv. Otců Kristus zbudoval svou církev buď na víře (a vyznání víry Petrové) nebo se tu praví, že Kristus jest základem církve. Pro první výklad Bolotov dovolává se sv. Jana Zlatoustého. Origenes učí, že všichni učedníci, ano všichni věřící, vyznávající Krista, tvoří základ církve. Podle nauky sv. Augustína a Jeronyma jest základem církve Kristus. Sv. Cyprián sice připouští, že Petr jest základem, ale nemyslí při tom na nějaký primát. Podle Tertuliana pokládají se slova ta za osobní výsadu Petrovu, z níž nelze vyvozovati prvenství římského papeže.

Poněvadž prvenství se připisuje biskupům římského Stolce jakožto následníkům sv. Petra, vyvstává mimoděk otázka, zda sv. Petr se zdržoval v Římě a zda tu byl biskupem. Bolotov odpovídá, že sv. Petr sice v Římě zemřel, že však se nedá dokázat, zda tu byl také biskupem. Také prý se nedá rozřešiti beze všech pochyb otázka babylonské církve, o níž se děje zmínka v I. listě sv. Petra, V, 13. A právě z biskupování sv. Petra v Římě odvozují papežové svou moc. Bolotov šíří se jmenovitě o pontifikátu Lva Velikého, u něhož již shledává všechny výsady primátu, i neomylnost. Nedotýká se však otázky, odkud odvozují svou moc ostatní apoštolé.

Obšírněji hledí Bolotov vypátrati, jak se jevil primát v samém životě církve. Na západě synoda Sardická (343) stanoví, že biskupové jednotlivých provincií mají podávati zprávy o všech záležitostech římskému Stolci Petrovu, který se uznává za nejvyšší forum apekační. Ale tyto výsady byly přivolány zvláštním stavem západní církve, jež byla mocná, zatím co celý východ byl ujařmen arianismem, a uděluje se prý papeži Juliovi osobně, jako nová pocta, nevztahující se naň jakožto hlavu církve. Naproti tomu římské synody (502 a 531) uznávají zcela otevřeně primát římské stolice. Orient nevěda takměř nic o poměrech na západě, nemohl se ani míchatí do jeho věcí, kdežto ustavičné spory, zneklidňující východ, zavdávaly papežům příležitost zasáhnouti, což se přiházelo již před Lvem Velikým. Tím způsobem se vyvinul princip, podle něhož římská stolice přihlížela k tomu, co se děje na východě, a vznikala nerovnost ve vztazích obou církví, na újmu církve východní. Na západě ideje papismu jsou fakty, na východě

však pouze rhetorickými obraty. Sv. Athanáš na př. referuje do Říma ne jako prosebník, nýbrž prostě jako zpravodaj. Vůbec nesmi přý se přes míru natahovatí význam apelací k římské stolici: východané nemajíce jiné, byli nuceni apelovatí k některé mocné stolici, a tou byla stolice římská. Za sněmu Chalcedonského moc papežova dosáhla nadhlavníku, ale zároveň utrpěla tehdy 28. kánonom těžkou porážku. Za Justiniana sice papež je u velké vážnosti, ale relegací papeže Vigiliana znovu ji stihne velká ztráta.

Co se týče dějin vlastního rozkolu, Bolotov se v jejich lícení ne neliší od ostatních spisovatelů orthodoxních.

Vyloživ takto obsáhle a nestranně nauku Bolotovovu, prof. Hadžega podrobil ji své kritice.

Bolotov jest pod vlivem byzantinismu, pokládaje církev za mystickou společnost věřících, spojených neviditelně s Kristem, a zamítaje všecek juridism, ač ne důsledně; uznává na př. jurisdikci biskupa v mezích eparchie. Idea národní církve a byzantinism jest u Rusů tolik, co slavofilism, spojený s vírou v mesianské poslání Ruska. Tyto dva momenty znesnadňují Rusům nestranně usuzování a proniknutí k pravdě. Klasickým toho dokladem je Bolotov.

Předně nerozlišuje ve svém výkladě dosti přesně práva patriarchálních, jaká příslušela římskému biskupu na západě, od jeho moci universální, a tím otázku zbytečně zatemňuje, ocítaje se sám v rozpacích. Kdyby byl sdostatek vymezil, v čem pozůstávala moc patriarchální, byl by se musel přesvědčiti, že římsští papežové, třeba leckdy za odporu, přece jen s úspěchem vykonávali moc, přesahující práva patriarchální, totiž primát; jeví se to na př. u Klimenta Římského, kde sám Bolotov je nucen přiznati, že římská stolice měla v j a k é m s i r o z s a h u již v prvních dobách křesťanských zvláštní autoritu. Toto „v jakémsi rozsahu“ musí Bolotov přidati, aby nebyl nucen uznati primát. Podobně i jinde pro své předsudky upadá do stejných nedůsledností a vyhýbá se všelijak konsekvencím z nesporných fakt, jako že římsští papežové zasahovali účinně i do východních patriarchátů, že sv. Petr a Pavel učili a zemřeli v Římě a j.

Co se týče často citovaného 28. kánonu sněmu Chalcedonského, Bolotov zase tu máte práva patriarchská s papežskými. Kánon sestává ze tří částí. V druhé z nich podřizují se cařihradskému patriarchovi tři metropole, později nazývané exarcháty. V třetí části dává se mu právo světití biskupy sousedních eparchií. Nejdůležitější však jest část první, kde se cařihradskému patriarchovi udílí primát cílí (honoris), „jakého požívá Řím“, a potvrzuje se 3. kánon cařihradský; nedokazuje se tu však, že římská stolice nabytí svého primátu z svého postavení v říši. Proti 28. kánonu protestovaly spolu s Římem i Antiochie a Alexandrie, tato zvlášť důrazně. Zde měl Bolotov, kdyby byl uvažoval důsledně, ukázati na to, kam logicky vede byzantinism, mísící věci církevní a světské, s jeho biskupy-dvofeníny, a jak jinde sám Bolotov doznává (Christ. Čten. 1911, říjen, str. 86), že právě římsští papežové jediná vzdorovali těmto snahám, porobujícím církev.

Zmíněný 6. kánon sněmu nicejského týká se jen patriarchálních práv stolice alexandrénské, antiochenské a římské.

Nejdůležitější svědectví pro primát čte se u sv. Matouše, hl. XVI., 18 násl. Bolotov připomněv výklady Otců, sám dává slovům Kristovým ten smysl: církev je sice založena na Petrovi, ale Kristus jest základním kamenem. Tento výklad lze přijmouti, neboť se jim nepraví, než že Kristus postavil svou církev na Petrovi, ne jako na vynikajícím člověku, apoštolu, nýbrž jako na svém zástupci (mandatario). Kristus ustavičně utvrzuje Petra. Shoduje se to s interpretací sv. Jana Zlatoústého, o níž mluvil prof. Hadžega na III. sjezdě unionistickém (srov. Acta III. Conv. Vel. 1912). Právě-li sv. Otcové, že všichni věřící, kteří vyznávají víru Kristovu, tvoří základ církve, myslí to ve smyslu širším a přeneseném, aby nezavdali příčiny k řečnění, vyvyšující slávu jednoho apoštola. Kdyby někdo příliš ždímal tento smysl, dospěl by, kam dospěli ti, podle nichž Kristus zbudoval svou církev na víře (neb na Petrově vyznání víry), což není než tautologie. Neboť podle sv. Jana Zlatoústého církev jest víra a norma života (ratio vitae); slova ta podle tohoto výkladu by pak nabyla významu: na skále, t. j. na víře, na vyznání víry postavím církev svou, t. j. víru.

Nikdo však nepopíral z katoliku, že Kristus jest vskutku hlavou, úhelným kamenem, základem církve; v tom se shodujeme s pravoslavnými, jen tvrdíme, že Kristus své dílo, t. j. svou viditelnou církev vystavěl na viditelném základě (super caput visibile). Ten smysl mají slova sv. Jana Zlatoústého (sermo 64 in Gal. 2, 11), že Ježíš Kristus je nedobytná zeď, základ, který je vystavěn na Petrovi: neboť řekl Petrovi: Ty jsi Petr... Sv. Jan Zlatoústý učí tím, že Kristus, t. j. jeho dílo, církev, víra, křest, je postaveno na Petrovi.

Di-li Bolotov, že papežové teprve až po přenesení císařského sídla do Cařihradu se počali dovolávat textu Mat. XVI., 18, o svém následnictví na stolci Petrově, sám tím ukazuje, jak nedává příliš na své před tím vyslovené mínění, že římská církev odtud odvozovala svá výsadní práva, jelikož jest na západě jedinou církví apoštolského původu, nebo že v Římě zemřeli sv. Petr a Pavel.

Pobyt sv. Petra v Římě neodvažuje se Bolotov popřít, ale vykládá jej tak, aby oslabil jeho význam co nejvíce. Možno prý, že přišel do Říma až před samou smrtí. Takový způsob řešení je málo historický. Je důležito podotknouti, že ani Fotios, ani Michal Kerularios, hlavní osovatele řeckého rozkolu, nezamítali pobytu Petrova, a tím ani jeho biskupování v Římě. Kritická věda katolická (Duchesne) i moderní protestantští dějepisci (z nejnovějších prof. Lietzmann v Jeně) jej potvrzují. Narážka naň vidí se již v evangeliu sv. Jana, XXI., 18—19.

Podivno, že Bolotov pokládá otázku, co jest rozuměti církví babilonskou v I. listě sv. Petra (V., 13), za nerozluštěnou. Do XVI. stol. nebylo vůbec o tom pochyby, že Babylonem se míní Řím. I novější spisovatelé řeči, na př. Ignatios Jannokopulos (Apoštol Petr a jeho pobyt v Římě Ἀπόστολος Πέτρος καὶ ἡ ἐν Ρώμῃ διατριβὴ αὐτοῦ. Atheny 1912) a mnich athonský Zosimos (Roma et l'Oriente 25. III., 1912) zjevně

hájí toho, že Babylonem tu dlužno rozuměti Řím, a Zosimos kárá metropolitu Nektaria, který pochybuje o pobytu a smrti sv. Petra v Římě.

Ireneovo svědectví pro primát římského papeže, o němž možno se dočísti obšírně v každé příručce věroučném, si Bolotov vykládá jako ostatní ruští spisovatelé, na př. Kurganov (srov. *Acta Acad. Vel.* 1913, č. 1 a 2). Kdyby měl Bolotov pravdu, jak on tomu místu rozumí, že Řím, poněvadž se v něm scházeli všichni věřící, se stal „chronometrem“ universální víry, kdežto v životě jiných církví se uchovala víra partikulární, byli by věřící vskutku strážci apoštolské víry. Taková zásada však vyplývá z nesprávného pojmu církve, z něhož zase se zrodil byzantsko-slavofilský blud: mesianism ruského národa. Poslední konsekvenci tohoto klamného principu jest popření pojmu církve a jejího řádného hierarchického zřízení.

Ostatně jest pozoruhodno, že Bolotov, přes své zaujetí proti primátu, vidí se nucena přiznati vliv papežův na východě, a to již před pontifikátem Lva Velikého. Ač se snaží tuto skutečnost všelijak svými výklady zastíti, nemůže přece zničití sledy toho, kterak se živě pocítovalo, jak v církvi západní, tak i v církvích východních, že biskupové římsí jsou dědici stolce Petrova.

Ke konci ptá se prof. Hadžega, jak odstraniti obtíže, jež brání východanům uznati primát papežův?

Bolotov, jak jsme viděli, uznává, že církev je založena na Petrovi, ač Krista nazývá kamenem úhelným. Připouští přítomnost Petrovu v Římě, leč ne dlouhou. Nepopírá, ano dokazuje mnohými příklady, že výsady primátu a neomylnost jsou dány již za papeže Lva Velikého, přece však zamítá primát. Aby svou polovičatost zakryl, zkracuje dosah nepopřených těch fakt, práva patriarchální nerozlišuje od práv papežských a podává nejednu interpretaci zkrácenou předsudky byzantinismu a slavofilství.

Za nejúčinnější prostředek, jímž možno by bylo dojítí shody na tomto poli, pokládá dr. Hadžega, aby orthodoxní přezkoumali od základu všechny své názory, zvláště svůj názor o pojmu církve. Tu by se seznali, že ani my katolíci nepopíráme mystického spojení věřících s neviditelnou hlavou církve Kristem. Ale dlužno nezapomínati, že církev je neméně společností viditelnou, která podle vůle Kristovy má na zemi splniti svůj úkol. K tomu potřebuje viditelné hlavy. S otázkou primátu souvisí řada jiných otázek exegetických, dogmatických, dějinných a církevně-právních. Aby se tudíž s úspěchem o ní badalo, třeba kritického výboru všech míst sv. Otců, která buď vykládají smysl citátů z Písma sv. (na př. Mat. XVI., 18), nebo objasňují moc římské stolice. Na této cestě sejdou se katolíci s pravoslavnými. Konečně se jeví velmi žádoucím systematický výklad teologie prvních sedmi oekumenických sněmů.

Ukončiv slovy: „Bůh utvrdí naší mysl, osvěl rozum náš a přivede nás ku poznání pravdy!“, prof. Hadžega podal přítomným Rusům krátký a zhuštěný obsah své přednášky v řeči ruské.

Ruský student Alexander Jegorov, bydlící v Praze, pozdravuje kongres, a pokládá za nejpotřebnější, aby se obě poloviny křesťan-

ského světa, západ a východ, lépe poznaly. Tím zmizí většina předsudků. Sam zakusil na sobě blahý vliv přátelských styků s katolickými studenty. Za války i mezi ruskou hierarchií probudila se touha po sjednocení, a patriarcha Tichon napsal spis o primátě, který nebyl dalek katolického stanoviska, ale byl v Rusku zakázán. Nyní však je znám a působí dobře.

Španělský jezuita P. Gil si přál, aby idee Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, pracujícího o sjednocení církví, byly i mimo země slovanské co nejvíce rozšířeny, a navrhuje k tomu cíli, aby se vydával nějaký časopis latinsky psaný, v němž by se theologicky správně, a při tom lidově, pojednávalo o otázkách unionistických. Dal by se šířiti i mezi ruskou emigrací, a poněvadž by měl naději na mnoho odběratel, nebylo by jeho financování takovou nesnází. Ovšem pro cizí země bylo by snad vhodnější jiné jméno, poněvadž slovanští apoštolé jsou jim málo známi. Jeho upozornění vyneslo sjezdu 9. resoluci. Prof. Slipyj doporučuje, aby se zejména záslužná Acta prvních tří velehradských sjezdů a deset posud vydaných ročníků Akt akademie velehradské, které vyhovují přání P. Gila, jsouce psány latinsky, a obsahují množství cenného materiálu, šířily a studovaly u nás i v cizině.

Hned nato promluvil

Msgre dr. Josef Kachník,

profesor Karlovy university v Praze, o uctívání sv. Cyrila a Metoděje na východě, sv. Vladimíra a sv. Olgy na západě.

Vychází ze slov T. J. Lamyho v článku „Církev ruská a římská“ (La science catholique, 1890), jimiž se vyzývají pravoslavní křesťané, aby poslechli hlasů svých prvních apoštolů sv. Cyrila a Metoděje, sv. Vladimíra a blah. Olgy, svých modliteb liturgických a velikých učitelů církve řecké, a aby se vrátili k středu jednoty, jež zřídil v Římě kníže apoštolů. Hlas sv. Cyrila a Metoděje tím ochotněji bude slyšán, čím více bude mezi orthodoxními šířena jejich učta. Poněvadž soluňští bratři byli římskými katolíky, má-li jejich kult býti pravý, má-li se líbiti Bohu, musí býti uctívání jakožto katolíci. Fotijstvím otrávená mysl slovanských národů může býti získána Římu, poznají-li, že jejich apoštolé sv. Cyril a Metoděj byli upřímně oddáni římské stolici. Žel, posud jejich učta nedospěla této výše. Východní Slované uctívají v nich přívržence Fotiovy. Tak o nich psali ruští učenci Platonov, Budilovič a zvláště A. D. Voronov (Glavnějšie istočniki sv. Kirilla i Methodija, Kiev 1887), který líčí oba slovanské apoštoly jako Fotiovcy, jen z opatrnosti, nebo spíše z chytrosti udržující styk s papeži. I někteří západní filologové, jako berlínský profesor Brückner, opírajíce se o panonskou legendu o sv. Metoději, vidí v nich zapřísažlé odpůrce Říma.

Úmysl Lva XIII., jenž okružním listem z 30. září 1880 (Grande munus) chtěl právě rozšířením učty sv. Cyrila a Metoděje po celém světě Slované sjednotiti ve víře katolické, nedojde splnění, pokud východané se nepřesvědčí, že oba svatí bratři vskutku byli dalecí

jakéhokoli rozkolu, jsouce bezelstně a s přesvědčením oddáni římské stolici. O důkaz toho se pokusili mezi katolíky zvláště Msgr. dr. Frant. Snopek (zemřel 18. března 1921) v četných svých knihách, a prof. dr. Fr. Grivec ve spise „Pravovernost sv. Cyrila in Metoda“ (Lublaň 1921), oba však jinou metodou. Snopek, pokládaje život sv. Metoděje za pozdější tendenční práci, nikoli za dílo žáka Metodějova Klimenta, nalézá hlavní svědectví pro pravovernost Metodějovu v listě Jana VIII. Industriae tuae (z r. 880). Grivec však shoduje se s většinou slovanských filologů, že zmíněná legenda je dílem učedníka Metodějova, a místa, jež Snopkovi se zdála býti protirímská, vysvětluje tak, že nezůstává v nich nic, co by svědčilo o fotijství. Sv. Cyril a Metoděj, jsouce odchovanci řeckých klášterů, kde vládl duch sv. Theodora Studity, obhájce primátu, byli jako vůbec řečtí mniši té doby smýšlení spíše protifotijského. Grivec připouští i cestu Metodovu do Cařihradu, o níž vypráví legenda; bylť Fotios po r. 879 nějaký čas v Římě uznáván, dokud novými úskoky nepřivodil svůj pád, takže nelze z této cesty nic vyvozovat proti římské orthodoxii sv. Metoděje.

Ale na Rusi o těchto pracích Snopkových, Grivecových, nebo Martynovových, Gagarinových jen málokdo ví. Lid, jak jej tomu učí kněží, ctí pořád sv. Cyrila a Metoděje jako Fotiovice a nepřátele Říma. Co tu činiti? Za změněných poměrů politických dlužno změnit i posavadní metodu studia unionistického, jež se obracelo víc k mocným na Rusi, ať kněžím či laikům. Největší překážkou unie byla vláda, jež udržovala církev v naprosté závislosti. Zdá se, že národ ruský dosáhl oné duchovní svobody, jež jest podmínkou sjednocení. Leč mysl ruského lidu není ještě tak uklidněna, aby se otvírala neporušené pravdě. Nejvyšší Pastýř upravuje cestu skutky dělné lásky. Co však my?

Na nás jest upravovati cestu duchovní, získati napřed srdce, potom rozum pro unii. Ruský lid ctí sv. Cyrila a Metoděje, kteří patří vlastně nám, jsou západníci, u nás hlavně na Moravě a v Čechách hlásali evangelium a organizovali církev. Nuže, uctívejme navzájem i my původce a šířitele křesťanství v Rusku, blah. Olgu a sv. Vladimíra Velikého, tak aby východ i západ slovanský se sjednotil v kultu národních světců, jako se shodovali v jednotě katolické první jejich hlásatelé evangelia sv. Cyril a Metod, sv. Vladimír a Olga. Msgr. Kachník, dovolávaje se Pelesze a Vl. Solovjeva, ukazuje, že Rusko tehdy, a ještě dlouho později, bylo sjednoceno s římskou stolicí, a že zvláště v Kyjevě metropolitě přáli unii; až koncem XVI. století schisma znárodnělo.

Rusové jsou opoutáni předsudky. Ty se nedají jinak odstraniti, leč když šířením kultu sv. Olgy a sv. Vladimíra na západě u nás se nakloní srdce ruského lidu k unii, a rozum jejich, poučen vhodnými knížkami a brožurami ruský sepsanými, sezná katolicitu sv. Cyrila a Metoda i jalovost rozdílu mezi východem a západem. Nejlépe by se věc dala uskutečnit v Kyjevě, náboženském středisku, odkud kdysi Rusům zazářilo světlo víry katolické. Tam by se měla organizovati

kolonie katolíků ze západu, aby tyto idee rozsévala a příští unionistický kongres v tomto městě připravovala.

Vsechna tato přání však předpokládají niterné sjednocení u víře a kázni těch, kdož touží po unii. Jinak by nás mohli jinověrci odkázati známým: *Medice, cura te ipsum!* Dlužno tudíž pracovati a modliti se, aby v krajích katolických Slovanů se zpravdilo slovo Kristovo: *Ut omnes unum sint!* (Jan XVII., 11.)

Pan biskup Fischer-Colbrie svým poutavým způsobem stanoví, jaké závazky plynou pro nás z toho, co bylo předneseno. Předně jest třeba velmi mnoho věděti. Zvláště dějiny sv. Cyrila a Metoděje měly by nám býti důvěrně známy. Z autentických pramenů, jimiž jsou papežské listy, mezi nimi jmenovitě bula *Industriae tuae* z r. 880, nejlépe se jeví jejich poměr k papežské stolici. Navrhuje tudíž, aby do tleologických příruček byly vřazeny dvě kapitoly, v nichž by byla náležitě zpracována otázka primátu, v souvislosti s veškerou naukou o církvi, a otázka o pravověrnosti sv. Cyrila a Metoděje (srov. resoluci 5. a 6.). Ale vědění nestačí; třeba i chtít. Vůle naše musí býti vykonavatelkou naší osvědčené víry. Třeba, abychom sami byli sjednoceni s náměstkem Kristovým v Římě. Pan biskup, který sousedí s oběma řecko-katolickými diecésemi, prešovskou a mukačevskou, chválí jejich kněžstvo, mezi nímž se nenašel přes teror a pronásledování, ani jeden apostata. Aby se idea jednoty s Římem co nejvíce utvrdila mezi lidem, navrhuje rozšíření Führichův obraz „Řím“, vyjadřující velmi účinně tuto myšlenku (srov. resoluci 7.). Konečně třeba nám všem pracovati za vznešeným cílem sjednocení. Církev netouží po moci světské; nechce nic slabého zaslápnouti, jejím posláním, a též naším, jest žehnati. I zbraně jsou jiné: nikoliv násilí, nýbrž světlo a pokoj Kristův.

Naposled hlásil se k slovu básník kapitán MUDr. J a r o s l a v D u r y c h, a pozdraviv sjezd jako laik a český spisovatel, rozhovořil se o úkolu našeho státu ve snahách sjednocovacích. Čeští katolíci vidí ve vzniku svého českého státu, na troskách monarchie habsbursko-lotrínské, gesto Boží, neboť nic neděje se náhodou. Bůh běře si sám, co se mu odpírá; a nechtěl-li mu moderní svět přinášeti dobrovolné oběti, dal je proti své vůli v hekatombách světové války. Vedle zkázy rakouské říše byla to záhuba Romanovců, děsivě krutá, jež předcházela utvoření českého státu; ve stínu těchto dvou událostí jest hledati jeho vznik. Je zřejmo, že má ve světové ekonomii od Boha své vlastní poslání. Poučí nás o něm pohled na mapu. Nemožné hranice, pro něž nepřátelé nevěstili naší republice dlouhého trvání, jsou jako ruka, mocně ukazující na východ a souhlasí s pokynem papeže Pia XI. k severu, k Rusku, jenž není nám jen přáním, nýbrž rozkazem. Náš stát, se svým málo kosmetickým přívěskem Podkarpatské Rusi, která by mohla býti přítěží, kdyby nesplnila svůj úkol: býti mostem k slovanskému východu — jest etapní stanicí v ofenzivě katolicismu směrem od papeže vyznačeným. Pro českého katolíka jest radostí i pýchou vědomí, že církev potřebuje našeho národa k svým božským cílům. Durychovi se proto vidí potřebným, aby v našem státě du-

chovní moc, představovaná hierarchií, byla co nejvyvinutější a naprosto sjednocena. Jen tak bude moci postavit se v čelo tomuto výboji, který jest naším určením.

Nemohlo býti šťastnějšího skončení tohoto prvního dne sjezdového, nežli tato energická a přesvědčivá slova Durychova.

II.

V úterý (8. srpna) počalo rokování zase o 8. hodině ráno. Napřed dr. Cinek podal všestranný, při tom arci neutěšený obraz o československé sektě, rozebrav historicky a kriticky jak její vznik, tak mlhavé její učení. Právě na sjezdě se pozorovalo, do jaké míry jsme za hranicemi rozkřičeni pro toto nic, které brzy vezme za své, a přítomní byli dru Cinkovi nemálo povděčeni, že je správně informoval. Vyslovil to odpoledne dr. Zívkovič, jenž při té příležitosti, děkuje dru Cinkovi, vylíčil také „chorvatskou národní církev“, podobající se sektě československé. Tvrdí dokonce, že si Čechy obrali za vzor. Jsou stejně bez zásad. Národní řeč, odstranění brevíře a celiátu je úplně charakterisují. Lid je ignoruje; toliko mezi inteligencí mají něco přívrženců a drží se hlavně podporou vládní.

Po dru Cinkovi četl autor této zprávy referát, jež poslal ruský kněz, působící nyní v Cařihradě,

O. Glěb Verchovskij

o významu liturgie pro sjednocení církvi a o možnosti unie. Pro svěžest a aktuální naši potřebu domácí, uvádí se tu beze změny*) I. Nejen rozum a vůle, osvícené vírou, ale též cit má nemalý úkol v životě křesťana. V naší složité bytosti působí na sebe bez přestání duch a hmota tou měrou, že bychom mohli přirovnatí své úkony náboženské čistě duchovní a to, co se nazývá náboženskou emocí, k dvěma kolům na jedné ose. Vnější kult je naprosto neodlučitelný od pravého náboženství, a církev katolická, tak jako synagoga Starého zákona měla od prvních svých dnů jisté vnější formy obřadní, i soukromé i veřejné, obět nejsvětější Eucharistie, svátostí ustanovené samým Ježíšem Kristem, dále zavedla sama veřejné modlitby, svátostná žehnání a exorcismy, provázené symbolickými obřady. Symbolické úkony vyjadřovaly náboženský cit a spolu jej probouzely, zobrazující vnitřní děje rozumu a hnutí vůle. Záhy se tyto ustálené formy veřejného kultu zkrystalisovaly v liturgických textech, v náboženských obřadech a v oděvech kněží. Tato krystalisace, závisíc na podmínkách krajů, zvyků, druhotných podání apoštolských a tvůrčích činech charismat, nepostupovala vždy stejně. Podstata nekrvavé oběti a svátostí ustanovených Ježíšem Kristem trvala totožná v celém světě, jako totožnou a všeobecnou byla víra katolická, avšak liturgické texty, roucha kněžská a náboženské obřady se různě měnily. Tak

*) Pro sjezd pořídil jsem latinský překlad, místy zkrácený; zde je to nově přeloženo z francouzského rukopisu.

povstávaly v církvi různé rity. Když krystalisace kulturních forem dospěla ke konci, církevní moc je uspořádala definitivně a nedopouští již jakékoli jejich změny od osob soukromých.

Obřady schválené církví obsahují nejsv. Eucharistii, svátosti, svátostniny, exorcismy a všechny modlitby i posvátné úkony liturgické a veřejné. Nejen oběť mše sv. a svátosti, jež působí *ex opere operato*, nýbrž všechna veřejná modlitba církve, konaná skrze jeho zástupce, jest modlitbou samého velekněze Ježíše Krista a tím jest communicativa gratiae, takže ten neb onen obřad, který je vskutku neodlučitelný od veřejné modlitby, jest instrumentum gratiae communicativum ex opere operantis ecclesiae, což jest totéž jako Christi Pontificis. Obřad jakožto souhrn všech projevů vnějšího kultu některé místní církve, jest prostředím, ve kterém se rozvíjí veškerá psychosfická bytost křesťana od narození až do smrti.

Obřad, ritus, jsa nástrojem milosti, působí zároveň na rozum i na cit svou symbolikou, která, odrážejíc spasitelné pravdy víry a vznícujíc náboženské pohnutí, připravuje člověka k spolupůsobení s milostí. Odtud si vysvětlíme, proč lidé mimoděk ztotožňují víru s obřadem, v němž je církev učí věčným pravdám, ve kterém se jim dostávalo milosti s nebes, s nimž, abych tak řekl, je srostlá jejich vlastní náboženská zkušenost. Obřad hluboce zasahuje do veškerého života křesťanova a do všech jeho náboženských úkonů soukromých i veřejných. A tak i všecek život, domácí i společenský, jest nassát ritem, který určuje svátky, jména, posty, starobylé, polonáboženské zvyky a tak dále.

Obřad působí na duše věřících, i když se činně neúčastní posvátných úkonů. Zkušenost dokazuje, že většině přítomných jest služba Boží takřka jen atmosférou neb zdrojem jejich modliteb soukromých, účast na veřejné modlitbě církve jest ryze pasivní, nikdo obyčejně neodpovídá ze strany věřících a nikdo se ani nesnaží pochopití posvátných zpěvů, nicméně úhrn slov posvátného jazyka, nápěvy a úkony posvátné působí samy sebou na duše, plníce je blaženstvím a strhující je k rozjímání a nazírání věčných pravd. To vysvětluje částečně ustavičnou vůli církve, aby jazyk liturgický byl vždy jazykem mrtvým. Opravdu, instrumentum gratiae působí na nás ne proto, že je chápeme a jemu odpovídáme, nýbrž *ex sese*, není to naše dílo, nýbrž opus operantis samé církve. Také lze snadno pochopití, proč kacíři a jejich stoupenci usilují zavést obřady v živých jazycích národních: liturgie jim není nástrojem milosti a je přirozeno, že chtějí racionalisovat veřejnou modlitbu. Je to úplně správné, jelikož vně církve katolické obřad přestává býti nástrojem milosti (*per se*), kdyžť církev nepůsobí, a veřejná modlitba není leč soukromou modlitbou jisté skupiny lidí.

Obyčejný lid lne zpravidla tak k svému ritu, že si jej nedovede představití nezávisle na víře, a změna ritu je mu tolik, co zrada víry. Nábožný lid velmi lehce se rozněcuje, podléhá oné psychologii davové, kde cit vítězí nad rozumem. Lidé, kteří nejsou nábožensky kultivováni, tak vášnivě jsou oddáni svému obřadu, že by se mohli v té věci nazvat šoveny. Nutno vysvětliti, co rozumíme náboženskou kulturou

nebo spíše katolickou kulturou. Tato kultura nezávisí podle nás ani na vzdělanosti ani na sociální úrovni, nýbrž tkví v dobře vedeném sensualismu náboženském, kdy rozum osvícený milostí panuje cítěm. Výsledkem této hluboce katolické duševní kultury a upřímné spolupráce s milostí Ducha sv. jest habere sensum Christi, sensum catholicum.

Aby nám bylo lépe rozuměno, stůj zde příklad z naší osobní praxe. Stane-li se v Rusku, že musíme sloužit mši podle obřadu řeckého v některém kostele polském, přítomní latince neskrývají svého odporu, dávají na jevo zřejmou nevážnost k nejsv. Svátosti a podezírají svého kněze, že zradil víru, připustiv „schismatika“ k jejich oltáři. A přece vědí velmi dobře, že unie trvá, a slyší v řeči, které dobře rozumějí, modlitbu hlasitě pronášenou za papeže, za jejich biskupa i slova konsekrace. V krajích románských a německých pozorovali jsme právě opak. Lidé, kteří jakživi neslyšeli o řeckém ritu a nerozuměli ani slovíčka ze slyšených modliteb, modlili se po celý čas zbožně na kolenou, aby nepropásli chvíle pozdvihování. Věřili, že když jejich farář pustil tohoto kněze k oltáři, musí to být katolík. V prvním případě běželo o lid, nemající katolické kultury, v druhém o lid kultivovaný. V prvním obřadní šovinism nutkal dav k nelogickým skulkům, ano dokonce k rouhačství, v druhém vidíme katolickou logičnost a hlubokou zbožnost. Cílem naší pastorače jest jistě, abychom učinili ze svých věřících lidi katolicky kultivované, nebo což jest totéž, dobré a zbožné katolíky. Nedostatek této kultury mezi katolickým lidem jest velikou vinou kněží, kteří se nestarají o to, aby, jak náleží, poučili své ovečky, ale plýtvají dojetím nad silou jeho náboženského citu a příliš doufají, že právě tato síla citu je uchová rozkolu a kacířstev, bez zvláštní péče jejich pastýřů.

II. Lev XIII. v bule *Orientalium dignitas Ecclesiarum* nazývá rozmanitost obřadů v církvi nejkrásnější její ozdobou a naznačuje, že to je nepochybným důkazem její katolicity. Církev jakožto všeobecná společnost věřících, skládá se nejen z jednotlivců, nýbrž i z národů, kmenů, ano i kultur. Milost neníčí přirozeností, nýbrž zdokonaluje ji, a ježto rozdělení lidstva na plemena, národy a kultury jest dílem přírody, milost posvěcuje a zdokonaluje všechny jejich skutečné individuální rysy. Pozorujeme, že různí národové nám dali různé typy světců, vnesli do aktivního života křesťanství různé letory, dali vznik různým druhům mystiky, zanechali rozličná díla vědy a umění. Dvě velké kultury, které byly učiněny hodny státi se současnými Vtělení, kultura řecká a kultura římská, přinesly katolické církvi všechny své duchovní poklady, jazyk, filosofii, právníctví, hudbu a umění výtvarná, které, rozkvetše v církvi, zrodily nádherné ovoce zbožnosti a vědění. V rukou církve všecko toto kulturní bohatství stalo se neméně mocným nástrojem pro civilisaci a vzdělání obrácených barbarů. Všecky nynější kultury evropské vyvíjely se pod vlivem jedné nebo druhé z těchto dvou kultur církve. Jsouce až posavad živý v církvi, pronikly tak hluboce do národů, jež byly vychovaly, že jich nelze odníti nejen těmto národům, ale ani jednotlivým osobám, abychom tím

neznetvořili jejich národní fysiognomie. Je známo, že západní církev měla nesmírně důležitou úlohu při tvoření jazyku netoliko románských, nýbrž i slovanských a germánských, nemluvíc ani o jejím vlivu na vědy, umění, zákonodárství a psychické ustrojení individuí u různých národů. Podobný úkol měla východní řecká církev u národů, které jí podléhaly. Nehodnotíme ještě tohoto významu, k němuž se chceme vrátiti níže, prostě tu klademe ten fakt, že v přítomné době jsou kultivované národy, jimž církev východní jest pravou matkou jejich psychické fysiognomie a jejich civilisace. Tyto dvě pokřesťaněné kultury, kultura římská a kultura řecká, poskytly svým příslušníkům dva různé názory na křesťanství (*aspects du christianisme*), jež se vzájemně doplňují, jeden jest víc aktivní, druhý víc kontemplativní, a odsud dva různé názory světové, jeden víc juridický, druhý víc mystický. Již v nejstarších dobách zrodily tyto dva různé názory křesťanské v jediné a téže církvi dva hlavní obřady, obřad latinský a obřad řecký, jejichž podstatný rozdíl se zakládá na různosti těchto dvou názorů křesťanských, které jsou stejně orthodoxní.

Sluší poznamenati, že tato psychologická nepodobnost z části zaviniła rozkol. Nicméně je nepochybné, že v církvi existovaly dvě náboženské kultury, základ toho jest nikoli v právu lidském ani v posilivním právu božském, nýbrž v právu přirozeném. Obřady, které tím vznikly, existují právem církevním se základem v božském právu přirozeném (*de iure ecclesiastico cum fundamento in iure divino naturali*). Obřad západní a obřad východní jsou tak neodlučny od katolicismu, jako národy od lidství.

Mnozí soudí, že různost obřadů rozvrací dokonalou jednotu církve a že východní obřady jsou toliko *malum necessarium*. Teoreticky rádi připouštíme jako ideál jednotnost obřadu Matky-Církve v celém světě, byla by to *unitas in uniformitate*, ale vzhledem na to, že církev nemůže nemíti své etnografie, pokládáme tento ideál za neuskutečnitelný, jako nemožným je přetvoření veškerého lidstva v jeden národ. Proto je nutno počítati toto *malum necessarium* za *status quo* přítomného řádu božského, a spokojiti se pokorně ideálem, snad pro některé menším, avšak který jest docela reálný a božský — *unitas in varietate* (jednota v rozmanitosti).

Katolicism má to zvláštní, že zároveň spojuje a i rozlišuje. My katolíci ab omni natione congregati (shromáždění ze všech národů) jsme jedním národem Božím a církev jest mezinárodní posvátno, a přece nic tak nepřispívá k vyhranění národů a ku pokroku jejich národnostních kultur jako katolicism. Odstředivá a dostředivá síla lidské přirozenosti nalezají jen v církvi svou dokonalou syntézi jak u jednotlivců, tak i u celků.

Snad mohl by někdo namítnouti, že římská církev vskutku usiluje o jednotnost obřadu na západě na úkor západních ritů, což dokazuje, že obřady existují jen právem lidským. Avšak tím se naše these nevyvrací, neboť 1. v tomto případě římská církev netouží leč po jednotě obřadu latinského, jehož odnože jsou rázu víc soukromého. Pokud se týče odstranění ritu gallikánského, měl pro to Řím závažně

důvody. 2. Římská církev není těchto ritu docela, nýbrž omezuje toliko jejich šíření, pro něž není dostatečné příčiny. 3. Neupíráme církvi práva učiniti tak částečně ob maius bonum spirituale. Kde běží o druhotné zákony přirozené církev má též práva jako stát. Nieméně neuznati prvotních práv přirozených podobalo by se umělému odnárodňování, a jak zkušenost učí, příroda se tu vždy mstí.

Může se také proti nám uvést, že latinský obřad je de facto universální, neboť všechno šíření víry za posledních tisíc let konalo se výhradně v tomto obřadě, a je rozšířen po celém světě. Bylo by bezúčelno popírat, že většině katolicism jest totéž co „latinism“, ale jsme daleci toho, abychom tento projev církevního života pokládali za normální, tak jako pokládáme za nenormální odpad východních patriarchátů od katolické jednoty. Latinskému obřadu je vnucen tento úkol universálnosti, a dlužno přiznati, že úkol ten, k němuž je dohnán, jest mnohdy nad jeho síly. Jest rovněž tak pravdou, jako je faktem, že apostasie východu neprosperla, nýbrž zabránila expansi katolicismu. Východní obřad, který zásadně připouští užívání národní řeči k své potřebě, jest povolnější k propagandě než latinský. Veliká plemena asijská, Číňané, Indové, obyvatelé Tibetu, hrdí na své prastaré kultury, obrátili by se na katolicism mnohem rychleji v ritu východním, který by se bystře, snadno a zákonitě přizpůsobil jejich zvyklostem kulturním i náboženským. Neobyčejný úspěch nestorianismu mezi Indy, v Číně a v Tibetě, který si tam razil cestu ve středověku, jest toho dokladem. Tato herese neměla ani kofenů ani milostí, pročez vyhnula tak brzy, jako se rozšířila, ale tuto hbitou a lehkou expansi jest přičísti jediné na vrub východního obřadu u Nestoriánů. Vedle toho si připomeňme čínské rity jesuitů a nyníjší, poměrně žádne, šíření katolicismu v Asii, vzdor krvi mučedníků a heroickým námahám misionářů po několik věků. A ostatně obřad latinský není již naprosto všeobecný, neb v katolické církvi jest několik milionů věřících východního obřadu. Na celé prostore bývalé říše carské, to jest na převážné části souše evropské a asijské panuje obřad řecko-slovanský. Jest to dílem ruské církve, která po dobrém nebo po zlém, násilím neb opravdovou láskou křtila pohany po tisíc let.

Ať tak či onak, jest víc než sto milionů pokřtěných lidí, jimž křesťanství jest totéž co řecko-slovanský obřad. Kdyby tento obřad byl oživen sjednocením s Římem a zahrnut milostmi, mohl by se státi pro církev bonum necessarium a obrátiti na křesťanství celou Asii. Pročež, alespoň a posteriori, jest nám přijmouti jako pravdu, že katolicism není „latinism“, nýbrž že je sám v sobě polyrituelní, mnohoobřadný, a ztotožňování jeho s latinismem dlužno nám rozhodně potírati jakožto ideu bludnou a protikatolickou. Ti z nás, kdož budou činní při obrácení východních národů, budou museti jasně označiti ideu polyritualismu jako integrální část nauky katolické církve, a potlačující své osobní city, budou se museti zříci škodlivé touhy, šířiti „latinism“ v církevním východě. Přes některé velmi smutné události v tom ohledu, jako latinisace Řeků v Archipelagu, nemáme nejmenší pochyby o tom, že Řím se nikdy potají nesnažil latinisovati orient. Jest

dostí svědectví svaté Stolice, známých celému světu, které dokazují opak. Mohli bychom je nazvat doklady kanonické a pastorální tradice v církvi. Chyby a přestupky, proti kterým tyto papežské dokumenty byly vydány, pocházely buď odtud, že borci latinismu, pracující na východě, neznali ducha katolicismu nebo zlovlně neposlouchali Říma. Nelze ani pochybovat o upřímnosti velekněží, kteří vydali tato svědectví, ani vykládati je snad oportunismem.

Věříme pevně a netápeme ani okamžik, že svatá Stolica nikdy nevydá nějaký zákon, který by rušil, byť jen z části, východní rity. Vždyť by sama jednala dočista proti svým staletým zásadám a proti církevnímu pragmatismu, který si žádá vždy většího rozvoje a musí vzhledem k časovým okolnostem ukázat, jak ideologicky, tak prakticky vztah katolicismu k orientu. Obřad latinský má jisté výsady v církvi 1. jakožto obřad mateřské církve, 2. jako obřad, žijící a se vyvíjející bez ustání za posledních tisíc let s životem církve, který byl i jeho životem, 3. obřad latinský má nyní velkou převahu početnou nad ritem východním, což již vysvětluje z předchozího. Ale principiálně, jakožto nástroj milosti, jakožto veřejný kult Boží nemá naprosto žádné přednosti před ritem východním.

Církev čeká úplného vzkříšení východních obřadů nejen k vůli spáse duší, tonoucích v rozkolu, nýbrž také k vůli sobě, aby projevila svou katolicitu v plném světle.

Katolicismus — jednotu víry a nauky pod nejvyšším pastýřem, náměstkem sv. Petra, s rozmanitostí starých ritů apoštolských — toť učení svaté římské stolice, jasně vyznávané papežem Lvem XIII. a všemi těmi papeži, kteří se stále pozdvíhovali na obranu dřevních obyčejů a výsad východních církví. Dobrý katolík je povinen sentire cum Ecclesia. Smýšlení církve jest smýšlení Ducha sv., pravdy, která přebývá v církvi a ji vede. Úmysl církve jest úmyslem samého Ježíše Krista, její neviditelné hlavy a jejího velekněze. Každý katolík, jenž tím neb oním způsobem se věnuje konverzi východanů, buď vždy pamětliv, že jeho práce bude úspěšná a Bohu libá jen tehdy, bude-li podle úmyslu církve. Zachraňující duše odštěpené v neshodě s kanonickým právem neb docela s úmyslem Božím, můžeme krajně uškodit spáse zástupů, které církev má přivést do svého ovčince. Naše apoštolská práce nesmí se v ničem lišit od slov a idejí Říma, aby ti, které máme přivést k svaté jednotě, neměli nijakého práva vinit nás ze lži a přetvářky a k vůli nám vinit i svaté náměstky Ježíše Krista. Ne via veritatis per nos blasphemetur!

Ze všeho, co bylo řečeno, snad posluchač nabude dojmu, že nosíme dříví do lesa a per longum et latum dokazujeme, co je dávno každému známá věc. Slyšíme již výkřiky některých: „Kdo chce zničit vaše východní obřady? Vše je v pořádku — filii Abrahae sumus, a tvůj orient se nás pranic netýká.“ Ano, snad je tak lépe, že až posavad východ se vás netýkal, ale vězte, že jestli kdy s pomocí milosti Boží se vás bude týkat — bude vám počítati s tím, co jsme řekli.

III. Jest známo, že 90 procent církevního orientu jest ve stavu rozkolu. Vzhledem k tomuto orientu stojí katolická církev před dvojitým

problémem: 1. spásou duší, odervaných od milostné jednoty a 2. sjednocením rozkolných církví s Římem. První problém, zřejmě důležitější a přední jest *causa finalis* veškeré činnosti církve, týkající se lidí. Druhý se netýká zvláště leda východu, totiž lidnatých a hojných společností křesťanských, jež se zovou východními církvemi. Tyto společnosti tvořily kdysi jeden celek s církví, představovaly s ní mystické tělo Ježíše Krista, ale potom, lidskou zlobou a dopuštěním Božím opustily luno církve a pozhaveny jsouce milosti, po tisíc let žalostně živoří v propasti rozličných bludů.

Úkolem katolické církve jest navrátiti je do stavu, v jakém byly před rozkolem, učiniti totiž opět tyto východní provincie živými a kvetoucími, jako za oněch dávných dob, kdy byly světlým celého světa, vydávající ze svého středu velké průkopníky a myslitele katolicismu, sv. Otce a učitele církevní.

Je zřejmo, že druhý úkol, který si církev stanoví, je podřízen prvnímu, spáse duší, a není než prostředkem, jak jej naplniti. Třeba toliko věděti, zda tento prostředek jest jediný a nutný, zda onen prvý úkol není ono *unum necessarium*, k jehož uskutečnění každý prostředek počestný je stejně dobrý? Jinak řečeno: spadají oba tyto úkoly v jedno tak, že první je syntheticky obsažen v druhém, a že splnění tohoto bylo by spolu i splněním prvního? Není pochyby, že oba úkoly opravdu spadají v jedno, a že unie církví jest nejkratším a nejdokonalším prostředkem pro spásu milionů odštěpených duší. Ale jelikož spása duší nečeká, třeba jest proselytismu, který, jsa přípravnou prací unionistickou, má s ní býti souběžný a sloužiti za jakousi etapu na cestě k realizaci unie. Vytrhnouti duše ze schismatu způsobem nespokojeným, v neshodě se snahami unionistickými, bylo by unií velmi škodlivó; a nemělo by se na východě přiházeti.

Máme-li však činiti s křesťany organisovanými ve společnostech církevní, je patrnó, že jen přidružení této společnosti v jejím celku, se vším příslušstvím hierarchie a kultu, k tělu jediné církve učinilo by z těchto izolovaných jednotek, z nichž se skládá, údy tohoto těla, to jest katolíky. Bylo již dříve řečeno, že věřící tak visí na svých obřadních a náboženských zvyklostech, že je až ztotožňují s vírou. Totéž shledáváme i u rozkolníků na východě, pro něž obřad je vším; jest vzácným pozůstatkem jejich katolické starobylosti, jest jediným zdrojem církevního vyučování, nahrazuje jim živé slovo katechisace, která jim chybí, konečně rítus jest jim jedinkým prvkem, který věřící vespolek pojí a utváří jejich křesťanské vědomí. Všichni odštěpenci východu, kromě velmi nepatrných výjimek jsou bona fide, bez osobní viny; přesvědčovatí je, jednoho po druhém, a nezničití při tom jejich bezelstnosti, je zhoľa nemožno.

A nyní se naskytá otázka: je unie církví možná?

Mnozí, a zvláště ti, kdož působili mezi rozkolníky na blízkém východě, Řeky a Slovy balkánskými, soudí o této možnosti pesimisticky. V přítomné době títo národové hromadně, jak jejich kněží tak laici, zdají se nepřístupní takové ideji. Je pravda, že dnes není možno počítati s takovou unií, jako byla florentská, kterouž by se všecek roz-

kolný východ v osobách svých hierarchů najednou podrídil svaté Stolicí. Není pro to dnes ani podmínek a příslušných faktorů. Byla by však takováto unie pro nás žádoucí?

Jestliže ani v XV. století, kdy učící hlas východní hierarchie byl ještě slyšán a kdy její autorita v očích křesťanů byla ještě velmi veliká, idea unie s Římem nepronikla mezi prostý lid a nezískala si ani nižšího kleru, což teprve dnes, kdy hlas hierarchie se již dlouho odmlčel, kdy se dokonce zřekla své autority, pokládajíc za nemístné, vyháhat si ji, a kdy nižší klerus a laici se stali úplně *sui iuris*!

Dnes rozkolní biskupové nepasou svého lidu, nýbrž následují jej ve směru *minoris resistentiae*, nebo což jest lepší — dělají demagogy. Dokonalá unie celého schismatického episkopátu s Římem nevedla by v přítomné době než k ztrátě všech diecésí, a většina nižšího kleru, již z pouhého „třídního boje“ proti biskupům, podnítila by v nevědomém lidu nový rozkol a vzpouru.

Přes to však sjednocení církví není jen utopií a šalebným blouzněním optimistů. Církev se modlí za sjednocení a její modlitba nemůže zůstatí nevyslyšena, dříve neb později. Vše záleží na nás, ačli jsme hodni v očích Všemohoucího, abychom byli svědky a účastníky triumfu jeho církve nad tisíciletou ranou křesťanství.

Nutno teď změnití názor o unii a chápati ji jinak než doposud. Především dlužno míti jasný pojem o rozkolu, schismatu.

V řečtině zove se schismatem (σχίσμα) sám úkon dělby církevního celku, když lokální církev, neprohřešujíc se proti jednotě víry, zdráhá se podrobiti zákonitému náměstku Kristovu. Potom se nazývá schismatem trvalý stav odbojné církevní provincie. Dnes, po prohlášení vatikánského dogmatu, rozkol je nemožný bez přestoupení víry, ale tehdy, když vznikl východní rozkol, takový rozkol ideální byl možný. Jmenujeme takové schisma ideálním proto, že vskutku schisma dějinné nebylo prosto hříchu proti víře. Ač odštěpení východané se nezřekli žádné definované pravdy víry, přece se zřekli theologumen, obsahujících všeobecná dogmata, která se zkrystalisovala až později. Toto zřeknutí nemohlo nemíti neblahého vlivu na jejich depositum fidei. Ideální schisma jest stav tak pomíjivý, jako sám akt dělby. Reální, skutečné schisma jest postupné a nezadržitelné přetvořování orthodoxie v heresi.

V nynějším řádu věci orthodoxie jest neodlučně spjata s katolicitou; odtud si vysvětlíme, proč ve vývojovém procesu u rozkolu lze postihnouti podobnost s rozkladem mrtvoly. Toto přirovnání se nabízí tím více, ježto církev jest živý organism, mystické tělo Kristovo. Jako mrtvola, která se postupem času vždy více liší v své podstatě od živého ústrojení, tak i tyto schismatické společnosti vzdalují se vždy víc od podstaty církve. Živý organism jest stále immanentní a stále totožný sám s sebou. Organism mrtvý stává se osudovou nutností každým okamžikem méně totožný s tím, čím byl v posledním okamžiku svého života, a v každé následující minutě přestává býti, čím byl v minutě předchozí.

Ideální schisma bylo by nyní, nehledíc k některým výjimkám,

v katolické orthodoxii z polovice XI. věku. Skutečné, reální schisma jest od ní na výsost vzdálené a vzdaluje se od ní víc a více. Když se mluví o unii církví, má se na mysli právě toto ideální schisma, a věří se, že by stačilo východním rozkolníkům, aby se stali katolíky, uznali všecek náš pozdější vývoj dogmat, ale ve skutečnosti takto s nimi jednajice, mluvili bychom s nimi různou řečí a nerozuměli by nám, leda snad několik málo z nich, zvlášt k tomu způsobilých. A tak se ve východních církvích odehrává, možno-li se tak vyjádřiti, vývoj zkázy. Pud po sebezachování před katolickou pravdou, která strhává škrabošku jejich lži, nutí je, aby jinak vykládali svědectví katolické tradice, obsažené v Písmě sv., ve sv. Otcích, církevních sněmech, v liturgii a mnohdy popírali jejich hodnověrnost. Tím vzniká pseudotradice, která je zavírá do začarovaného kruhu. Jest tudíž orthodoxie nynějších rozkolníků nevyjádřitelně vzdálena od orthodoxie XV. věku.

Na štěstí není v mrtvém organismu ani jednoty, ani pořádku při onom rozkladném procesu. Proto vidíme, že zkáza orthodoxie neděje se všude stejně a jednotně. Ježto nové pseudotradici se nedostává závazné autority a donucovací síly, ježto učící moc umlkla, konečně ježto vrozený náboženský konservatism jest ze všech nej-mocnější, stává se, že i mezi rozkolníky se setkáme s četnými osobami, které jsou nejen bez viny (bona fide), ale i v pravé orthodoxii, živěné zbytky dřevní katolické tradice a jistou mimořádnou milostí Boží. Tyto osoby by se staly velmi snadno katolíky. Dlužno přiznati, že Duch sv. vanoucí, kudy chce, uchovává dobrotivé některé z těchto církví od konečné poruchy, aby nám jednoho dne vyjevil divy své Všemohoucnosti a Moudrosti. Doufáme, že ze všeho, co jsme řekli, dosti vysvítá: čím se schisma víc blíží tomuto „ideálu“, tím snáze jest se nadíti unie, a že v přítomné době nutno se obracet nikoli na hierarchii, nýbrž na masy lidu.

Nedotýkajice se možnosti zázraků, musíme jednati tak, jako by jich nebylo. Všemi prostředky Bohem dovolenými, přirozenými i nadpřirozenými, jest nám přibližovati východní rozkolníky ke stavu ideálního schismatu a sjednocovati jejich veliké okrsky ideou obrody staré orthodoxie. Hnutí nábožensko-sociální, které tak podnítime, snadno se stane unionistickým. Tato restaurace pravoslavi a živý zájem o nauku katolickou, která je mrtvým kapitálem v skladnici víry u východních církví, musí se vztahovati nejen na to, co se nazývá spornými otázkami, nýbrž na všechny pravdy věroučné, mravní a ascetické. Vysoká církev anglická a hnutí oxfordské může býti vzorem, za okolností neméně nepříznivých.

Všecky ostatní závary národnostně-kulturní a politické jest odstraňovati s láskou a nezaumatostí co největší. Naši proselyté buďtež ideálními vzory národnostně-kulturní ideologie východní a živými příklady, jak bojovati proti zakořeněným předsudkům rozkolníků. Všemohoucnost a láska Srdce Ježíšova dokonají ostatek.

Je-li tedy úplná a všeobecná unie východních církví s Římem v přítomné chvíli nemožna, unie částečné, avšak dosti značného rozměru, mohou se uskutečnit brzy a odtud by mohla, podle stupně naší

víry, naší moudrosti a lásky, vyplynoutí úhrnná unie východu s Matkou církví. Boj s bludy jest boj s ďáblem. A boj s ďáblem dlužno vésti prostředky nadpřirozenými. V tomto zápase se lží rozkolu neb kacířství, nemůže nás, vyznavače absolutní pravdy, minouti vítězství. Ale naše pravda musí proniknouti veškeré naše skutky, všechna naše slova, naše myšlenky a záměry. Nijak nesmí se přimísiti k božské pravdě nic z našich lidských, politicko-národnostních pravd, neboť by znešvařily ryzí úmysl církve a pravdu by učinily našim protivníkům nepřijatelnou. Nejzářivější pravda nebude míti ani milosti, ani síly, aby zvítězila, není-li podávána ve jménu Pravdy Samé, to jest, není-li úmysl toho, kdo ji předkládá, naprosto ryzí.

V pravdě tkví nitrná síla přesvědčiti lidský rozum, ale nezapomínejme, že jsouc podávána nevhodně, non secundum modum cognoscentis, může již nebýti pravdou, nýbrž pohoršením. Náboženská pravda nemá vítěživé síly, nemá-li lásky, neboť třeba, aby působila zároveň na rozum i na vůli protivníkovu. Nám jest působiti na srdce rozkolníků, neboť nejsou zvykli chápati víru rozumově. Rozkolník, přesvědčen toliko rozumem, kromě řídkých výjimek, ztrácí svou dobrou víru (bona fides), upadá záhy do nových bludů a zatvrzuje se v schismatu.

Sjednocení církví se nenaplní, neb aspoň neutvrdí, bez proliti mučednické krve. Tato tajemná podmínka zdaru každé misie, toto zavlažení půdy našeho apoštolátu na východě krví, musí se státi, jinak by tam nekvetla milost spásy. S naší strany jsou nezbytny k unii církví: pravda — poctivost, víra — modlitba, láska — obět.

Škoda, že sám Verchovskij, jak opravdu zamýšlel, nemohl přijeti, aby svou přítomností dodal těmto svým krásným myšlenkám větší výraznosti a váhy! Leč i tak byli jsme mu vděční za to, co poslal.

Potom referoval

assessor a farář Jos. Zorvan-Karpaty

z Klembarku (prešovská diecése) o církevní kázni u katolíků východního obřadu podle nového kodexu kanonického práva. Ukázav, kterak papežové vždy si vážili samobytnosti východní liturgie i disciplíny, stanoví hlavní, teoretické pravidlo právního poměru mezi katolíky západními a východními, jež se zakládá na absolutně stejné vnitřní hodnotě obřadů. Z tohoto principu odvozuje pak praktické důsledky jak pro kněží, tak pro věřící řecko-katolické a na konec vyslovuje naději, že touto úctou, jakou projevovala církev katolická za všech dob k východním ritům a východní disciplíně, a která se jeví zřetelně i v novém kodexu kanonického práva, se usnadní pravoslavným přijetí unie.

Prelát dr. Šuba upozorňuje, že v papežských nařízeních, jež se týkají řecko-katolické církve, dlužno vždy rozlišovati, zda se vztahují na řecko-katolíky, žijící o sobě na východě, či na ty, kteří jsou pomíseni mezi latiníky. Tak na př. Zorvanem citovaná bula Benedikta XIV. „Etsi pastoralis“ nemůže se ve všem aplikovati na diecési prešovskou a mukačevskou. Je zajímavé, že se v Americe kněžím řecko-kato-

lickým nedovoluje biřmovati, ač by jim právo to vlastně zákonem příslušelo. Dr. Slipyj navrhuje, aby právě tato otázka, odkud se odvozuje moc biřmovati, byla na příštím kongrese zevrubně teoreticky probírána se zřetelem k východní církvi.

V dalších přednáškách a diskusích až do konce byla obrácena pozornost k náboženským poměrům v Rusku, v němž se po pádu Cařihradu r. 1453 ztělesňuje vlastně všechen orthodoxní východ a pro unii jest polem nejúrodnějším. O n y n ě j š í m s t a v u r u s k é c í r k v e d o m a i v c í z i n ě *) promluvil chorvatsky (řeč jeho tlumočil po latinsku jesuita P. Sakač) spisovatel a redaktor ruský

Nik. K. Klimenko-Vitovtov.

Sotva najde se kde na světě lid tak zbožný jako v Rusku. Klimenko projížděje celým Ruskem, od kláštera ke klášteru, měl dosti příležitostí seznámiti se s náboženským životem v nejrůznějších vrstvách. Poměry před revolucí nebyly nikterak příznivé oficielní pravoslavné církvi. Lid nenacházeje ukojení ve vlastní církvi, vrhal se do sekt, jichž se čítalo na sedmašedesát. Inteligence hledala ideál Kristův a upírala zraky své ke Golgatě, ale nešla s církvi. Vznikla nábožensko-filosofická společnost, do níž patřili spisovatelé Remizov, Hippíus-Merežkovskaja, Berdjaev a j. Ani sama hierarchie nebyla spokojena, cítila se spoutána vůlí státu, jenž od dob Petra Velikého, kdy patriarchát byl odstraněn, skrze sv. synod a jeho prokurora tlumil každý volnější projev náboženského života. Církev klesla na skutečnou služku státu a v kruzích duchovenských se rozmohl sklíčovci servilism. Tehdy kyjevský metropolita Antonín Chrapověcký, žijící nyní v emigraci v Karlovcích, nepřítel katolicismu, snažil se obnoviti patriarchát a vysvoboditi církve z nedůstojného otroctví.

Vtě vypukla v únoru 1917 revoluce, jež zachvátila i nižší klerus. Nebylo teroru, byl jen posměch, jímž hierarchie pronásledována. Nový prokuror sv. synodu Lvov rozehnal staré členy, ale sám počal vládnouti despoticky. Od února do října církve byla v těžkém postavení, zmitajíc se bezradně v nejistotě a zmatku. Tehdy doba sama vyžádala si svolání církevního sněmu, kde by se vyřklo spasné slovo. Dne 15. srpna 1917 byl v Moskvě slavnostně zahájen všeruský sobor pravoslavné církve, který je pozoruhoden svým zásadním stanoviskem. Kde není základním kamenem budovy Kristus, marně se namáhají stavitelé. Všecky konference o obnově světa jsou bez úspěchu, poněvadž třeba jí začítí se stránky duchovní. Jen idealistická bouře, zachvátivší celý svět, může pročistiti otrávenou atmosféru a zjednatí náladu příznivou mravní obrodě. Vůdcové ruské církve od počátku správně pochopili svůj úkol. Proto na sněmu nebylo řeči o politice, nýbrž o regeneraci duší. Církve jakožto svobodná moc ve státě měla býti postavena na nový základ. V jejích rukou srdce věřících mělo vzplátnouti novým žářem. Všichni se domnívali, že v čelo církve bude

*) Klimenko nedal své přednášky písemně vypracované, takže jsem nucen zastaviti svůj referát podle vlastních letmých poznámek.

postaven metropolita Antonin Chrapověcký. Ale na třetí den vynořil se dokonce aklamací jako třetí kandidát na stolec patriarchský biskup Tichon. Tichonovy všecky snahy spěly k dobru celé církve. Byl skromný, politiky se nesúčastnil, pravý křesťanský hierarcha, vzešlý z kněžské rodiny v novgorodské gubernii, svou prostotou připomínající pastýře z prvních dob církve. Působil jako biskup v Americe a ve Vilnu, kde bylo zvláště třeba taktu pro napjatý poměr k Polákům. Vloženy tedy tři hlasy do urny, a jeden svatý schimník, askéta byl určen, aby provedl volbu losem. Po bohoslužbě sáhl do urny a vytáhl lístek s jménem Tichonovým. Všichni v tom viděli prst Boží.

Na sněmu stanoven též juridicky poměr patriarchy k sv. synodu. Sv. synod sestává z dvanácti členů, k nimž náleží metropolita kyjevský doživotně, pět biskupů volených do příštího sněmu a dalších šest členů, volených na rok. Vedle sv. synodu je tu ještě nejvyšší církevní rada s patnácti členy; z nich jsou tři z řad hierarchických, jež vysílá sv. synod jako své zástupce, šest z řad kněžských (mezi nimi toliko jeden může být mnich) a šest laiků, kněze a laiky vybírá k tomu sněm na tři roky. Tyto dvě instituce dělí se o moc a mají dokonce právo upozornit patriarchu na jeho chybné kroky. Sv. synod stará se o věci víry a mravu, nejvyšší rada o věci administrativní a hospodářské. Sporné otázky, jež překročí kompetenci obou, nebo o nichž se neví, komu náleží o nich rozhodovati, řeší se v plenu sjednocených obou institucí. Jen většinou hlasů tohoto plenu, ovšem u přítomnosti biskupů a zástupců autokefálních církví východu, mohl by být sesazen sám patriarcha. Biskupové, které do r. 1917 jmenovala vláda, se od té doby volí a z volby pasivní se nevylučuje ani laik. Každý biskup je povinen po celý život zůstat věren své diecési, a jen ve zvláštních případech se povoluje přechod jinam. Tím se mělo čelit honbě za výnosnějšími prebendami. —

Co následuje, bylo prosloveno až odpoledne, ale kladu to sem k vůli jednotnosti.

Když v říjnu se zmocnili vesla bolševici, s počátku si náboženství nevšímali. Potom došli k tomu, že je prohlásili za opium, které uspává lid a zchromuje jeho síly. Jali se je pronásledovati. Mniši z klášterů zahrnutí a nuceni konati těžkou, nezvyklou práci. Kostely pustošeny a bolševici, oděvše se bohoslužebnými rouchy, konali tam své pusté orgie. Ikonám vypíchali oči, světcům do úst nastrkali cigarety. Jako protest proti tomuto rouhačství zdvihla se mocná reakce lidu. Konala se obrovská procese; v Petrohradě účastnilo se ho na tři sta tisíc lidí, patriarcha Tichon v Moskvě prý měl za sebou v průvodě až 344.000. Nastala horlivost prvokřesťanská. V první výročí bolševismu patriarcha přímo vyčítal vládě její provinny. Bolševici si tudíž předsevzali, že katanstvím ubijí církev. Umučili 28 biskupů a 1215 kněží, některé za dábelovsky rafinovaných muk. Z voroněžského arcibiskupa na př. uvařili jichu a nutili jiné, aby ji jedli; kdo odepřel, byl vhozen do vřící vody. Stejně pronásledovali i katolíky.

Tyto násilnosti vzbudily bouře proti bolševikům, že se jich až ulekli a nechali na čas církve, ať si dělá, co chce. A tak nastává ob-

dobí vládního indiferentismu, jakási tolerance a loyálnost. Patriarcha Tichon vůbec nedopouštěl politických projevů ze strany církve a zakázal kněžím místiti se do politiky. Poněvadž semináře a duchovní akademie byly od bolševiků zavřeny, zřízen aspoň v Petrohradě theologický ústav, ale polemika byla ze studií vyhostěna. Nevzdělaný klerus ztrácel vážnost u lidu. Inteligence, hledající Boha, se nábožensky osamostatňovala a soustředila ve Volné duchovní akademii. Mnoho zájmu se jevilo o katolicism, a sám patriarcha Tichon byl pokládán za jeho stoupence; dokonce prý se jednou vyslovil, že by se nic nedivil, kdyby inteligence přešla ke katolicismu.

Ježto bolševická vláda se opírala o základy nepřirozené, lid se od ní odvracel, nechtěl jí dávat chleba, vyhýbal se vojenské službě. Vyvíjí se skrytý, ale úporný boj mezi lidem a bolševiky, kterým chléb a propaganda je vším. Aby získali peníze na vojsko, na propagandu a chléb, sáhli na církevní poklady. Je dokázáno, že si koupili přes 287 světových žurnálů, mimo ruské, aby psaly v jejich smyslu, a tak se stalo, že za janovské konference bolševici byli centrem pozornosti celého světa. Aby však měli záminku k své zločinné krádeži, rozhlásili, že chtějí konfiskacími kostelních skvostů pomoci hladovějícím. Církev nemohla odřici, ale patriarcha žádal, než dá svolení, aby někdo ze zástupců církve měl právo kontrolovati, jak bude pokladů těch užito. Když vláda jeho požadavek odmítla, Tichon mužně vyhlásil, aby věci kostelních nevydávali. Tehdy v celém Rusku kněží i lid povstali proti vládnímu ukazu, vznikly nepokoje a odtud nová persekuce biskupů a kněží, kteří byli viněni ze vzpoury a zrady.

Nejtěžší stav pravoslavné církve spadá do poslední doby, kdy vznikla tak zvaná živá církev. Trocký si umínil, že náboženství musí býti stůj co stůj zničeno. Zřizovány v městech i po venkově komise, jež měly za cíl boj proti křesťanské pověře. Celá armáda antikristovu vytrhla a zaplavila Rus. Ale ani nejkrutší represalie proti duchovenstvu, jež vyzvaly protest všeho kulturního světa, s papežem a arcibiskupem canterburským v čele, nepomáhaly. Tu bolševici připadli na známou metodu; divíde et impera. Zorganizovali pokrokové kněžstvo v „živoucí církev“ s patriarchou Antoninem jakožto hlavou. Antonín, doktor theologie, vykladač proroka Jeremie, účastník nábožensko-filosofického kroužku, svobodomyšlník, který Krista prohlásil mythem a nerozpakoval se to dokazovati před nekompetentním posluchačstvem, měl kvalifikaci pro takovou roli. Pravý Golíáš tělem, vynikal i nadprůměrnou inteligencí a dobývačnou dialektikou, a byl vlastně pořád v oposici proti někomu. Pro svůj liberalism byl odstraněn z úřadu a přidělen cenzuře, což se rovnalo takřka žaláři. Hned, když byla prohlášena konstituce, přestál v liturgii jmenovati samodržavného cara, a byl proto poslán do kláštera, odtud pak na Kavkaz. Tam vlastními rukama zabil strážce a za revoluce se vyšinul k moci. Ostatní jeho přívrženci z řad kněžských jsou oportunisté. Čekají na sněm, kde má býti vše, co chtějí, přezkoumáno a blíže určeno. Praví, že jejich ideálem jest návrat k prvním dobám křesťanským. Tento Antonín tedy přišel 12. května k patriarchu Tichonovi

a vyzval jej, aby se svého úřadu vzdal; oni že chtějí se srovnati s bolševiky a tak pomohou bídě lidu, který trpí pro svou oposici. Tichon, byv donucen, vzdal se, avšak nikoli ve prospěch Antonína a živé církve, nýbrž ustanovil svým zástupcem metropolitu Benjamína. Lid je rozhodně na straně Tichonově a k Antoninovi chová se nepřátelsky.

Po tomto vyličení přítomného stavu ruské církve Klimentko udává způsob, jak by mohlo nejsnáze dojít ke sblížení církve katolické s touto trpící sestrou. Rusko po celé věky bylo a posud jest pod vlivem byzantinismu a zdědilo od něho i zaujetí proti latiníkům, pokládajíc je za své nepřátele. Kdo z Rusů nemá příležitosti, aby je sám poznal osobně, umírá s tímto předsudkem. Ale ani katolický západ nezná Ruska, ví málo o jeho minulosti napojené krví, krutostí tatarského jha, knutě carismu a o spoustách, jež nakupila rudá tyranie a hlad horší moru. Zeď, která oba světy posud dělila, musí padnouti, a také již namnoze padla. Dobročinností dnes bývá získáváno srdce Rusů. Klimentko uvádí, co sám zažil, byv svědkem tolika dobrodiní prokázaných Rusům od katolických klášterů, že vida tolik důkazů lásky a seznav život katolíků z jeho nejkrásnější stránky, zhostil se všech svých dřívějších předsudků. Podobně i ostatní Rusové budou naposled překonáni. Petrifikovati možno vše; ale z kamene zase může býti úrodná prst. Tak je to i s duší. I petrifikované duše ruské mohou býti změlněny dobrotivostí a láskou. Každý krok, kterým vyjdeme vstříc ku pomoci, vede k našemu sblížení. Poněvadž totéž nebezpečí ohrožuje i západ, které uvrhlo do toliké bídě nešťastnou Rus, jest nezbytno, aby se všechny energie křesťanské, kdekoli jsou, spojily proti společnému nepříteli. Svět se odvrátil od Golgaty a tím se ocitl v hrozném stavu. Nezbyvá, než aby všechny ty, kteří znají tuto nezměrnou bídu, zase sjednotila Golgata.

Ke Klimentkově přednášce, jež byla tím závaznější, že jako pravoslavný Rus se po dvacet let ex professo obíral studii své církve, dodal některé podrobnosti podle zpráv z Lublína biskup dr. Bocian o tom, kterak si počínají po venkově komise pro odstranění náboženského kultu. Jsou spolu důkazem, jak bolševici nejprohnanějšími obmysly snaží se ubít náboženský cit v dětech a u prostého lidu. Ve školách, odkud je vykázán kříž i vše, co připomíná jakkoli náboženství, ptá se učitel vyhladovělých dětí, chtějí-li chleba, a pobízí je, ať se tedy modlí k Bohu za chléb. Když po prvé modlitbě Bůh jim nic nedá, káže se modliti po druhé a po třetí. Ale zázrak se nestane, Bůh je oslyšel, a učitel se dětem vysměje, že marně k Bohu volají, když ho není. Potom káže jim, aby zazpívaly bolševickou hymnu. Když dozpívají, přinesou v koších chléb a podělí děti. Stejně promyšleně postupují s nevědomým lidem. Dají rozhlásiti den, kdy se bude konati rekvisice sv. obrazů (ikon) a ostatků. Agenti namlouvají lidu, který si chce ukrýti své posvátné předměty někam do bezpečí před slídící, jen aby se nic nebál, Bůh že jim zachrání ikony a ostatky a bolševiky, budou-li se jich chtítí svatokrádežně dotknouti, srazí svým bleskem. Lid ve své naivnosti dá si říci. Tu vpadne bolševická komise, chopí

se ostatků a ikon, hani je a ničí a potom vysvětluje lidu, že jejich předměty jsou bez moci, neboť se jim za to nic nestalo.

Dr. Živkovič zase připomíná těm, kdo nebyli na poradách unionistických v r. 1921 přítomní, že myšlenky Klimentovy úplně souhlasí s ideami lublaňského redaktora dra Terseglava. Stejný cíl, sblížení na základě charitativním, sledoval i sv. Otec Pius XI., když chtěl smlouvou s Čičerinem otevřít bránu do Ruska, aby umožnil pomoc hladovějícím, již tolik potřebují.

Již dopoledne rozvinula se zajímavá diskuse o biritualismu, který je zvláště v ruských krajích, patřících pod biskupy polské, podnětem neustálých sporů. Biritualismem se rozumí dovolení jednomu a témuž knězi sloužití mši sv. a konati obřady v ritu latinském i řeckém, jak to potřeba káže. Ve smíšených diecésích, kde žijí rozptýlení mezi sebou katolíci obojího ritu, byla by tato výsada, kterou Řím udílí jen ve zvláštních případech, pro duchovní správu nesporným dobrodíním, kdyby ji nebylo zneužíváno na úkor ritu východního. Dopis arcibiskupa mohylevského Roppa, jenž pozdravuje sjezd a zároveň se omlouvá, že není pravda, jako by byl nepřitelem řecko-slovanského ritu a hledí vysvětliti své jednání — přečetl jej, překládáje jej z polštiny přímo do latiny, košický pan biskup — zavádá podnět k rozpravě. Biskup dr. Bocian podává zevrubnou informaci. Arcibiskup Ropp, původně v Saratově, potom v Petrohradě, ač v r. 1917 byl jiného názoru a přísahal na uniatském sněmu v červenci v Petrohradě, že bude podporovati unii, změnil své tehdejší smýšlení a napsal proti svým slibům do La Croix článek, jež nutno naprosto zavrhnouti. Plaiduje tam pro biritualism z těchto důvodů: 1. Církvi potřebí pevnosti a jednoty. Budou-li však na témž území dva biskupové různých obřadů, vzniknou spory, jak ukazuje východní Halič. — Dobře k tomu poznamenal biskup dr. Fischer-Colbrie, že sám po tolik let již působí mezi řeckými katolíky a že jeho diecése je takléž prostoupena řecko-slovanským obřadem, aniž tu vznikají třenice. Lid si vzájemně váží svých obřadů a navštěvuje i bratrské chrámy, účastně se jejich církevních slavností. Co je možno na Slovensku, proč by nešlo u Poláků? Jen lásky více je třeba. — 2. Druhý důvod jest ještě podivnější. Věřící prý chtějí býti celými katolíky, nikoli jen polokatolíky. A proto navrhuje biritualism. Biskup Bocian právem soudí, že takové stanovisko činí z této církevní otázky věc politickou. Proti biritualismu nelze theoreticky nic namítati. Zde však dlužno uvážiti, že má býti zaveden na území, kde ještě před sty neb šedesáti lety byly diecése uniatské s výhradním obřadem východním. Tyto diecése vlastně juridicky posavad trvají, neboť papežové, na př. Pius IX. v roce 1875, když potlačena byla od Rusů diecése chelmská, proti tomuto bezpráví protestovali a zrušení prohlásili za neplatné. A nyní místo, aby tyto eparchie, vilenská, minská, polocká, brestlitevská, volynská byly obnoveny, má se tam všude podle Roppa zavésti nevídaný biritualism. Skrytý účel jest vlastně vymýcení řecko-slovanského obřadu. Ač lid si přeje kněží uniatských, jak toho svědkem byl biskup Bocian, nemají do těch širých oblastí kněží z Haliče přístupu, aby se staly tak

doménou Poláků. Biskup Ropp nezná řecko-slovanského ritu, nazývali jej mumii. Ritus ten je živý; kostely jsou mezi uniáty plné, u zpovědi tísni se davy, takže latinští kněží až závidí tuto zbožnost svým řecko-katolickým bratřím. Pobožnost k Božskému Srdci Páně je již namnoze všude zavedena a kult nejsv. Svátosti se šíří. Poukazovati na nehygienickou stránku sv. přijímání pod obojí, jest bezpodstatno. Za celých tisíc let není dokázán jediný případ nákazy, a mohl by se v tom shledávati spíše patrný zázrak. Ostatně i řecko-katolický obřad připouští v nutných případech ze zdravotních důvodů přijímání pod jednou způsobou. Řím, který o biritualismu posud nic zásadního nestanovil, také odpověděl na propocii Roppovu, že ho nedovoluje v tom rozsahu, jak si Ropp přál, nýbrž jen v jednotlivých případech a jednotlivým kněžím. Za Benedikta XV. stali se řečtí biskupové jižní Italie, kteří dotud byli podřízeni biskupům latinským, samostatnými, aby tak ritus řecký v těch krajích byl uchován a zajištěn. Nese se tudíž snaha Říma směrem protichůdným tendencím Roppovým, takže není se obávati, že by jeho návrhy v Římě došly schválení. Také pan arcibiskup Stojan ujišťuje, že se přičiní, aby unie se konala reálně a každý pokus jí škoditi byl zmařen. Kongres vyslovil své votum o této otázce v resoluci 11, v bodě 3. a 4.

III.

Ve středu, v poslední den sjezdový, začalo se s neochabující vytrvalostí pracovati v obvyklou hodinu ranní. Napřed pozdravil sjezd Rev. Jos. Janeček, zástupce amerických katolíků, vyslovuje lítost nad neúčasti Poláků, kteří i v Americe nejevili smyslu pro ideu cyrilometodějskou, podezírajíce Čechy z rusofilství; dříve to snad bylo omluvitelné, ale dnes není nejmenšího důvodu k této nedůvěře.

Po něm vystupuje na řečniště bělovousý baťuška, pravý typ ruského kněze,

O. Trofim Siemiackij,

aby přednesl svou ruskou řeč o misijní činnosti v Rusku. Je to poslední přednáška, již má býti program vyčerpán. Pozoruhodná je zvláště svým vřelým tónem, pochopitelným u tohoto konvertity, který by dal život za katolickou pravdu. Není-li jeho obraz, jaký načrtl podle skutečnosti, přízniv Polákům, nelze jej proto vinit. Jeho trpká zkušenost mu diktovala v původním zpracování slova mnohem ostřejší, než vskutku byla řečena na sjezdě a než tuto jsou zaznamenána. Uvádím jeho přednášku nezměněnou; jen místy bylo třeba nepatrné úpravy stilové, která se věci nedotýká.

„Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui aedificant eam; nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam“ (Ps. 126, 1—2). Vše činí Pán; proto však nesložíme rukou v klin, těšice se, že Bůh i bez nás vše vykoná. Naším posláním jest býti dělníky na vinici Páně. Úkolem tohoto kongresu, jako všech minulých i budoucích, jest sjednocení východu s římsko-katolickou církví.

Co jest východ?

Křesťanský západ uvykl si pokládati Rusko za nepřístupné katolickému apoštolátu, a mluvílo-li se o obrácení východu, rozuměly se východem církve Malé Asie a Balkánského poloostrova. Rus zůstávala stranou, jako svět o sobě, jako terra incognita, přistřena tajemným mrakem, jenž sta a sta let nad ním visel nepohnutě, skrývaje takto šestinu celého světa před katolickou pravdou. Nyní, když ve zdech moskevského Kremlu, uprostřed všeruských světců a dřevních tajuplných katedrál, na místě mocného následníka byzantských císařů-papežů zasedl předchůdce Antikristův, zloduch sociální revoluce, Lenin se svými druhy — Rusko objevilo se strašným. Zdá se, jako by je Bůh „na čas byl vydal ďáblu, aby duch byl spasen“ (I. Kor. 5, 5). Bůh nechce však Ruska zahubití, nýbrž chce je zachrániti skrze naši svatou církev a skrze naši pomoc a lásku.

Nuže, toto Rusko, jež po staletí nahánělo strach mohutností svého samoděržaví, Rusko, otřásající nyní v své agonii základy světového pořádku — toť církevní východ! Ruská církev vytvořivši nábožensko-politickou ideu samoděržaví, vychovavši dobrého ruského medvěda i neúprosného fanatika komunismu, jest největší a nejsilnější ze všech východních církví. Ona převyšuje všechny ostatní východní církve vzaté pospolu jak počtem, tak rozlohou několik desetkrát a jest u porovnání s nimi v kvetoucím stavu. Jest bohata intelektuálními silami, horoucími srdci hledajícími pravdy Boží, rozumy, jež žijí kosmickými ideami, a množstvím nadšeně věřících duší, žíznilých po věčném spasení a heroismu svatosti. Ruský národ vědomě neb nevědomě věří v své světové, všelidské poslání a to, co se tam nyní děje, nelze nepokládati leč za jakýsi projev této víry. Sobecké národnostní ideje ruský lid v sobě nenosí a nechápe ji.

Ruská církev jest i Matkou i zrozením ruské duše; jest naplněna krajnostmi a odpory.

Rusko, toť církevní východ a církevní východ — toť Rusko!

Ruská církev a vytvořený od ní imperialism (hosudarstvennost), byly zosobněním bojujícího a vítězíciho rozkolu. Bude-li tento rozkol poražen v Rusku, bude již tím poražen v celém východě. Ruská církev a ruské veřejné mínění požívají velké vážnosti u všech rozkolníků, takže rozhodnutí Ruska bude mítí nemalé následky pro všechny východní církve Malé Asie a Balkánského poloostrova. Ruská otázka nyní vyvstává před katolickou církví v celém svém objemu, polkává se s obecným zájmem a na ní musí se soustřediti všechny síly církve, jakožto na otázku světového významu.

Stydnó je a žalno, ale třeba to přiznati, že v některých kruzích jeví se směr, nepočítající Rusko k církevnímu východu a toužící jemu vnutiti pokud možná aspoň částečně latinskou církevní kulturu. Adepti těchto snah jsou jednak političti a národní nepřátelé Ruska a jeho osvěty, ruské církve a východního obřadu, úzkoprsí šovéní latinismu, jednak neuvědomělí lidé nejlepších úmyslů. Nechceme zde polemizovati s nepřáteli Ruska, ruské církve a církevně-slovanského ob-

řadu, nýbrž jen káráme způsob jednání a myšlení některých tak zvaných katolíků.

Svatá apoštolská Stolice je s láskou ochotna nésti do Ruska světlo poznání pravdy, poslati tam misionáře, dáti návod, objasnění a požehnání tomuto velikému a svatému dílu, ale zbývá tu otázka, předně kdo má vzítí na sebe úkol ruské mise, za druhé nač se má Ruské obracetí, na katolicism či na latinism, a za třetí jak konati toto svaté dílo?

Na první otázku odpověděl a priori prof. dr. Jan Urban T. J. na katolickém sjezdě ve Varšavě v září 1921 (srov. Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje, 1921, seš. 10—11). Podle O. Urbana mají právo a povinnost obracetí Rusko na katolicism jedině Poláci.

Na to s bolestí srdce a hořkými v duši slzami odpovídáme: běda! věc má se docela jinak. Poláci ještě se nepřipravili na misií v Rusku. Jací by z nich byli ruští misionáři, ukáží na několika příkladech.

Sedlák z vesnice Suchovoli, zámostského újezdu, Simeon Dumejko přivezl z Tomaševa ruského kněze Boneckého k nemocným. V čas zpovědi vešli strážníci a odvedli kněze na policejní úřad, kde sepsán protokol. Na úřad dostavil se i suchovolský latinský kněz Anděžejevskia se slovy: „bić popa po mordzie!“ odešel. Na dvoře ukázali se Poláci s kyji. Komandant Vajdman vyzval kněze Boneckého, aby přehl druhými dveřmi, sic že ho zbijí. Kněz prohlásil, že jest hotov umřítí. Vajdman vzal pušku a vedl kněze k vozu. Na chodbě a na dvoře Poláci přepadli kněze a ztloukli jej, že byl na polo mrtev. Dumejko a jiní naložili kněze na vůz a dovezli k domu, kde zůstaly sv. Dary (nejsv. Svátost) a při nich psalomščík (zpěvák kostelní) Petr Zralj. Poláci pobili Zralja, sv. evangelium a roucha rozházeli, kříž zohlí a sv. dary rozsypali po zemi.

V jiném místě polští vojáci chopili ruského kněze a přinutili jej násilím zbraně, aby sloužil pohřební obřad nad mršinou koně.

V sedlecké gubernii tělo jedné zemřelé ženy, katoličky východního obřadu, vozili po různých obcích, aby je pochovali, a nakonec je pohřbili v Dekudově, protože katolické hřbitovy, posvěcené kdysi biskupy a kněžími řecko-katolického obřadu, nyní polští kněží znovu vysvětili a již na nich nedovolují pohřbívatí katolíků řecko-slovanského obřadu.

V Orteli Korolevském katolík řecko-slov. obřadu Kiprian Bondarčuk 30. března 1922 přivezl na hřbitov kříž, aby jej postavil na hrob své ženy v čtyřicátý den jejího úmrtí. Tlupa Poláků s topory, lopatami, kyji a metlami přepadla proceství, poházela kříž blátem, tloukla jej a plivala naň a průvod rozehnala. Bondarčuk vzal si kříž domů a chce se obrátit do Říma s prosbou, aby mu bylo dovoleno postavití kříž na zmíněném místě.

V Radomí vojáci v jednom kostele tancovali, v jiném jest železniční kancelář.

V Terespoli Poláci uzamkli ruskou kapli na ruském hřbitově, „žeby Moskalé nie zasmrodzili“.

V Cholmštině Poláci za tři leta zničili z 500 kostelů řecko-slov-

ského obřadu všechny až na 18, a v Haliči do 800 kněží řecko-slov. obřadu sedí ve věznicích.

V Cholmu Poláci dynamitem vyhodili do povětří nejkrásnější v celém Polsku chrám sv. Cyrila a Metoda.

V Slavutince, Dokudově a po celé Cholmštině mládež je bez zpo-
vědi, nemocní umírají bez zaopatření, děti jsou nekřtěné, poněvadž do
latinského kostela jít nechťejí a kněz řecko-slov. obřadu se tu nesmí
ukázati.

Pronásledování katolíků od biskupa Prezdzietského a od Poláků
vedlo tam, že vzniklo bezpopovstvo a bĕglopopovstvo; objevují se
tajní kněží řecko-slovanského obřadu, aby udržovali věřící a jim při-
sluhovali. V některých místech objevují se subbotníci (sobotníci),
kteří světi sobotu místo neděle*) a jiní tihnou k Mariavitům. Katolíci
východního obřadu vsi Dokudova podali prosbu biskupu podljašské
diecése Prezdzietskému se seznamem farníků, v kterém se pozname-
nává víc než dvě stě jmen katolíků východního obřadu, a prosili, aby
jim ustanovil kněze východního ritu. Biskup Prezdzielski odpověděl
(7. července 1922) takto: „Moje dítky, jste-li schismaticky, třeba vám
přestoupiti na katolicism; pakliže jste katolíky, chodte do latinského
kostela a poslouchajte latinského kněze, a po letech vám ustanovím
patříčného kněze.“ Prosím všech přítomných, aby rozvážili, co bylo
uvedeno, pochází-li to od katolického biskupa, či od nepřitele Boží
a sv. apoštolské církve? Ty, jižto svou krví, mučednictvím, žalářím,
tresty, vyhnáním dokázali své katolictví, o nichž tak výmluvně
hovoří polské vydání „Martyrologia“, „Czasy Nerona“ a mnohé jiné,
těm dovoli si biskup Prezdzielski napsati: „jste-li schismaticky“!

Tato z mnohých tisíc uvedená fakta, jichž nemožno zde všech vy-
počítávati, jasně nám praví, jací mohou býti z Poláků misionáři pro
Rusko.

Zde nevzpomínáme krádeže a padělání dokumentů, dokonce
v Římě, týkajících se duchovenstva východního obřadu, a té lži, kterou
šíří tisk, aby diskreditoval východní obřad a jeho duchovenstvo.

Poláci chystají se jíti do Ruska s misí, a kam se tu poděje jejich
nesmířitelné zášti a nepřátelství, jež chovají proti Rusům? Jak se to
srovná s tím, že podle nich řecko-východní obřad je „chamska wiara“,
je „gangrena na czole koscioła“? Vždyť misionář musí podle příkladu
apoštolů a sv. Cyrila a Metoda milovati ty, jimž káže evangelium
pravdy a lásky.

Zloba Poláků k Rusům obráží se i v srdcích ruského lidu, který se
dívá na Poláka s odporem a pohrdáním. Rusové praví, že Poláci nejsou
pokřtěni, že nectí Rodičky Boží a že se drží 72 bludů.

Nikoli, Poláci nemají povolání, apoštolská mise v Rusku není jejich
úkol. Polákům sluší především misie u nich doma, aby své Poláky
obrátili na katolictví, a tehdy ať myslí na vynětí brvy z oka bratrova.

*) Jsou také u nás v Podkarpatské Rusi a prof. dr. Hadžega napsal proti nim
populární spisek r. 1920 (v Užhorodě vyšlo s názvem „Proč máme světití nedělí
a ne sobotu?“).

Ruskými misionáři budou ruští katolíci řecko-slov. obřadu neb katolíci jiných národů, ne však Poláci. Na druhou otázku, nač obracetí Rusy, na katolictví či na latinism, odpovídají slova papeže Lva XIII. v okružníku „*Præclara gratulationis*“ —: *non volumus vos fieri Latinos, sed catholicos*“. Jak patrně, otázka je rozřešena, a nemůže být žádně pochybností. Jsou však přece lidé, kteří tvrdí, že Rusko třeba obracetí hned na latinism. Jsou též jiní, domnívající se, že Rusku třeba obřadů dvou, řecko-slovanského a latinského, jelikož inteligence přechází mnohdy v latinism, a pro lid třeba na čas ponechatí, jako přechodní stupeň, obřad řecko-slovanský.

Mluvíce o sjednocení církví, nemáme na mysli proselytismu a nechceme se obíratí těmi jednotlivci, kdož při přestoupení na katolicism mohou voliti ten neb onen obřad. Nicméně známe mnohé katolíky z vyšší ruské inteligence, patřící k východnímu obřadu, známe i takové, světské i duchovní, kteří přešedše v latinism neuspokojili se, až se vrátili k svému rodnému obřadu; a v něm setrvávají do smrti.

Pojem dvou obřadů pro Rusko zrodil ideu biritualismu, jimž se tuto nebudeme obíratí, protože se jím vážně zaměstnává i ruský i zahraniční tisk. Avšak poznamenáváme, že idea biritualismu může býti i dobra, ale ona „popala na zubok Poljakam“, kteří ze všech sil snaží se využití biritualismu jako nástroje k ubití a úplnému zničení řecko-slovanského obřadu v Rusku. Dostane-li se polským kněžím práva biritualismu, tu budou užívatí nenáviděného jimi řecko-slov. obřadu, této „chamské víry“, jen jako vabidla k latinismu, a jedny učiní latiníky a Poláky, druhé pak, kteří je pokládají za zrádce a antikristy, na mnohá staletí, ano na tisíciletí oddálí od katolické církve. Naopak bude-li právo biritualismu vyhrazeno kněžím toliko ruským, tehdy bude jasno, že sv. Stolicе nesnižuje řeckého obřadu před latinským, ale pokládá jej úplně stejným, tehdy ruští biskupové a kněží biritualisté, přísluhující latiníkům v jejich území, sblíží je s východním obřadem, a latiníci nebudou pokládatí obřad řecko-slovanský ani za „chamskou víru“ ani za „vřed“, nýbrž budou jej míti za stejné katolické dědictví jako obřad latinský, jak tomu bylo do IX. století.

Odpovídáje k třetí otázce, kterak třeba konatí misii v Rusku, abychom je obrátili na katolictví, já jakožto člen katolické církve a spolu představitel Ruska pokládám za nezbytnou podmínku napřed zachránití od konečného rozvratu, zničení a vyvraždění ty katolíky východního obřadu, kteří ještě tu jsou, a potom se věnovatí obrácení jiných na katolictví. A proto navrhuji:

1. Především a bez odkladu všechny katolíky řecko-slovanského obřadu s jejich duchovenstvem, farními kostely a kostelním příslušenstvím, na celém území nynějšího Polska, Litvy, Bělorusí, Ukrajiny, Volyně a Cholmštiny, vyjmouti zpod jurisdikce latinských biskupů a aspoň na čas podříditi kongregací pro orientalibus. Podřízenost katolíků řecko-slovanského obřadu pod latinský episkopát jest zabitím a smrtí pro ruskou misii a ruský obřad.

2. Ihned ustanovití komisi z osob pověřených sv. Stolicí a poslati je do Cholmštiny, aby se dotázaly obyvatelstva a provedly soupis:

kdo jest a přeje si býti katolíkem řecko-slovanského obřadu a kdo latinského a kdo setrvává v schismatu, a podle údajů této komise v Římě se zaříditi — poněvadž všechny informace, posílané od Poláků do Říma jsou lživé a nezasluhují důvěry.

3. Nezbýtně a bez průtahů ihned uprázdniti latinské biskupství podlažské a na tom území obnoviti řecko-slovanskou eparchii cholmskou, a biskupa Prezdzietského přesaditi tam, kde větší část obyvatelstva jest polská. Sídlo cholmského biskupa může býti v Cholmě.

4. Obnoviti biskupství běloruské řecko-slovanského obřadu. Sídlo biskupské může býti v jednom z měst nynější Polsky.

5. Rozdělití Rusko, Sibiř, Turkestan a Kavkaz na biskupství neb aspoň na apoštolské vikariáty, jak navrhoval arcibiskup Ropp již v roce 1917 (srov. Niva, Lvov 1922, str. 21) a ustanoviti apoštolské vikáře řecko-slovanského obřadu ruské národnosti s právem biritualismu a podříditi jejich právomocí všechny latinské kostely s duchovenstvem a věřícími; latinské biskupy ponechatí pouze tam, kde už nyní jsou: v Petrohradě, Žitoměru a j.

6. Uznati ruskou církev, ne za kacířskou a rozkolnou, nýbrž za autokefálnou církev, která je mimo obecenství sv. apoštolské Stolicie nikoli svou vinou, ale obmysly a lstí Řeků. Ruská církev je rovněž katolická, ježto si uchovala katolická dogmata, katolickou hierarchii, katolický křtěnství i katolický obřad a formelně nikdy nepřerušila styků s Římem.

7. Využití v r. 1923 k účelům misie 300letého jubilea mučednické smrti sv. Josafata, přenéstí jeho ostatky z Vídně do Lvova, s ostatky slavnostně projíti všemi místy, kde sv. Josafat žil, kde ho znají, k němu se modlí, a vymoci každému účastníkovi plnomocné odpustky.

Pan arcibiskup Stojan jistě promluvil ze srdce všem, když litoval všech ústrků, jež roztrpčují a brzdí prospěch misii.

Běloruský akademik Stankevič, katolík latinského ritu, líčí stav unie mezi Bělorusy. Po r. 1596, po t. zv. unii brestské katolicism se tu rychle ujímal, takže v XVII. stol. již skoro celý národ běloruský byl sjednocen s církví katolickou. Před 90 lety však ruské úřady jaly se krutě pronásledovati uniáty, takže velká část jich přijala obřad latinský, ostatní přešli k pravoslaví, zůstávající potají uniáty. Pádem Ruska, zároveň s probouzejícím se hnutím národně-běloruským, vzrůstá se i návrat k unii, a bylo by si jen přátí, aby stará biskupství řecko-katolická byla zase vzkrísena a staré kláštery basilánů a basilánůk vráceny svým účelům. I Bělorusové lnou k svému řecko-katolickému obřadu a nechtějí se státí „latíníky“. Poláci, zabírajíce jim pravoslavné kostely, jež si sami vystavěli, ve prospěch latínků, roztrpčují je zbytečně. Právě idea unie chová v sobě sjednocovací sílu, které potřebuje tento národ i pro svou politickou budoucnost.

Řeč Siemjackého i Stankevičovu ztlumočil po latínsku pan biskup Bocian.

Je pochopitelné, že tyto žalostné nářky na nevůli a šovinism těch činitelů, kteří by měli zájmy unie podporovati z motivů nejvyšších, působí na cizince, který nadto není Slovan, dojmem rodinných svárů, je-

vicích se nicotnými v zrcadle světového dění. Takovým citům dal svými slovy průchod Španěl P. Gil T. J. Kdyby prý tak ve své domovině, kde se bude co nevidět konati misijní kongres, vykládal, co právě slyšel, řekli by s podivením: Vždyť tam mají své katolické biskupy, a nesrovnají-li se ti mezi sebou, je tu kongregace pro východní církve, aby ve sporech rozhodovala. Proto navrhuje, aby se jednalo jen o takových věcech, které se týkají celé církve. Především měl by se zřídit misijní spolek na obrácení rozkolníků, jehož ústředí bylo by na Velehradě a jenž by rozhodil svou síť odbočkami po celém světě. Mohl by jím býti Apoštolát sv. Cyrila a Metoda. Ovšem musely by býti změněny stanovy tak, aby byly rázu co nejvšeobecnějšího a přijatelný pro celý svět. Za peníze takto shromážděné daly by se tisknouti v české republice ruské propagační tisky a vydržovali by se misionáři. Doporučuje dále komisi pro hochy ruských emigrantů, která by se starala o jejich výchovu a informovala jiné zahraniční komise. Tak na př. jsou ve Španělsku vychovávání hoši z Rakouska. Organisovanou pomocí dalo by se mnoho vykonati. Dr. Dvorník děkuje P. Gilovi za vzácné pokyny a zdůrazňuje rovněž potřebu širší světové propagandy, k níž by jistě značnou měrou přispěly časopisy v některé živé řeči světové, buď francouzské neb anglické. Pan biskup Fischer-Colbrie navrhuje, než bude moci takový časopis býti založen, ať se věci ujmou velehradští jesuité, údové světové společnosti nejlépe zorganizované, která disponuje svými orgány v různých řečech, a ať se postará, aby v každém z nich aspoň jeden článek ročně byl uveřejněn v zájmu unie. Upozorňuje také na katolické informační bureau ve Frýburce švýcarském „Kipa“, jež by nám mohlo býti ku pomoci. Proti zakládání nových časopisů se staví prof. Hadžega a myslí, že by bylo prospěšnější šířiti horlivěji a podporovati ty, které již existují jako Besarione, Roma et l'Oriente a p., a vytýká-li P. Sakač, že ani v samém Římě nejsou dosti informováni o Slovanech, není to nedostatkem časopisů ani vinou nás Slovanů.

Pan biskup Bocian vrací se zase k Rusku a myslí, jelikož dnešní Rus není tím, čím byla před válkou, že kongres správně pochopil svůj úkol, klada tak mocný důraz na činnost charitativní. Prozatím lze se k misii jen připravovati. Až pomine bolševism, bude třeba mezi Rusy šířiti víru křesťanskou od prvních počátků, vykládati základní pojmy o Bohu, o Kristu Pánu a jeho církvi. Předkládá sjezdu resoluci (12.), jež se přijímá se souhlasem.

Prof. Spáčil k tomu dodává, že zdar unie závisí na misionářích, naplněných apoštolskou horností. Jejich semenistům a školou mají býti dva papežské ústavy, na Velehradě a v Římě, jež potřebují účinné podpory. Zvláště římský institut zápasí s finančními nesnázemi, neboť náklad na jednoho alumna ročně je až 16000 Kč; proto jsou většinou nuceni bydleti mimo kolej. Papež slíbil pomoc a s jeho vědomím založili profesori svépomocnou „borse di Studio“. Navrhuje resoluci 13. a memorandum sv. Otcí, aby ostatní koleje římské vysílaly do orientálního institutu některé ze svých žáků starající se samy o jich vydržování. Rev. Bogar doporučí zřídit v Americe stálý sekretariát Apoš-

tolátu sv. Cyrila a Metoděje. Igumen Malyckij podává informace o posavadní úspěšné práci reformovaných basilianů v Podkarpatské Rusi. Tím se sjezdové jednání skončilo. Co se týče příštího sjezdu, stanoví se, že výboru Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje přísluší pečovat o jeho přípravu s právem kooptovat si další pomocníky.

Dr. Živkovič nadšenými slovy, jež přítomní vyslechli s pohnutím, děkuje všem, kdo se zasloužili o zdar toho plodného a povzbudivého sjezdu, i těm, kteří, nelitující cesty a nákladu, zdaleka sem přišli, zvláště Rusům, jichž přítomnost jest zárukou, že unie není pouhá chiméra. Je přesvědčen, že mluví ze srdce všem, když co nejvřeleji děkuje především předsedovi panu arcibiskupu Stojanovi, který, jda v šlépějích sv. Metoděje, ač pokročilý věkem, může nám všem býti příkladem, kterak pracovati neúnavně pro ideu sjednocení. Žádná práce, žádná obtíž nezdá se mu přílišná, kde běží o prospěch unie. Kéž Bůh jej silí a zachová v těchto bojích pro slávu Boží! Děkuje též všem třem biskupům, kteří s námi spolupracovali. Budeme-li, praví, všichni jeden spořádaný šik, pracující pod egidou sv. Cyrila a Metoděje, snad nebude daleká doba, kdy veškeré Slovanstvo, sjednocené u víře katolické, svorně bude volati: Slava Ocu i Sinu i svetomu Duhu i nič i prisno i va vjeke vjekov. Amen!

Usnesení.

Sjezd unionistický na Velehradě, konaný ve dnech 6.—9. srpna r. 1922,

1. přihlížeje k nesnázím, jaká se shledává v nauce o prvenství a neomylnosti římského papeže, běží-li o unii, soudí, že dlužno tuto nauku se strany katolických theologů podávat prostě a jasně, že však při tom jest též mítí zření k mentalitě východanů. Proto třeba zejména nauku o církvi jakožto mystickém těle Kristově vyložit co nejjasněji. Sjezd však prosí snažně východních rozkolníků, aby, odložíce všechny předsudky, přezkoumali vážně své posavadní odmítavé stanovisko k primátu a infallibilitě. (Navrhl prof. dr. Spáčil). Aby se mohlo lépe užívatí důvodů, čerpaných ze sv. Otců, budiž vydána speciální příručka patristická, obsahující kritický výběr textů, vztahujících se k těmto sporným otázkám. (Navrhl prof. dr. Hadžega.)¹⁾

2. K usnadnění unie doporučuje se šířiti kult sv. Cyrila a Metoděje mezi východany a u nás zase kult východních světců z dob církevní jednoty, sv. Vladimíra, sv. Olgy, sv. Borise a Glěba. (Navrhl prof. dr. Kachník.)²⁾

3.) Sjezd poslechnuv, co prof. dr. Hadžega uvedl, stanoví, aby se požádala vláda československé republiky, ať učiní přítrž pronásledování řecko-katolické církve v Podkarpatské Rusi a ať urychlí vrácení

¹⁾ Takové Enchiridion sestaví, jak sděluje prof. dr. Spáčil z Říma, profesori orientálního institutu se svým nynějším ředitelem M. d'Herbignyem v čele.

²⁾ U nás Apoštolát rozšíří stručné a populární životopisy zmíněných ruských světců podle zpracování, jež zaslali mukačevští basiliani.

zabraných budov a majetností církevních, zvláště ve Velkých Lučkách.

4. Sjezd uznává velkou důležitost obřadů pro duchovní, osvětový i sociální život národů, spolu i jejich těsnou souvislost s povahou i dějinami národními; vytýkáje dále zvláštní přízeň římské stolice k východním ritům, přeje si, aby každá z východních sjednocených církví si uchovávala svůj obřad, a pokládá zároveň za velmi žádoucí, aby jak kněžstvo tak lid byl v obojím ritu řádně vyučen, tak aby tím více svůj obřad poznal, si jej zamiloval, a opravdu žil životem rituálním. (Navrhl biskup dr. Bocian.)

5. Sjezd prosí prof. dr. Spáčila, aby sepsal východní nauku o církvi a její vyvrácení ve stručné statí, a správců diecézí žádá, aby tuto stat vsunuli do příruček základní theologie a dbali toho, aby se jí v bohosloveckých ústavech učilo. (Navrhl biskup dr. Fischer-Colbrie.)

6. Podobně žádá sjezd prof. dr. Kachníka, aby zpracoval dějinnou stat o katolické pravověrnosti sv. Cyrila a Metoděje, která by byla týmně způsobem vřazena do bohosloveckého učiva. (Navrhl biskup dr. Fischer-Colbrie.)

7. Sjezd se živou účastí pozoruje trpký osud mnohých kněží diecése mukačevské, kteří od svedeného lidu jednak byli vyhnáni ze svých far, jednak jiným násilností vydáni. S pochvalou připomíná neochvějnou věrnost uniatského duchovenstva obou rusínských diecézí, prešovské a mukačevské, ježto z 520 kněží ani jeden nezahlavil své církve. (Navrhl biskup dr. Fischer-Colbrie.)

8. Sjezd obrací se s prosbou k Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje, aby otiskl poučný obraz Jos. Führicha „Řím“ ve svém časopise, a aby jej hojně rozšířil zvláštními obrázky s krátkým výkladem mezi lidem. (Navrhl biskup dr. Fischer-Colbrie.)

9. Sjezd doporučuje, aby se Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje šířil, podle vyzvání papeže Benedikta XV., nejen mezi slovanskými, nýbrž i mezi jinými národy, avšak v jiné podobě a s jiným jménem. (Navrhl P. Hillar. Gil. T. J.)

10. Sjezd žádá vdpp. OO. jesuitů velehradských, aby uveřejnili každý rok alespoň jeden článek o unii v některém ze svých řádových revui: *Stimmen der Zeit*, *Month*, *Civiltà Cattolica*, *Études religieuses*, *Razón y Fé*, *Magyar Kultura*, *Przegląd powszechny* a j. (Navrhl biskup dr. Fischer-Colbrie.)

11. Sjezd velehradský pokládá za nemalou podporu a pomoc v šíření unie

a) výchovu studující mládeže v duchu misionářském;

b) horlivou činnost a vzrůst mnišských řádů. Proto s potěšením se dovídá, že v diecézi mukačevské působí reformovaní basiláni a že v diecézi prešovské se nedávno usadili redemptoristé východního obřadu; doufá, že jejich přičiněním i Podkarpatská Rus se činně účastní misijního díla na Východě;

c) svobodu a rozkvět sjednocených církví v Haliči, v Podkarpátí a v Jugoslavii;

d) obnovení všech katolických diecézí řeckého obřadu v Polsce,

Bělorusi a Ukrajině, jež byly kdysi, přes protest sv. Stolice, od ruské vlády odstraněny, a které touží samy po svém znovuzrození. Sjezd prosí nejdůst. předsednictvo, aby společně s ostatními biskupy Čechoslovenska a Jugoslaviie požádalo sv. Stolicu za obnovení těchto diecézí, jež by se mohly státi mostem k šíření unie v Rusku. (Navrhl biskup dr. Bocian.)

12. Sjezd uváživ, že nejsnáze lze duše získati láskou, jež se stará i o tělesné potřeby, všele doporučí všem, aby, seč síly jejich jsou, podporovali charitativními skutky ruské naše bratry, jak ty, kteří žijí u nás v emigraci, tak ty, již doma ve vlasti strádají hladem a bídou. (Navrhl prof. dr. Spáčil.)

13. Sjezd věda, že práce o sjednocení církve nebude mít úspěchu, leč když se najde co nejvíce dělníků, zanícených apoštolskou horlivostí, snažně se obrací ke všem, aby, jak mohou, podporovali oba ústavy, které si vytkly za účel vychovávatí misionáře pro rozkolný východ, totiž papežský východní ústav v Římě pro kněží s ukončenými již studii theologickými, a papežský ústav sv. Cyrila a Metoděje na Velehradě pro gymnasisty. (Navrhl prof. dr. Spáčil.)

* * *

Velehradský poslední sjezd našel už ohlas i daleko za hranicemi naší vlasti. V posledním čísle španělské revue „Razón y Fé“ uveřejňuje P. Hil. Gil T. J. z Madridu na úvodním místě delší článek, jednající o Velehradu a o kongresu. Rovněž Lvovská „Niva“ přináší v č. 10. (str. 337—345) od prof. dra Jos. Slipého první část obšírné zprávy o jednání sjezdovém s nápisem „Na Velehradu“. Jiný účastník, dr. Andrija Živkovič rozepisuje se o sjezdu v časopise „Hrvatska prosvjeta“ (Zagreb, čís. 19—20, strana 433—438), odkud si tuto dovolím uvéstí konec: „Aby unionistické sjezdy velehradské nabyly své dřívější váhy, dlužno vzkřísiti Acta Academiae Velehradensis.“¹⁾ Půjde to bez velkých obtíží. Jest značný počet těch, jimž m u s í záležeti na tom, aby tato revue vycházela, a proto se najdou snadno i prostředky. Těžké nyní, řekl bych, bez vyhlídky na úspěch, poměry nesmí nás však mástí. Nejsme my, jižto rozhodujeme o úspěchu, nýbrž Ten, který naší práci zavlažuje svým požehnáním.“

□ □ □

Laza K. Lazarevič.

Náš pop.

Ze života srbského. Ze srbského přeložil Ad. Jašek.

(Pokračování.)

II.

Naše škola byla v prosté boudě z desek. V ní byla větší světnice pro děti, malá pro učitele a kuchyň, v níž rodina jeho i spávala. Hlavní světnice upravená za školu byla nízká jako celé stavení.

¹⁾ Ony však jsou mrtvy. Pan prof. Špaldák, který je jejich redaktorem, připravuje další, jedenáctý svazek.

Dveře z ní hleděly do dvoru a s levé strany byly ještě jedny menší pro učitele. Okna byla polepena papírem. Na zdi visel starý dřevěný obraz sv. Savy. Byl úplně začmouděn a zašlý, takže sotva bylo lze rozpoznati světce. Jen nahoře, kde je hlava, prokukovaly oči, a mohl jsi stanouti, kde jsi chtěl ve škole, vždy hleděly na tebe. Vážné, černé pronikají ti až do duše a jako by se tě na něco tázaly. Vím, jak mne pojímá jakýsi strach, když jsem sám ve škole, takže se nesmím ani ohlédnouti v onu stranu. Vše se mi zdá, že chce něco promluvit, a hledím, abych co nejdříve vyvrzl ven.

Učitelem byl krejčí, jenž se mnoho nastrádal, muž velmi tichý a hodný. Celý den je ve škole a v noci šije popské čepice a posílá do města. Sotva znal více, než co povídal dětem. Zpíval v kostele, ale hlas neměl skoro žádného. Pop jej často poučoval, ale za našeho dobrého učitele sotva se co zlepšilo. Namáhal se, co jen mohl. Do ničeho se na dědině nemíchal, všemu přisvědčoval, popa se bál.

Jakživ nedal o sobě ani slyšeti. Byli jsme s ním spokojeni: jaký je, taký je — náš je. Ani bych se tu o něm nezmiňoval, kdyby neměl účasti na výchově Mariině. Uvidíte, jak!

Dobře opatrovali Maru — tak jí říkali — v domě Gluvičově. Dítě prospívalo, že bylo milo se dívat. Ženy závodily v darech. Ještě ani neuplynul rok, a již malá měla punčošky, košilky, stolovky a jiných věcí plný kufr.

Pro roce a devíti měsících pop dorozuměv se s dědinou, přistavil k svému domku ještě jednu světnici a dítě s Ikonijí vzal k sobě. Jím dvěma dal jednu světnici, a sám pro sebe ponechal též jednu. Tak ho ani ženy nevyrušovaly, jež Maru neustále navštěvovaly, vodily ji po svých domovech a zase přiváděly popu.

Děvčátko rostlo v domě otcově do osmého roku. Kdysi seděli pop, kmocháček Ninko a Stanislav Gluvič na popově dvoře. Pop začal:

— Slyšíš, kmocháčku, i ty, bratře — Stanislave! Dítě, jak vidíte, již chvála Bohu roste a prospívá. Bzy sama si začne i vlasy splétati. Mnoho jsem se napřemýšlel a hlavu nalámal, co mám s ní činiti. Jest třeba, aby se děvče pomalu začalo učit domácím pracím a pořádku. Čemu by se naučila v mém domě, kde není ani přeslice, ani kolovrátku? A též Ikonije zestárla, že se sotva drží na nohou. Co myslíte? Až se dohodneme my, pak se zeptáme i jiných rozumných lidí: uvidíme, co řeknou.

— Myslím, abyste ji dali zase ke mně do domu — praví Gluvič.

— Nikoli! — praví kmocháček Ninko. — U tebe byla skoro dvě leta a u mne jen o nedělích. Dejte mně domů nyní dítě. U mne je i větší společnost, a chvála Bohu, mám i rozumnou čeládku, může se u mne i něčemu přiučiti.

— Díky tobě, kmocháčku! — praví pop. — Tak nějak jsem sám myslil. Zítřka si o tom pohovoříme i s národem, pak s Pánem Bohem nechť jde dítě do tvého domu a nechť se počne cvičiti!

Než zítřka vše se změnilo v kostele. Když pop dorozprávěl starostům a vážným lidem, všichni přitakali, a žena kmocháčka Ninka

plna radosti vzala již děvče za ruku, aby si je odvedla domů, když vtom, jako by z mrtvých vstal učitel, hlásí se ke slovu:

— Prosím vás, bratři, i vás, otče pope, dovolte, abych i já promluvil.

Všichni lidé se podivili.

— Pověz tedy!

— Myslím, otče, i vy, páni kmocháčkové, že není správnou, když dítě, které má takový majetek, se potlouká po cizích staveních.

Pop zčervenal, když slyšel o jmění, kmocháček Ninko vyvalil oči a sňal trestku s fajky a začal:

— Snad zveš, darebo, mé stavení cizinou? Snad dítě se má v mém stavení potulovati?

Učitel se kousl do jazyka:

— Prosím, prosím, kmocháčku Ninko, i vás všechny pánové! Pravím, dovolíte-li, aby ono dítě bylo vychováno jako městské dítě, neboť ono, jak sami vidíte, není zrozeno, aby kopalo a oralo, vždyť by to bylo hanbou i pro naši dědinu; vašemu domu všechna čest a úcta! — Učitel sundal čepici a poklonil se kmocháčku Ninkovi. — Myslím a pravím, aby se dítě vzdělávalo.

— Co to znamená? — táže se Prokič.

— Myslím a pravím, aby se dalo dítě do školy.

— Do jaké školy? Kdo už kdy viděl, aby ženská chodila do školy?

— Jděte jen do města, pánové, pak uvidíte. Tam chodí do školy všechny děti, hoši i děvčata, a nyní nastává doba, kdy tak začne i po dědinách. Bylo by hříchem, kdyby dítě zaostalo. Též myslím a pravím, aby se děvče vzdělávalo a ne jinak.

Sedláci se na sebe požívali.

— Co pravíš, kmocháčku — praví Ninko popu.

— Na to jsem nikdy nemyslí! — praví pop. — Jak vidíš, není to hloupé, co praví učitel.

— Dobře, děvče bude chodit do školy ke mně a s jinými dětmi bude se učit čísti a psát, pak zajisté, až vyroste, nebude prosit jiných, aby ji přečetli písma. Až povyroste, nebude se tak zřídka psát jako dosud, neboť tehdy bude musit každý člověk umět čísti a psát. A pak ve škole se učí: zeměpis, světské dějiny a jiné nauky.

— Nebylo by to zlé — praví starosta obce. — Co pravíš ty, otče, co vy, bratři?

— Uvidíme, a? — praví kmocháček Ninko.

I tak Mara zůstala u otce a chodila do školy.

Za půl roku asi potom pop náhle onemocněl, a zdálo se již, že ani noci nedočká; pozval Ninka, Aksentije Smíljaniču, Stanoju Gluviča i starostu obce.

— Bratři, tak se mně zdá, že čas chce na mne zaklepat. Proto jsem vás svolal, abychom se dohodli o některých věcech.

Kmocháček Ninko chtěl rozebrat popa, ale jazyk se mu svezl, že hltal pouze sliny. Aksentij se Stanojem svěsil hlavy, pak popošl až k posteli.

— Především, bratří, tu v onom kufru jsou národní peníze, a klíč je na oltáři pod pokrývkou. Michal ví o něm. Uvnitř je tisíc sto jeden dukát.

Podívali se na sebe.

— Z toho postavte napřed školu, pak kostel. Nebudete nařikati na sebe živé, ani na mne mrtvého. Nezačínajte, dokud si dobře vše nerozmyslíte, a dokud nebude dosti peněz, abyste se pak nemusili stydět před světem. To je základ, pečujte o něj!

Chtěli něco promluvíti, ale zakašlali se.

Pop si odpočal, pak opět pokračoval:

A moje dítě... zůstavuji vám... Bůh vám a duše vám...

Kmocháček Ninko napřímil záda, odplívl si trochu a pak pravil:

— Budeme je opatrovat jako svoje! —

Pop pokračoval:

— Smrtelní jsme lidé. Nemějte za zlé, bratří, ale třeba, abych s vámi dobře porozprávěl, neboť už není návratu z cesty, po níž kráčím. Nedej, Bože, případu smrti nebo nějaké překážky, co by pak ona sirota —? Prosil bych vás, bratří, abychom pro každý případ ponechali jí něco málo z národního jmění.

— Kmocháčku — praví Ninko — není malým tvé jmění, a něco i já je svého dám ještě...

Pop netrpělivě mávl rukou:

— Stůjte, neporozuměli jste mi. Nemám svého jmění, vše je vaše i onoho chrámu. Mnoho by bylo její, kdybyste jí dali něco i z toho, co dosud jsem držel. Nač by měla ženská tolik peněz, a Bůh zná, či bude a do čí rukou se dostane. Proto pravím, tolik pro ni oddělte, aby se necítila sirotou, aby měla z čeho žítí... Tak jsem já počítal a myslil, abychom jí oddělili, chcete-li, onen kousek země, kde je domek, oránici zabraný les s dřívím a louku s praménkem. To ať je její! Souhlasíte?

— Jak poroučíš!

— V kufře má v šátečku zavázáno šest a půl dukátu, kterými jste ji podarovali, když se narodila. I to je její!

— Boží, potom její!

— A nyní lehčeji umru. Velká tíže mi spadne se srdce.

Ale když pop měl starosti s krku, pomínuly i bolesti. Pravda, před nocí upadl do horečky, ale dlouho netrvala, a on tvrdě usnul. Probudil se až ráno a vyšel na dvůr. Mara mu nalila vody, aby se umyl, a stařec, i když zeslábl, pevným krokem přešel cestu do kostela.

Jeho rozdělení jmění zůstalo. I národ dosud zove onu louku s pramenem Mariiným praménkem, a les s dřívím Mariiným lesem.

(Pokračování.)

Maticе cyrilometodějské

Příloha k „Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda“ — Řídí dr. Fr. Hrachovský

Vládní návrh školského zákona.

(Dokončení.)

§ 11.

(1) Povinnost choditi do školy obecné (ludové) i občanské počíná se počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovršilo šestý rok věku, a trvá plných osm školních let. Dítě školou nepovinné, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do nejbližšího konce roku občanského, mohou býti do školy přijaty, není-li pochybností o jejich tělesné i duševní dospělosti, nepřeplní-li se jejich přijetím školní světnice a nepřekročí-li se největší počet dětí ve třídě podle §§ 5 a 7.

(2) Poskytovat jakýchkoliv úlev v docházce školní jest zakázáno. Povinnost mládeže na Slovensku účastniti se opakovacího školského vyučování až do 15. roku věku, vyslovená v §§ 1 a 48 zákonného článku XXXVIII. z roku 1868, zůstává nedotčena pro veškeru mládež, která chodila do školy ludové podle dosavadních zákonů toliko 6 let a nevzdělávala se potom na školách vyšších.

(3) Ustanovení zákona ze dne 29. ledna 1920, č. 75 Sb. zák. a nař. o hospodářských školách lidových, zůstávají tímto zákonem nedotčena. Avšak povinnost choditi do hospodářské školy lidové podle § 7 citov. zákona nastane budoucně teprve po ukončení povinné docházky do školy obecné (ludové) a občanské.

(4) Při školách obecných (ludových) nebo občanských zřídí se pokračovací školy nebo kursy s povinnou docházkou pro mládež ve věku od 14 do 16 let, pokud se nevzdělává na pokračovacích školách živnostenských, kupeckých, na lidových školách hospodářských nebo na jiných školách vyšších a odborných. Podrobná ustanovení o zřizování a zařízení těchto pokračovacích škol nebo kursů, o době vyučovací, o učebních osnovách a o docházce školní, vydána budou nařízením vlády.

§ 12.

(1) Prodloužení povinné docházky školní do škol obecných (ludových) a občanských na 8 plných školních let provede se na Slovensku postupně podle toho, jak bude možno opatřiti potřebné místnosti a

učitelstvo pro nutné rozšíření škol. Ministerstvo školství a národní osvěty ustanoví, kdy a v kterých obcích nastane povinnost obecné osmileté docházky školní do škol obecných (ľudových) a občanských na Slovensku.

(2) Každým způsobem bude však od počátku školního roku 1930—1931 osmiletá docházka školní povinná pro veškeru mládež na Slovensku.

§ 13.

Trvání školního roku a hlavních prázdnin, jakož i prázdnin ve školním roce, ustanoví ministr školství a národní osvěty, nebo orgán jím pověřený.

§ 14.

(1) Pokuty, vyměřené v zákonech zemských pro Čechy, Moravu a Slezsko a v § 4 zákona článku XXXVIII. z roku 1868 pro trestání přestupků proti školní povinnosti a školní docházce upravují se takto: za vynětí dítěte ze soupisu budíž uložena pokuta od 50—200 Kč, za nepřihlášení dítěte do školy a za nedbalou docházku školní od 25 do 200 Kč; stalo-li se zanedbání školy ze ziskuchtivosti rodičů nebo jich zástupců, může se uložit pokuta do 400 Kč a při opětovném přestupku do 1000 Kč.

(2) Při nedobytnosti pokuty může býti uložen trest vězení (uzamčení) od 1 do 14 dnů.

(3) Tresty pro nedbalou docházku na školách, jichž správu vede ministerstvo školství a národní osvěty podle § 2, odstavec 1., bod 3. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. zák. a nař., ukládá ministr školství a národní osvěty, je však oprávněn vyhláškou, uveřejněnou aspoň měsíc napřed v úředním listě a vyvěšenou ve školní budově, výkonem tohoto práva pověřiti jiný školní úřad nebo orgán, který pak v této věci rozhoduje jiněm ministrovým a s konečnou platností. Promíjetí nebo zmírňovati uložené tresty pro zanedbanou docházku na těchto školách může ministr školství a národní osvěty.

§ 15.

Ustanovení §§ 60 a 9, odstavec 2. zákona ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z. o školách továrních se zrušují.

§ 16.

Vyšší národní školy, zřizené podle §§ 59 až 63 uherského zákona, článek XXXVIII. z roku 1868, buďtež proměněny na školy občanské. Zřizovati nové vyšší národní školy se nedovoluje.

§ 17.

(1) Co ustanoveno jest §§ 1 až 16, platí stejně o všech veřejných školách obecných (ľudových) a občanských vůbec, nehledíc na to, kým byly založeny a jsou udržovány.

(2) Soukromé školy obecné a občanské zavázány jsou šetřiti toho,

co ustanoveno jest v paragrafu 1 až 5, odstavec 1. až 3., v paragrafu 6, odstavec 1. až 3., v paragrafu 7 až 9, v paragrafu 10, odstavec 1., v paragrafu 11, 13, 14 a 16.

§ 18.

§§ 45 a 46 zákona ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., pokud se týče ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z. se zrušují. Vláda se zmocňuje, aby nařízením upravila nově župní, obvodní a místní konference učitelské pro celou oblast republiky.

§ 19.

Ustanovení veškerých starších zákonů, pokud jsou v odporu s tímto zákonem, pozbývají účinnosti.

§ 20.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem, kdy bude vyhlášen. Platnost jeho nevztahuje se na území Podkarpatské Rusi.

§ 21.

Ministr školství a národní osvěty se pověřuje, aby zákon tento provedl.

Náš návrh zákona na katolickou školu.

(Pokračování.)

§ 20.

Učivo obecné školy budiž rozděleno na jednotlivé roky, v nichž má každé dítě chodit do školy, podle možnosti takovým způsobem, aby s každým takovým rokem se shodoval jeden učebný stupeň.

§ 21.

Které učební a čítací knihy budou dopuštěny, a podle kterých se má ve škole vyučovati, o tom rozhoduje ministr školství a národní osvěty, po slyšení zemského výboru a u škol náboženských po dohodě s příslušnými církevními úřady.

§ 22.

Knihám náboženským a ostatním knihám učebním a čítacím nesmí býti schválení odepřeno, když vyhovují zásadám celistvosti a nedotknutelnosti československého státu a jeho zařízení.

§ 23.

Počet týdenních vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících ve veřejné obecné škole ustanovuje učebný plán.

Na továrních (závodních) školách musí obnášet vyučování nejmeně 12 hodin týdně, kteréžto hodiny musí býti dle možností stejno-

měrně rozděleny. Vyučovací hodiny budtež položeny s výjimkou polední hodiny jen na dobu mezi 7. a 18. hodinou.

§ 24.

Při jednotlivých školách mohou býti podle zvláštních místních potřeb zařízeny školy pro opatrování, vychovávání a vyučování dítek školou ještě nepovinných, též zvláštní učební kursy pro mládež školní povinností odrostlou.

Pro dívky odrostlé školní povinnosti mohou býti zřízeny též učební kursy pro všeobecné další vzdělání.

§ 25.

Počet tříd při obecné škole řídí se počtem dětí. Největší počet dětí v jedné třídě ustanovuje se na 65. Přestoupí-li počet dětí v některé třídě č. 65, a nedá-li se přeplnění třídy odpomoci přípustnými změnami v zařazení dítek, zřídí se při škole další třída a to zatímni. Trvá-li zatímni třída při škole nepřetržitě po tři školní roky, promění se v třídu definitivní.

Počet míst literních učitelů při obecné škole řídí se počtem tříd tak, že na každou třídu připadá jedno místo učitelské, počítaje v to také místo správce školy.

Pro vyučování jednotlivým předmětům učebním, jehož se neúčastní všichni žáci té které třídy (na př. jazyk francouzský), zřídí se při škole zvláštní oddělení, v nichž sloučí se podle potřeby žáci různých tříd tak, aby počet žactva v takovém oddělení v žádném případě nepřestoupil čísla 65.

Při zjišťování počtu žactva, který je podle 1. odstavce podmínkou pro zřizování nebo dělení tříd, přihlíží se toliko ke školou povinným dětem československých občanů státních a to těch, kteří mají v obci školní trvalé bydliště.

§ 26.

Zodpovědným správcem školy je učitel, a kde je více učitelských sil, k tomu ustanovený řídící učitel.

§ 27.

Školy s jedním učitelským místem budte obsazeny učitelem; kde jsou dvě aneb tři učitelská místa, může býti jedno z nich obsazeno učitelem II. třídy, kde jsou 4 aneb 5 míst, mohou býti dvě místa obsazena učiteli II. třídy.

Při větším množství než 5 učitelských míst může býti jedna třetina z nich obsazena učiteli II. třídy.

§ 28.

Ustanovení § 1 až 22 platí rovněž i pro školy dívčí.

§ 29.

Učitelé a učitelky mohou vyučovati chlapce i dívky na všech stupních a družích škol obecných (ludových) i občanských. Veškerá

místa literárních učitelů na školách obecných (ludových) i občanských, chlapeckých, dívčích i smíšených zřizují se bez určení pohlaví. Všechny dosavadní systemisace míst na školách těchto výhradně pro učitele nebo výhradně pro učitelky pozbývají platnosti. Při obsazování míst literárních učitelů při veřejných školách dbáti jest toho, aby polovina všech míst na každé škole obsazena byla učiteli a polovina učitelkami, při čemž se nečitají místa správce a ředitele škol. Při lichém počtu míst náleží na chlapeckých školách o jedno místo více učitelům, na školách dívčích učitelkám.

Orgán, jemuž přísluší rozepsati konkurs na definitivní místo učitelské nově zřízené nebo uprázdněné, nechť v konkurse vysloví, kterému pohlaví náleží při obsazování místa přednost, aby vyhověno bylo zásadě vyslovené v předešlém odstavci.

Při místech správce a ředitele škol chlapeckých náleží však vždycky přednost učitelům, při místech těchto na školách dívčích náleží přednost učitelkám. Místa správce a ředitele škol smíšených rozpisuje se pro volnou kompetenci mužů i žen, vyjmajíc místo správce smíšených obecných škol jednotřídních, dvoutřídních, která buďtež rozpisována předem pro muže. Nebude-li mezi uchazeči o místo rozepsáno především pro určité pohlaví, osoby toho pohlaví s kvalifikací alespoň dobrou, může býti místo obsazeno uchazečem pohlaví druhého, jestli kvalifikován aspoň dobře nebo lépe.

Zásad uvedených v § 29, odst. 2—4, šetřiti jest, pokud lze i při obsazování míst zatímních a výpomocných.

§ 30.

Škola občanská má poskytovatí vzdělání vyšší nežli poskytuje škola obecná, hledíc jmenovitě ku potřebám průmyslnickým. Škola tato poskytuje též přípravu k ústavům učitelským a k takovým školám odborným, kteréž nepožadují přípravy ze škol středních.

Učebné předměty školy občanské jsou vedle náboženství (či laické morálky), jazyk vyučovací spolu s naukou o písemnostech, zeměpis a dějepis, se zvláštním zřetelem na vlast a na ústavu vlasti, přírodopis, přírodopyt, počty spolu s jednoduchým účetnictvím, geometrie a kreslení geometrické, kreslení od ruky, krasopis, zpěv, ruční práce, tělocvik.

Na obecných školách dána buď příležitost naučiti se i jiným jazykům. Se svolením zemského školního výboru může se na škole občanské poskytovatí též neobligátní vyučování ve hraní na píáně a na houslích.

§ 31.

Škola občanská skládá se ze tří tříd; a ty se připojují k pátému ročníku školy obecné.

Vydržovatelé školy mohou školu občanskou spojití s obecnou školou pod společným správcem, v takovémto případě slouiti bude „škola obecná i občanská“.

§ 32.

Co jest ustanoveno v § 18 až 22, 24 až 28, platnost má také o školách občanských, avšak s těmito změnami:

1. Učební plán buď postaven tak, aby se vyhovělo zvláštním potřebám osady školní a okresu.

2. Konference učitelská podává návrhy zemskému školnímu výboru, kterých učebních a čítacích schválených knih užívati se má; též může konference tato navrhovati nové knihy učební a čítací.

3. Odpovědný správce školy té zve „ředitel“.

4. Učitelské síly buďtež kromě ředitele a kromě učitele náboženství nejméně tři.

Školy obecné i občanské mohou býti podle pohlaví žactva buď smíšené, chlapecké, anebo dívčí.

§ 33.

Rodiče a jejich zástupci nesmí své děti nebo svěřence ponechat bez vyučování, které jest předepsáno pro veřejné obecné školy.

§ 34.

Povinnost choditi do školy obecné i občanské počíná se počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovršilo šestý rok věku a trvá plných osm školních let. Dítka školou ještě nepovinné, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do nejbližšího konce roku občanského, mohou býti do školy přijaty, není-li pochybnosti a jejich tělesné i duševní dospělosti, nepřeplní-li se jejich přijetím školní světnice a nepřekročí-li se největší počet dětí ve třídě podle § 25.

Poskytovati jakýchkoliv úlev v docházce školní jest zakázáno.

Povinnost mládeže na Slovensku účastniti se opakovacího školního vyučování až do 15. roku věku vyslovená § 1—48, zákonného článku XXXVIII. z r. 1863, zůstává nedotčena pro veškeru mládež, která chodila do ludové školy podle dosavadních zákonů toliko 6 let a nevzdělávala se potom na školách vyšších.

Ustanovení zákona ze dne 29. ledna 1920, č. 75 sb. z. a n. o hospodářských školách lidových zůstávají tímto zákonem nedotčena, avšak povinnost choditi do hospodářské školy lidové podle § 7 cit. zákona nastane budoucně teprve po ukončení povinné docházky do školy obecné a občanské.

§ 35.

Zápis dětí s výjimkou přesídlení rodičů děje se na začátku školního roku. Okresní školní dozorcí orgán a v nutných případech místní školní dozorcí orgán může povolití zápis i během školního roku.

§ 36.

Rodiče anebo jejich zástupci, jakož i majitelé továren (závodů) a živností jsou zodpovědni za pravidelnou návštěvu dítek školou povinných a mohou býti pro neplnění této povinnosti donuceni pokutou

od 10 do 10.000 Kč, v případě nedobytnosti vězením od 24 hod. do 3 měsíců, kterýžto trest ukládají politické úřady I. stolice, v jehož obvodu se ta která škola nachází.

§ 37.

Rodiče a jejich zástupci jsou povinni opatřiti svým dětem potřebné školní knihy a učební pomůcky.

§ 38.

Výchovu potřebných učitelských sil obstarávají zvláštní učitelské ústavy rozdělené podle pohlaví.

§ 39.

Veřejnými učitelskými ústavami mohou být nejen ústavy státem vydržované, nýbrž i ostatní jinak vydržované učitelské ústavy, které vyhoví všeobecným podmínkám uvedeným v § 41 až 54.

§ 40.

Pro dosavadní státem vydržované ústavy učitelské stanoví se zvláštním nařízením určité obvody. V těchto ústavech vyučování v následujících paragrafech vyznačené musí se dít v duchu prostě většiny většinových škol v tom kterém obvodu se nalézají.

§ 41.

Ku praktické výchově chovanců budiž zřízena při každém učitelském ústavu obecná škola, jako cvičná a vzorná škola, na ústavech učitelek mimo to též dětská opatrovna.

§ 42.

Doba učitelského vzdělání obnáší 4 roky.

§ 43.

Na ústavech učitelských pro učitele bude vyučováno: mimo náboženství (či laické morálky) pedagogice se cvičením praktickým, jazyku vyučovacím, zeměpisu, dějepisu a nauce o ústavě vlasti, matematice a kreslení geometrickému, přírodopisu, přírodopytu, hospodářství polnímu se zvláštním zřetelem k povaze půdy té které země, krasopisu, kreslení od ruky, hudbě se zvláštním zřetelem k hudbě chrámové, tělocviku a ručním pracem. Kromě toho učení buďtež chovanci, kde k tomu je příležitost, metodě o vyučování hluchoněmých i slepých a poučení buďtež o organisaci opatroven (zahrádek) dětských a vychovatelem pro děti mravně zpustlé. Co neobligátním předmětům může se vyučovati se schválením ministra školství a národní osvěty i jiným živoucím jazykům.

§ 44.

Na ústavech učitelských pro učitelky bude vyučováno předmětům uvedeným v § 43 s výjimkou polního hospodářství.

Učitelky ženských ručních prací mohou býti vzdělávány buď na ústavech učitelských pro učitelky, anebo ve zvláštních kursech vyučovacích.

§ 45.

Vyučovací řeč, pokud není jinak zákonem stanoveno, určuje k návrhu zemského školního výboru ministr školství a národní osvěty.

§ 46.

Aby kdo přijat byl do prvního ročníku, k tomu požaduje se kromě tělesné zdatnosti, mravní zachovalosti a náležitého vzdělání přípravného, zpravidla, aby žadatel dovršil 15. rok věku svého. Ministr školství může ze zvláštních pozoruhodných důvodů prominouti z toho nejvýše 6 měsíců.

Průkaz o náležitém přípravném vzdělání podá se přísnou zkouškou přijímací. Tato zkouška bude obsahovati předměty učebné, kterýmž se obligátně vyučuje na škole občanské. K žadatelům, majícím přípravné hudební vzdělání, budíž při přijetí zvlášť hleděno. Veřejné ústavy učitelské, státem vydržované, jsou přístupny žadatelům bez rozdílu náboženství. Na ostatních veřejných ústavech o podmínce náboženské příslušnosti rozhodují vydržovatelé ústavu podle platných norem.

§ 47.

Počet chovanců učitelského ústavu v jednom ročníku nesmí překročiti číslo 40.

Čtenářům a odběratelům!

Věstník Matice C. M., který vycházel jako příloha Apoštolátu sv. C. a M., bude od Nového roku vycházeti samostatně pod záhlavím — **R o d i n a a š k o l a**. — Časopis **A p o š t o l á t u** sv. C. a M. bude vyhrazen otázce unionistické a misionářské. **R o d i n a a š k o l a** bude bojovati za katolickou školu státní s katol. věřícím učitelem pro katol. děti. Zůstaňte odběrateli Apoštolátu a staňte se předplatiteli Rodiny a školy. Oba časopisy patří do každé katol. rodiny. Zároveň prosíme o zaplacení ukončeného ročníku a o předplatné na nový ročník.

Redakce a administrace.

